

reglerad befordringsgång avses för en inom institutet planlagd statistiksektion. På grund av gjorda erfarenheter vid institutet föreslås därutöver att en befattning för pensionerad officer (expeditionsofficer) i 1:30 tillkommer.

Civiltförvaltningen erinrar om att försvarets personalbehandlingsutredning i sitt betänkande II (SOU 1952: 40) beräknade antalet tjänstemän vid militärpsykologiska institutet till — förutom kommenderade officerare — 20, vilket är 8 flera än som enligt gällande föreskrifter må finnas anställda vid institutet. Av vad föreståndaren för institutet anfört anser ämbetsverket framgå, att en utbyggnad av institutets personaluppsättning är nödvändig, om det skall kunna bemästra de alltmer växande arbetsuppgifterna och fylla de krav, som med hänsyn framför allt till den tekniska utvecklingen ställs från militärt håll. Civiltförvaltningen anser det därför befogat, att institutet efter hand tillföres åtminstone den personal utredningen räknat med, och tillstyrker bifall till den nu föreslagna förstärkningen av personaluppsättningen.

Civiltförvaltningen har intet att erinra mot att tjänsten för kanslibiträde i Ce 11 ordinariesättes.

Institutets föreståndare har anmält att en innehavare av biträdestjänst för skriv- och kontorsgöromål i enlighet med principerna för reglerad befordringsgång den 1 juli 1957 beräknas komma att fylla fordringarna för erhållande av kontorsbiträdestjänst i Ca 8. Civiltförvaltningen föreslår, att en dylik tjänst från och med nästa budgetår tillkommer i utbyte mot en biträdestjänst för skriv- och kontorsgöromål.

2. Med ifrågavarande sakkunniga avses psykologer vilka tages i anspråk för personalprövning. Föreståndaren för institutet anför att den totala kostnaden för personalprövningsverksamheten, 65 000 kronor, hitills till omkring en tredjedel bekostats av marinens och flygvapnets övningsanslag för särskilda provningar inom dessa försvarsgrenar. Med hänsyn till att sådana provningar numera faller inom institutets arbetsområde bör medel för bestridande av uppkommande kostnader beräknas under institutets anslag. Då vidare prövningsverksamheten beräknas behöva avsevärt utvidgas till följd av den tekniska utvecklingen inom försvaret och arvoden måste höjas för att man skall kunna rekrytera tillräckligt kvalificerade psykologer, föreslår föreståndaren för institutet att anslagsposten till ifrågavarande ändamål uppräknas med 45 000 kronor till 90 000 kronor.

Civiltförvaltningen räknar med en höjning av anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar i enlighet med det av föreståndaren för institutet framlagda förslaget.

Departementschefen

Jag biträder förslaget att en tjänst för kontorsbiträde i Ca 8 tillkommer i utbyte mot en tjänst för biträde för skriv- och kontorsgöromål. I övrigt kan jag för nästa budgetår icke tillstyrka några personalförändringar vid institutet.

Jag föreslår att till bestridande av utgifterna för arvoden åt sakkunniga m. fl. anvisas 70 000 kronor, innebärande en ökning i förhållande till innevarande budgetår med 25 000 kronor.

Anslaget beräknar jag för budgetåret 1957/58 till 275 000 kronor enligt följande.

Anslagsposten Avlöningar till ordinarie tjänstemän ökas med 7 000 kronor för ett kontorsbiträde i Ca 8 till (27 900 + 7 000 =) 34 900 kronor.

Posten Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t ökas med 25 000 kronor till (45 000 + 25 000 =) 70 000 kronor.

Posten Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal minskas med 7 000 kronor för ett biträde för skriv- och kontorsgöromål till (132 000 — 7 000 =) 125 000 kronor.

Posten Rörligt tillägg höjes med 5 000 kronor till (40 100 + 5 000 =) 45 100 kronor.

Anslagsökningen utgör 30 000 kronor.

Aberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) på personalförteckningen för militärpsykologiska institutet uppföra en tjänst för kontorsbiträde i lönegrad Ca 8;
- b) fastställa följande avlöningsstat för militärpsykologiska institutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> ...	34 900
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	70 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	125 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	45 100
	<hr/>
	Summa kronor 275 000

c) till *Militärpsykologiska institutet*: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 275 000 kronor.

[156] 33. Militärpsykologiska institutet: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	95 000	92 303
1956/57 (statsliggaren s. 291)	95 000	
1957/58 (förslag)	100 000	

Försvarets civilförvaltning hemställer i anledning av förslag av föreståndaren för militärpsykologiska institutet, att anslaget höjes med 30 000 kronor, varav 5 000 kronor hänför sig till reseersättningar m. m. och återstoden till expenser.

Föreståndaren för institutet har för nästa budgetår beräknat medelsbehovet under anslagsposten Reseersättningar m. m. till 55 000 kronor, innebärande en ökning med 15 000 kronor. I avvaktan på närmare erfarenheter av reseverksamhetens omfattning anser civilförvaltningen höjningen kunna begränsas till 5 000 kronor. Den föreslagna ökningen av expensmedlen betingas av att institutets lokalfråga beräknas kunna definitivt lösas under år 1956. Lösningen medför inredningskostnader och ökade utgifter för städning och utomhusrenhållning. Därjämte föreslås installerande av snabbtelefonanläggning för de interna kommunikationerna. Civilförvaltningen föreslår — i huvudsak enligt institutets beräkningar — att 20 000 kronor anslås för engångsutgifter och 5 000 kronor för kostnader för städning m. m.

Institutets föreståndare har jämväl föreslagit uppräknig av delposterna Sjukvård m. m. och Publikationstryck med 500 respektive 3 000 kronor. Civilförvaltningen föreslår att posterna upptages med oförändrade belopp.

Departementschefen

I avvaktan på närmare erfarenheter av reseverksamheten vid institutet bör någon reell ökning av medelstillelningen för ändamålet icke ske. På grund av de under år 1956 inträffade höjningarna av traktamenten och järnvägstaxor erfordras emellertid en anslagshöjning av 5 000 kronor.

Institutets lokalfråga har ännu icke blivit löst. Då jag finner svårigheter föreligga att nu bedöma, vilka kostnader som kan uppkomma under anslaget vid en flyttning av institutet, anser jag mig icke böra beräkna medel för bestridande av dylika kostnader.

Aberopande det anförda får jag, med erinran om att anslagshöjningen utgör 5 000 kronor, hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Militärpsykologiska institutet: Omkostnader* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kronor.

CENTRALA VÄRNPLIKTSBYRÅN

[157] 34. Centrala värnpliktsbyrån: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	597 000	682 932
1956/57 (statsliggaren s. 291)	649 000	
1957/58 (förslag)	700 000	

Yrkande

Försvarets civilförvaltning hemställer, med anledning av förslag av chefen för centrala värnpliktsbyrån, att anslaget höjes med 82 000 kronor.

	Ökning
1. Personalförändringar	
1 förvaltare Ma 21 — Ma 23	1 932
1 assistent Cg 23	16 584
1 maskinoperatör Cg 15	11 412
1 maskinoperatör Cg 11	9 936
1 kontorist Ce 13 — kansliskrivare Ca 15	912
1 förste aktuarie Ce 29 — Ca 29	—
3 kontorister Ce 13 — Ca 13	—
5 kanslibiträden Ce 11 — Ca 11	—
2. Rörligt tillägg	36 072
3. Avrundning	5 152
	<hr/> 82 000

Motiv

1. Chefen för centrala värnpliktsbyrån har hemställt, att den vid värnpliktsbyrån för personalregistrator inrättade förvaltarbeställningen i Ma 21 måtte utbytas mot en beställning för förvaltare i Ma 23, under motivering bland annat att ifrågavarande beställningshavare fullgör uppgifter, som vid rationaliserade förband åvilar såväl personalregistrator som expeditionsofficer. Civilförvaltningen har vid sina anslagsberäkningar utgått från bifall till förslaget.

För att jämsides med centrala värnpliktsbyråns egna arbetsuppgifter skall kunna tillfredsställande utföras även den halkortsmässiga bearbetning av örlogsflottans truppregister, som försöksvis pågått sedan omkring ett år tillbaka, har chefen för centrala värnpliktsbyrån hemställt att vid statistikdetaljen inrättas tjänster för en assistent i Ca 23, en förste maskinoperatör i Ca 15 samt ett kanslibitråde i Ca 11. Civilförvaltningen tillstyrker ifrågavarande personalförstärkning men anser att tjänsterna i av-

vaktan på resultatet av den pågående försöksverksamheten bör inrättas såsom extra. Ämbetsverket föreslår därjämte att tjänsterna i 15 och 11 lönegraderna benämnas maskinoperatör.

Chefen för centrala värnpliktsbyrån har vidare föreslagit, att en för expeditionsföreståndare (registrator) avsedd kontoristtjänst i Ce 13 utbytes mot tjänst för kontorsskrivare i Ca 19. Civilförvaltningen har funnit sig böra räkna med en uppflyttning av tjänsten till Ca 15, varvid en kontorsbiträdestjänst i Ca 8 bör utgå.

Slutligen hemställer chefen för centrala värnpliktsbyrån om ordinariesättning av en förste aktuarietjänst i Ce 29 samt, i överensstämmelse med tidigare äskanden, av tre kontoristtjänster i Ce 13 och fem kanslibiträdets-tjänster i Ce 11 (jfr prop. 1956: 1, bil. 6, s. 239). Civilförvaltningen biträder förslaget och förutsätter därvid att antalet kontorsbiträdestjänster i Ca 8 minskas med ytterligare åtta.

Departementschefen

Jag tillstyrker civilförvaltningens förslag om att vid centrala värnpliktsbyrån inrättas en tjänst för maskinoperatör i Cg 15, vilken under innehavaren av den befintliga tjänsten för maskintekniker i Ce 19 bör svara för statistikdetaljens maskinavdelning.

Under hänvisning till vad chefen för civildepartementet förut denna dag anfört vid anmälan av För flera huvudtitlar gemensamma frågor föreslår jag att en tjänst för kontorist i Ce 13 uppflyttas till kansliskrivare i lönegrad 15. Jag har ingen erinran mot att tjänsten ordinariesättes. En kontorsbiträdestjänst i Ca 8 kan därvid indragas.

Förslaget om ordinariesättning av vissa andra tjänster kan jag tillstyrka endast beträffande en förste aktuarietjänst i Ce 29 samt en kontoristtjänst i Ce 13 och två kanslibiträdets-tjänster i Ce 11. Vid bifall här-till kan tre kontorsbiträdestjänster i Ca 8 indragas.

Ytterligare personalförändringar kan jag icke tillstyrka.

Anslaget beräknar jag för budgetåret 1957/58 till 700 000 kronor enligt följande.

Anslagsposten Avlöningar till ordinarie tjänstemän ökas med 18 336 kronor för en förste aktuarie i Ca 29, med 10 032 kronor för en kansliskrivare i Ca 15, med 9 120 kronor för en kontorist i Ca 13 samt med 16 176 kronor för två kanslibiträden i Ca 11. Posten upptages således till (174 600 + 18 336 + 10 032 + 9 120 + 16 176 =) avrundat 228 300 kronor.

Posterna Arvoden till pensionerad personal i arvodesbefattningar, 94 700 kronor, och Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 780 kronor, uppföres med oförändrade belopp.

Posten Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ökas med 11 412 kronor för en maskinoperatör i Cg 15 samt minskas med 18 336 kronor för en förste aktuarie i Ce 29, med 18 240 kronor för två kon-
 torister i Ce 13 och med 16 176 kronor för två kanslibiträden i Ce 11. Jag
 beräknar således posten till (302 400 + 11 412 — 18 336 — 18 240 —
 16 176 =) avrundat 261 100 kronor.

Posten Rörligt tillägg höjes med 38 600 kronor till (150 520 +
 38 600 =) 189 120 kronor.

Inkomstposten Pensionsmedel uppföres med oförändrat belopp,
 74 000 kronor.

Anslagshöjningen utgör 51 000 kronor.

Aberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte före-
 slå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i per-
 sonalförteckningen för centrala värnpliktsbyrån, som föran-
 ledes av vad jag i det föregående föreslagit;

b) fastställa följande avlöningsstat för centrala värnplikts-
 byrån, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret
 1957/58:

Avlöningsstat

Utgifter

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> ...	228 300
2. Arvoden till pensionerad personal i arvodesbefatt- ningar, <i>förslagsvis</i>	94 700
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	780
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	261 100
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	189 120
	<hr/>
	Summa kronor 774 000

Särskilda uppbördsmedel

Pensionsmedel, <i>förslagsvis</i>	74 000
	<hr/>
	Nettoutgift kronor 700 000

c) till Centrala värnpliktsbyrån: Avlöningar för budgetåret
 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 700 000 kronor.

[158] 35. Centrala värnpliktsbyrån: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	69 000	71 735
1956/57 (statsliggaren s. 292)	87 000	
1957/58 (förslag)	70 000	

Försvarets civilförvaltning hemställer efter förslag av chefen för centrala värnpliktsbyrån att anslaget nedräknas med 17 000 kronor.

Chefen för centrala värnpliktsbyrån föreslår en uppräknig av anslaget till reseersättningar med 1 000 kronor på grund av stegrade kostnader för resor och traktamenten under år 1956. Civilförvaltningen anser för detta ändamål en höjning av 500 kronor vara tillfyllest. I innevarande budgetårs anslagspost till expenser är inräknat ett belopp av 17 500 kronor för inköp av en mikrofotograferingsanläggning (prop. 1956: 1, bil. 6, s. 242). Anslaget skall följaktligen budgetåret 1957/58 minskas med motsvarande belopp. Med hänsyn till att anläggningen medför ökade kostnader för inköp av film m. m. föreslår chefen för värnpliktsbyrån samtidigt en uppräknig med 2 000 kronor. Civilförvaltningen anser för sin del med ledning av belastningen på anslagsposten, att eventuella merkostnader för sistnämnda ändamål kan rymmas inom anslagsramen. Ämbetsverket föreslår således en nedräknig av posten till expenser med 17 500 kronor.

Chefen för centrala värnpliktsbyrån har härutöver föreslagit en uppräknig av anslagsposten Sjukvård m. m. med 3 000 kronor. Civilförvaltningen föreslår att ifrågakvarande post uppföres med oförändrat belopp.

Departementschefen

Jag biträder civilförvaltningens förslag och föreslår således, att anslaget uppföres med 70 000 kronor, innebärande en minskning med 17 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Centrala värnpliktsbyrån: Omkostnader* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 70 000 kronor.

[159] 36. Centrala värnpliktsbyrån: Adresseringsmaskiner m. m.

	Anslag	Nettoutgift	Behållning
1955/56	190 000	193 816	34 692
1956/57 (statsliggaren s. 292)	220 000		
1957/58 (förslag)	269 000		

Reservationsbehållningen var vid utgången av budgetåret 1955/56 i sin helhet bunden.

Försvarets civilförvaltning hemställer att anslaget höjes med 49 000 kronor. Ämbetsverket åberopar härvid, att chefen för centrala värnpliktsbyrån i samråd med utredningen rörande utnyttjandet av hålkortsanläggningar inom försvaret räknat med en ökning av årskostnaden för värnpliktsbyråns hålkortsanläggning med nämnda belopp.

Departementschefen

I enlighet med civilförvaltningens förslag torde anslaget för nästa budgetår höjas med 49 000 kronor och således uppföras med 269 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Centrala värnpliktsbyrån: Adresseringsmaskiner m. m* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 269 000 kronor.

INSKRIVNINGSVÄSENDET

[160] 37. Inskrivningskostnader

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	750 000	892 195
1956/57 (statsliggaren s. 292)	750 000	
1957/58 (förslag)	750 000	

Från och med budgetåret 1955/56 har återgång skett till inskrivningsföretagningar omfattande endast en åldersklass. I likhet med försvarets civilförvaltning anser jag ytterligare erfarenheter av medelsförbrukningen böra avvaktas innan någon förändring av anslaget vidtages. Jag föreslår därför att anslaget uppföres med oförändrat belopp och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inskrivningskostnader* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 750 000 kronor.

[161] 38. Inskrivningsrådet

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	9 000	7 118
1956/57 (statsliggaren s. 293)	9 000	
1957/58 (förslag)	9 000	

Av samma skäl som jag under nästföregående anslagspunkt anfört torde anslaget i enlighet med försvarets civilförvaltnings förslag uppföras med

oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inskrivningsrådet* för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 9 000 kronor.

VISSA ÖVRIGA GEMENSAMMA ÄNDAMÅL

[162] 39. Vissa specialundersökningar m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	400 000	415 276
1956/57 (statsliggaren s. 293)	325 000	
1957/58 (förslag)	385 000	

Försvarets sjukvårdsstyrelse hemställer, att anslaget höjes med 120 000 kronor.

Specialundersökningar av olika personalkategorier vid flygvapnet beräknas under budgetåret 1957/58 komma att äga rum i större omfattning än innevarande budgetår. Vidare har ersättningen för dylika undersökningar höjts från och med år 1956. Sjukvårdsstyrelsen beräknar merutgifterna för ifrågavarande undersökningar till sammanlagt omkring 20 000 kronor.

Sjukvårdsstyrelsen beräknar anslagsbehovet för skärmbildsundersökningar av värnpliktiga m. fl. till 250 000 kronor, innebärande en ökning i förhållande till vederbörlig post i anslagets stat för innevarande budgetår med 100 000 kronor. Kostnaderna för varje undersökningsfall har, enligt vad som under hand inhämtats, beräknats till en krona 50 öre. Motsvarande kostnad upptogs vid anslagsberäkningen för innevarande budgetår till en krona 70 öre.

Departementschefen

Minskningen av anslaget för innevarande budgetår föranleddes av den av mig i 1956 års statsverksproposition föreslagna begränsningen av repetitionsövningsverksamheten under budgetåret 1956/57. På grund av denna verksamhets återupptagande samt ökade kostnader för specialundersökningar måste anslaget uppräknas för nästa budgetår. Enligt vad i det föregående anförts har å andra sidan vid skärmbildsundersökningar kostnaderna för varje undersökt fall minskat. Jag beräknar medelsbehovet under anslaget till 385 000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 60 000 kronor.

Åberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa specialundersökningar m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 385 000 kronor.

[163] 40. Personalvårdsverksamhet m. m.

	Anslag	Nettoutgift	Behållning
1955/56	255 000	261 514	52 953
1956/57 (statsliggaren s. 294)	255 000		
1957/58 (förslag)	277 000		

Av reservationsbehållningen var vid utgången av budgetåret 1955/56 i runt tal 32 000 kronor bundna.

Yrkande

Chefen för försvarsstaben föreslår att den medelsanvisning till soldathemsverksamhet och därmed likartade ändamål, som hittills skett under förevarande anslag, från och med nästa budgetår överflyttas till ett nytt anslag, benämnt Soldathemsverksamhet m. m.

För ändamål som enligt riksstatsuppställningen för innevarande budgetår hänför sig till förevarande anslag hemställer chefen för försvarsstaben om ökad medelsanvisning med sammanlagt 72 500 kronor.

	Ökning
1. Ökat bidrag till soldathemsverksamheten	50 000
2. Försvarets upplysnings- och personalvårdsnämnd: ökade rese- kostnader	4 000
3. Utbildning i personalvård och medborgarkunskap	11 000
4. Höjda priser på vissa handböcker och tidskrifter	2 500
5. Lån och bidrag till värnpliktiga i brådskande fall: återtagande av tidigare nedräkning	5 000
	<hr/> 72 500

Motiv

1. Förslaget innebär en upprepning av tidigare yrkande (prop. 1956: 1, bil. 6, s. 245).

2. Ökningen är föranledd av under senare år inträffade automatiska kostnadsstegringar och erfordras för att undvika inskränkning av nämndens hittillsvarande verksamhet.

3. Utgifterna för anordnade kurser har stigit till följd av ökade rese- och traktamentskostnader. Anskaffning av litteratur m. m. har därjämte på grund av ökade utgifter för tryckning blivit mer kostnadskrävande.

5. I äskandena för innevarande budgetår föreslog chefen för försvarsstaben att anslagsposten med hänsyn till föreliggande reservationer skulle minskas med 5 000 kronor under tills vidare ett budgetår (prop. 1956: 1, bil. 6, s. 245). I anslagets stat för budgetåret 1956/57 har posten därför i

jämförelse med närmast föregående budgetår minskats med föreslaget belopp. För budgetåret 1957/58 bedömes med säkerhet sådana behov föreliggande, att anslaget åter bör höjas med 5 000 kronor.

Yttrande

Försvarets civilförvaltning förutsätter att de bidrag, som för närvarande utgår under anslaget, åtminstone tills vidare redovisas under detta.

Civilförvaltningen erinrar om att ehuru anslagsposten Bidrag till soldathemsverksamhet för innevarande budgetår upptagits med oförändrat belopp, anslagsramen likväl utvidgats genom Kungl. Maj:ts medgivande att för bidrag till marinhemmet i Göteborg avsedda odisponerade medel om 11 125 kronor finge disponeras för soldathemsverksamhet. Ämbetsverket finner en höjning av anslagsposten vara motiverad för nästa budgetår men ifrågasätter om icke höjningen borde begränsas till ett belopp av ungefär nyssnämnda storlek eller till 10 000 kronor.

Med hänsyn till inträffade automatiska kostnadsstegringar finner civilförvaltningen motiverad, att en uppräknings sker av anslagsposterna till försvarets upplysnings- och personalvårdsnämnd samt till utbildning i personalvård och medborgarkunskap med 2 000 kronor respektive 5 000 kronor.

I betraktande av reservationsbehållningen under anslagsposten Lån och bidrag till värnpliktiga i brådskande fall, vilken behållning vid utgången av budgetåret 1955/56 uppgick till omkring 11 600 kronor, synes enligt civilförvaltningen någon uppräknings av posten icke böra göras i avvaktan på närmare erfarenheter av anslagsbelastningen m. m.

I övrigt föreslår civilförvaltningen oförändrad medelstilldelning under anslaget.

Departementschefen

Jag är icke beredd att föreslå någon ändring beträffande redovisningen av de utgifter, som hänför sig till det nuvarande anslaget till personalvårdsverksamhet m. m.

Någon ytterligare medelsanvisning till soldathemsverksamhet kan jag alltjämt icke tillstyrka.

Beträffande övriga yrkanden anser jag mig böra förorda vad chefen för försvarsstaben föreslagit. I enlighet därmed bör anslaget uppräknas med (4 000 + 11 000 + 2 500 + 5 000 =) 22 500 kronor, vilken summa lämpligen bör avrundas till jämnt 22 000 kronor.

I enlighet med vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Personalvårdsverksamhet m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 277 000 kronor.

[164] 41. **Försvarsupplysning**

	Anslag	Nettoutgift	Behållning
1955/56	140 000	126 943	19 578
1956/57 (statsliggaren s. 295)	140 000		
1957/58 (förslag)	140 000		

Reservationsbehållningen var vid utgången av budgetåret 1955/56 i sin helhet bunden.

Chefen för försvarsstaben föreslår att anslaget höjes med 23 000 kronor, varav 6 000 kronor avses för utgivandet av tidskriften Kontakt med krigsmakten och 17 000 kronor för ökat bidrag till Centralförbundet Folk och Försvar. Förslag om bidrag i nämnda hänseenden har framställts i tidigare medelsäskanden (jfr senast prop. 1956: 1, bil. 6, s. 246).

Försvarets civilförvaltning anser en viss höjning av bidraget till Centralförbundet Folk och Försvar vara befogad.

Departementschefen

Jag föreslår att anslaget uppföres med oförändrat belopp och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försvarsupplysning* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 140 000 kronor.

[165] 42. **Fritidsundervisning**

	Anslag	Nettoutgift	Behållning
1955/56	250 000	247 409	19 419
1956/57 (statsliggaren s. 296)	250 000		
1957/58 (förslag)	250 000		

Reservationsbehållningen var vid utgången av budgetåret 1955/56 i sin helhet bunden.

Chefen för försvarsstaben hemställer, att anslaget höjes med 20 000 kronor för att möjliggöra undervisning i ökad omfattning.

Försvarets civilförvaltning är i nuvarande läge icke beredd att förorda någon uppräknig av anslaget.

Departementschefen

I enlighet med civilförvaltningens förslag torde anslaget uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fritidsundervisning* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kronor.

[166] 43. Försvarsfilm

	Anslag	Nettoutgift	Behållning
1955/56	1 520 000	517 391	25 618
1956/57 (statsliggaren s. 296)	2 520 000		
1957/58 (förslag)	437 000		

¹ Därutöver överfört från anslag under tolfte huvudtiteln 7 600 kronor.

² Därutöver överfört från anslag under tolfte huvudtiteln 3 300 kronor.

Reservationsbehållningen var vid utgången av budgetåret 1955/56 i sin helhet bunden.

Försvarets civilförvaltning hemställer att anslaget, såvitt det avser militär undervisningsfilm, uppföres med oförändrat belopp. Ämbetsverket upprepar det under de närmast föregående budgetåren framförda förslaget (jfr senast prop. 1956: 1, bil. 6, s. 247), att medel för de från förevarande anslag avlönade befattningshavarna skall beräknas under respektive försvarsgrenars avlöningsanslag. Vid bifall här till skulle anslaget kunna minskas med omkring 83 000 kronor. Med hänsyn till filmens betydelse för utbildningsverksamheten har emellertid civilförvaltningen funnit sig böra föreslå oförändrat anslagsbelopp. Därest ifrågakarande löne- och arvodeskostnader alltjämt anses böra utgå från anslaget föreslår ämbetsverket, att detsamma till följd av de under 1955 och 1956 beslutade lönehöjningarna uppräknas med i runt tal 9 000 kronor.

Chefen för försvarsstaben hemställer, att delposten till upplysnings- och propagandafilm upptages med oförändrat belopp.

Departementschefen

Förslaget att medel för de från förevarande anslag avlönade befattningshavarna skall beräknas under respektive försvarsgrenars avlöningsanslag finner jag mig böra biträda. För närvarande utgöres denna personal av tre filmregissörer — en vid varje försvarsgrensstabs filmdetalj — samt en materialförvaltare och ett tekniskt biträde vid arméstabens respektive marinstabens filmdetalj. Kostnaderna för avlöningar till ifrågakarande personal uppgår enligt civilförvaltningens beräkningar till i runt tal 83 000 kronor. Jag räknar i övrigt icke med någon ändrad medelstildelning under anslaget varför detta torde kunna minskas med sistnämnda belopp. I enlighet härmed får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försvarsfilm* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 437 000 kronor.

[167] 44. Publikations- och blankettryck

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	2 400 000	2 710 351
1956/57 (statsliggaren s. 297)	2 800 000	
1957/58 (förslag)	2 800 000	

I enlighet med förslag av försvarets civilförvaltning torde anslaget uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Publikations- och blankettryck* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 2 800 000 kronor.

[168] 45. Lottaorganisationen

	Anslag	Nettoutgift	Behållning
1955/56	600 000	550 238	131 014
1956/57 (statsliggaren s. 297)	600 000		
1957/58 (förslag)	700 000		

Av reservationsbehållningen var vid utgången av budgetåret 1955/56 omkring 100 000 kronor bundna.

Överstyrelsen för Riksförbundet Sveriges Lottakårer (skr. 10/6 1956) beräknar medelsbehovet för nästa budgetår till avrundat 2 000 000 kronor, vilket innebär en ökning med 1 400 000 kronor. Av sistnämnda belopp hänför sig 60 000 kronor till administration och upplysningsverksamhet, omkring 900 000 kronor till utbildningskostnader samt cirka 440 000 kronor till förnödenheter och materiel m. m.

Överbefälhavaren finner i yttrande över överstyrelsens yrkanden önskvärligt att en något ökad utbildningsverksamhet möjliggöres och tillstyrker en anslagshöjning av 40 000 kronor, varav 35 000 kronor till utbildningskostnader och återstoden till förnödenheter och materiel.

Försvarets civilförvaltning, som finner viss anslagsökning böra vidtagas icke blott med hänsyn till ökat utbildningsbehov utan jämväl i betraktande av bland annat automatiska kostnadsstegringar, tillstyrker en uppräknig av anslaget med 75 000 kronor.

Under anslaget *Armén: Frivilliga befälsutbildningsrörelsen* m. m. har redogjorts för ett av civilförvaltningen framlagt förslag om höjning av daglönerna för viss frivillig personal m. m. Ett genomförande av förslaget beräknas medföra en kostnadsökning under förevarande anslag av 100 000 kronor.

Departementschefen

Som jag anfört vid anmälan av anslaget Armén: Frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m. tillstyrker jag bifall till civilförvaltningens förslag om höjda daglöner för medlemmar av frivilligorganisationerna. På grund härav beräknas medelsbehovet under förevarande anslag öka med 100 000 kronor. Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Lottaorganisationen* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 700 000 kronor.

[169] 46. **Vissa signalförbindelser m. m.**

	Anslag	Nettoutgift	Behållning
1955/56	16 000 000	9 941 253	3 147 467
1956/57 (statsliggaren s. 298) ²	7 000 000		
1957/58 (förslag)	7 500 000		

¹ Därutöver överfört från anslag under tolfte huvudtiteln (10 000 + 2 800 =) 12 800 kronor.

² Därutöver överfört från anslag under tolfte huvudtiteln 5 600 kronor.

Reservationsbehållningen var vid utgången av budgetåret 1955/56 i sin helhet bunden.

För budgetåret 1954/55 medgav riksdagen, att utöver det anvisade anslaget beställningar på signalmateriel m. m. finge utläggas inom en kostnadsram av 10 000 000 kronor.

Från och med budgetåret 1955/56 tillämpas beträffande förevarande anslag ett system med beställningsbemyndiganden av samma slag som för närvarande tillämpas beträffande försvarsgrenarnas anslag till anskaffning av tygmateriel (motsvarande). De av riksdagen för budgetåren 1955/56 och 1956/57 medgivna bemyndigandena uppgår till 8 000 000 kronor respektive 5 775 000 kronor.

Chefen för försvarsstaben framlägger i medelsäskandena för nästa budgetår en plan rörande medelsbehovet under anslaget för budgetåren 1957/58—1964/65. Kostnaderna för de i planen upptagna materielanskaffningarna m. m. uppgår till sammanlagt 65 583 000 kronor, varav 8 914 000 kronor belöper på underhåll och återstoden, 56 669 000 kronor, på nyanskaffning av materiel m. m. Den framlagda planen avser bland annat utbyggnad av fasta radiolänkförbindelser, anskaffning av operativa trådförbindelser och komplettering av krigstelegrafnätet m. m. Medel har vidare beräknats för fortsatt utbyggnad av signalanläggningar för fullträffsäkra uppehållsplatser i enlighet med generalplanen för dessa, fortsatt anskaffning av kryptomateriel, underhåll m. m.

För nästa budgetår hemställer försvarsstabschefen dels om bemyndigande att utlägga beställningar av materiel m. m. inom en kostnadsram av 10 440 000 kronor och dels om ett anslag på 7 500 000 kronor. Av sistnämnda belopp avser 1 545 000 kronor betalningsutfall på det bemyndigande som föreslås för nästa budgetår och 5 955 000 kronor betalningsutfall på förut lämnade bemyndiganden.

Ärendet är av sådan natur att närmare redogörelse för detsamma icke bör lämnas till statsrådsprotokollet. Ytterligare upplysningar torde få inhämtas av de handlingar, som kommer att tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

Departementschefen

Såsom jag förut framhållit (jfr prop. 1956: 1, bil. 6, s. 250) är de anskaffningar av signalmateriel m. m. som här avses av mycket angelägen beskaffenhet. Jag biträder därför försvarsstabschefens förslag med allenast den jämkningen, att kostnadsramen för beställningsbemyndigandena enligt min mening bör bestämmas till 10 400 000 kronor. Anslaget bör alltså uppföras med 7 500 000 kronor, vilket innebär en höjning med 500 000 kronor.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar av signalmateriel m. m. inom en kostnadsram av 10 400 000 kronor;

b) till *Vissa signalförbindelser m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 7 500 000 kronor.

[170] 47. Anskaffning av taggtråd

	Anslag	Nettoutgift	Behållning
1955/56	500 000	435 074	845 105
1956/57 (statsliggaren s. 298)	100 000		
1957/58 (förslag)	100 000		

Av reservationsbehållningen var vid utgången av budgetåret 1955/56 omkring 680 000 kronor bundna.

Fortifikationsförvaltningen hemställer att anslaget för nästa budgetår uppföres med 4 000 000 kronor.

Ärendet är av den natur att en närmare redogörelse för detsamma icke bör lämnas till statsrådsprotokollet. Ytterligare upplysningar torde få inhämtas genom de handlingar, som kommer att tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

Departementschefen

Jag kan icke tillstyrka någon höjning av anslaget utan föreslår att det samma för nästa budgetår upptages med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anskaffning av taggtråd* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

[171] 48. **Borttagande av pansarhinder m. m.**

	Anslag	Nettoutgift	Behållning
1955/56	¹ 125 000	64 783	558 167
1956/57 (statsliggaren s. 298)	125 000		
1957/58 (förslag)	125 000		

¹ Därutöver anvisat på tilläggsstat 400 000 kronor.

Av reservationsbehållningen var vid utgången av budgetåret 1955/56 i runt tal 345 000 kronor bundna.

Fortifikationsförvaltningen hemställer att anslaget höjes med 175 000 kronor. Liksom under de båda närmast föregående budgetåren anför ämbetsverket bland annat att krav framställts om borttagande av pansarhinder, värn och dylika befästningar för tillgodoseende av i huvudsak civila intressen i samband med utbyggnad av trafikleder, hamnar, bostads- och industriområden m. m. Till ämbetsverket inkomna framställningar om medel till dylika åtgärder uppgår för innevarande budgetår till mer än 300 000 kronor utöver disponibla medel. Fortifikationsförvaltningen beräknar, att medel för ändamålet kommer att erfordras i stor omfattning under de närmaste åren.

Departementschefen

Jag kan icke tillstyrka någon höjning av anslaget utan föreslår att det samma uppföres med oförändrat belopp. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Borttagande av pansarhinder m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 125 000 kronor.

[172] 49. **Järnvägskrigsbromateriel**

	Anslag	Nettoutgift	Behållning
1955/56	2 000 000	1 091 569	3 189 345
1956/57 (statsliggaren s. 298)	2 500 000		
1957/58 (förslag)	3 000 000		

Av reservationsbehållningen var vid utgången av budgetåret 1955/56 i runt tal 789 000 kronor bundna genom utlagda beställningar.

För anskaffning av järnvägskrigsbromateriel har under förevarande anslag för budgetåren 1953/54—1956/57 anvisats sammanlagt 8 500 000 kronor, varjämte riksdagen för innevarande budgetår medgivit att beställningar å materiel får utläggas inom en kostnadsram av 6 000 000 kronor utöver anvisade medel.

Armétygförvaltningen föreslår att anslaget för nästa budgetår uppföres med 3 000 000 kronor. Av medel, som anvisats under anslaget, har enligt armétygförvaltningen sammanlagt omkring 3 500 000 kronor utnyttjats för inköp och försök med nykonstruerad bromateriel, varför ämbetsverket för fortsatt anskaffning av järnvägskrigsbromateriel kan utnyttja omkring 5 000 000 kronor i anslagsmedel samt beställningsbemyndigandet å 6 000 000 kronor. Ämbetsverket avser att under innevarande budgetår utlagga en beställning å järnvägskrigsbromateriel med tillbehör för högst 11 000 000 kronor. Leveranserna av denna materiel beräknas vara slutförda före utgången av budgetåret 1958/59. I betalningsmedel erfordras således ytterligare 6 000 000 kronor varav 3 000 000 kronor under nästa budgetår och lika mycket under budgetåret 1958/59.

Departementschefen

I enlighet med armétygförvaltningens förslag beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 3 000 000 kronor. Jag hemställer alltså, under erinran om att anslaget höjes med 500 000 kronor, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Järnvägskrigsbromateriel* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kronor.

[173] 50. Engångsanskaffning av musikinstrument

	Anslag
1956/57 (statsliggaren s. 298)	200 000
1957/58 (förslag)	200 000

I samband med att 1956 års riksdag fattade beslut om ny musikorganisation inom försvaret anvisades för första gången medel under förevarande anslag (jfr prop. 1956: 110, s. 64). Anslaget uppfördes därvid med 200 000 kronor, avseende budgetåret 1956/57. Medelsanvisningen grundade sig på förslag av 1955 års militärmusikutredning, som kostnadsberäknat det totala behovet av nyanskaffning av musikinstrument till 800 000 kronor. Kostnaderna borde enligt utredningen uppdelas på fyra år. Vid behandlingen av förevarande fråga i proposition 1956: 110 anmälde

jag ett av försvarets civilförvaltning framlagt förslag, innebärande att arméns musikfond skulle tagas i anspråk för ifrågavarande ändamål. Jag var emellertid icke då beredd att tillstyrka civilförvaltningens förslag utan ansåg, att frågan om formerna för bestridande av ytterligare kostnader för engångsanskaffning av musikinstrument borde få upptagas senare i samband med behandlingen av en i annat sammanhang uppkommen fråga om avveckling av nämnda fond. Sedermera har enligt Kungl. Maj:ts brev den 11 maj 1956 ett flertal fonder, däribland arméns musikfond, sammanförts till en särskild avvecklingsfond. Enligt nämnda brev skall likvida medel, som frigöres genom avvecklingen av fonderna, liksom avvecklingsfondens ränteinkomster, i princip tillföras riksstatens inkomstsida. På grund härav torde de medel, som ytterligare erfordras för engångsanskaffning av musikinstrument, böra anvisas under förevarande anslag. I fråga om medelsanvisningen för nästa budgetår tillstyrker jag av arméintendenturförvaltningen (skr. 17/8 1956) framlagt förslag, att anslaget uppföres med oförändrat belopp, 200 000 kronor.

Jag får således hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Engångsanskaffning av musikinstrument* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kronor.

E. Diverse

[174] 1. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Slottsbyggnadernas delfond

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	59 000	59 000
1956/57 (statsliggaren s. 298)	65 000	
1957/58 (förslag)	69 000	

Under återopande av vad chefen för finansdepartementet förut denna dag vid anmälan av För flera huvudtitlar gemensamma frågor därom anförd hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Slottsbyggnadernas delfond* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 69 000 kronor.

[175] 2. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	663 000	480 766
1956/57 (statsliggaren s. 298)	488 000	
1957/58 (förslag)	381 000	

Under återopande av vad chefen för finansdepartementet förut denna dag vid anmälan av För flera huvudtitlar gemensamma frågor därom anförd hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 381 000 kronor.

[176] 3. Ersättning till försvarets fastighetsfond: Befästningars delfond

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	15 571 000	14 924 807
1956/57 (statsliggaren s. 299)	15 781 000	
1957/58 (beräknat belopp) ...	17 275 000	

Under återopande av vad jag anfört vid behandlingen av motsvarande anslagsfråga för armén hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Ersättning till försvarets fastighetsfond: Befästningars delfond* för budgetåret 1957/58 beräkna ett förslagsanslag av 17 275 000 kronor.

[177] 4. **Bestridande av beredskapskostnader vid försvarets fabriksverk**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	400 000	526 010
1956/57 (statsliggaren s. 299)	650 000	
1957/58 (förslag)	1 000 000	

Från förevarande anslag utgår gottgörelse till försvarets fabriksfond för inom fabriksverket uppkommande kostnader för vidmakthållande i fred av de nytillverkande fabrikernas krigsberedskap.

Försvarets fabriksstyrelse (skr. ^{11/8} 1956) hemställer att anslaget höjes med 350 000 kronor.

Styrelsen beräknar att den under byggnad varande ammunitionereservfabriken kommer att bli färdigställd för inflyttning av produktionsutrustning under år 1957. Under budgetåret 1957/58 beräknas räntekostnaden för kapital, som vid ingången av budgetåret kommer att vara investerat i fabriken, uppgå till 360 000 kronor. Styrelsen beräknar avskrivningskostnaderna till 220 000 kronor, vilket utgör 2 % på den anläggningskostnad, som beräknas vara nedlagd intill utgången av budgetåret 1957/58. Under samma budgetår tillkommer även kostnader för underhåll och uppvärmning m. m., vilka av styrelsen uppskattas till 100 000 kronor. För täckande av kostnader för maskiner, avsedda för driften under beredskapsförhållanden, erfordras liksom under innevarande budgetår ett belopp av 350 000 kronor. Fabriksstyrelsen beräknar med anledning härav medelsbehovet för budgetåret 1957/58 till (360 000 + 220 000 + 100 000 + 350 000 =) avrundat 1 000 000 kronor.

Departementschefen

Enär endast en mindre del av ifrågavarande reservfabrik bedömes komma till användning under fredstid bör försvarets fabriksfond från förevarande anslag erhålla gottgörelse för huvuddelen av ränte-, avskrivnings- och underhållskostnaderna för anläggningen. Anslaget behöver på grund härav uppräknas för nästa budgetår. I likhet med fabriksstyrelsen beräknar jag den erforderliga ökningen av medelsbehovet till 350 000 kronor.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bestridande av beredskapskostnader vid försvarets fabriksverk* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor.

[178] 5. Ersättning för automobilskatt

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	5 000 000	4 397 532
1956/57 (statsliggaren s. 299)	4 200 000	
1957/58 (förslag)	4 500 000	

Armétygförvaltningen hemställer, att anslaget höjes med 400 000 kronor. På grundval av de antal och slag av skattepliktiga motorfordon, som bedömes vara i krigsmaktens ägo under 1957, beräknar ämbetsverket med tillämpning av samma beräkningsgrunder som vid bestämmandet av 1956 års automobilskatt medelsbehovet under anslaget till 4 600 000 kronor. De under innevarande budgetår inställda repetitionsövningarna har därvid förutsatts komma att återupptagas hösten 1957.

Departementschefen

Begränsningen av repetitionsövningsverksamheten under innevarande budgetår föranledde en minskning av anslaget med 300 000 kronor. Anslaget bör därför uppräknas med samma belopp för budgetåret 1957/58. Någon ytterligare anslagshöjning torde med hänsyn till belastningen på anslaget ej vara erforderlig. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning för automobilskatt* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 4 500 000 kronor.

[179] 6. Ersättning för rustning och rotering

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	15 000	24 343
1956/57 (statsliggaren s. 299)	15 000	
1957/58 (förslag)	15 000	

Anslaget torde bära uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning för rustning och rotering* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 15 000 kronor.

[180] 7. **Resestipendier**

	Anslag	Nettoutgift	Behållning
1955/56	15 000	9 102	21 776
1956/57 (statsliggaren s. 299)	15 000		
1957/58 (förslag)	15 000		

Av reservationsbehållningen var vid utgången av budgetåret 1955/56 omkring 14 000 kronor bundna.

I enlighet med förslag av försvarets civilförvaltning torde anslaget för budgetåret 1957/58 böra uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resestipendier* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 kronor.

[181] 8. **Kommittéer och utredningar genom sakkunniga**

	Anslag	Nettoutgift	Behållning
1955/56	1 350 000	395 897	26 302
1956/57 (statsliggaren s. 299)	350 000		
1957/58 (förslag)	150 000		

¹ Därutöver överfört från anslag under tolfte huvudtiteln 2 000 kronor.

Reservationsbehållningen var vid utgången av budgetåret 1955/56 icke till någon del bunden.

Såsom jag anfört vid anmälan i det föregående av försvarsdepartementets avlöningsanslag medför beräkandet av medel för ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft under departementets avlöningsanslag minskat medelsbehov under förevarande anslag. Medelsbehovet minskas vidare genom tillkomsten av anslaget Kostnader för vissa nämnder m. m. enligt vad jag anför vid behandlingen i det följande av detta anslag. Med beaktande härav beräknar jag nu förevarande anslag till 150 000 kronor, innebärande en anslagsminskning av 200 000 kronor.

För täckande av utgifter under anslaget för innevarande budgetår är ytterligare anslagsmedel erforderliga. Till denna fråga torde jag få återkomma senare denna dag i samband med behandlingen av anslag på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57. Jag har därvid för avsikt att föreslå att 100 000 kronor anvisas för nämnda utgifter.

Under återopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kronor.

[182] 9. **Kostnader för vissa nämnder m. m.**

Chefen för finansdepartementet har förut denna dag vid anmälan av För flera huvudtitlar gemensamma frågor på grundval av förslag i ämnet av en särskilt tillkallad utredningsman till behandling upptagit frågor rörande personaluppsättningen inom vissa avdelningar i statsdepartementen m. m. Utredningsmannen har såvitt avser försvarsdepartementets verksamhetsområde föreslagit att medel för riksvärderingsnämnden, de lokala värderingsnämnderna, försvarets skaderegleringsnämnd, försvarets skolenämnd, sakkunniga för rådgivning i publicitetsfrågor, försvarets fastighetsnämnd och försvarets personalnämnd, för vilka kostnaderna för närvarande bestrides från fjärde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga, skall anvisas under ett särskilt anslag. Med tillstyrkan härav föreslår jag, under hänvisning tillika till vad chefen för finansdepartementet anfört i ämnet, att för nästa budgetår uppföres ett förslagsanslag å 165 000 kronor, benämnt »Kostnader för vissa nämnder m. m.». Tillkomsten av det nya anslaget medför en minskning av medelsbehovet under kommittéanslaget.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kostnader för vissa nämnder m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 165 000 kronor.

[183] 10. **Utredningar rörande tillämnade byggnadsföretag m. m.**

	Anslag	Nettoutgift	Behållning
1955/56	25 000	23 613	19 194
1956/57 (statsliggaren s. 300)	25 000		
1957/58 (förslag)	25 000		

Reservationsbehållningen var vid utgången av budgetåret 1955/56 i sin helhet bunden.

Fortifikationsförvaltningen beräknar medelsbehovet under nästa budgetår till 200 000 kronor, innehärande en anslagsökning med 175 000 kronor, för att utredningsverksamheten skall kunna bedrivas planmässigt på längre sikt.

Departementschefen

Jag anser mig icke kunna tillstyrka någon höjning av anslaget utan föreslår att detsamma uppföres med oförändrat belopp. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utredningar rörande tillämnade byggnadsföretag m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 25 000 kronor.

[184] 11. **Vissa ersättningar i anledning av skador vid militär verksamhet m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	1 300 000	1 410 194
1956/57 (statsliggaren s. 300)	1 300 000	
1957/58 (förslag)	1 300 000	

Försvarets civilförvaltning framhåller att belastningen på anslaget under de senaste budgetåren icke visat någon enhetlig tendens och föreslår med hänsyn härtill att anslaget upptages med oförändrat belopp. Jag biträder civilförvaltningens förslag och hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa ersättningar i anledning av skador vid militär verksamhet m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 1 300 000 kronor.

[185] 12. **Vissa ersättningar för inskränkningar i förfoganderätten till fast egendom**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	25 000	—
1956/57 (statsliggaren s. 301)	25 000	
1957/58 (förslag)	25 000	

Hållpunkter saknas för bedömande i vad mån utgifter av beskaffenhet att böra belasta anslaget kommer att föreligga under nästa budgetår. Anslaget torde därför böra uppföras med oförändrat belopp, 25 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa ersättningar för inskränkningar i förfoganderätten till fast egendom* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 25 000 kronor.

[186] 13. Ersättning för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	25 000	29 098
1956/57 (statsliggaren s. 301)	40 000	
1957/58 (förslag)	30 000	

Riksförsäkringsanstalten (skr. ²³/₈ 1956) föreslår, att anslaget minskas med 10 000 kronor. Ämbetsverket åberopar härvid dels anslagsbelastningen under sistförflutet budgetår, dels ock kostnadsminskning på grund av stigande ålder och fortlöpande avgång bland livräntetagarna. Jag tillstyrker ämbetsverkets förslag och hemställer alltså, under erinran om att anslaget minskas med 10 000 kronor, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 30 000 kronor.

[187] 14. Ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	14 000 000	13 753 098
1956/57 (statsliggaren s. 301)	15 000 000	
1957/58 (förslag)	14 400 000	

Riksförsäkringsanstalten och försvarets socialbyrå (skr. ²³/₈ 1956) hemställer, att anslaget minskas med 600 000 kronor.

Myndigheterna erinrar om att till bestridande av en mindre del av de kostnader under anslaget, som hänför sig till ersättning i anledning av kroppsskada, medel tidigare utgått ur beväringssmanskapets invalid- och pensionsfond. På grund av fondens avveckling från och med den 1 juli 1956 har bidraget från denna upphört, varför ifrågavarande kostnader numera helt belastar anslaget. En jämförelse mellan de två sistförflutna budgetåren utvisar enligt myndigheternas beräkningar, att kostnaderna för angivet ändamål under budgetåret 1955/56 ökat med omkring 700 000 kronor. Ökningen beror främst på den förhöjning av vissa äldre ersättningar som ägt rum från och med den 1 januari 1956 och således inverkat på kostnaderna under senare hälften av nämnda budgetår. På grundval av nyssnämnda beräkning samt med beaktande av kostnadsökningen på grund av bidragsbortfallet från invalid- och pensionsfonden finner myndigheterna att kostnaderna under anslaget, med hänsyn tagen jämväl till ersättningsfyllnad, kommer att uppgå till i runt tal 14 400 000 kronor.

Departementschefen

Jag har intet att erinra mot myndigheternas beräkningar och hemställer alltså, under erinran om att anslaget minskas med 600 000 kronor, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 14 400 000 kronor.

[188] 15. **Omskolning av i militärtjänst skadade**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	200 000	148 251
1956/57 (statsliggaren s. 303)	150 000	
1957/58 (förslag)	170 000	

Arbetsmarknadsstyrelsen (skr. ^{29/8} 1956) hemställer, att anslaget höjes med 30 000 kronor.

Styrelsen utgår vid sina beräkningar från att den med anslaget avsedda verksamheten under budgetåret 1957/58 kommer att få samma omfattning som under innevarande budgetår. Styrelsen har emellertid i skrivelse den 3 augusti 1956 framlagt förslag rörande förhöjda bidrag vid av styrelsen bedriven yrkesutbildnings- och omskolningsverksamhet, vilken bland annat omfattar militärskadade. Under förutsättning av bifall härtill räknar styrelsen med att medelsbehovet under anslaget kommer att öka med 30 000 kronor.

Departementschefen

Arbetsmarknadsstyrelsens förslag om bl. a. förhöjda bidrag till omskolning och yrkesutbildning kommer, såvitt angår bidrag till arbetslösa m. fl., att senare denna dag upptagas till behandling av chefen för socialdepartementet vid anmälan av femte huvudtiteln. Chefen för socialdepartementet avser därvid att framlägga förslag till höjning av nämnda bidrag.

Vid omskolning m. m. av i militärtjänst skadade utgår bidrag efter samma beräkningsgrunder och med samma maximibelopp som vid den av arbetsmarknadsstyrelsen i övrigt bedrivna utbildningsverksamheten. Även eljest råder nära nog full överensstämmelse mellan hithörande bestämmelser. De militärskadades utbildningsbidrag bör därför höjas i samma mån som övriga bidrag på detta område. Med hänsyn härtill erfordras en uppräknig av förevarande anslag. Jag föreslår att anslaget höjes med 20 000 kronor till 170 000 kronor.

Åberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Omskolning av i militärtjänst skadade* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 170 000 kronor.

[189] 16. **Bidrag till utförande av vissa anordningar för luftvärn**

	Anslag
1956/57 (statsliggaren s. 303)	500 000
1957/58 (förslag)	500 000

Efter förslag i 1956 års statsverksproposition (bil. 6, s. 260 ff.) anvisade riksdagen för innevarande budgetår ett belopp av 500 000 kronor såsom bidrag till utförande av vissa anordningar för luftvärn vid kraftanläggningar, som tillkommit eller påbörjats efter år 1951. Totalkostnaderna beräknades enligt en år 1954 uppgjord plan uppgå till cirka 2 miljoner kronor. Såsom jag anförde vid anmälan av anslaget borde staten svara för 1 miljon kronor av dessa kostnader. För innevarande budgetår ansåg jag erforderligt att hälften av sistnämnda belopp anvisades.

Krigsskyddsnämnden för kraftanläggningar (skr. ^{30/8} 1956) hemställer, att 850 000 kronor anvisas under anslaget för nästa budgetår.

Krigsskyddsnämnden har anfört, att man till skillnad från vad fallet var då 1954 års plan uppgjordes numera har möjlighet att kalkylera med de verkliga kostnaderna för utförande av ståltorn. Med hänsyn jämväl till höjningen av prisnivån sedan 1954 beräknar nämnden, att totalkostnaderna för anordningarna uppgår till omkring 2 700 000 kronor. Återstående statligt bidrag skulle således utgöra hälften av (2 700 000 — 1 000 000 =) 1 700 000 kronor eller 850 000 kronor, innebärande en ökning av anslaget med 350 000 kronor.

Departementschefen

Av vad krigsskyddsnämnden anfört framgår att erforderligt återstående bidrag för utförande av luftvärnsanordningar enligt 1954 års plan uppgår till 850 000 kronor. Jag kan emellertid icke tillstyrka att anslaget höjes utan föreslår att detsamma uppföres med oförändrat belopp. I enlighet härmed får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till utförande av vissa anordningar för luftvärn* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kronor.

[190] 17. Extra utgifter

	Anslag	Nettoutgift	Behållning
1955/56	400 000	378 008	164 433
1956/57 (statsliggaren s. 303)	400 000		
1957/58 (förslag)	400 000		

Av reservationsbehållningen var vid utgången av budgetåret 1955/56 i runt tal 160 000 kronor bundna.

I enlighet med förslag av försvarets civilförvaltning torde anslaget böra upptagas med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kronor.

[191] 18. Rationaliseringsförsök

	Anslag	Nettoutgift	Behållning
1955/56	50 000	25 570	24 430
1956/57 (statsliggaren s. 303)	50 000		
1957/58 (förslag)	50 000		

Reservationsbehållningen var vid utgången av budgetåret 1955/56 i sin helhet bunden.

Anslaget torde, såsom försvarets civilförvaltning föreslagit, i avvaktan på närmare erfarenheter rörande verksamhetens omfattning böra upptagas med oförändrat belopp. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Rationaliseringsförsök* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

Fjärde huvudtiteln slutsumma, som i den av 1956 års riksdag fastställda riksstaten för budgetåret 1956/57 utgör kronor 2 070 568 600 och inberäknat ett på tilläggsstat I till riksstaten för samma budgetår anvisat anslag¹ uppgår till » 2 080 568 600 kommer vid bifall till de i det föregående framställda förslagen att för budgetåret 1957/58 uppgå till ... » 2 242 109 700

¹ Till kostnader för organiserande av en svensk F.N.-styrka.

vilket innebär en ökning i förhållande till den ursprungligen fastställda riksstaten med kronor 171 541 100
och i förhållande till samma riksstat jämte anslaget på tilläggsstat I med » 161 541 100

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Patric Kalling

Register

till

Fjärde huvudtiteln för budgetåret 1957/58

Sid.		Kronor
A. Försvarsdepartementet		
23	Avlöningar.....	1 152 000
25	Omkostnader	120 000
	Försvarsdepartementet	1 272 000
B. Centrala förvaltningsmyndigheter		
Försvarets civilförvaltning		
26	Avlöningar	¹ 4 265 000
26	Omkostnader	¹ 870 000
		5 135 000
Försvarets sjukvårdsstyrelse		
27	Avlöningar.....	786 000
29	Omkostnader	93 000
		879 000
Fortifikationsförvaltningen		
30	Avlöningar.....	3 020 000
33	Omkostnader	305 000
34	Forskningsverksamhet m. m.....	655 000
35	Byggnads- och reparationsberedskapens övningar m. m.....	100
36	Byggnads- och reparationsberedskapens materiel.....	100
		3 980 200
Armétygförvaltningen		
37	Avlöningar.....	¹ 12 925 000
37	Omkostnader	¹ 940 000
37	Årskostnader för industriell krigsberedskap.....	700 000
38	Engångskostnader för industriell krigsberedskap.....	4 350 000
		18 915 000
Arméintendenturförvaltningen		
39	Avlöningar	¹ 2 416 000
39	Omkostnader	¹ 223 000
		2 639 000

¹ Beräknat belopp.

Sid.		Kronor
	Marinförvaltningen	
40	Avlöningar	¹ 8 185 000
40	Omkostnader	¹ 853 000
		9 038 000
	Flygförvaltningen	
40	Avlöningar	¹ 13 523 000
40	Omkostnader	¹ 1 000 000
		14 523 000
	Försvarets förvaltningsdirektion	
40	Avlöningar	¹ 170 000
40	Omkostnader	¹ 20 000
		190 000
	Centrala förvaltningsmyndigheter	55 299 200

C. Försvarskrafterna**Försvarsstaben**

42	Avlöningar	13 547 000
54	Omkostnader	2 800 000
55	Övningar	46 000
56	Anskaffning av krigskartor	350 000
56	Anskaffning och underhåll av materiel	986 000
	Försvarsstaben	17 729 000

Armén*Avlöningar m. m. till fast anställd personal*

58	Avlöningar till aktiv personal m. fl.	¹ 204 250 000
58	Avlöningar till personal å övergångsstat	4 000
59	Avlöningar till personal å reservstat	1 900 000
59	Avlöningar till personal i arméns reserver m. fl.	6 300 000
59	Rekryteringskostnader	55 000
60	Ekiperingsersättningar	2 950 000
61	Avlöningar till viss arbetarpersonal	12 400 000
		227 859 000

Avlöningar m. m. till värnpliktiga

63	Avlöningar m. m. till värnpliktiga	48 600 000
64	Familjebidrag	25 000 000
		73 600 000

Sjukvård

67	Sjukvård	2 350 000
----	----------------	-----------

¹ Beräknat belopp.

Sid.		Kronor
	<i>Reseersättningar m. m.</i>	
69	Reseersättningar m. m.	16 000 000
	<i>Expenser m. m.</i>	
70	Bränsle m. m.	18 000 000
73	Telefon m. m.	1 800 000
74	Övriga expenser m. m.	885 000
		20 685 000
	<i>Mathållning m. m.</i>	
75	Mathållning	41 800 000
77	Furagering	2 200 000
		44 000 000
	<i>Intendenturmateriel m. m.</i>	
79	Beklädnad m. m.	35 000 000
83	Inventarier m. m.	4 500 000
87	Tvätt	2 850 000
		42 350 000
	<i>Övningar m. m.</i>	
88	Övningar m. m.	31 500 000
90	Ökning av drivmedelslagringen	100
91	Drivmedelsförråd m. m.	2 600 000
92	Anskaffning av drivmedelsutrustning	2 900 000
		37 000 100
	<i>Anskaffning och vård av hästar m. m.</i>	
94	Remontering	100
95	Uttagning av hästar	75 000
96	Veterinärvård	110 000
97	Hundväsendet	60 000
		245 100
	<i>Tygmateriel m. m.</i>	
97	Anskaffning av tygmateriel m. m.	305 000 000
102	Underhåll av tygmateriel m. m.	76 000 000
103	Uttagning av motorfordon och motorredskap	130 000
		381 130 000
	<i>Fastigheter</i>	
104	Ersättning till försvarets fastighetsfond: Arméns delfond	1 31 700 000

¹ Beräknat belopp.

Sid.		Kronor
	Hemvärn	
104	Hemvärnets avlöningar	478 000
106	Hemvärnets omkostnader	599 000
107	Hemvärnets intendenturmateriel m. m.	450 000
108	Hemvärnets övningar	1 735 000
109	Hemvärnets tygmateriel m. m.	4 300 000
		7 562 000
	Bidrag och understöd	
110	Frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m.	2 425 000
112	Frivilliga sjukvårdsväsendet i krig	60 000
112	Frivilliga djursjukvården i krig	15 000
113	Frivilliga skyttväsendets befrämjande.....	1 625 000
114	Understöd åt vissa föreningar m. m.	25 000
		4 150 000
	Armén	888 631 200
	Marinen	
	<i>Avlöningar m. m. till fast anställd personal</i>	
115	Avlöningar till aktiv personal m. fl.	¹ 77 700 000
115	Avlöningar till personal å övergångsstat.....	12 800
115	Avlöningar till personal å reservstat	120 000
116	Avlöningar till personal i marinens reserver	1 900 000
118	Rekryteringskostnader	100 000
118	Ekiperingsersättningar	1 200 000
119	Avlöningar till viss arbetarpersonal	1 800 000
		82 832 800
	<i>Avlöningar m. m. till värnpliktiga</i>	
120	Avlöningar m. m. till värnpliktiga	10 500 000
121	Familjebidrag	2 300 000
		12 800 000
	Sjukvård	
122	Sjukvård.....	750 000
	Reseersättningar m. m.	
122	Reseersättningar m. m.	3 650 000
	Expenser m. m.	
123	Bränsle m. m.	6 100 000
123	Telefon m. m.	885 000
124	Övriga expenser m. m.	360 000
		7 345 000
	Mathållning	
124	Mathållning	14 500 000

¹ Beräknat belopp.

Sid.		Kronor
	<i>Intendenturmateriel m. m.</i>	
126	Beklädnad m. m.	8 800 000
129	Inventarier m. m.	2 100 000
133	Tvätt.....	1 100 000
		<hr/> 12 000 000
	<i>Övningar m. m.</i>	
133	Övningar m. m.	26 000 000
135	Ökning av drivmedelslagringen	925 000
135	Drivmedelsförråd m. m.	515 000
136	Anskaffning av drivmedelsutrustning	75 000
137	Materialförråd m. m.	580 000
137	Hundbevakningstjänsten	10 000
		<hr/> 28 105 000
	<i>Flytande materiel, vapenmateriel m. m.</i>	
138	Fartygsbyggnader m. m.....	107 000 000
149	Anskaffning av vapenmateriel m. m.....	85 000 000
151	Underhåll av fartyg m. m.	50 900 000
153	Anskaffning av vissa maskiner m. m.	700 000
		<hr/> 243 600 000
	<i>Fastigheter</i>	
154	Ersättning till försvarets fastighetsfond: Marinens delfond	1 10 450 000
	<i>Bidrag och understöd</i>	
154	Bidrag till sjövärnsskåren	330 000
155	Bidrag till maritim ungdomsverksamhet	16 000
155	Understöd åt föreningar m. m.	28 000
		<hr/> 374 000
	Marinen	416 406 800
	<i>Flygvapnet</i>	
	<i>Avlöningar m. m. till fast anställd personal</i>	
156	Avlöningar till aktiv personal m. fl.	1 90 300 000
156	Avlöningar till personal å reservstat	34 500
157	Avlöningar till personal i flygvapnets reserv	1 300 000
158	Rekryteringskostnader	160 000
158	Ekiperingsersättningar	1 250 000
158	Avlöningar till viss arbetarpersonal	240 000
		<hr/> 93 284 500
	<i>Avlöningar m. m. till värnpliktiga</i>	
159	Avlöningar m. m. till värnpliktiga	8 200 000
160	Familjebidrag	2 300 000
		<hr/> 10 500 000
	<i>Sjukvård</i>	
160	Sjukvård.....	400 000

¹ Beräknat belopp.

Sid.		Kronor
	<i>Reseersättningar m. m.</i>	
161	Reseersättningar m. m.	4 200 000
	<i>Expenser m. m.</i>	
162	Bränsle m. m.	6 200 000
163	Telefon m. m.	2 100 000
163	Övriga expenser m. m.	265 000
		8 565 000
	<i>Mathållning</i>	
164	Mathållning	8 300 000
	<i>Intendenturmateriel m. m.</i>	
165	Beklädnad m. m.	6 400 000
166	Inventarier m. m.	1 100 000
170	Tvätt	900 000
		8 400 000
	<i>Övningar m. m.</i>	
171	Övningar m. m.	5 000 000
172	Hundbevakningstjänsten	18 000
		5 018 000
	<i>Flygmateriel m. m.</i>	
173	Anskaffning av flygmateriel m. m.	490 000 000
178	Luftförsvarsrobot	5 000 000
180	Drift och underhåll av flygmateriel m. m.	106 000 000
184	Drivmedelsförråd m. m.	6 700 000
185	Anskaffning av drivmedelsutrustning	1 800 000
187	Ökning av drivmedelslagringen	5 000 000
		614 500 000
	<i>Fastigheter</i>	
188	Ersättning till försvarets fastighetsfond: Flygvapnets delfond	1 20 100 000
	<i>Bidrag och understöd</i>	
188	Understöd åt privatflyget	409 000
	Flygvapnet	773 676 500
	Försvarskrafterna	2 096 443 500

¹ Beräknat belopp.

Sid.

Kronor

D. Vissa för försvaret gemensamma ändamål**Krigsarkivet**

190	Avlöningar	311 000
191	Omkostnader	40 000
192	Samlingars konservering m. m.	2 000
192	Inredning av vissa arkivaliemagasin	29 000
		<hr/>
		382 000

Armémuseum

193	Avlöningar	167 000
195	Omkostnader	45 000
195	Samlingars konservering m. m.	12 000
		<hr/>
		224 000

Försvarets forskningsanstalt

196	Avlöningar	4 620 000
200	Omkostnader	650 000
201	Viss forskningsverksamhet	13 200 000
203	Engångsanskaffning av viss utrustning	1 500 000
		<hr/>
		19 970 000

Försvarets socialbyrå

204	Avlöningar	275 000
205	Omkostnader	137 000
206	Vissa civilanställningsåtgärder	950 000
		<hr/>
		1 362 000

Försvarshögskolan

207	Avlöningar	215 000
209	Omkostnader	75 000
		<hr/>
		290 000

Försvarets läroverk

209	Avlöningar	815 000
211	Omkostnader	75 000
		<hr/>
		890 000

Försvarets brevskola

212	Avlöningar	143 000
214	Omkostnader	32 000
		<hr/>
		175 000

Sjukvårdsmateriel m. m.

214	Sjukvårdsmateriel	1 650 000
215	Engångsanskaffning av sjukvårdsmateriel m. m.	1 900 000
		<hr/>
		3 550 000

Sid.		Kronor
	Försvarets sjukvårdsförråd	
216	Avlöningar	434 000
217	Omkostnader	92 000
		526 000
	Garnisonssjukhusen	
220	Avlöningar	160 000
221	Omkostnader	185 000
222	Karolinska sjukhusets garnisonsavdelningar	360 000
		705 000
	Militärapoteket	
224	Avlöningar	470 000
227	Omkostnader	49 000
		519 000
	Försvarets tandvård	
227	Avlöningar	1 680 000
229	Omkostnader	265 000
		1 945 000
	Militärpsykologiska institutet	
229	Avlöningar	275 000
232	Omkostnader	100 000
		375 000
	Centrala värnpliktsbyrån	
233	Avlöningar	700 000
236	Omkostnader	70 000
236	Adresseringsmaskiner m. m.	269 000
		1 039 000
	Inskrivningsväsendet	
237	Inskrivningskostnader	750 000
237	Inskrivningsrådet	9 000
		759 000
	Vissa övriga gemensamma ändamål	
238	Vissa specialundersökningar m. m.	385 000
239	Personalvårdsverksamhet m. m.	277 000
241	Försvarsupplysning	140 000
241	Fritidsundervisning	250 000
242	Försvarsfilm	437 000
243	Publikations- och blanketryck	2 800 000
243	Lottaorganisationen	700 000
244	Vissa signalförbindelser m. m.	7 500 000
245	Anskaffning av taggtråd	100 000
246	Borttagande av pansarhinder m. m.	125 000
246	Järnvägskrigsbromateriel	3 000 000
247	Engångsanskaffning av musikinstrument	200 000
		15 914 000
	Vissa för försvaret gemensamma ändamål	
		48 625 000

Sid.

Kronor

E. Diverse

	Ersättning till statens allmänna fastighetsfond:	
249	Slottsbyggnadernas delfond	69 000
249	Byggnadsstyrelsens delfond	381 000
249	Ersättning till försvarets fastighetsfond: Befästningars delfond.....	¹ 17 275 000
250	Bestridande av beredskapskostnader vid försvarets fabriksverk.....	1 000 000
251	Ersättning för automobilskatt.....	4 500 000
251	Ersättning för rustning och rotering.....	15 000
252	Resestipendier.....	15 000
252	Kommittéer och utredningar genom sakkunniga.....	150 000
253	Kostnader för vissa nämnder m. m.....	165 000
253	Utredningar rörande tillämnade byggnadsföretag m. m...	25 000
254	Vissa ersättningar i anledning av skador vid militär verksamhet m. m.	1 300 000
254	Vissa ersättningar för inskränkningar i förfoganderätten till fast egendom	25 000
255	Ersättning för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig	30 000
255	Ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.....	14 400 000
256	Omskolning av i militärtjänst skadade	170 000
257	Bidrag till utförande av vissa anordningar för luftvärn ..	500 000
258	Extra utgifter	400 000
258	Rationaliseringsförsök	50 000
	Diverse	40 470 000
	Summa IV ht	2 242 109 700

¹ Beräknat belopp

FEMTE HUVUDTITELN

SOCIALDEPARTEMENTET

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
3 januari 1957.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Ericsson, och statsrådet Lindström anmäler de frågor, som tillhör regleringen för budgetåret 1957/58 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet, därvid departementschefen anmäler de under punkterna 1—15, 18—22 och 37—127 upptagna frågorna och statsrådet Lindström de under punkterna 16, 17 och 23—36 upptagna frågorna.

Föredragandena yttrar därvid följande.

A. Socialdepartementet

[1] 1. Socialdepartementet: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	717 000	752 485
1956/57 (statsliggaren s. 305)	815 500	
1957/58 (förslag)	1 170 000	

Under för flera huvudtitlar gemensamma frågor har lämnats en översiktlig redogörelse för de förslag, som av särskild utredningsman avgivits rörande personaluppsättningen inom vissa avdelningar i statsdepartementen m. m. I anslutning härtill har chefen för finansdepartementet anfört, att

en utbyggnad av organisationen helt i överensstämmelse med utredningsmannens förslag f. n. icke synes möjlig. Jag föreslår, att för socialdepartementet i enlighet med utredningsmannens förslag inrättas två nya tjänster, nämligen å rättsavdelningen en tjänst som byråchef för lagärenden i Cr 13 i utbyte mot ett nu från icke-ordinarieposten utgående arvode samt å statssekreterareavdelningen ytterligare en tjänst som budgetsekreterare. Där emot kan jag inte tillstyrka utredningsmannens förslag om inrättande av en tjänst motsvarande budgetsekreterare i st. f. en tjänst som förste kanslisekreterare och av en e. o. förste kanslisekreterartjänst i st. f. en föredragande med ersättning från kommittéanslaget. Vidare bör under avlöningsanslaget uppföras en särskild anslagspost till ersättningar åt expertis och tillfällig arbetskraft. Jag beräknar medelsbehovet under denna post till 250 000 kronor. Ökningen av anslaget med sistnämnda belopp innebär i princip en överflyttning av vissa avlöningskostnader från femte huvudtitelns kommittéanslag, vartill hänsyn kommer att tagas vid beräkningen av sistnämnda anslag.

Biträdespersonalen i departementet bör förstärkas med ett kanslibitråde i Ce 11 och tre biträden i reglerad befordringgång. Vidare bör såsom chefen för civildepartementet föreslagit under flera huvudtillar gemensamma frågor en kanslibiträdets tjänst i Ce 11 utbytas mot en kontoristtjänst i Ce 13 och en kansliskrivartjänst i Ce 15 inrättas i utbyte mot en kanslibiträdets tjänst i Ce 11, varvid samtidigt en tjänst i Cg 15 indrages.

För löneklassuppflyttningar m. m. samt omräkning av posten till rörligt tillägg erfordras en uppräknig av anslaget med 36 500 kronor.

Vad jag sålunda föreslagit föranleder en ökning av medelsbehovet under anslaget med 354 500 kronor. Anslaget bör sålunda uppföras med (815 500 + 354 500) 1 170 000 kronor, varvid fördelningen på de olika anslagsposterna beräknas på följande sätt:

- avlöning till departementschefen 37 700 kronor;
- avlöningar till ordinarie tjänstemän 467 700 (+ 47 200) kronor;
- ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft 250 000 (+ 250 000) kronor;
- avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 209 300 (+ 2 800) kronor;
- rörligt tillägg 205 300 (+ 54 500) kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för socialdepartementet, som föranledes av vad jag förordat i det föregående;
- b) godkänna följande avlöningsstat för socialdepartementet, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58:

Avlöningsstat

1. Avlöning till departementschefen	37 700
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	467 700
3. Ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft, <i>förslagsvis</i>	250 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ...	209 300
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	205 300
	Summa kronor 1 170 000;

c) till *Socialdepartementet*: *Avlöningar* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 1 170 000 kronor.

[2] 2. **Socialdepartementet: Omkostnader**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	65 000	66 309
1956/57 (statsliggaren s. 305)	66 000	
1957/58 (förslag)	66 000	

Anslaget bör uppföras med oförändrat belopp, varför jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Socialdepartementet*: *Omkostnader* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 66 000 kronor.

B. Socialstyrelsen, arbetsdomstolen m. m.

[3] 1. Socialstyrelsen: Avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	2 661 000	2 770 562
1956/57 (statsliggaren s. 306)	2 964 000	
1957/58 (förslag)	3 155 000	

Yrkanden

Socialstyrelsen har (skr. ^{24/8} 1956) hemställt, att anslaget höjes med (avrundat) 312 000 kronor.

	Ökning	Minskning
Omorganisation		
1. Biblioteket sammanslås med arkivet:		
1 förste biblioteksassistent Ca 19—Ca 23	2 820	
1 biblioteksbiträde Ce 11	9 936	
Löneregleringar		
2. Barnavårdsbyrån:		
1 byrådirektör Ca 31 i st. f. förste byråsekreterare Ca 29	852	
2 förste byråsekreterare Ce 27 i st. f. byråsekreterare Ce 25	3 108	
1 förste byråsekreterare Ce 27 i st. f. tjänsteman Cg 25	2 040	
1 kansliskrivare Ca 15 i st. f. kontorist Ca 13	912	
1 kontorist Ce 13 i st. f. kanslibitråde Ce 11	336	
3. Statistiska byrån:		
1 kontorist Ca 13 i st. f. kanslibitråde Ca 11	432	
4. Utredningsbyrån:		
1 kansliskrivare Ca 15 i st. f. kontorist Ca 13	912	
5. Nykterhetsvårdsbyrån:		
1 förste byråsekreterare Ce 27 i st. f. byråsekreterare Ce 25	2 124	
1 kontorist Ce 13 i st. f. kanslibitråde Ce 11	336	
6. Förlikningsmannae Expeditionen:		
1 förste byråsekreterare Ce 27 i st. f. byråsekreterare Ce 25	2 124	

Personalförstärkningar m. m.

7. Barnavårdsbyrån:

1 förste byråsekreterare (ungdomskonsulent) Ce 27	20 532	
---	--------	--

8. Socialvårdsbyrån:

1 assistent Ce 21	14 784	
-------------------------	--------	--

1 ålderdomshemskonsulent Ce 27	20 532	
--------------------------------------	--------	--

9. Utredningsbyrån:

1 förste aktuarie Ce 29	22 632	
-------------------------------	--------	--

1 kontorsbiträde i reglerad befordringsgång	8 724	
---	-------	--

1 d:o		8 724
-------------	--	-------

10. Nykterhetsvårdsbyrån:

1 förste byråsekreterare Ce 27	20 532	
--------------------------------------	--------	--

11. Skolbyrån:

1 förste byråsekreterare Ce 27	20 532	
--------------------------------------	--------	--

12. Förlikningsmännaexpeditionen:

1 amanuens	14 784	
------------------	--------	--

Omräkningar

13. Rörligt tillägg	120 000	
---------------------------	---------	--

14. Löneklassuppflyttningar och reglerad befordringsgång	31 657	
--	--------	--

320 641	8 724
---------	-------

+ 311 917

15. 16 extra ordinarie tjänster över kontorsbiträdesgraden föreslås ombildade till ordinarie. Antalet kontorsbiträdestjänster i Ca 8 kan i sådant fall minskas med en. Den på övergångsstat uppförda kansliskrivartjänsten kan utgå.

Motivering

1. Biblioteket och arkivet bör sammanslås till en enhet under närmaste ledning av förste biblioteksassistenten. Det ökade ansvar som härigenom kommer att åvila denne motiverar att befattningen placeras i väsentligt högre lönegrad, förslagsvis 23 lönegraden. Ett kontorsbiträde å lagbyrån är avsett att biträda förste biblioteksassistenten viss del av dagen men tages numera på grund av bibliotekets ökade arbetsbörda helt i anspråk för biblioteksgöromål, vilket medfört en besvärande minskning av lagbyråns arbetskraft. En ny biträdestjänst i 11 lönegraden bör inrättas för biblioteket-arkivet.

2. Socialstyrelsen upprepar sitt föregående år (jfr V ht 1956 s. 4) framförda förslag om ändring av befattningen som förste byråsekreterare i Ca 29 å barnavårdsbyrån till en byrådirektörstjänst. Vissa arbetsuppgifter har överförts från byråchefen till förste byråsekreteraren och på grund av det ökade arbetet för byråchefen bör ytterligare sådan överföring ske.

Två tjänster som byråsekreterare i Ce 25, den ena inom barnavårdsbyråns avdelning för halvöppen barnavård och den andra inom byråns avdelning för allmän barnavård, bör med hänsyn till arbetsuppgifternas kvalificerade art ombildas till förste byråsekreterartjänster i Ce 27.

Sedan den 1 oktober 1953 disponerar styrelsen en tjänst i Cg 25 för en till barnavårdsbyrån knuten befattningshavare, som har till uppgift att placera vissa för skyddsuppfostran omhändertagna barn i fosterhem i stället för i ungdomsvårdsskola. Erfarenheterna av detta arbete är i huvudsak goda och visar, att verksamheten kommit över försöksstadiet. Tiden är därför nu inne för extraordinariesättning av befattningen. Under åberopande även av svårigheterna att få en kvalificerad person till tjänsten hemställer styrelsen, att tjänsten ombildas till en förste byråsekreterarbefattning i Ce 27.

De åt en kontorist på barnavårdsbyråns avdelning för ferieresor anförtrödda göromålen med granskning av ansökningar om statsbidrag för koloniresor m. m. har i icke ringa utsträckning karaktären av amanuensuppgifter. Kontoristtjänsten bör därför ombildas till kansliskrivarbefattning. En kanslibiträdestjänst å barnavårdsbyrån, vars innehavare har att granska redovisningar rörande ferieresor m. m., bör vidare ändras till kontoristtjänst.

3. På statistiska byråns avdelning för barnavårdsstatistiken tjänstgör ett kanslibitråde som arbetsledare. Den nuvarande lönegradsplaceringen måste anses vara oskäligt låg.

4. På grund av omläggning av statistiken över omsättningen inom detaljhandeln ställes numera större krav på arbetsledarens skicklighet och omdömesförmåga än tidigare. Den nuvarande kontoristtjänsten bör därför ombildas till kansliskrivarbefattning.

5. Inom nykterhetsvårdsbyrån handlägges det huvudsakliga arbetet med differentiering av de vårdbehövande på de skilda vårdanstalterna av en byråsekreterare i Ce 25. Med hänsyn till de krav som ställes på denne tjänsteman bör tjänsten ombildas till en förste byråsekreterartjänst i Ce 27.

De tre kanslibiträdena i Ce 11 på nykterhetsvårdsbyrån måste anses ha för låg tjänsteställning. Beträffande två av tjänsterna förutsätter socialstyrelsen, att lönegradsplaceringen kommer att bli omprövad i särskild ordning. Den tredje kanslibiträdestjänsten anser styrelsen böra erhålla tjänsteställning som kontorist.

6. Socialstyrelsen har flera gånger tidigare (jfr senast V ht 1953 s. 4) lagt fram förslag om inrättande av en befattning som förste byråsekre-

terare i 27 lönegraden på förlikningsmannaxpeditionen. Styrelsen upprepar nu detta förslag och hemställer, att den nuvarande byråsekreterartjänsten i Ce 25 på expeditionen ändras till en förste byråsekreterartjänst i Ce 27.

7. Stort behov föreligger av att kunna anställa en befattningshavare, som uteslutande kunde ägna sig åt ungdomsfrågor, däribland åt uppgiften att bisträcka barnavårdsnämnderna i deras förebyggande barna- och ungdomsarbete. Nämnderna behöver stöd och hjälp inför det uppbyggnadsarbete på området, som påkallas på grund av de ökade ungdomskullarna. De uppgifter som skulle åvila denna befattningshavare motiverar en löneställning i lägst 27 lönegraden. En befattning som förste byråsekreterare (ungdomskonsulent) i Ce 27 bör därför inrättas.

8. Socialstyrelsen har tidigare (jfr senast V ht 1956 s. 4) föreslagit, att å socialvårdsbyrån skall anställas en assistent med uppgift att verka för sysselsättning och förströelse på de kommunala ålderdomshemmen. 1952 års åldringsvårdsutredning har funnit det vara angeläget, att åtgärder vidtages för att stimulera till ökad sysselsättning bland pensionärerna. Utredningen har dock förutsatt, att denna fråga kommer att beaktas av huvudmännen och deras olika sammanslutningar. Socialstyrelsen anser, att hittills vidtagna åtgärder i flertalet kommuner är otillfredsställande och att man inte kan vänta en lösning av detta viktiga spörsmål enbart genom åtgärder, som vidtages genom kommunerna eller deras sammanlutningar. Styrelsen vidhåller därför sitt tidigare förslag om inrättande av en assistenttjänst för angivna ändamål.

Ålderdomshemsvårdens omfattning — omkring 35 000 pensionärer vårdas f.n. på mer än 1 300 ålderdomshem — kräver i fråga om vård- och trivselproblem en mera intensifierad insats från socialstyrelsens och länsstyrelsernas sida än vad de nuvarande personalresurserna på socialvårdsbyrån jämte de tretton socialvårdskonsulenterna tillåter. I utlåtande över åldringsvårdsutredningens betänkande har styrelsen därför föreslagit, att en ny konsulentbefattning inrättas inom socialstyrelsen. Befattningshavaren bör ha till främsta uppgift att främja trevnad och trivsel på hemmen samt pensionärernas vård. Då konsulenten måste samarbeta med statens socialvårdskonsulenter bör befattningen icke placeras lägre än nyssnämnda konsulentbefattningar. Styrelsen hemställer därför, att en befattning såsom ålderdomshemskonsulent i Ce 27 inrättas.

9. Socialstyrelsen erinrar om sitt i anslagsäskandena för innevarande budgetår framförda förslag (jfr V ht 1956 s. 4) om inrättande av en ny förste aktuarietjänst i Ce 29 för vissa lönestatistiska arbetsuppgifter. Med anledning av detta förslag uttalade föredragande departementschefen, att frågan om personalförstärkning för löne- och sysselsättningsstatistiken torde få upptagas när pågående utredningsarbete som berör dessa statistikgrenar slutförts. Ehuru utredningsarbetet ännu ej avslutats och det även

av andra skäl är oviss, huru lönestatistiken framdeles kommer att utformas, måste en förstärkning av utredningsbyrån med en förste aktuarie i 29 lönegraden likväl anses utgöra ett minimibehov. Styrelsen hemställer därför ånyo om inrättande av en sådan tjänst.

För utökning av statistiken över sysselsättningen inom industrien till att omfatta ca 10 000 företag, varom socialstyrelsen tidigare (jfr senast V ht 1956 s. 4) framlagt förslag, erfordras ytterligare ett kontorsbiträde.

Under omkostnadsanslaget föreslår styrelsen en viss förnyelse av maskinbeståndet vid styrelsens hålkortsanläggning, varigenom maskinhyrorna, bortsett från viss engångsavgift, skulle öka med ca 5 700 kronor årligen. Om detta förslag bifalles, kan antalet biträden i befordringsgången på stansningsavdelningen minskas med ett. Härigenom skulle, om hänsyn tages även till pensionskostnaderna för biträdestjänsten, uppkomma en nettominskning av de årliga kostnaderna för löner och maskinhyror med ca 4 800 kronor.

10. Socialstyrelsen har upprepade gånger anfört, att i nykterhetsvårdsbyråns personaluppsättning bör ingå en förste revisorstjänst. Styrelsens befattning med ekonomiska och organisatoriska frågor, såsom byggnads- och statsbidragsfrågor samt pensions- och andra personalärenden av ekonomisk innebörd, har ökat kraftigt på senare tid. I allt större omfattning har det vidare visat sig nödvändigt att lämna vårdanstalterna råd och anvisningar i ekonomiska angelägenheter. Härtill kommer ekonomiska ärenden beträffande den öppna nykterhetsvården, särskilt beträffande länsnykterhetsnämndernas och de kommunala nykterhetsnämndernas verksamhet. Då tjänstebenenämningen förste revisor synes vara reserverad för tjänstemän med arbetsuppgifter av huvudsakligen annan art, finner styrelsen sig böra ändra sin hemställan till att avse inrättande av en ny förste byråsekreterartjänst i lönegrad Ce 27.

11. Skolbyrån administrerar f. n. 22 ungdomsvårdsskolor och 8 inackorderingshem. För verksamheten vid skolorna har de senaste budgetåren ca 10 milj. kronor ställts till socialstyrelsens förfogande. En betydande del av skolbyråns arbete består i anslagsfördelning och -kontroll, granskning av skolornas räkenskaper, revision av kvartals- och årsbokslut samt rådgivning till skolorna i frågor av ekonomisk och bokföringsteknisk art. Med hänsyn till ifrågavarande ärendens komplicerade natur och det betydande ekonomiska ansvar som åvilar byrån och dess chef erfordras i likhet med vad som föreslås för nykterhetsvårdsbyrån en förstärkning av skolbyråns personal med en förste byråsekreterare i Ce 27. I sådant fall kan en amanuens utnyttjas för förstärkning av byråns socialpedagogiska avdelning, varav stort behov föreligger.

12. En ny amanuens tjänst i befordringsgången vid förlikningsmannaspeditionen bör inrättas för att avlasta vissa amanuensgöromål från den nuvarande byråsekreteraren i Ce 25 samt för att få till stånd en upprustning av det till expeditionen hörande statistiska arbetet.

15. Följande tjänster bör ordinariesättas, nämligen skolbyråns tjänst som förste byråsekreterare i Ce 29, två förste byråsekreterartjänster i Ce 27 å barnavårdsbyrån resp. nykterhetsvårdsbyrån, tjänsterna som daghems-konsulent och hemhjälpkonsulent i Ce 27, en byråinspektörstjänst i Ce 25 å barnavårdsbyrån, tre tjänster som eftervårdskonsulent i Ce 25, en förste kansliskrivartjänst i Ce 17, en kontoristtjänst i Ce 13 och fem kanslibiträdestjänster i Ce 11. Vid bifall till förslaget om ordinariesättning av kanslibiträdestjänsterna kan antalet ordinarie kontorsbiträdestjänster minskas med en; eljest bör sistnämnda antal ökas med fyra. 51 kontorsbiträdestjänster mot f. n. 50 beräknas komma att belasta ordinarieposten.

Yttranden

Statens lönenämnd har inte funnit tillräckliga skäl föreligga för att tillstyrka förslagen om uppflyttning i högre lönegrad av förste biblioteks-assistenten, förste byråsekreteraren i Ca 29 å barnavårdsbyrån, två byråsekreterare i Ce 25, en extra tjänsteman i Cg 25, en kontorist och ett kanslibitråde, alla å barnavårdsbyrån, samt två kanslibiträden å statistiska byrån resp. nykterhetsvårdsbyrån. Däremot har nämnden ingen erinran mot förslagen om uppflyttning av en kontorist i Ca 13 å utredningsbyrån till kansliskrivare i Ca 15 och två byråsekreterare i Ce 25 å nykterhetsvårdsbyrån resp. förlikningsmannaexpeditionen till förste byråsekreterare i Ce 27.

Lönenämnden har vidare ingen erinran mot den förordade löneställningen för de föreslagna nya tjänsterna som biblioteksbiträde i 11 lönegraden, ungdomskonsulent i Ce 27, assistent i Ce 21, ålderdomshemskonsulent i Ce 27, förste byråsekreterare i Ce 27 å nykterhetsvårdsbyrån och amanuens i reglerad befordringgång å förlikningsmannaexpeditionen; dock att tjänstebenämningen för biträdet å biblioteket bör vara kanslibitråde.

Beträffande förslaget om inrättande å utredningsbyrån av en tjänst som förste aktuarie i Ce 29 kan nämnden icke finna tillräckliga skäl anförda för högre lönegradsplacering än för tjänsterna såsom föreståndare för byråns båda lönestatistiska avdelningar, d. v. s. 27 lönegraden. Vad angår den begärda tjänsten som förste byråsekreterare i Ce 27 å skolbyrån finner nämnden den föreslagna lönegradsplaceringen för hög.

Statskontoret finner den ifrågasatta sammanslagningen av biblioteket med arkivet icke utgöra tillräckligt skäl för att förste biblioteksassistenten skulle erhålla höjd löneställning eller att en ny tjänst inrättas för ett biblioteksbiträde. De föreslagna lönegradsuppflyttningarna beträffande barnavårdsbyråns personal finner sig statskontoret icke kunna tillstyrka. Ämbetsverket vill emellertid icke motsätta sig att den i lönegrad Cg 25 placerade befattningshavaren å denna byrå erhåller extra ordinarie anställning. I avvaktan på resultatet av statistikutredningens pågående arbete torde någon förändring av de till lönegradsuppflyttning föreslagna

tjänsterna å statistiska byrån och utredningsbyrån icke nu böra övervägas. Efter särskild översyn har nykterhetsvårdsbyrån fr. o. m. innevarande budgetår erhållit förstärkt personalorganisation. Det bör vid sådant förhållande icke ifrågakomma att redan nu ompröva löneställningen för vissa av byråns befattningshavare. Däremot vill statskontoret icke motsätta sig ett tillmötesgående av yrkandet om inrättande av en förste byråsekreterartjänst i stället för den nuvarande amanuensbefattningen å förlikningsmannaexpeditionen.

Statskontoret har icke blivit övertygat om behovet av de av styrelsen äskade personalförstärkningarna. Vad särskilt socialvårdsbyrån angår bör någon förstärkning av denna icke övervägas förrän slutlig ställning tagits till 1952 års åldringsvårdsutrednings betänkande angående åldringsvården.

Departementschefen

Någon personalförstärkning med anledning av den planerade sammanläggningen av styrelsens bibliotek och arkiv kan jag inte förorda.

Såsom framgår av vad chefen för civildepartementet anfört vid behandlingen av för flera huvudtitlar gemensamma frågor bör följande ändringar i lönegradsplaceringen för tjänster hos styrelsen göras: en tjänst som kontorsbiträde i reglerad befordringsgång utbytes mot en kanslibiträdstjänst i Ce 11, vilken avses för biblioteket—arkivet, en kontoristtjänst i Ca 13 på utredningsbyrån utbytes mot en kansliskrivartjänst i Ca 15 och två amanuens-tjänster (byråsekreterartjänster i Ce 25), den ena på nykterhetsvårdsbyrån och den andra på förlikningsmannaexpeditionen, utbytes mot förste byråsekreterartjänster i Ce 27. Övriga av styrelsen föreslagna lönegradsuppflyttningar kan ej tillstyrkas.

Med hänsyn till det ungdomsvårdande arbetets stora betydelse finner jag det angeläget att socialstyrelsen erhåller viss personalförstärkning, som kan möjliggöra ökade insatser från styrelsens sida på detta område. Jag tillstyrker därför styrelsens förslag, att för detta ändamål en tjänst i Ce 27 inrättas inom barnvårdsbyrån. Tjänstebenenämningen bör vara förste byråsekreterare. Jag är inte beredd att förorda, att den på nämnda byrå inrättade tjänsten i Cg 25 ombildas till extra ordinarie befattning.

Svenska socialvårdsförbundet har i sitt yttrande över 1952 års åldringsvårdsutrednings betänkande upplyst, att förbundet ämnar fast anställa en konsulent för sysselsättningsverksamhet för ålderdomshemmens pensionärer m. fl. Vid sådant förhållande och med hänsyn till vad som tidigare (V ht 1955 s. 6 och V ht 1956 s. 13) anförts i denna fråga anser jag behov ej finnas av att hos socialstyrelsen inrätta en assistenttjänst för dylika arbetsuppgifter. Jag är ej heller beredd att tillstyrka förslaget om inrättande av en tjänst som ålderdomshemskonsulent.

De av styrelsen ånyo framförda förslagen om förstärkning av utredningsbyrån med en förste aktuarie i Ce 29 samt — för utökning av sysselsätt-

ningsstatistiken — ett kontorsbiträde anser jag mig alltjämt inte böra tillstyrka. Föregående år förklarade jag mig inte kunna förorda av socialstyrelsen då föreslagen modernisering av maskinbeståndet inom styrelsens hålkortsavdelning. Inte heller i år kan jag tillstyrka sådan modernisering. Till följd härav bör medel beräknas för avlöningar åt oförändrat antal biträden på hålkortsavdelningen.

Nykterhetsvårdsbyrån har genom beslut av 1954 och 1956 års riksdagar erhållit en avsevärd personalförstärkning. Byråns arbetsbörda har emellertid ökat kraftigt under det senaste året. Det i det föregående föreslagna utbytet av en amanuens tjänst mot en tjänst som förste byråsekreterare i Ce 27 har ansetts påkallat av ökningen beträffande de mera kvalificerade göromålen. Den ökade arbetsbördan i övrigt motiverar, att byrån förstärkes med ytterligare en amanuens.

De föreslagna förstärkningarna av skolbyråns och förlikningsmänna-expeditionens personal finner jag mig inte kunna förorda.

Mot styrelsens beräkningar rörande omräkningsposterna har jag intet att erinra. Under hänvisning till vad chefen för civildepartementet anfört vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor beräknar jag för höjning av vissa arvoden ett belopp av 1 000 kronor.

Vid behandlingen av styrelsens omkostnadsanslag ämnar jag föreslå, att anslagsposten till hyra för statistikmaskiner räknas upp med 10 000 kronor, vilken höjning delvis uppväges av minskade löneutgifter. På grund härav bör avlöningsanslaget minskas med 3 500 kronor.

Med anledning av styrelsens förslag om ordinariesättning av vissa tjänster tillstyrker jag, att befattningen som daghemskonsulent i Ce 27 och tre befattningar som eftervårdskonsulent i Ce 25 överföres till ordinarie stat, varvid benämningen å den förstnämnda befattningen bör ändras till konsulent. Antalet kontorsbiträdestjänster i Ca 8 bör ökas med 4 till 80 samt medel under ordinarieposten beräknas för 51 sådana tjänster.

Såsom socialstyrelsen anfört bör en på övergångsstat uppförd kansli-skrivartjänst utgå ur personalförteckningen.

De av mig i det föregående tillstyrkta förslagen föranleder en ökning av medelsbehovet under anslaget med 191 000 kronor. Anslaget bör därför uppföras med $(2\,964\,000 + 191\,000)$ 3 155 000 kronor. Anslaget beräknas sålunda:

avlöningar till ordinarie tjänstemän 1 278 900 (+ 84 800) kronor;
arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 21 400 (+ 1 000) kronor;

avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 1 123 700 (— 28 900) kronor;
rörligt tillägg 731 000 (+ 134 100) kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för socialstyrelsen, som föranledes av vad jag i det föregående förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för socialstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 278 900
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	21 400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ...	1 123 700
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	731 000
	Summa kronor 3 155 000;

c) till *Socialstyrelsen*: *Avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 3 155 000 kronor.

[4] 2. **Socialstyrelsen: Avlöningar till viss personal för större statistiska specialundersökningar**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	60 000	46 694
1956/57 (statsliggaren s. 307)	65 000	
1957/58 (förslag)	55 000	

Av detta anslag bestrides avlöningskostnaderna för den personal, främst biträdespersonal, som med anledning av större statistiska specialundersökningar m. m. anställs på socialstyrelsens båda statistiska byråer. Å anslaget fanns vid utgången av budgetåret 1955/56 en reservation av 56 457 kronor.

Socialstyrelsen har (skr. ²⁴/_s 1956) upplyst, att av nämnda reservation 15 680 kronor avser medel, som Kungl. Maj:t ställt till styrelsens förfogande genom tidigare beslut. Detta belopp torde under innevarande budgetår komma att helt förbrukas för avsedda ändamål. Det är på grund av anslagets karaktär icke möjligt att helt specificera de ytterligare medelsbehov, som bör tillgodoses från anslaget under budgetåren 1956/57 och 1957/58. Styrelsen planerar f. n. undersökningar, för vilka torde komma att erfordras ca 80 000 kronor. Med hänsyn till att nya undersökningsprojekt uppkommer oförutsett och med kort varsel, förefaller det inte uteslutet, att det nu tillgängliga anslaget kommer att i sin helhet vara förbrukat vid slutet av innevarande budgetår. Styrelsen föreslår, att anslaget uppföres med 65 000 kronor.

Statskontoret anser, att anslaget med hänsyn till reservationen kan minskas med 15 000 kronor.

Departementschefen

Med hänsyn till den vid utgången av budgetåret 1955/56 förefintliga betydande reservationen bör anslaget för nästa budgetår kunna minskas med 10 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Socialstyrelsen: Avlöningar till viss personal för större statistiska specialundersökningar* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 55 000 kronor.

[5] 3. **Socialstyrelsen: Omkostnader**

	Anslag	Nettontgift
1955/56	482 900	487 911
1956/57 (statsliggaren s. 308)	495 900	
1957/58 (förslag)	531 600	

Yrkanden

Socialstyrelsen har (skr. ²⁴/₈ 1956) hemställt, att anslaget höjes med 99 100 kronor.

	Ökning	Minskning
1. Sjukvård m. m.		6 000
2. Reseersättningar	30 000	
3. Bränsle, lyse, vatten	8 400	
4. Hyra för statistikmaskiner	22 000	
5. Övriga expenser för eget behov	39 500	
6. Expenser för annat än eget behov	2 000	
7. Publikationstryck	9 700	
8. Särskilda uppbördsmedel		6 500
	111 600	12 500
	+ 99 100	

Motivering

1. *Sjukvård m. m.* Utgift 1954/55 21 422, 1955/56 13 402; anslag 1956/57 21 000.

2. *Reseersättningar.* Utgift 1954/55 97 960, 1955/56 97 824; anslag 1956/57 105 000. — På grund av höjda biljettpriiser och traktamentsersättningar beräknas resekostnaderna vid oförändrad omfattning av antalet tjänsteresor stiga med omkring 10 000 kronor i förhållande till belastningen 1955/56. Vidare föranleder styrelsens förslag om förstärkning av barnavårds-, socialvårds-, nykterhetsvårds- och skolbyråerna med personal, vars arbetsuppgifter kräver omfattande tjänsteresor, en ökning med uppskattningsvis 25 000 kronor.

3. *Bränsle, etc.* Utgift 1954/55 21 689, 1955/56 31 801; anslag 1956/57 21 600.

4. *Hyra för statistikmaskiner.* Utgift 1954/55 53 000, 1955/56 52 708; anslag 1956/57 53 000. — Kostnaderna för anlåtande av statistiska centralbyråns maskincentral beräknas öka med 7 500 kronor. Vidare utför Svenska arbetsgivareföreningen enligt överenskommelse vissa maskinarbeten i fråga om den officiella lönestatistiken för styrelsens räkning. Kostnaden härför beräknas till 2 500 kronor. Styrelsen framlägger vidare förslag om viss förnyelse av maskinbeståndet, vilket medför att hyreskostnaderna ökar med ca 6 200 kronor, varjämte tillkommer en engångskostnad å ca 5 800 kronor. Höjningarna kompenseras delvis av minskade kostnader under avlöningsanslaget samt ökade inkomster av uppborädsmedel.

5. *Övriga expenser för eget behov.* Utgift 1954/55 232 000, 1955/56 236 800; anslag 1956/57 223 500. — Ökningen av medelsbehovet föranledes bl. a. av höjda städerskelöner, stegrade kostnader för skrivmaterialier, papper, blanketter o. dyl., viss utökning av telefonbeståndet samt ökade samtalskostnader och kostnader för hyra av lokaler åt eftervårdskonsulenter. Vidare bör för inköp och underhåll av inventarier beräknas ytterligare 13 640 kronor, varav 8 640 kronor för inköp av ny präglingsmaskin och förnyelse av adressplåtar m. m.

6. *Expenser för annat än eget behov.* Utgift 1954/55 1 687, 1955/56 4 979; anslag 1956/57 2 000.

7. *Publikationstryck.* Utgift 1954/55 97 300, 1955/56 81 668; anslag 1956/57 98 300. — Kostnaderna för Sociala Meddelanden har beräknats till 66 000 kronor (utgift 1955/56 61 471), för Råd och anvisningar i socialvårdsfrågor 14 000 kronor (utgift 1955/56 2 318) samt för övriga publikationer 28 000 kronor (utgift 1955/56 17 879).

8. *Särskilda uppborädsmedel.* Inkomst 1954/55 28 907, 1955/56 31 272; beräknat 1956/57 28 500. — Inkomsterna beräknas för nästa budgetår till 15 000 kronor för bearbetning av statistiskt material samt 20 000 kronor för försålda publikationer.

Yttrande

Statskontoret har endast kunnat tillstyrka, att posten till reseersättningar höjes med 10 100 kronor, och posten till övriga expenser för eget behov med 5 500 kronor. Posten till bränsle, lyse och vatten bör höjas med 10 400 kronor. Till hyra för statistikmaskiner och publikationstryck bör beräknas oförändrade belopp.

Departementschefen

Anslagsposten till sjukvård m. m. bör i enlighet med socialstyrelsens förslag minskas med 6 000 kronor. I fråga om reseersättningsposten kan jag endast tillstyrka en höjning med 5 000 kronor. Till bränsle, lyse och vatten samt till publikationstryck bör såsom styrelsen föreslagit beräknas

ytterligare 8 400 resp. 9 700 kronor. Såsom jag anförde vid behandlingen av anslaget till avlöningar till socialstyrelsens personal för verksamheten i allmänhet är jag ej heller i år beredd att tillstyrka förslaget om viss modernisering av maskinbeståndet. Däremot förordar jag, att posten till hyra för statistikmaskiner räknas upp med 10 000 kronor avseende ökade kostnader för anlåtande av statistiska centralbyråns maskincentral och ersättning till Svenska arbetsgivareföreningen för vissa maskinarbeten i fråga om den officiella lönestatistiken. Vid behandlingen av nyssnämnda avlöningsanslag har jag med anledning härav föreslagit en minskning av detta med 3 500 kronor. I fråga om posten till övriga expenser för eget behov kan jag endast tillstyrka ytterligare 15 100 kronor. Härvid har jag inte beräknat några medel för inköp av ny präglingssmaskin. Till expenser för annat än eget behov synes kunna beräknas oförändrat belopp. Inkomstposten bör höjas med 6 500 kronor.

Anslaget bör alltså å ena sidan ökas med 48 200 kronor och å andra sidan minskas med 12 500 kronor samt sålunda ökas med 35 700 kronor till (495 900 + 35 700) 531 600 kronor.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Socialstyrelsen*: *Omkostnader* för budgetåret 1957/58
anvisa ett förslagsanslag av 531 600 kronor.

[6] 4. **Socialstyrelsen: Ersättning till statistiska centralbyråns utredningsinstitut m. fl.**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	115 000	115 000
1956/57 (statsliggaren s. 309)	140 000	
1957/58 (förslag)	182 200	

Från anslaget bestrides kostnaderna för prisinsamlingen till konsumentprisindex m. m.

Socialstyrelsen har (skr. ^{10/7} och ^{24/8} 1956) anförde, att de av statistiska centralbyrån för budgetåret 1955/56 debiterade kostnaderna för prisinsamling och bostadsundersökningar överstiger för samma budgetår beviljat anslag med ca 12 200 kronor. Kostnadsökningen är huvudsakligen föranledd av att ersättningarna till utredningsinstitutets lokalombud höjts sedan anslagsbehovet beräknades. *Socialstyrelsen* hemställer, att anslaget för budgetåret 1955/56 måtte få överskridas eller att tilläggsanslag beviljas med angivna belopp.

Av det för budgetåret 1956/57 anvisade anslaget har 116 000 kronor avsetts för prisinsamlingen och 24 000 kronor för bostadsundersökningar. Vad beträffar budgetåret 1957/58 utgår styrelsen ifrån att prisinsamlingen

ges samma omfattning som under budgetåret 1955/56 men att hyresundersökningen blir något mindre omfattande än den som företogs hösten 1955. Utredningsinstitutet har beräknat kostnaderna för prisinsamlingen till 142 800 kronor, varav 119 000 kronor avser ersättning till distrikts- och lokalombuden och 23 800 kronor andel i utredningsinstitutets fasta kostnader. Nämnada andel föreslås höjd från f. n. 13,3 % till 20 %. Styrelsen anser denna höjning skälig. Styrelsen hemställer, att 143 000 kronor anvisas för prisinsamlingen. I fråga om bostadsposten uppskattar utredningsinstitutet kostnaderna till 25 600 kronor. Därjämte räknar styrelsen för egen del med 1 000 kronor för komplettering av lägenhetsurvalet. Styrelsen hemställer, att 27 000 kronor anvisas för ändamålet.

Socialstyrelsen föreslår sålunda, att för budgetåret 1957/58 anvisas sammanlagt (143 000 + 27 000) 170 000 kronor för prisinsamling och löpande bostadsundersökningar för konsumentprisindex.

Statskontoret föreslår, att tilläggsanslag utverkas för täckning av de för budgetåret 1955/56 uppkomna merkostnaderna. I övrigt hör anslaget uppföras med oförändrat belopp.

Departementschefen

Jag tillstyrker, att medel anvisas under anslaget för nästa budgetår till betalning av den merkostnad på ca 12 200 kronor som uppkommit under budgetåret 1955/56. Vad angår kostnaderna för prisinsamling och bostadsundersökningar under nästa budgetår synes socialstyrelsens beräkning kunna godtagas.

Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget uppgår sålunda till (12 200 + 143 000 + 27 000) 182 200 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Socialstyrelsen: Ersättning till statistiska centralbyråns utredningsinstitut m. fl.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 182 200 kronor.

[7] 5. **Levnadskostnadsundersökning.** *Socialstyrelsen* har (skr. 15/10 1956) hemställt om anvisande av anslag för utförande av en levnadskostnadsundersökning avseende år 1958.

Socialstyrelsen har till en början erinrat om att Kungl. Maj:t den 10 juni 1955 uppdragit åt styrelsen att i samråd med indexnämnden ävensom med konjunkturinstitutet, statistiska centralbyrån och statens jordbruksnämnd överarbeta ett av styrelsen den 14 oktober 1954 avgivet förslag till levnadskostnadsundersökning (hushållsundersökning) avseende konsumtionen under år 1955. Vid överarbetningen borde hittills vunna erfarenheter rörande intervjuundersökningarnas tillförlitlighet genomgå och möjligheter övervägas att kontrollera intervjuundersökningarnas resultat genom kompletterande bokföringsundersökningar eller på annat sätt. Vidare

borde övervägas vilken inverkan hushållsurvalets storlek och sammansättning kunde antagas utöva på undersökningsresultatens tillförlitlighet. De behov av upplysningar, som ansåges föreligga och som ej kunde tillgodoses på annat sätt än genom hushållsundersökningar, borde närmare preciserats. Slutligen borde styrelsen överväga olika möjligheter att för hushållsundersökningar tillämpa ett arbetsprogram löpande på flera år.

Socialstyrelsen har härefter lämnat en redogörelse för *de behov som bör tillgodoses genom levnadskostnadsundersökningar*.

Levnadskostnadsundersökningarnas resultat utnyttjas i första hand för beräkning av den privata konsumtionen med fördelning på olika grupper av varor och tjänster. Värdet av den privata konsumtionen beräknas årligen av konjunkturinstitutet. I dessa beräkningar ingår ett antal poster, för vilka statistiken är bristfällig och vilka därför endast kan uppskattas med betydande osäkerhet. Värdet av de poster, som i konjunkturinstitutets kalkyler antingen saknas eller beräknas med betydande osäkerhet, har approximativt för år 1952 uppskattats till mellan en tredjedel och en fjärdedel av hela den privata konsumtionen. Efter nämnda år torde dessa posters andel ha ytterligare stigit. De nämnda bristerna i konjunkturinstitutets primärmaterial för beräkning av den privata konsumtionen samt de stora förändringar i konsumtionsvanorna, som skett efter den senaste levnadskostnadsundersökningen, har vidare medfört att åtskilliga vägningstal i konsumtionsprisindexen f. n. är kända med otillfredsställande noggrannhet.

Vidare utnyttjas resultatet av levnadskostnadsundersökningarna för beräkning av konsumtionen inom olika befolkningsgrupper med fördelning på olika varor och tjänster ävensom för studium av inkomsternas fördelning på olika inkomstkällor. Behov av upplysningar om konsumtionen med särredovisning för olika befolkningskategorier uppkommer i skilda sammanhang exempelvis för olika utredningar. Styrelsen erinrar i detta sammanhang om uttalanden av chefen för jordbruksdepartementet (prop. 1955:198 och 1956:165), att en omfattande undersökning av konsumtionen hos jordbruksbefolkningen och jämförliga befolkningsgrupper snart borde komma till stånd. En dylik undersökning borde påbörjas utan dröjsmål så att resultatet kan föreligga vid den allmänna översyn av pris-systemet, som skall äga rum år 1959.

Det tredje ändamålet som kan tillgodoses genom levnadskostnadsundersökningar är beräkningar rörande sambandet mellan inkomst och efterfrågan på olika varor och tjänster. Dylika beräkningar är nödvändiga för ekonomisk-statistisk efterfrågeanalys, vilken har stor praktisk betydelse som hjälpmedel för prognoser om utvecklingen av konsumtionen.

Vad beträffar den *metod* för insamling av materialet som bör komma till användning föreslår styrelsen ett tillvägagångssätt, som innebär en kombination av bokföring och intervjuer. Den huvudsakliga observationsperioden föreslås bli en månad, under vilken hushållen skall ombudjas

föra bok över sina utgifter. I den mån bokföringen inte fullföljes bör den kompletteras genom intervjuer vid utgången av månaden. Styrelsen framhåller dock, att tillvägagångssättet vid undersökningen inte kan slutgiltigt bestämmas förrän provundersökningar företagits. Styrelsen förutsätter vidare, att undersökningen kompletteras med en intervjuundersökning i januari 1959 rörande konsumtionen under år 1958 av varaktiga konsumtionsvaror. Behovet av sådana uppgifter kan eventuellt täckas genom sparundersökningar av den typ, som år 1956 företagits av konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

Vad härefter angår *undersökningens storlek* erinrar socialstyrelsen om att de under efterkrigstiden utförda undersökningarna har haft relativt liten omfattning. 1948 års undersökning omfattade sålunda 619 hushåll och 1952 års undersökning endast 573 hushåll. Enligt styrelsen föreligger ett starkt behov av en väsentligt större undersökning än de, som hittills utförts under efterkrigstiden. Styrelsen föreslår, att undersökningen skall omfatta 350 hushåll per månad eller sammanlagt drygt 4 000 hushåll representerande såväl tätorter som landsbygd. Antalet hushåll, som skall ingå i undersökningen, bör definitivt fastställas först efter provundersökning. Styrelsen har inte kunnat prestera någon bindande motivering för att undersökningen erhåller just den föreslagna storleken. Styrelsen framhåller dock, att om undersökningens omfattning avsevärt utökas kommer bl. a. administrationen att försvåras och kostnaderna att ökas i högre grad än i proportion till antalet hushåll. En reduktion av undersökningen till mindre än 4 000 hushåll skulle å andra sidan minska dess användbarhet genom att vissa indelningar av materialet, som eljest är möjliga, måste slopas. Styrelsen har gjort en preliminär plan för indelning i olika grupper, som skall omfattas av undersökningen. Härvid förutsättes överrepresentation av barnfamiljer inom löntagargruppen och i betydande grad av jordbrukare.

Vad beträffar frågan om en *plan för hushållsundersökningar i framtiden* erinrar socialstyrelsen, att enligt tidigare rådande uppfattning borde en stor undersökning företas vart tionde år. Under senare år har emellertid behov framkommit att följa den löpande utvecklingen av den totala privata konsumtionen i landet. Vägningsystemet i konsumentprisindex bör i princip revideras årligen för att så nära som möjligt avspegla de faktiska konsumtionsförhållandena i landet. Vidare har konsumtionens storlek och sammansättning undergått betydande och snabba förändringar efter det andra världskriget. Angivna faktorer talar för tätare konsumtionsundersökningar. Vid planeringen av levnadskostnadsundersökningen 1952 uttalade styrelsen, att en undersökning omfattande 600 hushåll vart annat år vore behövlig. Styrelsen framhåller, att undersökningar som företas endast vart tionde år kan ges en aktningvärd storlek. Ett studium av de snabba förändringarna av konsumtionsramen omöjliggöres dock med så lång tidsintervall mellan undersökningarna. Hänsynen till

arbetsbelastningen vid bearbetning och planläggning talar vidare för små undersökningar med korta intervaller. Genom sådana undersökningar kan man få data om den totala privata konsumtionen i landet och som biprodukt hålla konsumentprisindexens vägningssystem mer aktuellt. Styrelsens slutsats är, att undersökningar av en storlek som motsvarar den nu föreslagna bör företas vart femte år. Dylika undersökningar kan lämpligen kompletteras med smärre undersökningar under mellantiden. Styrelsen framhåller emellertid, att ett definitivt ställningstagande till denna fråga är beroende på huruvida konjunkturinstitutet i fortsättningen kommer att utföra specialstudier av sparandet och av konsumtionen av konsumtionskapitalvaror samt på utfallet av den nu föreslagna undersökningen.

Vad angår den *tidsperiod som undersökningen bör omfatta* har socialstyrelsen erinrat om att huvudresultaten av undersökningen helst borde föreligga redan i februari 1959 för att kunna utnyttjas vid den allmänna översynen av prissystemet för jordbruksprodukter samma år. Detta förutsätter, att materialinsamlingen påbörjas senast den 1 oktober 1957 och pågår t. o. m. september 1958. För övriga syften undersökningen är avsedd att tillgodose — främst beräkningen av den totala privata konsumtionen — skulle det emellertid medföra allvarliga olägenheter om undersökningen skulle omfatta annan tidsperiod än kalenderår. Styrelsen anser därför, att undersökningen bör avse kalenderåret 1958. För att resultatet skall kunna utnyttjas vid översynen av prissystemet för jordbruksprodukter, bör en särskild bearbetning göras av de för tiden 1 januari—30 september 1958 insamlade uppgifterna. Denna bearbetning bör vara färdig senast i februari 1959.

Socialstyrelsen utgår ifrån att materialinsamlingen för undersökningen sker genom statistiska centralbyråns utredningsinstitut. *Kostnaderna* för undersökningen beräknas till 650 000 kronor enligt följande uppställning.

Ersättning till statistiska centralbyråns utredningsinstitut:

Specialutbildning av ombud	50 000	
Fältarbete för bokföringsundersökning	210 000	
Utredningsman i lönegrad 27, 1½ år	30 000	
Biträde till utredningsman	10 000	
Andel i utredningsinstitutets fasta kostnader (20 %)	60 000	360 000

Ersättning till hushållen för bokföring 190 000

Socialstyrelsens kostnader:

Urval av hushåll	10 000	
Maskinbearbetning	30 000	
Övrig bearbetning och arbetsledning	50 000	
Expenser	10 000	100 000

Summa kronor 650 000

Socialstyrelsen framhåller, att en betydande osäkerhet vidlåder kostnadsberäkningarna. Kostnadsfrågan bör studeras vid den provundersökning, som styrelsen planerar. Styrelsen har hos jordbruksnämnden hemställt, att 200 000 kronor av kostnaderna måtte bestridas från anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Över socialstyrelsens framställning har utlåtanden avgivits av statskontoret, statistiska centralbyrån, konjunkturinstitutet, statens jordbruksnämnd, statens institut för folkhälsan, Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation, Statstjänstemännens riksförbund, Sveriges akademikers centralorganisation, Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet landsbygdens folk.

Socialstyrelsens förslag tillstyrkes i huvudsak av samtliga remissorgan utom statskontoret, som inte är berett förorda att en undersökning kommer till stånd på grundval av förslaget. Ämbetsverket vill dock inte i princip motsätta sig, att en levnadskostnadsundersökning företages under år 1958.

Beträffande undersökningens omfattning framhåller *Landsorganisationen*, att det är angeläget att undersökningen ges minst den omfattning som föreslagits av socialstyrelsen. Det skulle emellertid vara till fördel, om antalet hushåll kunde inte oväsentligt utökas. Landsorganisationen vill inte påyrka att så sker men avråder bestämt från att undersökningen göres mindre omfattande än socialstyrelsen föreslagit. Även *Tjänstemännens centralorganisation* understryker, att undersökningen bör få minst föreslagen omfattning. *Svenska arbetsgivareföreningen* anför, att undersökningens omfattning skulle kunna avsevärt reduceras om jämförelserna mellan löntagare och jordbrukare göres mer schematiskt än som föreslagits. *Statskontoret* anser, att hushållens antal bör kunna inte oväsentligt nedbringas.

I fråga om undersökningens utformning framföres vissa detaljerinringar i en del yttranden. *Riksförbundet landsbygdens folk* ifrågasätter om inte antalet deltagande jordbrukshushåll, framför allt i 10—20 hargruppen, kunde ökas på bekostnad av jordbruken över 30 har. Förbundet framhåller, att de jordbrukspolitiska övervägandena i vad gäller inkomsterna huvudsakligen koncentreras till basjordbruk inom slättbygdsområdena. Liknande synpunkter anföres av *Sveriges lantbruksförbund*, som också framhåller, att det är önskvärt att tillse att jordbrukarnas uttag från egen produktion får en riktig behandling. *Tjänstemännens centralorganisation* förutsätter, att den detaljerade planläggningen av undersökningen sker i samråd med olika institutioner, däribland indexnämnden. *Konjunkturinstitutet* anför, att institutet är berett att biträda socialstyrelsen vid planeringen i de avseenden som berör institutets utnyttjande av undersökningen.

Tjänstemännens centralorganisation anför, att det är önskvärt att levnadskostnadsundersökningen kunde kompletteras med en undersökning av sparandet. I samma riktning uttalar sig *jordbruksnämnden*, *Sveriges lantbruksförbund* och *Riksförbundet landsbygdens folk*. *Konjunkturinstitutet* anför i detta sammanhang, att det så länge särskilda sparundersökningar utföres inte finns anledning insamla uppgifter om de enskilda hushållens sparande efter art, dock med undantag av hushållens behållning av kontanta medel.

Socialstyrelsens förslag rörande den metod efter vilken levnadskostnadsundersökningen skall utföras har lämnats utan erinran i de flesta remissyttrandena. *Konjunkturinstitutet* uttalar, att undersökningsplanen beträffande metodfrågorna inte bör låsas utan möjligheten hållas öppen att med ledning av de föreslagna provundersökningarna ompröva exempelvis frågan om i vilken utsträckning bokföringsmetoden bör användas. Det är, fortsätter konjunkturinstitutet, synnerligen angeläget, att undersökningen ges en sådan utformning att en direkt jämförelse kan ske mellan intervjumetodens och bokföringsmetodens för- och nackdelar. Även *Landsorganisationen* finner det angeläget, att försök göres att testa och jämföra bokförings- resp. intervjumetodens användbarhet.

Den av socialstyrelsen föreslagna tidsperioden för undersökningen godtas utan erinringar av flertalet remissorgan. *Jordbruksnämnden* framhåller dock, att nämnden helst sett att undersökningen utförts under tiden oktober 1957—september 1958, så att definitiva resultat från densamma kunde föreligga vid översynen år 1959 av prissystemet för jordbruket. Med hänsyn till att undersökningen skall tjäna en mängd andra syften, för vilka ett frångående av kalenderåret som undersökningsperiod vore en uppenbar nackdel, har nämnden dock ansett sig böra acceptera att undersökningen förlägges till kalenderåret 1958. Även *Sveriges lantbruksförbund* och *Riksförbundet landsbygdens folk* betonar olägenheterna av att resultatet för hela undersökningen inte kan föreligga vid jordbrukets prisförhandlingar 1959. Lantbruksförbundet erinrar vidare om att det material som kan stå till förfogande vid ifrågavarande prisförhandlingar blir synnerligen ofullständigt såvida inte en snabbbearbetning av resultaten från den speciella undersökningen över utgifterna för varaktiga konsumtionsvaror kan slutföras redan under februari 1959.

Vad beträffar den av socialstyrelsen framlagda planen för hushållsundersökningar i framtiden framhåller *konjunkturinstitutet*, att värdet av levnadskostnadsundersökningar för konsumtionsberäkningarna är relativt ringa vid en enstaka ej upprepad undersökning. För tillgodosende av nämnda ändamål synes undersökningar böra ske minst vart femte år — för vissa poster sannolikt oftare. *Landsorganisationen* och *Tjänstemännens centralorganisation* uttalar sin anslutning till socialstyrelsens plan.

Ifråga om kostnaderna för undersökningen anför *statskontoret*, att ersättningen till de medverkande hushållen torde kunna avsevärt begränsas. Enligt *konjunkturinstitutet* torde kostnaderna för fältarbetet och för dragning av urval ha beräknats för lågt. *Jordbruksnämnden* framhåller, att så stor del av kostnaderna för undersökningen bör bestridas av reservationsanslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, som ungefärligen svarar mot antalet i undersökningen deltagande jordbrukshushåll i förhållande till det totala antalet hushåll som omfattas av undersökningen.

Departementschefen

De levnadskostnadsundersökningar som företagits efter det andra världskrigets slut har varit av relativt liten omfattning. Några större undersökningar av detta slag har inte företagits sedan år 1933. Med hänsyn till de genomgripande förändringarna i konsumtionens omfattning och inriktning under efterkrigstiden torde starka skäl finnas för att nu göra en levnadskostnadsundersökning av större omfattning. Önskvärdheten och behovet härav har även betonats i så gott som samtliga remissyttranden över förslaget. Det är angeläget att aktuella uppgifter rörande konsumtionen står till förfogande bl. a. för konjunkturinstitutets beräkningar av den totala konsumtionen i landet och för indexberäkningen. Även vid behandlingen av andra samhällsekonomiska frågor, främst prissystemet för jordbruksprodukter, är behovet av aktuella sådana uppgifter stort. Jag är därför beredd att tillstyrka socialstyrelsens förslag att en levnadskostnadsundersökning skall företagas år 1958. Däremot anser jag det inte möjligt att nu fixera någon plan på längre sikt för undersökningar av detta slag. Frågan om nya undersökningar i framtiden får prövas från fall till fall.

Beträffande undersökningens omfattning och utformning och valet av undersökningsmetod kan jag godtaga vad socialstyrelsen föreslagit. Jag förutsätter dock, att vid den definitiva utformningen och planläggningen av undersökningen ett intimt samarbete sker mellan socialstyrelsen, indexnämnden, statistiska centralbyrån, konjunkturinstitutet och jordbruksnämnden. I planläggningen bör ingå provundersökningar av erforderlig omfattning. Jag förutsätter vidare, att en preliminär bearbetning av undersökningen, såvitt avser tiden 1 januari—30 september 1958, färdigställs i så god tid att den kan föreligga vid de överläggningar som skall föregå den allmänna översynen av prissystemet för jordbruksprodukter år 1959.

Socialstyrelsen har förutskickat, att levnadskostnadsundersökningen skall kompletteras med en intervjuundersökning i januari 1959 rörande konsumtionen under år 1958 av varaktiga konsumtionsvaror. Jag är inte beredd att nu ta ställning till programmet i denna del.

Kostnaderna för undersökningen har av socialstyrelsen beräknats till 650 000 kronor. Styrelsen anger, att beräkningarna är osäkra. Styrelsen

har för avsikt att undersöka bl. a. kostnadsfrågan vid särskilda provundersökningar. Jag förutsätter emellertid att det nu angivna beloppet betraktas som en ram inom vilken kostnaderna måste rymmas. Som nämnts i den förut lämnade redogörelsen för förslaget avses jordbrukargruppen för att undersökningen skall kunna utnyttjas vid översyn av prissystemet för jordbruket bli starkt överrepresenterad vid undersökningen i förhållande till andra inkomsttagargrupper. Det synes därför skäligt, att — såsom jordbruksnämnden föreslagit — en del av kostnaderna för undersökningen bestrides av det under nionde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Jag utgår ifrån att av kostnaderna för undersökningen 200 000 kronor bestrides från nämnda anslag. Det belopp som därutöver erfordras är alltså 450 000 kronor.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Levnadskostnadsundersökning* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 450 000 kronor.

[8] 6. **Statens socialvårdskonsulenter: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	294 000	331 862
1956/57 (statsliggaren s. 309)	330 000	
1957/58 (förslag)	330 000	

Socialstyrelsen har (skr. ^{24/8} 1956) föreslagit, att anslaget upptages till oförändrat belopp.

Statskontoret har inte haft något att erinra mot socialstyrelsens förslag.

Departementschefen

Anslaget bör i enlighet med socialstyrelsens förslag anvisas med oförändrat belopp. Anslagsposterna beräknas sålunda:

avlöningar till icke-ordinarie personal 263 000 (— 12 000) kronor;
rörligt tillägg 67 000 (+ 12 000) kronor.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för statens socialvårdskonsulenter, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	263 000
2. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	67 000
	<hr/>
	Summa kronor 330 000;

b) till *Statens socialvårdskonsulenter: Avlöningar* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 330 000 kronor.

[9] 7. **Statens socialvårdskonsulenter: Omkostnader**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	104 800	103 617
1956/57 (statsliggaren s. 310)	100 000	
1957/58 (förslag)	104 200	

Socialstyrelsen har (skr. ²⁴/₈ 1956) hemställt, att anslagsposterna till reseersättningar (utgift 1954/55 78 709, 1955/56 85 006; anslag 1956/57 82 000) samt till expenser (utgift 1954/55 15 530, 1955/56 18 368; anslag 1956/57 17 300) räknas upp med 3 000 resp. 1 200 kronor med hänsyn till belastningen samt höjda traktamentsersättningar.

Statskontoret har inte haft något att erinra mot socialstyrelsens förslag.

Departementschefen

Jag biträder socialstyrelsens förslag och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens socialvårdskonsulenter: Omkostnader* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 104 200 kronor.

[10] 8. **Arbetsdomstolen: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	149 000	146 159
1956/57 (statsliggaren s. 311)	159 600	
1957/58 (förslag)	166 500	

Yrkanden

Arbetsdomstolen har (skr. ²⁴/₈ 1956) föreslagit, att anslaget höjes med 7 600 kronor.

- Slopande av maximeringen av antalet sammanträden för överläggning till dom 1 425
 - 1 kanslist Ca 19 i stället för kansliskrivare Ce 15 1 110
 - Omräkning:
 - Årsarvodet till ordföranden (1956 års lönerreglering) 1 668
 - Rörligt tillägg 3 100
 - Reglerad befordringsgång 297
- + 7 600

Motivering

1. Enligt gällande bestämmelser får dagarvode under ett och samma budgetår utgå för högst tio sammanträden för överläggning till dom. Under

budgetåret 1955/56 måste alla de tio överläggningsdagarna tas i anspråk. Med hänsyn till att målen ofta är av komplicerad beskaffenhet och huvudförhandlingarna i sådana fall kan pågå ända fram till kvällen, är det önskvärt, att domstolens möjlighet att hålla överläggningar å särskilda sammanträdesdagar inte är snävt begränsade. Ett annat skäl härtill är att behovet av särskilda överläggningssammanträden är direkt avhängigt av arten av de mål som kommer under domstolens prövning, varför antalet sådana sammanträden ej på förhand kan bestämmas.

2. Lönesättningen för domstolens kvalificerade biträde är omotiverat låg i jämförelse med vad som förekommer för motsvarande befattningshavare vid de allmänna domstolarna. Den föreslagna kanslisttjänsten bör göras ordinarie.

Yttranden

Statskontoret kan inte tillstyrka borttagande av maximeringen av antalet arvoderade sammanträden för överläggning till dom. Ämbetsverket vill dock inte motsätta sig att antalet dylika sammanträden i avvaktan på ytterligare erfarenhet av arbetsbelastningen höjes från 10 till 12 per budgetår. Förslaget om utbyte av en kansliskrivartjänst i Ce 15 mot kanslistbefattning i Ca 19 bör ej föranleda någon åtgärd.

Statens lönenämnd kan ej heller tillstyrka uppflyttning av kansliskrivartjänsten.

Departementschefen

Det bör ankomma på arbetsdomstolen att bedöma hur många sammanträden som erfordras för fullgörande av domstolens arbetsuppgifter. Maximeringen såväl av det antal offentliga sammanträden som det antal sammanträden för överläggning till dom, för vilket arvode må utgå, bör därför borttagas. Ökad medelsanvisning på grund härav synes inte erforderlig. Den föreslagna uppflyttningen och ordinariesättningen av kansliskrivartjänsten kan jag inte tillstyrka. Under hänvisning till vad chefen för civildepartementet anfört vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor beräknar jag för höjning av vissa arvoden 1 800 kronor. Anslaget bör vidare höjas med vad som erfordras på grund av 1956 års lönereglering, löneklassuppflyttning för kansliskrivaren och reglerad beföringsgång eller med 5 100 kronor. Enligt vad jag inhämtat bör i enlighet med grunderna för reglerad beföringsgång en kontorsbiträdes-tjänst i Ce 8 utbytas mot en dylik tjänst i Ca 8.

Anslaget bör uppföras med (159 600 + 1 800 + 5 100) 166 500 kronor. De olika posterna beräknas sålunda:

avlönningar till ordinarie tjänstemän 14 700 (+ 6 300) kronor;

arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 80 500 (+ 3 500) kronor;

avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 53 900 (— 5 800) kronor; rörligt tillägg 17 400 (+ 2 900) kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för arbetsdomstolen, som föranledes av vad jag i det föregående förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för arbetsdomstolen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	14 700
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	80 500
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	53 900
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	17 400
Summa kronor	166 500

c) till *Arbetsdomstolen*: *Avlöningar* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 166 500 kronor.

[11] 9. **Arbetsdomstolen: Omkostnader**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	16 400	13 291
1956/57 (statsliggaren s. 312)	17 000	
1957/58 (förslag)	17 300	

Arbetsdomstolen har (skr. ²⁴/₈ 1956) hemställt, att till övriga expenser (utgift 1954/55 12 103, 1955/56 11 099; anslag 1956/57 11 700) beräknas ytterligare 600 kronor, varav 300 kronor på grund av den under år 1956 inträffade höjningen av lönerna för städningsarbete och 300 kronor med hänsyn till andra prishöjningar.

Statskontoret tillstyrker endast att nämnda anslagspost ökas med det belopp, som föranledes av höjda städningskostnader, eller med 300 kronor.

Departementschefen

Delposten till övriga expenser bör, i överensstämmelse med statskontorets förslag, ökas med 300 kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Arbetsdomstolen*: *Omkostnader* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 17 300 kronor.

[12] 10. Förlikningsmän för medling i arbetstvister m. m.: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	190 000	138 262
1956/57 (statsliggaren s. 312)	235 000	
1957/58 (förslag)	235 000	

Från detta anslag bestrides arvoden till förlikningsmännen i de åtta förlikningsmannadistrikten ävensom ersättningar till särskilda förlikningsmän och till ledamöter av förlikningskommissioner enligt medlingslagen och dess tillämpningskungörelse. Från anslaget gäldas vidare bl.a. sådan ersättning till opartisk ordförande, ledamot av kommission eller ledamot av skiljenämnd, som avses i lagen om förenings- och förhandlingsrätt. Härutöver må anslaget tagas i anspråk för ersättningar till av Kungl. Maj:t förordnade opartiska ordförande eller förlikningskommissioner i tvister mellan parter, å vilka lagen om medling i arbetstvister icke är tillämplig.

Socialstyrelsen har (skr. ^{10/}1956) upprepat sitt flera gånger tidigare (jfr senast V ht 1956 s. 24) framställda förslag om ökning av antalet distriktsförlikningsmän från åtta till tio. Utvecklingen har, anför styrelsen, lett till att under senare år med fri avtalsrörelse, exempelvis åren 1953—1955, förlikningsinstitutionen varit till ytterlighet hårt ansträngd och att stora svårigheter förelegat att tillhandahålla parterna sådana medlare, som kunnat av dem accepteras. Något stöd för önskemålet om utökning av antalet distriktsförlikningsmän kan icke hämtas ur erfarenheterna från året 1956. Under detta år har särskilda medlingsorgan behövt förordnas endast i ett fåtal fall, då ju i årets början uppgörelse centralt träffades om en samordnad lönerörelse. Någon mera grundad förhoppning om att anspråken på offentlig medling skall minskas genom större benägenhet hos parterna att för framtiden träffa fleråriga avtal föreligger emellertid icke. Med stöd av erfarenheterna från åren 1953—1955 kan det därför anses synnerligen påkallat, att förlikningsinstitutionen nu upprustas så, att den är bättre beredd att möta de påfrestningar som kan komma. En omprövning av distriktsindelningen, vilken — bortsett från den år 1950 företagna klyvningen av ett distrikt — bibehållits oförändrad alltsedan år 1909, synes i och för sig motiverad med hänsyn till de förändringar ifråga om näringsliv, kommunikationer och organisationsväsen, som sedan dess inträtt.

Kostnaderna för arvoden åt två nya distriktsförlikningsmän samt semestervikarier för dem beräknas till sammanlagt 16 250 kronor. Tillräcklig anledning att höja anslagets totalbelopp föreligger dock inte.

Statskontoret kan inte tillstyrka förslaget om ökning av antalet distriktsförlikningsmän. Mot beräkningen av medelsbehovet under anslaget har statskontoret inte något att erinra.

Departementschefen

Vid anmälan av medelsbehovet under detta anslag för innevarande budgetår fann jag mig inte kunna förorda socialstyrelsens då framförda förslag om ökning av antalet distriktsförlikningsmän (V ht 1956 s. 25). Jag hänvisade härvid till att min företrädare i ämbetet vid behandlingen av motsvarande förslag för budgetåret 1955/56 uttalat, att en utvidgning av den personkrets, som står till förfogande för särskilda medlingsuppdrag, var angelägen men att en utbyggnad av distriktsorganisationen inte var den lämpligaste vägen att lösa ifrågavarande problem. Andra utvägar antyddes i stället, nämligen anlitande av personer, vilka utan att ha speciellt utbildats inom förlikningsorganisationen var att anse som om-dömesgilla och sakkunniga i arbetsmarknadsfrågor, ävensom åtgärder för att motverka medlingsförfarande i flera instanser. Erfarenheterna av de åtgärder som vidtagits i enlighet med dessa uttalanden är ännu, framför allt på grund av den samordnade lönerörelsen under år 1956, mycket begränsade. Det finns emellertid inte någon anledning att frångå de år 1955 uppdragna riktlinjerna. Jag kan på grund härav inte heller nu förorda att antalet distriktsförlikningsmän ökas.

Mot socialstyrelsens beräkning av medelsbehovet synes intet vara att erinra. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förlikningsmän för medling i arbetstvister m. m.:*
Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 235 000 kronor.

{13} 11. Förlikningsmän för medling i arbetstvister m. m.: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	40 000	18 681
1956/57 (statsliggaren s. 313)	40 000	
1957/58 (förslag)	40 000	

I enlighet med förslag av socialstyrelsen (skr. ¹⁰/o 1956), varemot statskontoret inte haft något att erinra, bör anslaget uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förlikningsmän för medling i arbetstvister m. m.:*
Omkostnader för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 40 000 kronor.

C. Mödrahjälp, socialhjälp, barnavård m. m.

[14] 1. Mödrahjälp

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	6 000 000	7 191 541
1955/56	4 500 000	4 540 561
1956/57 (statsliggaren s. 314)	4 500 000	
1957/58 (förslag)	4 500 000	

Socialstyrelsen har (skr. ²⁴/₈ 1956) anfört, att den praxis som f. n. tillämpas vid prövning av behov av mödrahjälp är långt ifrån tillfredsställande. Reglerna för så närbesläktade hjälpformer som mödrahjälp och socialhjälp företer sådana avvikelser, att den som erhåller högsta socialvårdsunderstöd inte är berättigad till maximal mödrahjälp. Styrelsen har ansett sig böra något avvakta erfarenheterna av moderskapsförsäkringen, innan frågan om ändrade normer för behovsprövningen aktualiseras. Ifrågasvarande normer synes nu böra ändras för att möjliggöra en uppmjukning av behovsprövningen. Anslagsbehovet beräknas på grund härav komma att öka med 5—6 milj. kronor. Styrelsen, som uppger att anslagsbelastningen under budgetåret 1955/56 var ca 7 100 000 kronor, föreslår, att anslaget höjes med 6 500 000 kronor till 11 000 000 kronor.

Statskontoret är med hänsyn till familjeberedningens utredningsuppdrag ej berett ingå på ett bedömande av socialstyrelsens äskande. Därest resultatet av beredningens arbete ej framlägges till 1957 års riksdag förutsätter ämbetsverket, att anslaget beräknas efter oförändrade grunder.

Departementschefen

Familjeberedningen har i september 1956 avlämnat en promemoria angående ekonomiskt stöd vid barnsbörd, i vilken förslag framlägges till en genomgripande omvandling av den nuvarande mödrahjälpen. Förslaget innebär bl. a., att mödrahjälpen skall anknytas till den av de allmänna sjukförsäkringskassorna administrerade moderskapshjälpen och utgå som förhöjd grundpenning enligt schematiserade regler. Mödrahjälpnämnderna skall enligt förslaget avskaffas. Kostnaderna för den förhöjda grundpenningen har av familjeberedningen uppskattats till alternativt ca 11 500 000 och ca 16 000 000 kronor för år. Vid remissbehandlingen av promemorian har starkt delade meningar gjort sig gällande. Mödrahjälpfrågan har nära samband med de familjepolitiska frågor som behandlas närmare av statsrådet Lindström under punkten om allmänna barnbidrag. Dessa spörsmål kan nu endast delvis upptagas till behandling. Förslaget till mödrahjälpreform är till sin natur så genomgripande att ytterligare överväganden krävs innan ställning kan tagas till förslaget.

Under dessa förhållanden bör någon ändring av grunderna för mödrahjälpen inte vidtagas nu. På grund härav och då anslagsbelastningen under budgetåret 1955/56 enligt riksräkenskapsverkets budgetredovisning nära ansluter sig till anslaget nuvarande belopp, 4 500 000 kronor, bör anslaget även för nästa budgetår upptagas till detta belopp.

Aberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Mödrahjälp* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 4 500 000 kronor.

[15] 2. **Mödrahjälsnämnderna**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	140 000	140 693
1956/57 (statsliggaren s. 314)	140 000	
1957/58 (förslag)	140 000	

Socialstyrelsen har (skr. ²⁴/₈ 1956) anført, att en utvidgning av mödrahjälpens omfattning medför att anslaget bör höjas. Styrelsen föreslår därför, att anslaget räknas upp med 50 000 kronor till 190 000 kronor.

Departementschefen

Med hänsyn till vad jag anført under föregående punkt torde mödrahjälsnämndernas verksamhet under nästa budgetår kunna beräknas få oförändrad omfattning. Någon uppräknings av anslaget bör därför nu inte företagas. Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Mödrahjälsnämnderna* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 140 000 kronor.

[16] 3. **Bidrag till avlöande av hemvårdarinnor**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	3 300 000	3 465 171
1955/56	3 500 000	3 638 881
1956/57 (statsliggaren s. 315)	3 600 000	
1957/58 (förslag)	3 650 000	

Gällande bestämmelser

Enligt kungörelsen den 31 december 1943 (nr 947) med däri vidtagna ändringar skall social hemhjälpverksamhet ha till ändamål att i hem, där på grund av husmoderns bristande arbetsförmåga eller behov av vila eller annan familjemedlems sjukdom eller ock därmed jämförbara omständigheter tillfälligt behov föreligger av biträde med hemmets skötsel,

genom särskild hemvårdarinna lämna sådant biträde under kortare tid. Hemhjälp må jämväl kunna lämnas ensamboende. Om skäl är därtill må hemhjälp kunna lämnas även under regelbundet återkommande perioder. Statsbidrag för avlönande av hemvårdarinna må utgå till kommun eller, där kommun ej själv bedriver social hemhjälpverksamhet, till enskild sammanslutning, som anordnat dylik hjälpverksamhet enligt bestämmelserna i kungörelsen. Hemhjälp må tillhandahållas såväl åt den som är mindre bemedlad som åt den vilken är bemedlad men saknar möjlighet att på annat sätt erhålla lejd arbetskraft. Även åt annan person må, såvitt tillgången på hemvårdarinnor det medger, hemhjälp tillhandahållas. Hemhjälp till mindre bemedlad skall lämnas kostnadsfritt. För hemhjälp, som lämnas bemedlad person, bör betingas skälig ersättning, vid vars fastställande hänsyn även bör tagas till vederbörandes betalningsförmåga.

Ledningen av statsunderstödd kommunal hemhjälpverksamhet utövas av kommunal hemhjälpsnämnd. Vissa funktioner i samband med hemhjälpverksamheten utövas av landstingen. Dessa uppgifter handhaves inom varje landstingsområde av en särskild hemhjälpstyrelse eller annat landstingets organ. Tillsyn över den statsunderstödda hemhjälpverksamheten utövas av socialstyrelsen.

Hemvårdarinna skall ha genomgått praktisk och teoretisk utbildning för hemhjälpverksamhet i den omfattning socialstyrelsen bestämmer.

Statsbidrag till avlönande av heltidsanställd hemvårdarinna utgår med 1 400 kronor om året för tid, under vilken befattningen uppehållits av ordinarie innehavaren eller av kompetent vikarie. Vidare bestrides av statsmedel högst tre ålderstillägg, vart och ett å 150 kronor för år, för hemvårdarinna med tre, sex resp. nio års tjänstgöring samt, såvitt avser hemvårdarinna inom Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, tillägg med belopp motsvarande det kallortstillägg som tillkommer statlig befattningshavare med stationering å samma ort som hemvårdarinnan. Statsbidrag till avlönande av deltidsanställd hemvårdarinna utgår med fyra kronor för hel arbetsdag eller, då ersättning avser del av arbetsdag, med 50 öre för arbetstimme. Statsbidrag utgår dock endast under förutsättning att hemvårdarinnan för helt år uppburit lön för tid motsvarande minst 48 hela arbetsdagar. Oavsett vad sålunda stadgas må statsbidrag, oberäknat ålderstillägg och kallortstillägg, ej utgå med högre sammanlagt belopp än som motsvarar, vad angår stad, 35 kronor för varje påbörjat hundratal av stadens folkmängd och, vad angår annan kommun, 70 kronor för varje påbörjat hundratal av kommunens folkmängd. Om synnerliga skäl är därtill må socialstyrelsen dock medge förhöjning av dessa belopp. (Beloppen innebär, att statsbidrag kan utgå för en heltidsanställd hemvårdarinna på ungefär 4 000 invånare i stad och 2 000 invånare i annan kommun.) Från statsbidraget skall vid utbetalningen avdragas två femtedelar av det belopp som influtit i avgifter.

Som villkor för statsbidrag gäller, att landsting eller stad, som ej deltar i landsting, lämnar bidrag uppgående till minst halva statsbidraget, ålders-tilllägg och kallortstilllägg oberäknat.

Vid prövningen av statsbidragsansökningar skall iakttagas, att ansökan om bidrag till hemhjälpverksamhet, vilken under löpande kalenderår bedrivits med statsbidrag och mot vilken anledning till anmärkning inte föreligger, skall, i den mån ansökan inte avser utvidgning av verksamheten, äga företräde framför ansökan om bidrag till verksamhet, som inte åtnjuter statsbidrag. Vidare skall iakttagas, att ansökan som avser hemhjälpverksamhet i kommun på landet skall äga företräde framför ansökan som avser sådan verksamhet i stad.

1954 års familjeutrednings betänkande

1954 års familjeutredning har i sitt betänkande (SOU 1955: 29) konstaterat, att den sociala hemhjälpen är av stor betydelse för familjerna men att den tillgängliga arbetskraften är otillräcklig. En utökning av hemhjälpen anses kunna komma till stånd genom att vidga ramen för statsbidrag till de fasta hemvårdarinnorna och genom att i större utsträckning anlita deltidsanställda befattningshavare.

Yttranden över familjeutredningens betänkande

Efter remiss har yttranden över familjeutredningens betänkande avgivits av myndigheter och organisationer, angivna under punkten 23.

Ehuru familjeutredningen behandlat den sociala hemhjälpen mycket kortfattat och icke framlagt något konkret förslag rörande en utbyggnad av densamma, har ett stort antal remissorgan framhållit en utvidgad hemhjälpverksamhet som en av de mest angelägna familjepolitiska reformåtgärderna. Den sociala hemhjälpens betydelse understrykes sålunda i yttranden av *socialstyrelsen, länsstyrelserna i Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Skaraborgs, Örebro, Göteborgs och Bohus, Västmanlands, Kopparbergs, Jämtlands och Västerbottens län, kommunala organ i 23 kommuner samt Landsorganisationen, Tjänstemännens centralorganisation, Riksförbundet landsbygdens folk, Yrkeskvinnors samarbetsförbund, Fredrika-Bremer-förbundet, Målsmännens riksförbund, Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund och Folkpartiets kvinnoförbund.*

Socialstyrelsen anför bl. a. följande.

Med den nuvarande genomsnittliga utbyggnaden av den sociala hemhjälpverksamheten med 1 hemvårdarinna på 4 000 invånare i städerna och 1 på 2 000 i övriga kommuner kan hemhjälp knappast komma i fråga utöver vid akuta sjukdomsfall och vid barnsörd. Någon förebyggande vård eller sådan hjälp, som skulle verka besparande på andra dyrbarare vårdformer, förekommer i mycket liten omfattning.

En utökning av antalet hemvårdarinnor, heltidsanställda och deltidsanställda, är ett ofrånkomligt krav, om hemhjälpen skall bli den vittomfattande och funktionsdugliga sociala hjälp, som man hoppas.

Man bör i detta sammanhang först och främst erinra om alla de hem, där husmor — utan att direkt vara akut sjuk — genom nedsatt hälsa, av psykiska skäl eller genom sin okunnighet saknar förmåga att hålla ihop hemmet. Här skulle i en del fall skickliga hemvårdarinnor med en viss pedagogisk läggning, i andra fall duktig städhjälp, kunna göra goda insatser. I ett hem med ett invalidiserat barn, poliobarn, spastiker eller på annat sätt utvecklingshämmat barn kan den hårt bundna modern behöva regelbundet återkommande avkoppling, liksom sådana hemmavarande kvinnor som sköter kroniskt sjuka anförvanter eller ständigt vårdbehövande gamla.

Hemvårdarinnor bör tillfälligt kunna få se till sådana barn, som i vanliga fall vistas på daghem men på grund av infektionssjukdomar icke tas emot i de fall, då mödrarna är bundna av förvärvsarbete och tillsynen icke kan ordnas på annat sätt.

I en del yttranden föreslås höjning av statsbidraget per hemvårdarinna. *Stadsfullmäktige i Karlstad* anser det betänkligt, att kostnaderna övervältras på kommunerna och yrkar på större bidrag från statens sida. Önskemål om ökat statsbidrag anmäles även av bl. a. *stadsfullmäktige i Kramfors* samt *kommunfullmäktige i Hölö* och *Jämjö*.

Bidrag till ökat antal hemvårdarinnor yrkas av andra, t. ex. av *stadsfullmäktige i Falköping*, som anser en jämkning av maximeringen med hänsyn till folkmängden påkallad för städernas del. *Kommunfullmäktige i Essunga kommun* föreslår, att bestämmelserna om befolkningsunderlag helt borttages. *Drättselkammaren i Fagersta* uttalar sig i samma riktning.

Önskvärdheten av att i större utsträckning tillvarata deltidsarbetande arbetskraft framhålles i yttranden av bl. a. *länsstyrelserna i Örebro, Jämtlands och Kopparbergs län*, *statens socialvårdskonsulent i tionde distriktet*, *Landsorganisationen*, *Tjänstemännens centralorganisation*, *Yrkeskvinnors samarbetsförbund* och *Fredrika-Bremer-förbundet*.

För att icke det ekonomiska ansvaret för den regelbundet återkommande hemhjälpn åt gamla till en del skall överföras på staten, bör man enligt *socialstyrelsens* mening, vid en ändring av statsbidragskungörelsen, därest bidragsbestämmelsen i förhållande till folkmängden slopas, klart utsäga, att statsbidrag till deltidsarbetskraft endast kan utgå för arbete hos barnfamiljer.

Familjeberedningens promemoria

På grundval av familjeutredningens betänkande och de däröver avgivna yttrandena har försmålen beträffande den sociala hemhjälpn behandlats av familjeberedningen, vilken i september 1956 avgivit en promemoria i ämnet (stencilerad).

Familjeberedningen finner behovet av att bygga ut den sociala hemhjälpn till fullt styrkt. Många som söker social hemhjälp och är i stort

behov därav kan ej få någon. I en av socialstyrelsen utförd undersökning avseende år 1955 redovisade hemhjälpnämnderna 10 000 dylika fall. Denna siffra anser beredningen vara i underkant, då vissa hemhjälpnämnder förklarat, att bokföringen över dem som sökt men icke kunnat få hjälp är ofullständig. Många familjer som behövt social hemhjälp har sålunda inte brytt sig om att ansöka därom, då de vetat att de inte haft utsikt att få hjälp. Beredningen framhåller även, att den tid familjerna nu kan behålla sin hemvårdarinna ofta är för kort. Genomsnittligt kan en hemvårdarinna stanna sex dagar i en familj; i många fall skulle t. ex. efter en barns börd eller under husmoderns konvalescens efter en sjukdom hemhjälp behövas under längre tid än vad som nu är möjligt.

Beredningen hävdar vidare, i likhet med socialstyrelsen, att det finns många hjälpbehov, som nu ej alls eller i mycket ringa utsträckning kan fyllas men som det vore ett starkt familjesocialt intresse att kunna tillgodose. Sålunda skulle i familjer, där husmödrarna är hårt bundna av att vårda ett handikappat barn eller annan långvarigt sjuk familjemedlem, en avlösning av husmodern genom hemvårdarinna tid efter annan vara behövlig för att husmoderns krafter ej skall svikta. Beredningen pekar även på att hjälpbehov uppkommer, när barn till förvärvsarbetande mödrar blir sjuka. Genom hemhjälp kan den sjukes vård ofta klaras inom hemmet och familjen slipper att anlita institutionsvård, som drar höga kostnader för samhället.

Beredningen anser, att statsbidraget har haft en kraftigt stimulerande betydelse för den hittillsvarande utbyggnaden av den sociala hemhjälpverksamheten och anför, att den snabba utvecklingen av verksamheten under senare delen av 1940-talet otvivelaktigt beror på statsbidragsmöjligheterna och på den upplysande och rådgivande verksamhet som bedrivits av socialstyrelsen. Beredningen fortsätter:

Det antal hemvårdarinnor som kommunerna har anställt utöver det antal för vilket statsbidrag utgår är för hela landet ej högre än ca 300. Det belopp som representeras av outnyttjad rätt till statsbidrag är också ganska obetydligt. Fullt bidrag skulle med hänsyn till folkmängdsunderlaget ha kunnat erhållas för en heltidsarbetande hemvårdarinna i 38 fall, där kommunen icke anställt någon sådan. I ytterligare ett 90-tal fall skulle bidrag med mindre belopp ha kunnat utgå. Genomsnittssiffrorna för antalet hemvårdarinnetjänster för vilka statsbidrag söks är i städer utom lands- ting en tjänst per 3 744 invånare, i samtliga städer en tjänst per 3 348 invånare och på landsbygden en tjänst per 1 648 invånare. Det kan alltså konstateras, att i det stora hela har det nuvarande statsbidraget kommit att verka normerande för den sociala hemhjälpens utbyggnad.

Allmänna statsbidragsutredningen har i rationaliseringssyfte föreslagit, att ett antal av de statsbidrag, som utgår till kommunerna för särskilda ändamål, skall indragas och ersättas av en motsvarande förhöjning av statens bidrag till avlönande av folk- och småskollärare. Bl. a. har ut-

redningen funnit, att bidraget till social hemhjälp torde utan olägenhet från stimulanssynpunkt eller från andra synpunkter kunna avlösas av förstärkningen av lärarlönebidraget. I anledning av allmänna statsbidragsutredningens förslag uttalar familjeberedningen, att en avlösning av det särskilda statsbidraget kanske inte skulle leda till att kommunerna minskade sin nuvarande verksamhet. Däremot finner beredningen det tveksamt, om man kan räkna med att kommunerna på egen hand är benägna att företa den utbyggnad av verksamheten som visats vara önskvärd. Beredningen kan därför inte ansluta sig till tanken att avlösa bidraget till den sociala hemhjälpen. I stället har beredningen kommit till den uppfattningen, att statsbidrag bör ges enligt generösare grunder än f. n. för att en fortsatt utbyggnad av hemhjälpverksamheten skall främjas.

Såsom önskvärd utbyggnad anger beredningen en ökning från nuvarande ca 3 000 hemvårdarinnor till ca 5 000 under en femårsperiod. En dylik ökning anser beredningen kunna åstadkommas genom slopande av bidragets maximering med hänsyn till folkmängden och höjning av bidragsbeloppet, varigenom bidragsgivningens stimulansseffekt ökas.

Några välgrundade motiv för att som nu sker begränsa rätten till bidrag för hemhjälpverksamheten starkare i städerna än på landsbygden anser beredningen inte föreligga utan finner kommunernas struktur bl. a. med hänsyn till hushållens sammansättning vara mera avgörande för behovet av hemhjälp än deras administrativa status. Även den norm som f. n. gäller för landsbygdskommuner, där statsbidrag utgår för en hemvårdarinna per 2 000 invånare, anses vara för snäv med hänsyn till behovet i vissa kommuner. Beredningen föreslår därför, att regeln om maximering av statsbidraget med hänsyn till kommunens folkmängd helt slopas. Man torde enligt beredningen ej behöva befara, att några kommuner skulle bygga ut hemhjälpverksamheten kraftigare än vad som motsvarar det verkliga behovet, då kommunerna under alla omständigheter får påtaga sig den största delen av kostnaderna. Enligt beredningens förslag bör dock riksdagen varje år med ledning av socialstyrelsens beräkningar av föreliggande behov taga ställning till det antal hemvårdarinnätjänster, för vilket statsbidrag skall utgå under det kommande året.

Beträffande bidragsbeloppet anför beredningen i huvudsak följande.

När statsbidraget till social hemhjälp infördes beräknades att detta skulle täcka ca 40 % av kommunernas kostnader för verksamheten. Landsstingsbidraget skulle täcka 20 % och kommunerna själva svara för återstående 40 %. Genom de kostnadsförskjutningar som ägt rum beräknas statsbidraget nu endast täcka ca 16 % av de verkliga utgifterna.

Familjeberedningen har funnit, att en viss höjning av statsbidraget är motiverad, och föreslår en höjning av det belopp som utgår för heltidsanställd hemvårdarinna från 1 400 till 2 000 kronor. Statsbidraget skulle då komma att täcka ca 25 % av kommunernas kostnader för verksamheten. Det förutsattes, att landstingsbidraget höjes i proportion härtill så att detta utgår med 1 000 kronor per heltidsarbetande hemvårdarinna.

Beträffande den deltidanställda arbetskraften anför beredningen, att en ökning av denna kan väntas om maximeringen av statsbidraget med hänsyn till folkmängden slopas. På grund härav anses enklare och samtidigt något snävare regler erforderliga för beräkningen av statsbidraget. Beredningen föreslår, att statsbidrag för deltidanställda endast skall utgå för arbetskraft, anställd för tjänstgöring med minst hälften av den normala. Bidraget skulle för dylik tjänst utgå med halva beloppet eller 1 000 kronor per år. Hemvårdarinna som tjänstgör mer än halvtid men icke full arbetstid bör vid beräkningen av statsbidraget anses som halvtids- eller heltidstjänstgörande alltefter vad tjänstgöringens omfattning närmast motsvarar.

Anställningen bör enligt beredningen ha samma fasthet och ge motsvarande sociala förmåner som heltidanställning. Kommunerna bör ha frihet att träffa uppgörelse om förläggningen av de deltidanställdas arbetstid på det sätt som är lämpligast i varje särskilt fall; arbetet bör kunna fullgöras alternativt som halvdagstjänst eller på heltid under vissa perioder eller vissa dagar. Möjligheten att ordna halvtidstjänster av detta slag inom den sociala hemhjälpens ram kan enligt beredningens åsikt komma att visa sig förmånlig ur olika synpunkter, bl. a. med hänsyn till rekryteringen av arbetskraft.

Maximeringens borttagande förutsättes av beredningen komma att leda till betydande förenklingar i handhavandet av bidragsgivningen. För att åstadkomma ytterligare förenkling föreslår beredningen, att det särskilda statsbidraget till ålderstillägg slopas och att bidraget i gengäld icke reduceras med någon del av influtna avgifter. Beredningen uppger, att reduktionen av statsbidraget på grund av influtna avgifter uppgick till ca 716 000 kronor år 1955, under det att ålderstillägg samma år utbetalades med tillhoppa ca 460 000 kronor.

I fråga om den sociala hemhjälpens administration föreslår beredningen inga ändringar.

Familjeberedningen har anfört, att för år 1955 i statsbidrag utbetalades ca 3 474 000 kronor. Nettokostnaderna för genomförande av beredningens förslag till höjning av bidraget per hemvårdarinna samt beträffande ålders- tillägg och avgifter uppskattas till ca 2 000 000 kronor. Med bibehållande av övriga grunder för statsbidraget skulle statens utgifter enligt beredningen bli ca 5 500 000 kronor. Efter slopande av bestämmelsen rörande befolkningsunderlaget beräknar beredningen första årets utbyggnad till 700 tjänster. Kostnaden härför blir ca 1 400 000 kronor. Statens totala utgift för bidrag till hemhjälpsverksamheten under detta år skulle alltså bli ca 6 900 000 kronor. Därefter räknar beredningen med en utbyggnad av 300 tjänster per år. Den årliga kostnadsökningen för staten blir härvid ca 600 000 kronor. När verksamheten byggts ut så att den omfattar 5 000 hemvårdarinnor, blir statens årliga kostnad ca 10 000 000 kronor.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 1958. Då statsbidraget utbetalas i efterskott erfordras emellertid ingen höjning av anslaget för nästa budgetår på grund av beredningens förslag.

Yttranden över familjeberedningens promemoria

Över familjeberedningens promemoria har efter remiss yttranden avgivits av statskontoret, socialstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, lantbruksstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning, statens utlänningskommision och länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings, Göteborgs och Bohus samt Jämtlands län ävensom av Svenska landstingsförbundet, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Svenska socialvårdsförbundet, Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation, Högerns kvinnoförbund, Folkpartiets kvinnoförbund, Svenska landsbygdens kvinnoförbund och Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund.

Beredningens uttalande angående behovet att utvidga hemhjälpverksamheten understrykes av åtskilliga remissorgan och lämnas av flertalet av de övriga utan erinran. *Arbetsmarknadsstyrelsen* delar helt beredningens uppfattning, att det föreligger behov av en utbyggd social hemhjälpverksamhet. Bl. a. framhåller styrelsen, att hemhjälp åtgärdsarbetande mödrar när deras barn är sjuka har betydelse från arbetsmarknadssynpunkt. Att mödrarna tvingas stanna hemma för att sköta sina barn får flera ogynnsamma konsekvenser, påpekar styrelsen. Modern förlorar sin arbetsinkomst och vidare uppkommer olägenheter på arbetsplatsen, vilket återverkar ogynnsamt på den allmänna värderingen av kvinnlig arbetskraft. *Lantbruksstyrelsen* uttalar, att verksamheten är starkt underdimensionerad, och *länsstyrelsen i Stockholms län* anför, att en utbyggnad av den sociala hemhjälp hör till de familjesociala åtgärder som bör erhålla en framskjuten plats i ett socialt reformprogram. *Folkpartiets kvinnoförbund* anser, att en ökning av möjligheterna att få hemhjälp även bör ses som en verksam abortförebyggande åtgärd.

I fråga om utbyggnadstakten uttalas i flera remissyttanden tvivel angående hållbarheten i beredningens kalkyler. *Socialstyrelsen* anser visserligen, att en utökning av hemvårdarinnekåren kan åstadkommas på kort tid genom snabbutbildning men finner det osannolikt, att utbyggnaden skulle kunna ske i den hastiga takt som beredningen antagit. Även *lantbruksstyrelsen* ställer sig tvivlande härtill och pekar särskilt på den rådande bristen på lanthushålls- och skolköksläraryrken. Med hänsyn till denna och till den ökade elevtillströmningen till de fasta skolorna för huslig utbildning tror icke lantbruksstyrelsen, att det är möjligt att för utbildning av hemvårdarinnor i större utsträckning än hittills anlita dessa skolor. *Överstyrelsen för yrkesutbildning* hänvisar till möjligheten att anlita utbildade barnsköterskor för uppgiften som hemvårdarinna och före-

slår, att utbildningen vid barnsköterskeskola blir kompetensbildande för sökande av hemvårdarinnjetjänst. Enligt överstyrelsens mening vore det relativt lätt att ordna med kortare instruktionskurser för att sätta barnsköterskorna in i det speciella arbetet inom den sociala hemhjälp.

Svenska landstingsförbundet finner den av beredningen angivna utbyggnadstakten alltför optimistiskt beräknad med hänsyn till de omfattande utvidgningar som förestår på andra områden inom socialvården. Förbundet pekar på utbyggnadsplanerna inom hälso- och sjukvården, vilka ställer stora krav på tillgången på kvinnlig arbetskraft.

Delade meningar råder bland remissorganen om förslaget att statens stöd för den sociala hemhjälpverksamheten tills vidare skall tillhandahållas i form av ett särskilt bidrag och icke uppgå i ett allmänt statsbidrag till kommunerna. I flertalet yttranden tillstyrkes dock förslaget eller lämnas utan erinran. *Socialstyrelsen* uttalar t. ex., att det inte kan vara välbetänkt att frånta kommunerna detta speciella bidrag vid en tidpunkt, då verksamheten behöver utbyggas. *Länsstyrelsen i Stockholms län* har tidigare lämnat allmänna statsbidragsutredningens förslag om avlösnings av hemhjälpbidraget utan erinran men anser, att de av beredningen anförda skälen för ett bibehållande av bidraget är starkt vägande. I liknande ordalag uttalar sig *länsstyrelsen i Jämtlands län*. *Folkpartiets kvinnoförbund* betonar, att det särskilda statsbidraget har speciell betydelse med hänsyn till de villkor om hemvårdarinnornas kompetens som är knutna till bidraget.

Statskontoret kan däremot icke dela beredningens uppfattning att statens stöd till hemvårdarinnornas avlösnings bör fortsätta att utgå som särskilt bidrag. *Svenska landskommunernas förbund* finner icke, att man kan tillmäta det särskilda statsbidraget till den sociala hemhjälp sådan stimulanseffekt att det i anledning härav bör ställas utanför statsbidragsreformen. Tvärtom anser förbundsstyrelsen, att bidraget i icke så få fall torde ha varit hinderligt för en önskvärd fortsatt utbyggnad av verksamheten.

Ej heller *Svenska stadsförbundet* anser, att ifrågakvarande bidrag har någon avgörande betydelse när det gäller att intressera kommunerna för en vidgad hemhjälpverksamhet. Att verksamheten ej har nått större omfattning än som är fallet torde enligt förbundsstyrelsens mening kunna tillskrivas svårigheter vid personalrekryteringen. Förbundsstyrelsen finner det likväl skäligt, att staten bidrager till kostnaderna i ej alltför obetydlig omfattning. I avvaktan på de åtgärder som statsbidragsutredningens principbetänkande kan föranleda tillstyrker förbundsstyrelsen därför en provisorisk höjning av statsbidraget till hemhjälpverksamheten.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har icke framställt någon erinran mot allmänna statsbidragsutredningens förslag att bidraget till hem-

hjälpverksamheten skulle uppgå i ett allmänt statsbidrag och finner ej skäl att frångå denna ståndpunkt. Länsstyrelsen uttalar emellertid, att stagnationen i hemhjälpsens utbyggande under 1950-talet synes visa, att statsbidraget haft ett stimulerande inflytande på kommunernas lust att inrätta hemvårdarinetjänster och att kommunerna icke i någon större grad velat fortsätta med utbyggnaden i vidare mån än att statsbidrag kunnat erhållas.

Förslaget att slopa maximeringen av bidraget med hänsyn till kommunens folkmängd vinner stöd av flertalet remissorgan. *Socialstyrelsen* yttrar, att det icke längre föreligger skäl att bedöma hjälpbehovet i städer och på landsbygd efter olika grunder, då många städer omfattar ren landsbygd och befolkningens levnadsvillkor i storkommunernas tätorter och i köpingarna obetydligt skiljer sig från den egentliga stadsbefolkningen. *Länsstyrelsen i Stockholms län* finner ett slopande av maximeringen medföra påtagliga fördelar. De kommuner som på grund av sin särart har särskilt stort behov av organiserad hemhjälp torde, anför länsstyrelsen, komma att få större möjligheter att utöka verksamheten, varjämte ansökningsförfarandet och kontrollen kommer att förenklas.

Socialstyrelsen och *Svenska stadsförbundet* finner det icke heller erforderligt, att riksdagen varje år bestämmer det antal tjänster, för vilket statsbidrag skall utgå. Med hänsyn till att kommunerna måste bära huvuddelen av kostnaderna för hemhjälpen och att tillgången på personal är begränsad anses en dylik årlig maximering opåkallad.

I avstyrkande riktning uttalar sig *statskontoret* och *Svenska landsbygdens kvinnoförbund*. I förbundets yttrande framhålles, att förbundet ej kan medverka till att landsbygden ställes i en sämre ställning än nu. Lönevillkoren m. m. gör det mera lockande för hemvårdarinnorna att ta anställning i städerna. Med hänsyn härtill och till de hjälpbehov som är mest accentuerade på landsbygden, bl. a. svårigheten för jordbrukarhustrurna att erhålla semesteravlösare, anser förbundet, att det skulle vara en olycklig och oriktig försämring om landsbygdens konkurrensmöjligheter på detta sätt minskades. Även efter att en utbyggnad kommit till stånd vill förbundet därför bibehålla en differentiering mellan städer och landsbygd. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* framhåller också svårigheten för avlägset belägna kommuner att erhålla hemvårdarinnor, om de nuvarande restriktionerna lättas utan att den ökade efterfrågan på hemvårdarinnor kan tillgodoses. Stor risk föreligger, anser länsstyrelsen, att med ett betydligt ökat antal hemvårdarinetjänster städerna och tätorterna skulle draga till sig så många hemvårdarinnor, att tillgången på dylika i landet i övrigt i stället för att utökas skulle bli betydligt mindre.

Beredningens förslag till höjning av statens och landstingens bidrag till hemvårdarinnornas avlönande tillstyrkes i nästan alla remiss-

yttranden. *Statskontoret* anser sig dock icke kunna medverka till någon ökning av det statliga stödet, då ifrågavarande verksamhet enligt ämbetsverkets mening främst är en kommunal angelägenhet, och *Svenska landskommunernas förbund* uttalar, att det ej finns anledning att genomföra några ändringar, innan statsmakterna tagit ställning till allmänna statsbidragsutredningens förslag. I liknande ordalag uttalar sig *Svenska socialvårdsförbundet*, som anser behovet av hemhjälp och tillgången på utbildade hemvårdarinnor vara de avgörande faktorerna för en utbyggnad av den sociala hemhjälpen. *Svenska landstingsförbundet* tillstyrker förslaget under förutsättning att organisationen av hemhjälpverksamheten bibehålles i hittillsvarande former. *Länsstyrelsen i Stockholms län* uttalar sin tillfredsställelse med förslaget men framhåller, att en radikal lösning av bidragets konstruktion skulle vara att efter mönster av lagstiftningen om nykterhetsvården bestämma statsbidraget till viss procent av kommunernas nettokostnader. Länsstyrelsen påpekar, att bidragets realvärde härigenom skulle bevaras, varjämte ansökningsförfarandet och kontrollen skulle förenklas. Vidare skulle bidraget då utgå till de särskilt på landsbygden stora kostnaderna för hemvårdarinnornas resor. *Socialdemokratiska kvinnoförbundet* finner den föreslagna höjningen ytterligt motiverad men anser liksom länsstyrelsen i Stockholms län, att ett procentbidrag skulle vara att föredraga. Förbundet föreslår, att statsbidraget bestämmes till 25 % av en viss angiven minimilön.

Förslaget att förenkla bidragsberäkningen genom att slopa de särskilda bidragen till ålderstillägg och borttaga reduktionen av stats- och landstingsbidragen på grund av influtna avgifter vinner anslutning i de flesta yttrandena. Förslaget att reduktionen skall bortfalla kan dock ej stödjas av *statskontoret*, som finner att ett bifall härtill i realiteten skulle innebära en höjning av det statliga bidraget. *Länsstyrelsen i Stockholms län* instämmer i uppfattningen att administrationen bör förenklas men anser, att de föreslagna åtgärderna inger vissa betänkligheter. Bl. a. skulle förslaget om slopande av reduktionen på grund av influtna avgifter kunna medföra, att kommuner där avgift för hemhjälp endast uttages i mindre utsträckning blir missgynnade. I syfte att åstadkomma ytterligare förenklingar uttalar *Svenska stadsförbundet*, att det kan starkt ifrågasättas, huruvida någon särskild statlig kontroll av hemvårdarinnornas kompetens är behövlig. Förbundsstyrelsen erinrar om att det gäller personal, placerad i 7 lönegraden, och framhåller, att man utan olägenhet bör kunna överlåta kompetensfrågan till kommunernas eget bedömande.

I fråga om förslaget att bidrag till deltidsarbetande endast skulle utgå för tjänstgöring på minst halvtid går meningarna starkt isär. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* anser anordningen lämplig och finner, att gränsen mellan den sociala och den helt kommunala hemhjälpen genom

densamma skulle bli fixerad. *Folkpartiets kvinnoförbund* finner förslaget synnerligen välbetänkt och tror, att dess genomförande skulle väsentligt underlätta rekryteringen av kåren. *Tjänstemännens centralorganisation* ansluter sig också till förslaget under framhållande att de sociala förmånerna för halvtidsanställda också bör inkludera pensionsrätt.

Arbetsmarknadsstyrelsen anför, att hittills gällande former för anlitande av deltidanställd arbetskraft inom den sociala hemhjälpssverksamheten inte varit lockande. Det är känt, att deltidarbete önskas av många kvinnor, uttalar styrelsen, som delar beredningens uppfattning att rekryteringen av arbetskraft kan stimuleras genom att deltidstjänster inrättas, som ger samma sociala förmåner som heltidsanställning. Alltför stora variationsmöjligheter beträffande arbetstidens förläggning bör undvikas, anser styrelsen och framhåller, att osäkerhet och missnöje kan uppstå, när man skall avgöra vilka intressen som skall tillgodoses i första hand: hjälpbehoven eller kvinnornas önskemål beträffande arbetstidens förläggning.

Socialstyrelsen påpekar, att nuvarande system för beräkning av bidraget till deltidanställda icke lägger hinder i vägen för inrättande av halvtidstjänster. Nu gällande ordning, enligt vilken bidraget utgår med visst belopp per dagsverke, finner styrelsen enklare och smidigare än det av beredningen förordade. Den bör därför bibehållas, men för att gränsen mellan den statsunderstödda verksamheten och den helt kommunala skall bli klarare föreslår styrelsen, att det antal dagsverken per år som utgör villkor för att statsbidrag skall utgå, f. n. 48, höjes till 65, vilket torde motsvara omkring $\frac{1}{4}$ av vad en heltidsanställd hemvårdarinna beräknas arbeta under året. Statsbidraget till deltidanställda bör enligt styrelsen höjas till resp. 6 kronor per arbetsdag och 75 öre per arbetstimme.

Även *länsstyrelsen i Stockholms län* ställer sig avvisande till förslaget, då dess genomförande med all sannolikhet skulle medföra att de kvinnor, som icke kan binda sig för minst halvtidsarbete, skulle undandragas verksamheten. *Svenska landsbygdens kvinnoförbund* anser likaledes, att den nuvarande ordningen bör behållas, bl. a. med tanke på behovet av semestervikarier. Enligt förbundets mening bör kravet på anställningstid snarare mildras än skärpas.

Svenska stadsförbundet har intet att erinra mot att bidrag i fortsättningen endast skall utgå för arbetskraft, anställd för tjänstgöring med minst hälften av den normala. Däremot kan förbundsstyrelsen ej biträda förslaget att halvtidstjänsterna skall ha samma fasthet och ge samma sociala förmåner som heltidsanställning. Styrelsen framhåller, att det föreligger betydande svårigheter att helt inordna deltidssamarbetande personal under exempelvis de kommunala tjänste- och pensionsreglementena. Kommunerna bör därför lämnas fria händer att i samråd med vederbörande personalorganisationer utforma anställningsvillkoren för de deltidanställda hemvårdarinnorna.

Beredningens förslag att den nuvarande administrationen skall bestå föranleder inga erinringar i remissyttrandena. *Svenska landstingsförbundet* uttalar dock, att det förefaller onödigt komplicerat att tre bidragsbeviljande myndigheter skall vara inkopplade på verksamheten. Skäl talar enligt förbundsstyrelsens åsikt för att man överväger, huruvida landstingens organisatoriska och ekonomiska medverkan är erforderlig för verksamhetens behöriga bedrivande. Ett dylikt övervägande anser styrelsen böra äga rum i samband med en allmän översyn av gränsdragningen mellan landstingens och primärkommunernas verksamhet.

Socialstyrelsens anslagsframställning jämte yttrande

Socialstyrelsen har (skr. ^{24/3} 1956) anført, att beviljat statsbidrag har utnyttjats till 89,5 % för 1953, 90,8 % för 1954 och 91,1 % för 1955. I sina anslagsäskanden för budgetåret 1956/57 beräknade socialstyrelsen, att 93,5 % av beviljat bidrag skulle utnyttjas. Styrelsen har vid tiden för petitaskrivelsens avgivande beviljat 3 844 610 kronor i statsbidrag för 1956. 62 hemhjälpnämnder kunde i betraktande av folkmängden erhålla ytterligare bidrag med sammanlagt 96 000 kronor. Under antagande att beviljade bidrag komme att utnyttjas till 93,5 % har styrelsen beräknat anslagsbehovet för budgetåret 1957/58 till 3 650 000 kronor.

Styrelsen har vidare framhållit, att erfarenheterna av verksamheten med ambulerande hemvårdarinnor är så goda, att det icke längre finnes skäl att betrakta verksamheten som försök. Den bör infogas som ett normalt led i den statsunderstödda verksamheten. Möjligheten att med statsbidrag anordna sådan verksamhet bör stå öppen för varje landsting.

Statskontoret anser, med hänsyn till allmänna statsbidragsutredningens förslag, att någon utvidgning av bidragsgivningen till ambulerande hemhjälp ej bör komma i fråga.

Föredraganden

Den statsunderstödda sociala hemhjälpen är främst avsedd för barnfamiljernas behov. I den mån resurserna så medger kan den också utnyttjas för hjälp åt åldringar, men hemhjälp åt dessa lämnas i huvudsak genom den helt kommunala hemtjänst för gamla som organiserats i ett stort antal kommuner. Den statsunderstödda hemhjälpverksamheten har nu byggts ut så att den år 1957 beräknas omfatta ungefär 2 950 heltidsanställda och 160 deltidanställda hemvårdarinnor. Härtill kommer mer än 300 heltidsanställda och ett obekant antal deltidanställda hemvårdarinnor med samma arbetsuppgifter, till vilkas avlönande statsbidrag inte kan utgå på grund av statsbidragsreglernas utformning. Den hittills genomförda utbyggnaden är långt ifrån tillräcklig för att tillgodose barnfamiljernas behov av hjälp. Under år 1955 redovisade hemhjälpnämnderna sålunda ca 10 000 fall, då anmält behov av social hemhjälp inte kunnat tillgodoses av

brist på arbetskraft. Sannolikt är behovet större än som framgår av denna redovisning. En fortsatt utveckling av den sociala hemhjälpen är därför önskvärd som ett led i en intensifiering av samhällets familjestödjande åtgärder. Familjeberedningen har såsom program föreslagit en ökning av antalet hemvårdarinnor med 2 000 under en femårsperiod. Vid remissbehandling har emellertid framhållits att en sådan utbyggnadstakt är alltför optimistiskt beräknad med hänsyn bl. a. till tillgången på arbetskraft och behovet av personalökning inom andra socialvårdsområden. Jag är därför inte heller beredd att för egen del ange något i siffror fixerat program för utbyggnaden. Det rör sig här om en med statsbidrag understödd men huvudsakligen kommunal verksamhet, och prövningen av behovet måste ankomma på kommunerna.

Statsbidraget till den sociala hemhjälpen beröres av allmänna statsbidragsutredningens förslag att vissa statsbidrag till kommuner skall upphöra och ett ungefär motsvarande belopp tillföras kommunerna i annan ordning. Enligt vad jag inhämtat avser chefen för finansdepartementet att föreslå, att frågan redovisas i proposition till årets riksdag. Någon ställning till statsbidragsutredningens förslag i vad det berör bidraget till den sociala hemhjälpen bör därför ej tagas nu. Då emellertid endast ett principbeslut med anledning av statsbidragsutredningens förslag kan komma i fråga vid denna riksdag, bör det inte möta något hinder att nu se över de gällande bestämmelserna om statsbidrag till denna verksamhet.

Den praktiskt sett mest framträdande olägenheten med de nuvarande statsbidragsreglerna synes vara statsbidragets maximering i förhållande till kommunernas folkmängd. Denna innebär, att fullt statsbidrag utgår för högst en hemvårdarinna på 4 000 invånare i stad och på 2 000 invånare i landskommun. Dessa siffror anger en vid statsbidragets tillkomst gjord uppskattning av behovet av hemvårdarinnor, vilken uppskattning inte avsåg att vara definitiv och vilken enligt numera vunnen erfarenhet är alltför låg. Familjeberedningen har föreslagit, att ifrågavarande maximering skall slopas. I stället föreslås, att statsmakterna för varje år skall fastställa det högsta antal tjänster, för vilket statsbidrag får beviljas. Det stora flertalet remissinstanser har tillstyrkt detta förslag. I ett par remissyttranden har yppats farhågor för att ett slopande av begränsningen i förhållande till folkmängden skall få till effekt, att hemvårdarinnor dras från landsbygden till städerna. Om antalet statsbidragsrum fastställs av statsmakterna, finnes emellertid möjligheter att avväga det sammanlagda antalet statsbidrag med hänsyn till landsbygdens intressen. Jag vill vidare framhålla att i statsbidragskungörelsen skall bibehållas den nuvarande bestämmelsen om att ansökan, som avser hemhjälpsverksamhet i kommun på landet, skall äga företräde framför ansökan som avser sådan verksamhet i stad.

Jag förordar sålunda, att bestämmelserna om maximering av statsbidraget i förhållande till kommunernas folkmängd skall utgå samt att i

stället skall fastställas det högsta antal hemvårdarinnor, för vilket statsbidrag får beviljas. De nya bestämmelserna bör äga tillämpning för tiden fr. o. m. den 1 januari 1958. För år 1958 bör maximiantalet statsbidrag fastställas så att bidrag kan utgå för hela den hittills genomförda utbyggnaden av den sociala hemhjälpn, vilket innebär en utökning av antalet statsbidragsrum med 300—400. Maximiantalet bör sålunda bestämmas till 3 400 heltidsanställda eller däremot svarande antal deltidsanställda hemvårdarinnor. Kommunerna bör härigenom få förutsättningar att utvidga hemvårdarinneverksamheten totalt sett, i proportion till det ökade antalet statsbidragsrum. Den nya statsbidragsregeln avser sålunda främst en ökning av hemvårdarinneorganisationens kapacitet, inte endast en förbättring av kommunernas ekonomi på ifrågavarande verksamhetsområde.

Familjeberedningen har föreslagit, att statsbidraget per hemvårdarinna skall höjas från 1 400 till 2 000 kronor samt att statsbidragsreglerna skall förenklas genom att å ena sidan det särskilda statsbidraget till ålderstillägg avskaffas och å andra sidan ingen andel av influtna avgifter avräknas från statsbidraget. Jag kan inte förorda annan ändring i nu ifrågavarande hänseenden än att statsbidraget per heltidsanställd hemvårdarinna höjes från 1 400 till 1 700 kronor och att det särskilda bidraget till ålderstillägg samtidigt borttages. Landstingsbidragets minimibelopp bör härvid höjas från 700 till 850 kronor per hemvårdarinna.

När maximeringen av statsbidraget i förhållande till folkmängden slopas kommer, såsom familjeberedningen påpekar, en klarare gränsdragning mellan den statsunderstödda hemhjälpens verksamheten och den rent kommunala hemtjänsten för åldringar att erfordras. Beredningen föreslår i detta syfte, att bidrag till deltidsarbetande hemvårdarinnor endast skall beviljas för arbetskraft, som är anställd för tjänstgöring i en omfattning, som motsvarar minst hälften av normal tjänstgöringstid. Härvid skall hälften av det normala statsbidraget utgå. Socialstyrelsen föreslår i stället som villkor för statsbidrag, att antalet arbetsdagar för år skall uppgå till minst 65. Sistnämnda förslag anknyter till nu gällande bestämmelser med den skillnaden att minimiantalet arbetsdagar nu är fastställt till 48 för år. Deltidsanställda hemvårdarinnor är nu anställda för tjänstgöring vid behov. Ersättningen torde i regel utgå per timme. Naturligt är att sådan arbetskraft i första hand användes i kommunernas åldringsvård, där det oftast icke föreligger behov av sammanhängande arbetsinsatser i samma hem annat än några timmar varje gång. Om en gräns mellan den rent kommunala och den statsunderstödda hemhjälpens verksamheten skall erhållas, synes därför den av familjeberedningen föreslagna ordningen vara lämpligast. Jag biträder beredningens förslag. Full tjänstgöring motsvarar, enligt vad jag har inhämtat, 192 timmar under en period om fyra veckor. Statsbidrag bör alltså beviljas för avlönande av deltidsanställd hemvårdarinna endast om hennes anställning avser minst hälften av full tjänstgöringstid,

räknat för fyra veckorsperiod. Uppgår den fastställda tjänstgöringstiden för deltidsanställd hemvårdarinna till högre timantal än som motsvarar hälften av full tjänstgöring, bör helt eller halvt bidrag beräknas, alltefter det tjänstgöringstidens omfattning närmast motsvarar halv eller full tjänstgöring. För enkelhetens skull bör kallortstillägg ej inräknas i statsbidraget för deltidsanställd befattningshavare. Frågan om de sociala förmånerna vid deltidsanställning bör såsom stadsförbundet uttalat lösas av parterna.

I övrigt föreslår jag icke några ändringar i gällande bestämmelser. Jag kan alltså icke biträda det i yttrande av stadsförbundet framförda förslaget att gällande kompetenskrav skulle slopas. I anledning av överstyrelsens för yrkesutbildning förslag att barnsköterskeutbildning skall bli kompetensbildande för hemvårdarinnor må erinras om att kompetenskraven fastställs av socialstyrelsen som också prövar frågor om dispens från dessa. Enligt vad jag inhämtat medges i regel dispens för utbildad barnsköterska med god praktisk erfarenhet. Med hänsyn härtill synes någon komplettering av kompetensbestämmelserna icke erforderlig.

Ej heller kan jag förorda socialstyrelsens förslag att den på försök bedrivna verksamheten med ambulerande hemvårdarinnor skall inordnas som ett normalt led i den statsunderstödda hemhjälpverksamheten. Vid anmälan av motsvarande anslagsfråga för innevarande budgetår anförde jag (V ht 1956 s. 29), att det syntes tveksamt om ifrågavarande organisationsform, som under en följd av år hade prövats inom Uppsala läns landstingsområde, är lämplig även inom andra delar av landet, där avstånden är större. Enligt vad jag har inhämtat har ambulerande verksamhet nu upptagits även i Stockholms läns landstingsområde. Någon erfarenhet från andra områden av landet som minskat den tveksamhet jag gav uttryck för i fjol har likväl ej vunnits. Jag anser därför, att verksamheten alltjämt bör ha karaktären av försök. Hinder bör ej möta att bidragsgivningen till försöksverksamhet utsträcker till andra landstingsområden.

De ändrade bestämmelserna bör såsom nämnts träda i kraft den 1 januari 1958 och äga tillämpning på bidrag som belöper på tid fr. o. m. nämnda dag. Den kostnadsökning som föranleds av ändringarna beräknar jag till ca 1 000 000 kronor under år 1958. Då statsbidraget utbetalas kalenderårsvis i efterskott, faller kostnadsökningen emellertid inte till någon del på anslaget för nästa budgetår utan först på anslaget för därpå följande budgetår. Mot socialstyrelsens beräkning av medelsbehovet under budgetåret 1957/58 har jag intet att erinra. Jag föreslår alltså, att anslaget höjes med 50 000 kronor till 3 650 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) godkänna av mig i det föregående föreslagna ändringar av bestämmelserna om statsbidrag för social hemhjälpverksamhet;

b) medgiva att för år 1958 statsbidrag må utgå till avlö-
nande av högst 3 400 heltidsanställda eller däremot svarande
antal deltidsanställda hemvårdarinnor;

c) till *Bidrag till avlöande av hemvårdarinnor* för budget-
året 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 3 650 000 kronor.

[17] 4. **Prov- och kompletteringskurser för hemvårdarinnor**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	212 000	155 938
1956/57 (statsliggaren s. 315)	122 000	
1957/58 (förslag)	167 000	

Utbildningen av hemvårdarinnor sker *dels* vid utbildningsanstalter, till vilka statsbidrag utgår från anslag under åttonde huvudtiteln, *dels ock* vid 3-månaderskurser, till vilka medel utgår under här ifrågavarande anslag. Sistnämnda kurser anordnas av socialstyrelsen efter samråd med överstyrelsen för yrkesutbildning och lantbruksstyrelsen. På anslaget fanns vid utgången av budgetåret 1955/56 en reservation av 193 573 kronor.

Socialstyrelsen har (skr. ²⁴/₈ 1956) anfört, att styrelsen på grund av minskat antal lediga hemvårdarinnor och svårighet att erhålla hushållslärlarinnor inte tagit i anspråk hela det för budgetåret 1955/56 beviljade anslaget, som var avsett för utbildning av 400 hemvårdarinnor. Under budgetåret har 18 kurser med sammanlagt 227 elever anordnats. Kostnaden per elev vid de kurser, som hållits andra, tredje och fjärde kvartalet 1955, har genomsnittligt varit 670—755 kronor. Under första kvartalet 1956 utgjorde ifrågavarande kostnad 725 kronor. För budgetåret 1957/58 bör anslag beräknas för utbildning av 300 hemvårdarinnor. Kostnaderna härför uppskattas till (300×725) 217 500 kronor. Av reservationen vid utgången av budgetåret 1955/56, ca 193 500 kronor, utgör 88 000 kronor reservation från budgetåret 1954/55, till vilken hänsyn tagits vid bestämmandet av anslaget för innevarande budgetår. Vidare torde ca 5 000 kronor åtgå till täckande av resterande kostnader för under budgetåret 1955/56 anordnade kurser. Styrelsen uppskattar därför anslagsbehovet för 1957/58 till (217 500 — 100 500) 117 000 kronor.

Statskontoret har inte funnit anledning till erinran mot framställningen.

Familjeberedningen har i sin under föregående punkt behandlade memoria rörande hemhjälp anfört, att det är angeläget att den utbyggnad av hemhjälpverksamheten, som föreslås av beredningen, ej hindras av brist på arbetskraft. Detta förhållande bör uppmärksammas vid planeringen av utbildningen under år 1957. Då någon större utbyggnad av de längre kurserna inte torde kunna ske under 1957, får det ökade behovet av hemvårdarinnor tillgodoses genom tremånaderskurser. Familjebered-

ningen anser, att antalet elever vid nämnda kurser bör, om behov härav visar sig föreligga, kunna ökas till 500. Anslaget till prov- och kompletteringskurser för nästa budgetår bör därför ökas med 145 000 kronor utöver det belopp socialstyrelsen äskat för ändamålet.

Föredraganden

Familjeberedningens förslag till vidgad utbildning av hemvårdarinnor har vid remissbehandlingen bedömts som alltför optimistiskt med hänsyn till utbildningsapparatens kapacitet och rekryteringsmöjligheterna. Under föregående punkt har jag emellertid föreslagit en ökad statsbidragsgivning till hemvårdarinnetjänster och uttalat förhoppningen att den skall medföra en motsvarande utökning av hemvårdarinneantalet. Med hänsyn härtill anser jag, att utbildningskapaciteten bör ökas för att möta den efterfrågan på kompetent arbetskraft som kan komma att uppstå. Jag förordar därför, att under anslaget anvisas ett belopp av 50 000 kronor utöver vad socialstyrelsen räknat med i sin anslagsframställning. Anslaget bör alltså upptagas med (117 000 + 50 000) 167 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Prov- och kompletteringskurser för hemvårdarinnor*
för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av
167 000 kronor.

[18] 5. Ersättningar till kommunerna enligt socialhjälp- och barnavårdslagarna m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	15 220 000	15 342 623
1956/57 (statsliggaren s. 316)	5 250 000	
1957/58 (förslag)	5 300 000	

¹ Anslag till Fattigvård i allmänhet, Barnavård i allmänhet och Bidrag till barnavårdsnämnderna för vissa kostnader enligt barnavårdslagen m. m.

Från anslaget bestrides främst statsverkets kostnader för gottgörelse åt kommuner för viss vård, som enligt fattigvårds-, barnavårds- och socialhjälpslagarna meddelats huvudsakligen icke svenska medborgare, bidrag till barnavårdsnämnderna för vissa för skyddsuppfostran omhändertagna barn, som av nämnderna överlämnats till enskilda hem eller barnhem, samt till arvoden, som av nämnderna utbetalats till vissa övervakare, ävensom ersättning för utgifter för skyddsuppfostran av personer i åldern 18—21 år, i de fall då dessa personer icke intagits å ungdomsvårdsskola. Vidare bestrides från anslaget bl. a. utgifter för understöd, som enligt Kungl. Maj:ts särskilda beslut utgår till nödställda svenskar i utlandet, ävensom för vård av vissa utlandssvenska och andra åldringar samt av till Sverige anländande varaktigt arbetsoförmögna flyktingar.

Socialstyrelsen föreslår (skr. ²⁴/₈ 1956), att anslaget i anslutning till belastningen under budgetåret 1955/56 höjes med 50 000 kronor.

Statskontoret har erinrat, att enligt förslag av allmänna statsbidragsutredningen bidraget till barnavårdsnämnderna för vissa kostnader enligt barnavårdslagen skall avlösas och ersättas med ett allmänt statsbidrag. I avbidan på ställningstagandet till statsbidragsutredningens förslag bör anslaget upptagas med oförändrat belopp.

Departementschefen

Ställning har ännu inte tagits till detaljfrågorna i samband med allmänna statsbidragsutredningens av statskontoret omnämnda förslag. Statsbidraget till barnavårdsnämnderna för vissa kostnader enligt barnavårdslagen bör under alla förhållanden utgå enligt oförändrade grunder under nästa budgetår. På grund härav och då socialstyrelsens anslagsberäkning bör godtagas hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättningar till kommunerna enligt socialhjälp- och barnavårdslagarna m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 5 300 000 kronor.

[19] 6. Socialhjälp och barnavård för lappar

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	1 175 000	1 201 834
1956/57 (statsliggaren s. 316)	200 000	
1957/58 (förslag)	200 000	

¹ Anslaget Fattigvård och barnavård för lappar.

Statsbidrag utgår med tre fjärdedelar av kommuns godkända kostnader för socialhjälp (fattigvård) och barnavård åt personer tillhörande den renskötande lappbefolkningen.

I enlighet med förslag av socialstyrelsen (skr. ²⁴/₈ 1956), vilket lämnats utan erinran av statskontoret, bör anslaget uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Socialhjälp och barnavård för lappar* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kronor.

[20] 7. Bidrag till anordnande samt om- och tillbyggnad av ålderdomshem

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	12 000 000	12 054 035
1956/57 (statsliggaren s. 317)	12 000 000	
1957/58 (förslag)	12 000 000	

Kommun eller kommunalförbund äger erhålla statsbidrag till kostnaderna för anordnande samt mera omfattande om- och tillbyggnad av ålderdomshem. Bidraget utgår, beroende på skatteunderlaget, med 10—50 % av ett bidragsunderlag, som vid nybyggnad utgör 18 000 kronor per vårdplats samt i andra fall högst nämnda belopp per vårdplats. På anslaget fanns den 30 juni 1956 en reservation av 744 kronor.

Socialstyrelsen har (skr. ^{24/8} 1956) upplyst, att de under budgetåret 1955/56 gjorda utbetalningarna avsett statsbidrag med 9 620 000 kronor till 42 nybyggnader med 1 387 vårdplatser samt med 2 434 032 kronor till 15 om- och tillbyggnader med 496 platser. Styrelsen beräknar, att medelsbehovet för bidrag avseende återstående ålderdomshem, som färdigställts före utgången av år 1955, samt ålderdomshem, som färdigställts eller kommer att färdigställas under år 1956 eller första halvåret 1957, uppgår till ca 18 241 000 kronor. Under budgetåret 1957/58 väntas 33 byggnader med 1 599 vårdplatser bli färdigställda. Styrelsen beräknar bidragen härtill till 8 635 000 kronor. Styrelsen räknar med att det för åtskilliga under innevarande budgetår färdigställda byggnader med hänsyn till anslagsbelastningen torde få anstå till budgetåret 1957/58 med utbetalning av statsbidrag. *Socialstyrelsen* hemställer därför, att anslaget för nästa budgetår, oaktat den beräknade minskningen av antalet färdigställda vårdplatser, upptages med oförändrat belopp, 12 000 000 kronor.

Statskontoret har inte haft något att erinra mot *socialstyrelsens* förslag till anslagsberäkning.

Departementschefen

Kungl. Maj:t har den 14 december 1956 föreskrivit, att igångsättnings-tillstånd för byggande av ålderdomshem under år 1957 må meddelas endast i sådan omfattning att de beräknade sammanlagda kostnaderna för arbetena uppgår till högst 25 000 000 kronor, vilket är samma belopp som gällt för år 1956. Medelsbehovet under förevarande anslag torde såsom framgår av *socialstyrelsens* framställning inte komma att minska under nästa budgetår. Jag föreslår därför, att anslaget uppföres med oförändrat belopp eller 12 000 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till anordnande samt om- och tillbyggnad av ålderdomshem* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 12 000 000 kronor.

[21] 8. Bidrag till utbildning av föreståndare vid ålderdomshem

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	45 000	45 000
1956/57 (statsliggaren s. 317)	53 600	
1957/58 (förslag)	67 000	

Av anslaget bestrides statens andel av kostnaderna för den av Svenska socialvårdsförbundet anordnade utbildningen av föreståndare vid ålderdomshem. Enligt beslut vid 1952 års riksdag skall statens bidrag i huvudsak motsvara hälften av kostnaderna. Stipendier för bestridande av utgifter för kost under den till internat förlagda första läskursen bekostas helt av statsmedel.

Förslag av åldringsvårdsutredningen

*Åldringsvårdsutredningen*¹ har den 4 januari 1956 avgivit sitt betänkande om åldringsvård (SOU 1956: 1). Betänkandet har i vanlig ordning remissbehandlats. Jag kommer senare att föreslå, att särskild proposition i anledning av betänkandet förelägges riksdagen. Emellertid bör i förevarande sammanhang behandlas den del av utredningens förslag som avser utbildning av föreståndare vid ålderdomshem.

Utredningen framhåller till en början, att enligt en av socialstyrelsen i mars 1955 gjord undersökning omfattande 1 373 ålderdomshemsföreståndarinnor, 467 eller 34 % hade genomgått socialvårdsförbundets treåriga utbildning, 72 eller drygt 5 % hade sjuksköterskeexamen, 13 eller inte fullt 1 % hade diakonisseexamen utan sjuksköterskeexamen och 121 eller nära 9 % hade hemvårdarinneutbildning. 51 % av föreståndarinnorna saknade utbildning av angivna slag och hade före den första anställningen som föreståndarinna oftast endast haft praktik som vårdbiträde vid ålderdomshem eller sjukvårdsanstalt. Av 85 biträdande föreståndarinnor hade 29 % genomgått socialvårdsförbundets utbildning och 13 % hade sjuksköterskeexamen, medan 58 % saknade specialutbildning.

Utredningen beräknar det sammanlagda *rekryteringsbehovet* av föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor till ålderdomshem för de närmaste 5 åren till omkring 500 d. v. s. 100 per år. F. n. utbildas omkring 30 föreståndarinnor årligen vid socialvårdsförbundets utbildning. Om den av förbundet planerade dubbleringen av kurserna kommer till stånd under budgetåret 1956/57 och därefter fortsätter beräknas fr. o. m. 1960 ett

¹ Utredningens ledamöter har varit ledamoten av riksdagens andra kammare Thure Anderson, ordförande, byråchefen Ali Berggren, ledamoten av riksdagens första kammare Lars Eliasson, ledamöterna av riksdagens andra kammare Elsa Ewerlöf och Edvin Jacobsson, direktören Sixten Larsson och ledamoten av riksdagens andra kammare Tekla Torbrink.

tillskott av genom förbundets försorg utbildade föreståndarinnor med ca 60 per år.

Utredningen berör i detta sammanhang frågan om *kompetenskrav* för ålderdomshemsföreståndarinnor. Utredningen erinrar härvid om att statsmakterna år 1952 avvisade ett av socialstyrelsen framlagt förslag om formella kompetenskrav för denna personalkategori. Utredningen anser, att man genom vidgade utbildningsmöjligheter samt goda arbetsförhållanden bör kunna utan formella kompetenskrav nå samma mål som sådana krav syftar till, nämligen ökad tillströmning till yrket av lämpliga och kompetenta personer. Utredningen finner sig därför böra avstå från att framlägga förslag om ändrade kompetenskrav för ålderdomshemsföreståndarinnor.

Svenska socialvårdsförbundet bör enligt utredningens förslag även i fortsättningen vara *huvudman* för föreståndarinneutbildningen.

Utredningen föreslår vidare vissa ändringar i *kursplanen* för föreståndarinneutbildningen. Utvecklingen mot ett allt skröpligare klientel på ålderdomshemmen har medfört, att utbildningen i hög grad måste inriktas på att bibringa eleverna kunskaper och färdigheter i sjukvård. Den för utbildningen gällande kursplanen bör omläggas i detta syfte. Utredningen föreslår, att hospiteringstiden på ålderdomshem minskas med två månader och att i stället tjänstgöring under en månad inom öppen åldringsvård och under tre månader på geriatrisk sjukavdelning eller sjukhem lägges in i utbildningsprogrammet. Tiden för den teoretiska utbildningen förutsättes vara oförändrat 5,5 månader. Ökat utrymme bör därvid beredas undervisningen i hälso- och sjukvård, medan undervisningen i vissa andra ämnen kan inskränkas i motsvarande grad. Den sammanlagda utbildningstiden skulle genom de föreslagna åtgärderna öka med två månader. Utredningen lägger emellertid inte fram något detaljerat förslag till kursplan utan förutsätter, att det skall ankomma på Kungl. Maj:t eller den myndighet, som Kungl. Maj:t förordnar, att efter förslag av tillsynsmyndigheten över utbildningsverksamheten fastställa definitiv kursplan.

Med hänsyn till att vården på ålderdomshemmen i hög grad har och i fortsättningen kan väntas i än högre grad få sjukvårdskaraktär är det enligt utredningens mening ett synnerligen angeläget önskemål att öka rekryteringen till föreståndarinneyrket från sjuksköterskekåren. Utredningen föreslår därför, att en årlig teoretisk *föreståndarinnekurs* om ca två månader kompletterad med fyra månaders praktisk tjänstgöring på ålderdomshem anordnas *för examinerade sjuksköterskor*. Utredningen anför härom:

En utbildningslinje med sjuksköterskeexamen som botten och med någon påbyggnad på husmorssidans skulle enligt utredningens mening i hög grad svara mot önskemålen om ökade sjukvårdskunskaper hos den ledande vårdpersonalen. Påbyggnaden skulle fylla den dubbla uppgiften att dels ge möjlighet att bedöma huruvida vederbörande utöver sjukvårdskunskaperna har

de personliga egenskaper, som är nödvändiga för en föreståndarinna för ett ålderdomshem, och dels bibringa sjuksköterskan de speciella kunskaper, som erfordras för en föreståndarinnebefattning. Genom den föreslagna påbyggnaden skulle ökade möjligheter skapas för de sjuksköterskor, som av en eller annan anledning så önskar, att få en mer personligt betonad och ledande uppgift inom slutenvård. Påbyggnaden synes lämpa sig inte endast för utbildning till ålderdomshemsföreståndarinna utan även för kvalificering till motsvarande befattningar vid vissa sjukvårdsanstalter, såsom sjukhem för långvarigt kroppssjuka och vårdhem för lättskötta sinnessjuka. En ökad yrkesörklighet inom hela vårdområdet blir härigenom möjlig.

Vid den teoretiska kursen, som bör vara avgiftsfri, bör huvudsakligen behandlas skilda åldringsvårdsfrågor samt anstaltsekonomiska frågor. För att överhuvudtaget kunna rekrytera denna utbildningslinje anser utredningen nödvändigt, att deltagarna i den teoretiska kursen tilldelas icke behovsprövade stipendier, vilka inte bör sättas alltför lågt jämfört med de löneförmåner som vanligen tillkommer sjuksköterskor. Utredningen föreslår, att stipendiebeloppet fastställs till 1 600 kronor att utgå av statsmedel. Om antalet kursdeltagare beräknas till 30, skulle för budgetåret 1957/58 för stipendier erfordras 48 000 kronor, vilket belopp föreslås anvisat. Utbildningen bör handhas av Svenska socialvårdsförbundet. Kostnaderna för lokaler m.m. samt lärararvoden beräknas till ca 9 000 kronor för år, varav staten skall svara för hälften.

Slutligen föreslår utredningen, att *fortbildningskurser* anordnas för huvudsakligen sådana föreståndarinnor, som saknar specialutbildning för yrket. Kurserna skall anordnas av socialvårdsförbundet och vara avgiftsfria samt pågå i två veckor med 30—40 deltagare i varje kurs. Det förutsättes, att vederbörande kommun skall betala full lön till kursdeltagare under kurstiden jämte ersättning för resor, medan kostnaderna i övrigt skall stanna på statsverket. För ändamålet föreslås att för budgetåret 1957/58 anvisas ett reservationsanslag av 24 000 kronor avsett för fyra fortbildningskurser.

Yttranden

Utredningens beräkningar av rekryteringsbehovet av föreståndarinnor föranleder en invändning av *Svenska socialvårdsförbundet*, som uppskattar det årliga behovet av föreståndarinnor med kvalificerad utbildning till i runt tal 80. *Socialstyrelsen* däremot uppskattar motsvarande behov till över 100. Styrelsen konstaterar i samband härmed, att trots den fördubbling av socialvårdsförbundets utbildningskapacitet som kan väntas även andra vägar bör undersökas för att åstadkomma en ökning av antalet föreståndarinnor med lämplig utbildning.

Vad angår frågan om krav på ålderdomshemsföreståndarinnornas kompetens anser *länsstyrelserna i Uppsala och Kristianstads län* samt *Svenska*

socialvårdsförbundet i likhet med utredningen, att några formella kompetenskrav inte bör uppställas. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* förordar däremot, att sådana kompetenskrav införes för föreståndarinnor. Bestämmelser härom skulle, framhåller länsstyrelsen, kunna bidra till att skapa ökade möjligheter för ett objektivt bedömande av vederbörande sökandes kvalifikationer. Även *länsstyrelsen i Stockholms län* och *Gotlands läns landstings förvaltningsutskott* anser, att krav på formell kompetens bör uppställas.

I anslutning till utredningens uttalanden om huvudmannaskapet för utbildningen framhåller *överstyrelsen för yrkesutbildning*, att det vore lämpligt att sprida utbildningen till andra delar av landet och att i denna engagera även andra organ än Svenska socialvårdsförbundet. På flera håll i landet finnes inom yrkesskoleväsendet intresse för att ordna utbildning för ålderdomshemsföreståndarinnor. Resurser härför skulle också omedelbart kunna skapas. Det synes ej vara tillfredsställande att låta sig åtnöjas med det långtidsprogram som utredningen föreslagit för att öka utbildningsmöjligheterna. Decentralisering av utbildningsmöjligheterna förordas även av *socialstyrelsen* samt *länsstyrelserna i Stockholms, Kristianstads, Malmöhus, Älvsborgs och Skaraborgs län*.

Förslaget till omläggning av kursplanerna för föreståndarinneutbildningen har i stort sett inte föranlett erinran. *Statskontoret* framhåller dock, att erforderliga jämkningar i gällande kursplaner bör kunna genomföras utan någon förlängning av den totala kurstiden.

Angelägenheten av att öka rekryteringen av föreståndarinnor från sjuksköterskekåren understrykes allmänt i yttrandena. *Socialstyrelsen* håller för sannolikt, att utredningen felbedömt den framtida utvecklingen i fråga om ålderdomshemmens klientel, men anser det likväl värdefullt om en del sjuksköterskor kunde ägna sig åt detta vårdområde. På grund av den synnerligen knappa tillgången på sjuksköterskor torde det dock inte föreligga stora utsikter att vinna anslutning av lämpliga sjuksköterskor. Även *länsstyrelserna i Blekinge, Kristianstads och Jämtlands län* samt *Svenska landstingsförbundet* och *några landsting* erinrar om den brist på sjuksköterskor, som råder f. n. *Länsstyrelsen i Skaraborgs län* anser, att man inte bör stimulera sjuksköterskor, som väl behövs för sina sjukvårdande uppgifter, att bli ålderdomshemsföreståndarinnor.

Förslaget om en särskild utbildningslinje för sjuksköterskor tillstyrkes av *Svenska socialvårdsförbundet*, *Medicinalstyrelsen*, *statskontoret*, *Tjänstemännens centralorganisation* och *Svensk sjuksköterskeförening* anser, att förslaget bör hänskjutas till 1955 års utredning angående högre utbildning av sjuksköterskor. *Medicinalstyrelsen* upplyser, att denna utredning överväger särskild utbildning för sjuksköterskor—husmödrar vid mindre anstalter. *Styrelsen* anser, att den av åldringsvårdsutredningen föreslagna utbildningen för sjuksköterskor borde kunna samordnas där-

med. Styrelsen påpekar vidare, att de speciella synpunkterna beträffande vården av åldringar numera särskilt beaktas vid undervisningen inom sjuksköterskeskolans olika ämnesgrupper. *Arbetsmarknadsstyrelsen* framhåller, att någon större rekrytering via den föreslagna utbildningslinjen inte synes sannolik, om inte sådana anställningsvillkor skapas att övergången från sjukskötersketjänst till föreståndarinnebefattning vid ålderdomshem kan betraktas som en befordran väl motsvarande den högre kompetens som vunnits genom påbyggnadskursen. Dessa sannolika rekryteringssvårigheter kan beräknas bli mindre om en särskild linje för ålderdomshemsföreståndarinnor anordnas inom ramen för sjuksköterskeutbildningen.

Statskontoret erinrar om att särskilda statliga stipendier inte utgår till eleverna vid de kurser för sjuksköterskor som anordnas av Svensk sjuksköterskeförening.

Vad beträffar de föreslagna fortbildningskurserna avstyrker *statskontoret*, att staten tar på sig kostnaderna härför. *Svenska stadsförbundet*, *Svenska socialvårdsförbundet* och *Tjänstemännens centralorganisation* anser, att sådana kurser bör komma till stånd. *Socialstyrelsen* har samma uppfattning men uttalar, att kurstiden bör utsträckas till två månader och att styrelsen bör handha verksamheten. Någon personalökning härför bedöms ej vara erforderlig. *Överstyrelsen för yrkesutbildning* vill decentralisera även denna utbildning.

Svenska socialvårdsförbundets anslagsframställning jämte yttranden däröver

Svenska socialvårdsförbundet har (skr. ²²/₈ 1956) hemställt, att anslaget höjes med 25 900 kronor.

Socialvårdsförbundet beräknar utbildningskostnaderna under nästa budgetår till 114 000 kronor. Jämfört med de kostnader, till vilka statsbidrag beräknats för innevarande budgetår, 84 700 kronor, innebär förslaget en ökning med 29 300 kronor. Av kostnadsökningen hänför sig ca 18 950 kronor till dels en assistenttjänst i 15 lönegraden, vilken blivit nödvändig till följd av att första årskursen dubblerats fr. o. m. innevarande budgetår, dels lönehöjningar i anslutning till 1956 års lönereglering för statstjänstemännen och dels höjda pensionsavgifter. Vidare räknar förbundet med kostnadsökningar för lokalhyra med 2 000 kronor, för höjda lärararvoden med 3 650 kronor, för trycksaker och annonser med 700 kronor samt för resor med 500 kronor, varjämte byråkostnaderna m. m. beräknas stiga med ca 3 500 kronor. Av de sammanlagda kostnaderna, 114 000 kronor, bör staten betala hälften eller 57 000 kronor.

För innevarande budgetår har anvisats 11 250 kronor till stipendier, vilka utgår med 225 kronor till var och en av 50 elever i internatkurserna. Stipendierna bör med hänsyn till de stegrade kostnaderna för elevernas uppehälle höjas till 375 kronor. Då nybörjarkurserna nästa budgetår be-

räknas omfatta 60 elever, bör stipendiemedel beräknas för ytterligare 10 elever. För ändamålet erfordras sålunda 22 500 kronor.

Statskontoret har, i avvaktan på statsmakternas ställningstagande till de i åldringsvårdsutredningens betänkande framförda förslagen, uttalat, att statsbidraget inte bör höjas i vidare mån än som betingas av automatiska utgiftsstegringar. Till sådana kostnadsökningar torde i första hand vara att räkna till rektor och assistent utgående höjda löneförmåner samt de ökade pensionsavgifterna för dessa befattningshavare. Vidare bör under en var av posterna till trycksaker och annonser samt resor beräknas ytterligare 500 kronor. Någon ytterligare höjning av stipendiebeloppen kan ämbetsverket inte tillstyrka.

Socialstyrelsen har tillstyrkt den av förbundet begärda höjningen av statsbidraget.

Departementschefen

Tillräcklig tillgång på väl utbildad och för sina uppgifter lämplig personal är av stor betydelse för att vården på ålderdomshemmen skall få tillfredsställande kvalitet. Detta gäller i särskild grad ålderdomshemmens föreståndarinnor. Av åldringsvårdsutredningens undersökningar framgår, att i mars 1955 drygt hälften av de då tjänstgörande föreståndarinnorna saknade en för deras uppgifter lämpad teoretisk utbildning. F. n. utbildas ålderdomshemsföreståndarinnor vid kurser anordnade av Svenska socialvårdsförbundet. Utredningen har föreslagit, att utbildningen i framtiden skall ske enligt två olika linjer, nämligen dels vid de nämnda kurserna och dels vid särskilda kurser för sjuksköterskor. Härtill skulle komma fortbildningskurser för föreståndarinnor, vilka inte genomgått någon särskild utbildning för föreståndarinneyrket.

Vad angår den av Svenska socialvårdsförbundet bedrivna utbildningen har överstyrelsen för yrkesutbildning ansett lämpligt, att en med denna likartad utbildning också anordnas inom den ordinarie yrkesutbildningens ram. Härigenom skulle större utbildningsresurser erhållas. Enligt vad jag inhämtat har Svenska socialvårdsförbundet innevarande budgetår antagit sammanlagt 70 elever till sina kurser. Med hänsyn härtill och till att storleken av utbildningsbehovet inte synes fullt klarlagd, är en viss försiktighet motiverad när det gäller ytterligare utvidgning av utbildningen. Jag förutsätter, att Svenska socialvårdsförbundet tills vidare skall ha hand om utbildningen samt att det får ankomma på Kungl. Maj:t att pröva huruvida behov av utbildning även inom yrkesskoleväsendet i framtiden gör sig gällande.

I likhet med utredningen anser jag, att några särskilda krav på föreståndarinnornas kompetens inte bör föreskrivas i författning.

Utredningen har ansett en viss omläggning av kursplanen önskvärd i syfte att bibringa eleverna ökade kunskaper och färdigheter i sjukvård. Jag

finner det angeläget, att undervisningen i sjukvård ges ökat utrymme inom utbildningen. Emellertid anser jag, att detta om möjligt inte bör föranleda någon förlängning av den sammanlagda utbildningstiden. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t eller myndighet, som Kungl. Maj:t förordnar, att besluta om erforderliga ändringar i kursplanen för utbildningen.

Förslaget om en särskild utbildningslinje för sjuksköterskor är jag inte nu beredd att ta ställning till. Som framgår av medicinalstyrelsens yttrande överväges f. n. frågan om särskild utbildning för sjuksköterskor—husmödrar vid mindre anstalter av 1955 års utredning angående högre utbildning av sjuksköterskor. I avvaktan på resultatet av denna utredning bör särskild föreståndarinneutbildning för sjuksköterskor inte anordnas.

Förslaget om anvisande av särskilda medel åt Svenska socialvårdsförbundet för anordnande av fortbildningskurser för sådana föreståndarinnor, som saknar specialutbildning för yrket, anser jag mig inte kunna tillstyrka. I den mån sådan fortbildning inte kan anordnas inom yrkesskoleväsendet, bör det ankomma på vederbörande kommuner att bestrida kostnaderna härför.

Jag övergår härefter till behandlingen av socialvårdsförbundets anslagsframställning.

Med hänsyn till den genomförda dubbleringen av nybörjarkurserna och den utökning av elevantalet som blivit följderna härav kan jag nu tillstyrka, att medel beräknas för en ny assistenttjänst. Kostnaderna härför, inberäknat pensionsavgifter, uppskattar jag till 14 580 kronor. Därjämte bör för lönehöjningar till rektor och den nuvarande assistenten på grund av 1956 års lönereglering och höjda pensionsavgifter i anledning härav beräknas 2 367 kronor. Assistenttjänsten bör därvid liksom hittills anses tillhöra 17 löneklassen. Vidare bör till lokalhyror, trycksaker och annonser samt resor beräknas ytterligare 2 900 kronor. Under hänvisning till vad chefen för civildepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört angående översyn av vissa bisysslearvoden förordar jag, att ytterligare 2 400 kronor beräknas till lärararvoden. Summan av dessa belopp — i avrundat tal 22 300 kronor — bör läggas till de utbildningskostnader, på vilka innevarande budgetårs anslag grundats, d. v. s. 84 700 kronor. De egentliga utbildningskostnaderna under nästa budgetår beräknar jag sålunda till 107 000 kronor, varav staten bör bestrida hälften eller 53 500 kronor.

Förbundets förslag om höjning av stipendierna till eleverna i första årskursen kan jag inte tillstyrka. Däremot har jag intel att erinra mot att stipendier beräknas för ytterligare tio elever. Kostnadsökningen härför uppgår till 2 250 kronor. Till stipendier bör sammanlagt beräknas 13 500 kronor.

Hela anslaget bör sålunda uppföras med $(53\,500 + 13\,500)$ 67 000 kronor, vilket innebär en ökning med 13 400 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till utbildning av föreståndare vid ålderdomshem* för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 67 000 kronor.

[22] 9. Bidrag till driftkostnaderna vid arbetshem

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	60 000	57 207
1956/57 (statsliggaren s. 317)	60 000	
1957/58 (förslag)	60 000	

Statsbidrag utgår halvårsvis med 250 kronor för envar av det antal personer, som i medeltal för dag under nästföregående halvår varit intagna på arbetshemmet.

Socialstyrelsen har (skr. ^{24/8} 1956) hemställt, att anslaget upptages med oförändrat belopp, 60 000 kronor.

Statskontoret har inte haft något att erinra mot socialstyrelsens förslag.

Departementschefen

Jag biträder socialstyrelsens förslag och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till driftkostnaderna vid arbetshem* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 60 000 kronor.

[23] 10. Allmänna barnbidrag

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	527 000 000	527 444 804
1956/57 (statsliggaren s. 318)	527 000 000	
1957/58 (förslag)	632 000 000	

Gällande bestämmelser

Enligt lagen om allmänna barnbidrag utgår för barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, av allmänna medel såsom bidrag till barnets upphälle och uppfostran allmänt barnbidrag med 290 kronor för år. Sådant bidrag utgår också för i riket bosatt barn, som inte är svensk medborgare, förutsatt att barnet fostras av någon som är bosatt och mantals-skriven i riket. Bidrag utgår fr. o. m. kvartalet efter det då barnet fötts eller rätt till bidrag eljest uppkommit t. o. m. det kvartal, varunder barnet fyller sexton år.

Befinner sig barnet på anstalt, där kostnaderna för vården helt bestrides av statsmedel, eller betalar staten i övrigt hela kostnaden för barnets kost och bostad, utgår inte barnbidrag. Undantag göres dock för de fall, då

barnet är inackorderat vid nomadskola. I detta fall skall bidrag således utgå.

Beslut angående barnbidrag ankommer på den barnavårdsnämnd, inom vars verksamhetsområde barnet är kyrkobokfört. Denna nämnd har även att ombesörja utanordning av bidraget. Tillsynen över barnavårdsnämndernas verksamhet med barnbidragen åvilar inom länet länsstyrelsen och utövas för riket som helhet av socialstyrelsen. Besvär över barnavårdsnämnds beslut i barnbidragsärenden anföres hos länsstyrelsen, vars utslag kan överklagas hos socialstyrelsen.

De allmänna barnbidragen infördes — med ett belopp av 260 kronor för barn och år — fr. o. m. den 1 januari 1948 i stället för de samtidigt slopade barnavdragen vid den statliga beskattningen. Fr. o. m. år 1952 borttogs rätten till barnavdrag vid den kommunala beskattningen. I samband härmed höjdes barnbidragens belopp till 290 kronor.

1954 års familjeutrednings betänkande

1954 års familjeutredning¹, vilken haft i uppdrag att utföra en systematisk inventering och kartläggning av familjepolitikens former och yttringar, har i september 1955 redovisat sitt arbete i ett betänkande om samhället och barnfamiljerna (SOU 1955: 29). Utredningen har i betänkandet lämnat en redogörelse för nuvarande familjepolitiska åtgärder samt uppgifter om befolknings- och familjestrukturen, försörjningsbördornas fördelning ävensom barnfamiljernas ekonomiska läge och förändringar däri under senare år. Vidare har utredningen diskuterat argumenten för en intensifierad familjepolitik samt möjligheterna till ökat familjestöd kontantvägen och naturavägen. Det har inte ingått i utredningens uppdrag att lägga fram specificerade förslag.

I det följande torde jag få lämna en översiktlig redogörelse för familjeutredningens betänkande i vad detsamma angår de allmänna barnbidragen. Till utredningens synpunkter angående vissa andra familjesociala spörsmål har jag anledning återkomma i andra sammanhang. I övrigt torde få hänvisas till betänkandet.

Familjeutredningen har bl. a. sökt klarlägga vad den ekonomiska utvecklingen sedan de allmänna barnbidragen infördes har inneburit för bidragens del.

På grund av att barnbidragen — bortsett från uppräknigen från 260 till 290 kronor i samband med borttagandet av de skattefria avdragen i kommunalbeskattningen — under perioden varit oförändrade, har barnfamiljernas ekonomiska läge, anför utredningen, såtillvida försämrats under perioden i fråga som barnbidragen nu på grund av det högre prisläget är väsentligt mindre värda än då de infördes.

¹ Utredningen har bestått av fil. lic. Brita Åkerman Johansson med förste kanslissekretären A. Björnelid, byråchefen E. von Hofsten och fil. lic. K. Wickman såsom experter.

För att besvara frågan vilken höjning av barnbidragen som skulle krävas för att återställa deras realvärde har utredningen först gjort en jämförelse med folkpensionerna. Härom har utredningen anfört följande.

Folkpensionerna är numera indexreglerade, varigenom man avser att hålla deras realvärde oförändrat. Den indexserie, som därvid begagnas, utgör t.o.m. år 1955 en omräkning av socialstyrelsens levnadskostnadsindex till basen juni 1946. Denna omräknade indexserie, benämnd pensionspristalet, utgår därmed inte från den tidpunkt, då 1946 års lag om folkpensionering trädde i kraft, utan från den tidpunkt då beslutet om de nya pensionerna fattades. Samma utgångspunkt synes böra väljas, när det gäller barnbidragen; beslutet om dem fattades visserligen först av 1947 års riksdag, men de båda reformerna kan betraktas som nära sammanhängande.

Pensionspristalet står nu (aug. 1955) i 141 och indextillägget på folkpensionerna utgör 40 %. En uppräknings av barnbidragen med 40 %, d. v. s. från 290 kronor till ca 410 kronor, skulle följaktligen vara erforderlig för att återställa deras »realvärde».

En annan grund som av familjeutredningen anföres för bedömningen av höjningsbehovet utgör den faktiska konsumtionsökningen och de därmed förenade kostnadsökningarna. Den av utredningen beräknade ökningen per capita av den totala privata konsumtionen i kronor räknat var från 1947 till 1955 ca 65 %. Under förutsättning att barnkostnaderna ökat i takt med konsumtionen i övrigt skulle således barnbidragen behöva höjas i denna proportion för att spela samma utjämnande roll, d. v. s. utgöra samma andel av barnkostnaderna som från början.

Utredningen har anfört, att man också måste ställa frågan hur andra förmåner åt barnfamiljerna än barnbidragen utvecklats under tiden efter 1947. Utredningen konstaterar, att det inte kan vara tal om att barnfamiljerna blivit kompenserade för den uteblivna höjningen av barnbidragen genom att värdet av övriga familjepolitiska åtgärder skulle ha ökat så mycket mera.

Familjeutredningen redovisar också ett försök att särskilja de familjens kostnader, som kan anses falla på barnen. Vid beräkningarna har använts det material, som inkommit genom socialstyrelsens levnadskostnadsundersökning för år 1952. De kostnadsposter som inräknats omfattar dels varor och tjänster inköpta för barnens räkning och för deras individuella konsumtion, dels för familjen gemensamma nyttigheter, vilka även utnyttjas av barnen. Till kostnaderna har även räknats husmoderns arbetsinsats för barnens räkning i hemmet. Beräkningarna, som presenteras med ett flertal reservationer beträffande vanskligheten i att särskilja barnkostnaderna i familjebudgeten, slutar på en sammanlagd kostnad per barn och år — i en tvåbarnsfamilj — av 3 100 kronor eller, efter justering till det aktuella penningvärdet, 3 480 kronor.

Familjeutredningen har lämnat uppgifter angående skatternas fördelning på olika familjetyper. Utredningen har härvid bl. a. anfört, att den

på familjerna med barn fallande andelen av statsskatten, minskad med barnbidragen, efter barnbidragsreformen 1948 sjönk från 23,8 % till 14,1 % men år 1954 åter stigit till 22,4 %.

Familjeutredningen utgår från att barnbidragens ursprungliga effekt bör återställas. Man kan härvid välja att återställa bidragets realvärde eller att öka bidragsbeloppet i samma grad som den procentuella ökningen per capita av privat konsumtion sedan 1947. Höjningen skulle enligt förenämnda beräkningar behöva uppgå i förra fallet till ca 40 % och i senare fallet till 65 %. Dessa beräkningar avser läget hösten 1955. Utredningen finner det emellertid tveksamt om en generell höjning av de allmänna barnbidragen skulle innebära det mest effektiva utnyttjandet av de resurser som kan stå till buds för ändamålet. Eftersom stödet till varje barn inte på långt när uppgår till de faktiska barnkostnaderna, måste nämligen de barnrika familjernas standard bli förhållandevis låg. För att åstadkomma en med hänsyn till behovet mera effektiv fördelning av bidraget har utredningen därför tänkt sig möjligheten av en höjning först fr. o. m. andra eller tredje barnet i de fullständiga familjerna. I fråga om ofullständiga familjer skulle emellertid, med hänsyn till dessas svårigheter, bidraget höjas redan fr. o. m. första barnet. Den ifrågasatta differentieringen skulle innebära, att de medel, som vid en generell höjning skulle komma ettbarnsfamiljerna till godo, i stället överflyttades till flerbarnsfamiljerna. Utredningen anför härom:

Det är visserligen sant att det första barnet innebär särskilt höga kostnader för familjen och krav på omställning av ekonomin, i praktiken ofta förenad med att hustruns inkomst av förvärvsarbete faller bort eller i varje fall starkt reduceras. Barnbidraget för det första barnet innebär en viss lättnad i denna omställning, och ett avskaffande av detta bidrag bör därför inte ifrågakomma. De höga kostnader som är förbundna med det första barnet reduceras emellertid när barnet blir äldre; en lättnad av de speciella kostnader som inträder i samband med barnets födelse och tillsynen under den första perioden åstadkommes vidare naturligtast genom moderskapsförsäkringen.

Som exempel på hur en differentierad höjning skulle kunna utformas anför utredningen en höjning fr. o. m. andra barnet (i ofullständiga familjer första barnet) med 80 %. Kostnaderna härför skulle i stort sett bli desamma som för en generell höjning med 40 %. En sådan differentiering skulle i jämförelse med den likformiga ökningen innebära en sämre lösning för ettbarnsfamiljerna; för tvåbarnsfamiljerna skulle ökningen bli densamma i båda fallen, medan ökningen av det sammanlagda bidragsbeloppet skulle bli 53 % för trebarnsfamiljen, 60 % för fyrbarnsfamiljen etc. I följande tabell ger utredningen en översikt över kostnaderna för olika typer av barnbidragshöjningar.

Kostnad för olika typer av barnbidragshöjningar

Höjningen utgår	Ökning %	Bidrag per barn	Antal barn	Kostnadsökning milj. kr.
till samtliga barn	40	400	1 800 000	200
till samtliga barn	65	480	1 800 000	340
till samtliga barn	80	520	1 800 000	400
fr. o. m. andra barnet i fullständiga familjer ...	65	480	750 000	140
	80	520	750 000	170
fr. o. m. tredje barnet i fullständiga familjer ...	65	480	250 000	50
	80	520	250 000	60
till samtliga barn i ofullständiga familjer	65	480	130 000	25
	80	520	130 000	30
fr. o. m. andra barnet i ofullständiga familjer ...	65	480	40 000	8
	80	520	40 000	9

Familjeutredningen berör även möjligheten att förbättra barnfamiljernas läge genom skattelättnader och anför bl. a., att vid de förändringar av skattesystemet, som kan komma att aktualiseras i framtiden, frågan om skattedifferentiering efter försörjningsbörda bör ägnas en helt annan uppmärksamhet än hittills varit fallet i den skattepolitiska diskussionen.

Yttranden över familjeutredningens betänkande

Över betänkandet har yttranden avgivits av statskontoret, socialstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning, riksräkenskapsverket, medicinalstyrelsen, bostadsstyrelsen, statens institut för folkhälsan, statistiska centralbyrån, studiehjälpsnämnden, järnvägsstyrelsen, överståthållarämbetet — som överlämnat yttrande från stadsfullmäktige i Stockholm — länsstyrelserna i samtliga län — vilka bifogat yttranden från sammanlagt 161 kommuner — statens fritidsnämnd, Landsorganisationen i Sverige, Svenska arbetsgivareföreningen, Tjänstemännens centralorganisation, Riksförbundet landsbygdens folk, Svenska stadsförbundet, Svenska landstingsförbundet, Svenska socialvårdsförbundet, Sveriges husmodersföreningars riksförbund, Yrkeskvinnors samarbetsförbund, Fredrika-Bremerförbundet, Högerns kvinnoförbund, Folkpartiets kvinnoförbund, Svenska landsbygdens kvinnoförbund, Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund, Högerns ungdomsförbund, Folkpartiets ungdomsförbund, Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund, Svenska landsbygdens ungdomsförbund, Målsmännens riksförbund, Sveriges förskollärares riksförbund, Svenska kvinnors vänsterförbund och Förskoleseminariernas läraresällskap.

Flertalet remissorgan har utan egentliga invändningar godtagit familjeutredningens beräkningar rörande barnfamiljernas ekonomiska läge. I ett antal yttranden anföres dock tvivel angående giltigheten av utredningens slutsatser i fråga om barnkostnaderna. *Statistiska centralbyrån* anför bl. a.:

Utredningen betonar att beräkningarna av olika skäl lida av en viss osäkerhet. Uppenbart är också att denna reservation icke kan nog kraftigt understrykas, då resultaten bygga på en skiftande serie av antaganden, skattningar och vaga statistiska uppgifter. — — — Det statistiska underlaget, som i huvudsak hämtas från 1952 års levnadskostnadsundersökningar, bygger på ett mycket litet urval och är också i andra avseenden heterogent.

Sammanfattningsvis uttalar centralbyrån, att resultaten av utredningens ekonomiska undersökningar vilar på ett ytterst bräckligt underlag. Centralbyrån understryker samtidigt, att denna kritik icke skymmer det faktum att levnadsnivån vid en disponibel inkomst sjunker med stigande barnantal och att därför åtgärder för att ekonomiskt stödja barnfamiljerna är väl motiverade.

Även andra remissorgan har givit uttryck för en viss skepsis gentemot utredningens ekonomiska beräkningar, däribland *länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Jämtlands och Norrbottens län, Svenska socialvårdsförbundet, Yrkeskvinnors samarbetsförbund, Fredrika-Bremerförbundet och Folkpartiets kvinnoförbund.*

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län finner, att utredningens analys av barnfamiljernas ekonomiska läge fyller högt ställda krav men anser, att tonåringarnas problem har ägnats för litet intresse.

Mot tanken att vid bedömningen av barnbidragens värdeminskning utgå från samma tidpunkt som gällt beträffande folkpensionerna, nämligen juni 1946, har invändningar riktats av *länsstyrelsen i Älvsborgs län*, som anför:

Skall 1947 års barnbidrag på 260 kronor hänföras till någon annan tidpunkt än exempelvis den 1 juli 1947, måste dateringen bli 1948 och inte 1946. Barnbidragen höjdes nämligen under departementsarbetet, bl. a. med hänsyn till den väntade prisutvecklingen. Något som helst samband mellan 1946 års folkpensionsreform och införande av kontanta barnbidrag fanns inte.

Största intresset har i remissyttrandena knutits till spørgsmålet om barnbidragen bör vara enhetliga eller differentieras efter familjens barnantal. I likhet med familjeutredningen ifrågasätter *socialstyrelsen* om en generell höjning av barnbidragen nu skulle innebära det mest effektiva utnyttjandet av tillgängliga resurser. På de skäl som anförts av utredningen skulle styrelsen helst se, att bidraget höjdes avsevärt fr. o. m. det tredje barnet i de fullständiga familjerna och fr. o. m. det första barnet, när det gäller ensamstående mödrar med barn. Socialstyrelsen uppställer frågan om ett sådant förhöjt bidrag skall utgå blott så länge familjen har minst tre barn under 16 år eller om det högre bidraget villkorslöst skall knytas till det tredje barnet och följande i ordningen. Styrelsen föredrager för egen del det senare alternativet, som bl. a. skulle innebära, att sänkningen av flerbarnsfamiljens kontantinkomster i samband med att de äldsta

syskonen passerar 16-årsgränsen bleve mindre markant. Detta alternativ anser styrelsen även vara administrativt enklast.

Styrelsen anför emellertid betänkligheter med hänsyn till de problem, som vid införandet av olika bidragsbelopp anmäler sig i fråga om bl. a. familjer med en viss rörlighet inom familjekretsen. Beträffande utbetalningen av förhöjt bidrag till ensamstående med barn framhåller socialstyrelsen svårigheten att avgöra vem som skall anses vara ensamstående. Styrelsen yttrar:

Det kan knappast vara möjligt för en myndighet, som fyra gånger om året skall utbetala ett bidrag, att för varje utbetalning hålla sig underkunnig om bidragsmottagarens situation i fråga om hennes eller hans rätt till det ena eller det andra barnbidraget. Organisationen av en sådan kontrollapparat skulle bli synnerligen omfattande och kostsam. Den smidighet, som nu präglar barnbidragsverksamheten, skulle otvivelaktigt försvinna. De allmänna barnbidragen skulle bli kringgårdade med en samhällsövervakning, som skulle strida mot verksamhetens syftemål.

Socialstyrelsen finner sig inte kunna tillstyrka ett system med olika barnbidragsbelopp med mindre frågan om de administrativa konsekvenserna blir föremål för en grundlig utredning.

I vissa yttranden har främst kostnadsskäl åberopats för en differentiering av barnbidragen. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* uttalar, att skälen för en differentiering av beloppen blir starkare ju mindre det belopp är som blir tillgängligt för fördelning. *Riksräkenskapsverket* förordar inte något visst alternativ men framhåller, att man genom stöd i första hand åt mera barnrika familjer skulle nå effekt, där den sannolikt mest behövdes, till vida lägre kostnader än genom en generell höjning.

I den mån det statsfinansiella läget kommer att medgiva ökade utgifter på förevarande område finner *statskontoret*, att dessa bör avses för sådana reformer, som enligt allmän mening framstår som mest oundgängliga. Med hänsyn till att redan ett återställande av barnbidragens realvärde skulle medföra en så betydande utgiftsökning som 200 milj. kronor per år, bör en höjning av barnbidraget enligt statskontorets mening begränsas att gälla fr. o. m. andra eller tredje barnet. I samband härmed tänker sig statskontoret även möjligheten av att slopa bidraget för det första barnet. Även *länsstyrelsen i Uppsala län* förutsätter, att en höjning, som göres likformig för samtliga barn, av statsfinansiella skäl inte kan göras så stor att den blir av verkligt värde, varför höjningen bör ske först fr. o. m. det tredje eller möjligen det andra barnet. *Medicinalstyrelsen* samt *länsstyrelserna i Jönköpings, Östergötlands och Värmlands län* finner likaså i första hand kostnadssynpunkter böra avgöra valet till förmån för en differentierad höjning av bidragen. Till samma resultat men på något andra grunder kommer *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*, som bl. a. anför:

Vid en kalkyl över familjepolitikens framtida kostnader bör kostnaderna för studielön, kostnaderna för utbyggnad av den sociala hemhjälpen och daghemsvården och för ökade bostadsrabatter för barnfamiljerna i första hand tas upp i kalkylen. Det är, när det gäller kostnader sammanhängande med de behov, som ifrågakommande åtgärder avser att täcka, som barnfamiljerna i vår tid verkligen tränges mot sina ekonomiska gränser.

Vad därefter återstår av tillgängliga resurser bör kunna ifrågakomma till höjning av det allmänna barnbidraget. — — — Barnbidragen har icke i dag den betydelse som de hade vid planeringen i början av 1940-talet att tillförsäkra barnen i de lägre inkomstgrupperna en tillfredsställande minimistandard. Ett problem i detta avseende erbjuder enligt familjeutredningens betänkande f. n. endast de större familjerna, varför länsstyrelsen närmast är benägen till slutsatsen, att det är mest angeläget att barnbidragen höjes fr. o. m. tredje barnet.

Folkpartiets kvinnoförbund anser, att man eventuellt kan överväga en höjning av bidraget först fr. o. m. andra eller tredje barnet för att i gengäld få ökat utrymme för andra åtgärder till barnfamiljernas fromma, exempelvis skattelättnader.

Även med bortseende från statsfinansiella synpunkter har i vissa yttranden det principiellt mest riktiga ansetts vara att differentiera bidragen till förmån för de mera betungade flerbarnsfamiljerna. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län*, som finner en väsentlig höjning av nu utgående bidragsbelopp ofrånkomlig, håller före att rättviseskäl talar för ett system med differentierade bidrag. *Länsstyrelsen i Gotlands län* vill differentiera bidragen för att öka deras stödjande effekt.

Av de kommunala organ som uttalat sig i frågan om en eventuell gradering av bidragsbeloppen har ett fyrtiotal, något mer än hälften, föredragit en sådan. Även här har kostnads- och rättvisesynpunkter gripit in i varandra. *Kommunalfullmäktige i Essunga* anser en differentiering medföra en mera rättvis avvägning av försörjningsbördan mellan familjer med färre och familjer med flera barn, samtidigt som kostnaderna begränsas. Enbart rättviseskäl åberopas av *stadsfullmäktige i Sölvesborg*, som hänvisar till att ekonomin i ettbarnsfamiljer, där båda föräldrarna försörjer ett barn, alltid är förhållandevis bättre än i två- eller flerbarnsfamiljer. Fullmäktige förordar med hänsyn härtill en höjning först fr. o. m. det andra barnet, oberoende av det statsfinansiella läget.

På grunder liknande de nu redovisade har ett graderat bidragssystem förordats även av *länsstyrelsen i Västerbottens län*, *Riksförbundet landsbygdens folk*, *Sveriges husmodersföreningars riksförbund*, *Svenska landsbygdens kvinnoförbund*, *Svenska landsbygdens ungdomsförbund* och *Högerns ungdomsförbund*. *Svenska landstingsförbundet* uttalar i princip, att flerbarnsfamiljernas ställning bör förbättras i första hand.

I allmänhet har de remissorgan som stött tanken på en differentiering av bidragsbeloppen förutsatt, att det förhöjda beloppet skulle utgå redan fr. o. m. första barnet i ofullständiga familjer.

Utan att avvisa en gradering av bidragsbeloppen efter antalet barn har vissa remissorgan understrukit vikten av att i första hand en generell höjning erhålles, som kommer samtliga barnfamiljer till del. *Svenska kvinnors vänsterförbund* finner sålunda, att bidragen bör höjas så att deras realvärde återställs och barnfamiljerna får del av den allmänna standardhöjningen. Därutöver skulle förbundet med tillfredsställelse hälsa en differentiering, som kunde ge ökat stöd åt större barnfamiljer och ensamstående mödrar. Möjligheten av en generell höjning kompletterad med ytterligare förhöjda belopp vid större barnkullar anvisas också av *länsstyrelsen i Örebro län* samt *vissa kommunala instanser*.

Mot tanken på en höjning av barnbidragen först fr. o. m. andra eller tredje barnet har i åtskilliga yttranden genmälts, dels att ettbarnsfamiljerna inte skäligen kan ställas utanför en compensation för den värdeminskning bidraget undergått sedan 1947, dels att en differentiering skulle i alltför hög grad komplicera den f. n. enkla och överskådliga administrationen av bidragen. *Länsstyrelsen i Västmanlands län* anför:

Länsstyrelsen anser det — — — vara en angelägen och fullt naturlig åtgärd att de allmänna barnbidragen snarast höjes med det belopp, som motsvarar den penningvärdeförsämring, som ägt rum efter 1947 — — —. Även bortsett från de administrativa komplikationer, som följer med en differentiering av barnbidragsbeloppet efter barnantal, anser länsstyrelsen, att den föreslagna höjningen med hänsyn till motivet för densamma bör utgå redan fr. o. m. första barnet.

Även *länsstyrelsen i Kristianstads län* finner rättvisesynpunkter tala för en höjning av barnbidragen för samtliga barn. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* framhåller, att en gradering efter antalet barn skulle stå i strid mot de synpunkter som låg till grund för beslutet vid barnbidragens införande. Stödet till de större barnfamiljerna bör enligt länsstyrelsens mening inriktas på en förbättring av andra bidrag, framförallt de bostadspolitiska förmånerna för familjer med två eller flera barn.

Övervägande praktiska synpunkter har föranlett *länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Skaraborgs, Jämtlands och Norrbottens län* att förordna enhetliga belopp. Även om många skäl kan tala för ett system med belopp som varierar efter antalet barn, anser sålunda länsstyrelsen i Jämtlands län, att ett sådant system skulle medföra så stora administrativa komplikationer, att man bör stanna vid nuvarande ordning med lika belopp för alla. Av *länsstyrelserna* har även de i *Hallands och Gävleborgs län* gjort allmänna uttalanden till förmån för enhetliga belopp.

Samma uppdelning på principiella och praktiska motiv — varvid de praktiskt administrativa synpunkterna synes dominera — återkommer i yttrandena från ett trettiotal kommunala organ, som förordnat enhetliga höjningar. *Villstads kommunalfullmäktige* yttrar exempelvis:

En differentiering av bidragen, innebärande att familjer med ett bidragsberättigat barn ej skulle erhålla någon förhöjning och med den specialbestämmelsen att de ofullständiga familjerna skulle erhålla det högre bidraget, skulle ställa barnavårdsnämnderna inför svårlösta tolkningsfrågor. Det finns för övrigt inom en- och tvåbarnsfamiljerna så många fall, där klart uttalat hjälpbehov föreligger, att man bör ifrågasätta huruvida ett försök att på schematisk väg förbättra flerbarnsfamiljernas ställning kan utfalla tillfredsställande ur allmän rättvisesynpunkt. Om det anses att statsmakterna bör lämna förbättrad hjälp till de barnrika familjerna, bör denna hjälp få formen av ett speciellt understöd i en eller annan form och icke av en differentiering av de allmänna barnbidragen.

Stadsfullmäktige i Stockholm finner en generell höjning klart vara att föredraga, då differentierade bidrag avsevärt komplicerar det praktiska arbetet vid bidragens förmedling och utbetalning. *Stadsfullmäktige i Norrtälje* understryker särskilt de svårigheter som uppkommer, om vid graderade belopp särskilda regler innebärande förhöjt bidrag redan för första barnet skulle tillämpas för de ofullständiga familjerna. Det är, uttalar fullmäktige, icke ovanligt att makar efter hemskillnad och äktenskapsskillnad tidvis sammanbor med varandra. Vidare gäller detta även de utomäktenskapliga barnens föräldrar. Fullmäktige befarar, att kostnaderna för en effektiv kontroll i dessa avseenden skulle bli betydande.

För enhetliga bidrag uttalar sig även *Landsorganisationen, Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund, Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund* och *Fredrika-Bremer-förbundet*.

Även om man i vissa yttranden i första hand velat förorda andra åtgärder till stöd för barnfamiljerna, exempelvis återinförande av barnavdragen i beskattningen, har ändå praktiskt taget samtliga accepterat tanken på en höjning av barnbidragen. Frågan om storleken av bidragens höjning har emellertid inte på samma sätt som bidragens differentiering givit anledning till diskussion i remissvaren. Remissorganen har vanligtvis inskränkt sig till allmänna uttalanden om angelägenheten av en höjning och i flertalet fall, då de preciserat sin ståndpunkt, funnit att kompensation skäligen bör ges för den värdeminskning bidragen undergått, sedan de infördes.

Länsstyrelsen i Västerbottens län förordar en höjning till 360 kronor för vart och ett av de två första barnen samt till 600 kronor för det tredje och följande barn, varvid det högre beloppet skulle utgå redan från första barnet till ensamstående föräldrar.

En höjning motsvarande den allmänna standardhöjningen föreslås av bl. a. *länsstyrelsen i Jämtlands län*.

Frågan om en höjning av åldersgränsen för barnbidragen tas upp i vissa remissyttranden. Bl. a. har *länsstyrelserna i Uppsala, Öster-*

götlands, Gävleborgs och Jämtlands län anført, att frågan om en höjning i vissa fall av bidragsåldern bör övervägas på nytt. Länsstyrelsen i Uppsala län erinrar om att 1941 års befolkningsutredning föreslagit bidrag intill 18 års ålder för barn som inte genom egna inkomster kunde bidra till sin försörjning i mera väsentlig grad.

I ett betydande antal yttranden förordas en närmare samordning av kontantbidraget med skattedifferentiering efter barnförsörjningsbörda. *Länsstyrelsen i Uppsala län* anser sålunda, att barnfamiljernas ställning i första hand bör lättas genom skattesänkningar, och *länsstyrelserna i Östergötlands och Kalmar län* ansluter sig till familjeutredningens uppfattning att skattekraften bör mätas efter inkomsten per konsumtionsenhet i familjen. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* uttalar sig för ett återinförande av barnavdrag i beskattningen. *Jämte länsstyrelsen i Kronobergs län* vill den dessutom få till stånd en bättre lösning av sambeskattningsproblemet samt föreslår höjning av förvärvsavdraget för gift kvinna. Även *länsstyrelsen i Västernorrlands län* förordar barnavdrag såsom ett komplement till barnbidragen och framhåller, att avdraget bör vara högre för det tredje barnet än för de två första. *Länsstyrelsen i Västmanlands län* anser, att den utjämning av barnkostnaderna som bör eftersträvas icke kan nås om höjningen av barnbidragen begränsas till att ge kompensation för penningvärdeförsämringen. Lämpligaste sättet att åstadkomma en utjämning anser länsstyrelsen vara att kombinera bidragets höjning med skattedifferentiering efter försörjningsbörda. *Länsstyrelserna i Gotlands och Blekinge län* ansluter sig i allmänna ordalag till tanken på en större hänsyn till barnförsörjarna i beskattningen. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* rekommenderar, att vid sidan av en höjning av barnbidragen och en förbättring av studiehjälpen barnfamiljerna erhåller en lindring av såväl den statliga som den kommunala skatten. Till dem som önskar återinföra barnavdrag i beskattningen, eventuellt i kombination med barnbidrag, hör även *Svenska arbetsgivareföreningen*.

Svenska socialvårdsförbundet vill ifrågasätta, om inte ett återinförande av barnavdrag fr. o. m. andra eller tredje barnet skulle eliminera de administrativa olägenheter, som skulle bli förknippade med differentierade barnbidrag. *Svenska landstingsförbundet* ansluter sig i princip till tanken på större skattelättnader för barnfamiljerna men framhåller, att återverkningarna på det kommunala skatteunderlaget behöver närmare utredas. *Tjänstemännens centralorganisation* uttalar, att ökade barnbidrag är att föredraga för att förbättra barnfamiljernas läge, men att det ur olika synpunkter skulle vara ändamålsenligt med en kombination av kontantbidrag och lättnader i beskattningen. Positiva uttalanden till förmån för återinförande av barnavdrag, antingen i kombination med kontantbidrag eller såsom alternativ till sådana, liksom mera allmänna rekommendationer att

behovet av skattedifferentiering efter försörjningsbördä bör beaktas vid framtida skattereformer förekommer vidare i yttranden av *socialstyrelsen*, *riksräkenskapsverket*, ett 25-tal kommunala organ, *Målsmännen riksförbund*, *Norrbottnens läns socialvårdsförbund*, *Yrkeskvinnors samarbetsförbund*, *Fredrika-Bremer-förbundet*, *Högerns kvinnoförbund*, *Högerns ungdomsförbund*, *Folkpartiets kvinnoförbund*, *Folkpartiets ungdomsförbund* och *Svenska landsbygdens ungdomsförbund*.

Tanken på ett återinförande av barnavdragen avvisas av *länsstyrelserna* i *Stockholms*, *Älvsborgs* och *Norrbottnens län*. Länsstyrelsen i Älvsborgs län anser, att sedan dessa avdrag borttogs, ingenting har inträffat som skulle motivera ett ändrat ståndpunktstagande från statsmakternas sida. Visserligen har inkomsterna ökat sedan 1947, men enligt länsstyrelsens mening bör nu existerande ortsavdrag höjas väsentligt, och man kommer därmed åter att vara i det läget att barnavdragen i stor utsträckning inte kan utnyttjas för de mest behövande familjerna. Länsstyrelsen fortsätter:

Man bör heller inte glömma bort, att det fortfarande och även i framtiden kommer att finnas ett mycket stort antal barnfamiljer, där familjeinkomsten på grund av sjukdom, arbetslöshet e. d. även i framtiden kommer att uppgå till så låga belopp, att barnavdrag vid beskattningen inte innebär någon som helst fördel för dessa familjer, vilka onekligen är de som är i största behov av bidrag till barnen. Det andra skälet för barnbidrag — att barnavdrag till sin karaktär alltid betyder större bidrag från stats och kommuns sida ju högre familjeinkomsten är — kvarstår givetvis med precis samma styrka som 1947.

Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund understryker det sociala och psykologiska värdet i att bidraget utbetalas direkt till modern. Skattelättnader kan enligt förbundets mening inte på samma sätt kännas som ett bidrag just till barnens försörjning. Förbundet ställer sig dock inte avvisande till att man ytterligare penetrerar möjligheterna att i beskattningen ta särskild hänsyn till de högre försörjningskostnaderna. *Svenska landsbygdens kvinnoförbund* kan icke förorda en återgång till systemet med barnavdrag. *Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund* vänder sig också mot tanken på barnavdrag och yttrar i detta sammanhang bl. a.:

Även om en skattesänkning i kronor skulle få samma effekt som en höjning av de kontanta bidragen, och om olägenheterna med de tidigare barnavdragen kunde elimineras, kommer i realiteten det kontanta bidraget att märkas mer i familjens budget. Om man tänker sig att barnbidragen höjdes med 100 kronor om året, skulle det för en veckoavlönad inkomsttagare med källskatteavdrag endast innebära, att skatteavdraget nedsattes med 2 kronor per vecka. Denna summa är så liten, att den knappast skulle verka stimulerande till inköp av t. ex. kläder eller annan dyrbar utrustning för barnet. Därtill kommer att familjen vid inkomstbortfall (sjukdom, arbetslöshet, värnplikt etc.) vid barnavdrag via skatterna skulle gå miste om bidragen helt eller delvis.

Tanken på ett återinförande av barnavdrag i beskattningen kritiseras också i yttranden av ett mindre antal *kommunala organ*.

Med tanke på den värdeminskning barnbidragen undergått och den försämring av det generella stödet till barnfamiljerna som därigenom uppkommit har *ett tiotal kommuner* förordat en indexreglering av bidragsbeloppen i linje med vad som f. n. gäller för folkpensionerna. Även *Svenska landsbygdens ungdomsförbund*, *Svenska kvinnors vänsterförbund* och *Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund* har uttalat sig för en sådan anordning.

Familjeberedningens promemoria

Familjeutredningens betänkande samt de däröver avgivna yttrandena har bearbetats av en inom socialdepartementet tillkallad beredning, familjeberedningen¹, vilken den 18 september 1956 avlämnat en promemoria angående allmänna barnbidrag (stencilerad).

Familjeberedningen anser, att värdeförskjutningen för de allmänna barnbidragens del bör bedömas med utgångspunkt från läget sommaren 1947, då lagen om allmänna barnbidrag antogs. Beredningen utgår för denna bedömning från förändringen av levnadskostnadsindex (exkl. skatter och sociala förmåner). Talet för denna index var 155 i juni 1947 (1935 = 100) och har av beredningen med ledning av konsumentprisindex approximativt beräknats till 231 för juli 1956. Höjningen motsvarar 49 %. Den fr. o. m. 1952 genomförda höjningen av bidraget med 30 kronor motsvarades av ett slopande av barnavdragen i den kommunala beskattningen. Dessa barnavdrag beräknades vid en kommunal utdebitering av 10 kronor per skattekrona medföra en skattelättnad motsvarande mellan 24 och 30 kronor per barn. Någon egentlig förbättring för barnfamiljerna kan denna omläggning inte anses ha medfört. Den beräknade värdeminskningen av 49 % bör därför enligt beredningen avse även de 30 kronorna, trots att de lades på bidraget efter 1947.

Ökningen av den privata konsumtionen under tiden 1947—1956 beräknas av beredningen till mellan 65 och 70 %, i kronor räknat.

Beredningen framlägger även siffermaterial, som belyser förskjutningarna av statens kostnader för alla slag av familjepolitiska åtgärder. Den sammanlagda effekten av dessa förskjutningar är att statens utgifter för ändamålet ökat med 45 % fr. o. m. budgetåret 1948/49 t. o. m. budgetåret 1955/56. Beräknas ökningen per barn uppgår den till 30 %. Om härtill lägges ökningen av landstingens och primärkommunernas utgifter för familjestödjande åtgärder, erhålles en nominell ökning av stödet till barnhushållen, som per barn räknat uppgår till 34 % under perioden 1948/49—

¹ Beredningens ledamöter har varit kanslirådet Bertil Olsson, ordförande, förste byråinspektören A. Spendrup, amanuensen Göte Svenson, fil. lic. Brita Åkerman Johansson och förste kanslissekreteraren O. Wiñther.

1955/56. Detta resultat motsvarar i stort sett prisstegringarna under samma period. En mera allmän bedömning av samhällets familjestödjande åtgärder ger således en något annan bild av utvecklingen för barnfamiljernas del än när hänsyn endast tas till de allmänna barnbidragen. Beredningen framhåller dock, att åtgärderna givetvis träffat olika. I främsta rummet är det familjerna på den lägre delen av inkomstskalan som erhållit del i förbättringarna.

Beredningen finner inte anledning att ingå på någon närmare prövning av familjeutredningens beräkningar av barnkostnaderna. De svårigheter som förelegat vid försöken att särskilja de kostnader familjen verkligen har för sina barn anser beredningen uppenbara. Beredningen framhåller dock, att den av utredningen i barnkostnaderna inräknade, mycket betydande posten hemarbetskraft bör utelämnas vid en jämförelse mellan å ena sidan barnkostnaderna och å andra sidan beloppet av det allmänna barnbidraget, då det inte förutsatts att bidraget skulle utgöra någon ersättning för det arbete husmödrarna utför i hemmet. Det efter avdrag av posten hemarbetskraft återstående beloppet av 1 850 kronor är emellertid, anför beredningen, så stort att det uppenbarligen från denna synpunkt finns utrymme för betydande höjningar av barnbidragets belopp.

I fråga om den av familjeutredningen diskuterade möjligheten att differentiera barnbidragen till flerbarnsfamiljernas och de ofullständiga familjernas förmån understryker familjeberedningen det i en del remissyttranden framförda argumentet, att det vore oskäligt att ställa vissa familjer utanför en i och för sig påkallad kompensation för bidragets minskade realvärde. Beredningen anför bl. a.:

Om penningvärdet kvarstått oförändrat sedan 1947, lär det inte ha kommit i fråga att vid en översyn av de familjestödjande åtgärderna minska bidraget till ettbarnsfamiljerna för att på så sätt erhålla mera medel till flerbarnsfamiljerna, och en höjning i nuvarande situation av bidragsbeloppen först fr. o. m. andra eller tredje barnet skulle för ettbarnsfamiljerna med ganska goda skäl te sig som genomförd på deras bekostnad. Därtill kommer att vad som ur barnbidragssynpunkt betecknas som ettbarnsfamiljer mycket väl kan vara familjer med flera barn över 16-årsgränsen och med de ekonomiska förpliktelser dessa för med sig.

Beredningen har emellertid undersökt de tekniska förutsättningarna för en tillämpning av olika bidragsbelopp och kommit till den slutsatsen, att ett graderat system i och för sig skulle kunna genomföras utan mera väsentliga komplikationer. En viktig förutsättning härför är dock, att inga särbestämmelser införes beträffande bidragen till ensamstående försörjare.

Även om ett system med graderade bidrag sålunda torde vara tekniskt genomförbart anser beredningen, att tveksamhet kan råda beträffande angelägenheten av att införa en sådan differentiering i det generellt verkande systemet för allmänna barnbidrag. Beredningen anför:

Att familjer med många barn även efter en höjning av nuvarande bidragsbelopp kommer att vara mera betyngda än familjer med ett eller två barn lär vara ovedersägligt, och någon fullständig utjämning härvidlag, för alla familjer och alla inkomstklasser, förefaller f. n. otänkbar. Å andra sidan är det inte självklart, att ett förstärkt stöd till de mera betyngda barnrika familjerna bäst erhålles genom en differentiering av de allmänna barnbidragen. Beredningen vill här erinra om att inkomstprövade förmåner, varvid inkomstprövningen sker med särskilt hänsynstagande till antalet barn i familjen, kan medföra en differentiering till flerbarnsfamiljernas fördel som i de fall där ekonomin verkligen är ansträngd blir betydligt mera effektiv än om förmånerna göres helt generella.

Beträffande barnbidragens belopp framhåller beredningen, att mycket starka skäl talar för ett återställande av bidragens ursprungliga värde och uttalar vidare bl. a. följande.

Visserligen har den allmänna produktionsstegring som ägt rum sedan 1947 medfört att allt flera familjer uppnått en någorlunda rimlig försörjning. Denna omständighet synes emellertid inte minska angelägenheten av att barnbidraget ges en ökad materiell effekt. Man måste ju också i fortsättningen räkna med att många barnfamiljer av olika anledningar kommer att ligga på en så låg inkomstnivå, att de får svårigheter att upprätthålla en tillfredsställande standard. I dylika fall är det av vikt, att barnbidragen bättre än nu tillgodoser syftet att garantera en minimistandard för barnen. Dessutom kvarstår alltid angelägenheten av att till en viss grad fördela barnkostnaderna på barnfamiljer och övriga så att alltför stora klyftor mellan de båda gruppernas levnadsstandard undvikes. När man i barnbidragen funnit ett rationellt och ur rättvisesynpunkt tillfredsställande instrument för en sådan fördelning, synes bärande skäl tala för att dess effektivitet återställes. Prisstegringen från juni 1947 till juli 1956 kan beräknas till 49 % och med en motsvarande höjning av det nuvarande bidragsbeloppet, 290 kronor, kommer man till ett årligt bidrag av 432 kronor. Den aktuella målsättningen är således att höja barnbidragen till sistnämnda belopp varigenom deras realvärde återställes, och det är önskvärt, att detta mål snarast realiserar. Beträffande möjligheterna härtill, vilka måste bedömas med hänsyn till den samhällsekonomiska utvecklingen och mot bakgrunden av andra angelägna reformer, ankommer det icke på beredningen att uttala sig.

I anslutning till den av några remissorgan väckta frågan om indexreglering av barnbidragen framhåller familjeberedningen, att en sådan reglering kan tänkas genomförd efter grunder, liknande dem som gäller för folkpensionerna. Ett bidragspristal kan beräknas på grundval av konsumentprisindex och med utgångspunkt från prisläget vid viss tidpunkt. Ändring av bidragsbeloppet bör ej äga rum oftare än en gång årligen och den höjning av index som skall utlösa justeringen bör vara väl tilltagen, förslagsvis 10 enheter.

I en särskild promemoria har familjeberedningen framlagt förslag om att till ungdomar i åldern 16—17 år, som fortsätter sin utbildning i skola

eller kurs av viss längd, skall utgå ett grundstipendium av barnbidragets storlek. Denna promemoria och remissyttrandena däröver redovisas under åttonde huvudtiteln.

Med utgångspunkt från ett förslag av socialstyrelsen i dess framställning om anslag för budgetåret 1956/57 diskuterar beredningen frågan om en utvidgning av bidragsrätten till barn som på grund av lyte eller handikap är för skolundervisning intagna på anstalt. Beredningen anför härom i huvudsak följande.

När det gäller barn som är inskrivna på de statliga anstalterna för döva och blinda samt för psykiskt efterblivna barn övertar vederbörande anstalt i stort sett ansvaret för allt som hör till barnets vård och försörjning under vistelsen på anstalten. Förutom de för nomadskolebarnen gällande förmånerna tillhandahålles sålunda även kläder och fickpengar. Fria resor till och från skolan erhåller dessa barn i likhet med nomadskolebarnen vid terminernas början och slut samt i samband med påsklovet. Klädesposten uppgår vid skolorna för blinda och döva barn till i genomsnitt 250 kronor per barn och år. Därtill kommer löner till vid anstalterna anställda sömmerskor, som utför förekommande lagningsarbeten och även tillverkar enklare plagg. På skolorna i Söderhaga och Sävstaholm för vissa psykiskt efterblivna barn erhålles i stort sett motsvarande förmåner.

Materiellt sett är det naturligtvis endast en gradskillnad ifråga om samhällets åtaganden gentemot å ena sidan barnen på skolhem och nomadskolor och å andra sidan de på anstalter för abnormundervisningen inskrivna barnen. Om en avgränsning av ifrågavarande slag beträffande rätten till barnbidrag överhuvudtaget skall kunna upprätthållas, torde emellertid kretsen av bidragsberättigade i här nämnda avseende inte gärna kunna göras vidare än vad som nu är fallet.

Familjeberedningen upptar vidare till behandling spørsmålet om barnbidrag till vissa utländska barn. För dessa gäller som särskilt villkor för allmänt barnbidrag att vårdaren är bosatt och dessutom mantalsskriven i riket. Kravet på mantalsskrivning är i dessa fall givetvis motiverat av att tillfälliga besök i landet inte skall medföra rätt till bidrag. Bestämmelsen innebär, att utlänningar inflyttade efter den 1 november inte uppbär barnbidrag för någon del av nästkommande år.

Antalet inflyttade barn under 16 års ålder anges av beredningen till omkring 4 200 år 1952 och 2 700 nästföljande år. Av dessa kom något över hälften från de nordiska grannländerna. Antalet finska och norska barn som år 1955 beviljades bidrag uppgick till i runt tal 1 500. Beredningen antager, att vissa av dessa barn kom till vårdare som redan var mantalsskrivna här, men att i övriga fall vederbörande familj fått vänta till nästkommande årsskifte innan bidrag börjat utgå. Beredningen påpekar, att det i vissa fall, då svenska staten har organiserat överflyttning av arbetskraft till Sverige, har vidtagits åtgärder för att i särskild ordning ge de inflyttade bidrag motsvarande allmänna barnbidrag. Arbetsmarknadssty-

relsen har sålunda vid olika tillfällen bemyndigats att utbetala sådana bidrag till italienska, ungerska, sudettyska m. fl. barn.

Beredningen framhåller, att väntetider förekommer i de övriga nordiska länder med vilka Sverige avslutat en konvention om ömsesidigt utgivande av barnbidrag. I Finland gäller beträffande utländska barn, att de måste ha vistats i landet minst sex månader utan avbrott och att de måste fostras hos person som är bosatt och mantalsskriven i Finland. I Island måste barnet och dess försörjare vara mantalsskrivna och oavbrutet ha uppehållit sig i landet minst sex månader, och beträffande Norge gäller, att barnet måste ha vistats där minst sex månader utan avbrott innan bidrag kan börja utgå. Sverige är således inte speciellt restriktivt i denna fråga. Det kan t. o. m. inträffa, att väntetiden här — vid inflyttning strax före 1 november — blir förhållandevis kort. Beredningen påpekar, att förhållandena i de nämnda länderna inte utan vidare kan jämföras med de svenska. I de övriga fördragsländerna har barnbidragen en mera renodlad karaktär av socialförsäkring, eftersom särskilda hänsyn till barnförsörjningen tas även i beskattningen. För Sveriges del fyller barnbidragen den dubbla uppgiften att vara konsumtionsstödjande för familjer i lägre inkomstklasser och att justera skattetrycket för olika familjetyper.

Familjeberedningen framhåller, att samtliga i riket bosatta inkomsttagare — och skattebetalare — i och för sig borde äga uppbära allmänna barnbidrag efter samma regler, utan hänsyn till nationalitet. Å andra sidan anses inte rent tillfälliga uppehåll i landet böra medföra rätt till bidrag. Bl. a. skulle härigenom vissa administrativa komplikationer uppkomma. Beredningen vill inte förorda någon generell ändring av nuvarande regler men anser, att överenskommelser om utbetalning av barnbidrag utan särskild väntetid efter inflyttning till riket borde kunna träffas med andra länder. Närmast till hands ligger då de länder med vilka överenskommelse redan föreligger beträffande de allmänna barnbidragen. En dylik utvidgning borde innefatta bestämmelser om sådan avisering eller intygsgivning vid flyttning länderna emellan att tillräckliga garantier skapades mot dubbeluttag eller andra former av missbruk.

Beredningen anser det tekniskt möjligt att införa nya bidragsbelopp fr. o. m. tredje kvartalet 1957, under förutsättning att beslut härom kan fattas relativt tidigt under vårriksdagen 1957.

Antalet bidrag beräknar beredningen till ca 1 832 000 under budgetåret 1957/58. Med detta antal och ett bidragsbelopp av 432 kronor per år kan kostnaderna för barnbidragen under budgetåret 1957/58 antagas komma att uppgå till 791 milj. kronor, om det förhöjda bidraget utgår fr. o. m. tredje kvartalet 1957. Ett oförändrat belopp skulle med samma antal barn kosta 531 milj. kronor. Den av höjningen föranledda kostnadsökningen skulle således uppgå till 260 milj. kronor.

Yttranden över familjeberedningens promemoria

I anledning av familjeberedningens förslag till höjning av det allmänna barnbidraget anför *socialstyrelsen*, att det i och för sig är självklart, att ett ökat direkt ekonomiskt stöd till familjerna genom återställande av det allmänna barnbidragets realvärde är önskvärt och skulle vara av en utomordentligt stor betydelse för barnfamiljerna. Styrelsen erinrar samtidigt om behovet av ökade resurser till andra samhällsåtgärder, vilka också är ägnade att vara barnfamiljerna till hjälp. En snabb utbyggnad av vissa serviceåtgärder framstår enligt styrelsen såsom så betydelsefull, att den icke får sättas i efterhand efter en kraftig höjning av det allmänna barnbidraget. Styrelsen pekar också på behovet av åtgärder för speciella kategorier av familjer. Såsom exempel på åtgärder, för vilka medel bör avsättas vid sidan av en höjning av barnbidraget, anför styrelsen ökning av möjligheterna att erhålla studiestipendier, förbättrade förhållanden inom skolväsendet, utbyggande av den sociala hemhjälpen, ökat stöd åt institutioner för halvöppen barnavård m. m., verksamhet för att bereda vila och rekreation åt husmödrar samt en höjning av de särskilda barnbidragens och bidragsförskottens belopp. Vidare framhålles, att den otillräckligt utbyggda mentalhygieniska verksamheten innebär en allvarlig fråga.

Beträffande familjeberedningens förslag till lättnader i fråga om bidrag till utländska barn i Sverige framhåller *socialstyrelsen*, att det skulle vara till fördel om man helt kunde slopa kravet på att vårdnadshavaren skall vara mantalsskriven i riket. Mantalsskrivningsregeln får ofta en från rättvisesynpunkt mindre tillfredsställande effekt. Riskerna för felutbetalningar skulle med ett totalt slopande enligt styrelsens uppfattning ej bli större än vid ett partiellt slopande enligt beredningens förslag. Vidare vore det från administrativ synpunkt önskvärt, att samma regler tillämpades för samtliga i riket bosatta utländska barn.

Villkoret om mantalsskrivning bör dock enligt *socialstyrelsens* mening ersättas av annan bestämmelse, så att större säkerhet vinnes för att det är fråga om stadigvarande bosättning. Ett krav på oavbruten vistelse i landet för barnet eller någon av föräldrarna under minst sex månader innan bidraget börjar utgå anser styrelsen tillsammans med kravet på kyrkobokföring innebära en lämplig avgränsning av kretsen bidragsberättigade utlänningar. Ett villkor om bosättning minst sex månader skulle dessutom minska risken för att bidrag uttages såväl i Sverige som i vederbörandes hemland.

Två ledamöter i *socialstyrelsen* har avgivit *särskilt yttrande*, vari bl. a. anföres, att vid en bedömning av frågan huruvida den av familjeberedningen föreslagna höjningen av barnbidragen till 432 kronor om året skall anses tillräcklig eller ej, hänsyn måste tagas till i vilken utsträckning även andra åtgärder till förbättring av barnfamiljernas läge kan komma att förverkligas.

Vidare anföres, att blott få barn numera eller i vart fall efter enhetskolans genomförande har hunnit erhålla några mera avsevärda egna inkomster innan de fyllt 17 år. På grund därav förordas en höjning till 17 år av åldersgränsen för de allmänna barnbidragen.

Statskontoret har mot bakgrunden av de med höjningen förenade betydande utgiftsökningarna stannat för att förorda förhöjt bidrag först fr. o. m. tredje barnet i familjerna. Det högre bidraget anser statskontoret böra utgå endast så länge vederbörande familj har minst tre barn under 16 år. Mot beredningens beräkningar av den erforderliga höjningen för ett återställande av bidragets realvärde har statskontoret intet att erinra. Till spörsmålet angående utsträckning av bidragsrätten till vissa kategorier av barn, omhändertagna på anstalt, anför statskontoret, att det i stället föreligger skäl att överväga om icke ytterligare grupper av anstaltsvårdade barn bör undantagas från rätt till barnbidrag.

Socialstyrelsens anslagsframställning jämte yttrande däröver

Socialstyrelsen har (skr. ^{24/8} 1956) anfört, att styrelsen i sitt förslag till anslagsäskanden för innevarande budgetår räknat med att det vid mitten av budgetåret skulle finnas 1 823 000 barn under 16 år. Enligt numera tillgängliga uppgifter kan detta antal uppskattas till 1 835 000 barn. Antalet barn i åldern 0—16 år i december 1957, alltså i mitten av budgetåret 1957/58, kan nu preliminärt beräknas till 1 839 000. Med samma beräkningsgrund som tidigare, d. v. s. det beräknade barnantalet vid budgetårets mitt multiplicerat med nuvarande barnbidragsbelopp, skulle medelsbehovet för budgetåret 1957/58 uppgå till ca 533 milj. kronor.

Socialstyrelsen erinrar, att styrelsen i samband med sina anslagsäskanden för budgetåret 1956/57 föreslagit ändring i lagen om allmänna barnbidrag innebärande att bl. a. barn intagna vid skolhem för döva och blinda skulle bli berättigade till barnbidrag under hela året. Kungl. Maj:t ansåg sig icke utan närmare utredning kunna ta ställning till förslaget. Styrelsen redovisar nu en av styrelsen gjord utredning i frågan. Styrelsen kommer till det resultatet, att det ur olika synpunkter är mindre lämpligt att ge målsmännen för barn på ifrågavarande skolhem kompensation medelst allmänt barnbidrag. I stället bör enligt styrelsens mening anstalterna erhålla anslag, som medger en tillfredsställande beklädnadsstandard för samtliga elever. Kan en dylik förbättring ernås, vill styrelsen inte längre förorda ändring av bidragsreglerna för ifrågavarande barn.

Skolöverstyrelsen, som finner det angeläget att en översyn av bestämmelserna om avgifter och förmåner inom de olika vårdformerna för handikappade och sjuka barn kommer till stånd, anser det icke f. n. motiverat att tillstyrka en höjning av beklädnadsanslagen för blind- och dövskolorna.

Föredraganden

På det familjepolitiska området har de senaste åren pågått ett omfattande utredningsarbete först genom 1954 års familjeutredning och därefter genom familjeberedningen, vilken haft att utarbeta förslag på grundval av familjeutredningens betänkande och de däröver avgivna remissyttrandena. Familjeberedningen har redovisat sina förslag i åtta särskilda promemorior (stencilerade) angående allmänna barnbidrag, ferieresor för barn och husmödrar, ekonomiskt stöd vid barns börd, hemhjälp, statligt stöd till familjesemestern, statlig studiehjälp, daghem och förskolor samt sommarkolonier och feriehem ävensom stöd åt ofullständiga familjer. I det följande torde jag få lämna en översikt över de väsentligaste punkterna i det frågekomplex som behandlats av familjeberedningen. Jag börjar härvid med de allmänna barnbidragen.

När barnavdragen i den statliga beskattningen år 1948 ersattes av allmänna barnbidrag, var huvudsyftet härmed att få till stånd en rättvisare avvägning av samhällets ekonomiska stöd åt barnfamiljerna än den som hade åstadkommit med hjälp av barnavdragen. De senare hade, till följd av statsskattens progression, den effekten att barnfamiljer i högre inkomstlägen bereddes en större ekonomisk lättnad att omvandla i nyttigheter för barnen än barnfamiljer med lägre inkomst. I de lägsta inkomstskikten var barnavdragen helt verkningslösa. Dessa med barnavdragen förknippade olägenheter kunde elimineras genom att familjestödet i stället fick formen av kontantbidrag.

De allmänna barnbidragen hade alltså vid sin tillkomst ett klart samband med skatten. Detta samband framträdde även år 1952, då barnavdragen borttogs ur den kommunala beskattningen och barnbidragen i gengäld höjdes med 30 kronor. Barnbidragens belopp har, sedan denna höjning genomfördes, förblivit oförändrat 290 kronor för barn och år. Skatte- reglerna har däremot undergått vissa justeringar. Ett noggrant mått på förändringarna sedan 1948 av beskattningens och de allmänna barnbidragens sammanlagda verkan på barnfamiljernas ekonomi kan icke erhållas. 1954 års familjeutredning har emellertid visat, att den andel av statsskatten som utgöres av barnfamiljernas skattebetalningar, med avdrag för erhållna barnbidrag, efter att ha nedgått genom barnbidragsreformen med ca 10 % av den totala statsskatten åter ökat, så att den nu har ungefär samma relativa storlek som före barnbidragens införande. Denna förändring torde i huvudsak bero på att barnbidragens nominella värde har behållits oförändrat, under det att familjernas skatteutgifter har stegrats till följd av inkomstökningar. Nedgången i barnbidragens realvärde till följd av penningvärdets förändringar, sedan bidragsbeloppet fastställdes, har av familjeberedningen beräknats till 49 %.

I detta läge framstår det som angeläget att bereda barnfamiljerna en

lättnad i deras ekonomiska börda. Att i sådant syfte återinföra barnavdrag vid beskattningen, såsom har föreslagits på sina håll, finner jag föga ändamålsenligt. De olägenheter och orättvisor, som var förbundna med barnavdragssystemet, skulle därvid i huvudsak åter uppkomma. I stället bör det allmänna barnbidraget nu höjas.

Om höjningen skall återge bidraget dess ursprungliga realvärde krävs en uppräknig med inemot 50 %. Emellertid är en upprustning även av vissa andra former för samhälleligt familjestöd påkallad. Vidare är en sänkning av kommunalskatten ett allmänt omfattat önskemål. Eftersom denna skatt är proportionell, ligger en dylik sänkning främst i de små inkomsttagarnas intresse; otvivelaktigt kommer den att gynna familjerna och ensamstående med barn. I annat sammanhang i årets statsverksproposition förebådas, att proposition om sänkning av kommunalskatten kommer att föreläggas 1957 års riksdag. Om familjestödet i övrigt skall förbättras och kommunalskatten samtidigt skall sänkas, medger icke det tillgängliga budgetutrymmet, att det allmänna barnbidraget höjs i hela den utsträckning som motsvarar förskjutningen av penningvärdet. Jag föreslår en höjning till 400 kronor för barn och år. En sådan uppräknig täcker drygt $\frac{3}{4}$ av realvärdeförsämringen. Höjningen bör, likaledes av kostnadsskäl, genomföras först fr. o. m. den 1 januari 1958.

När nu här förordas en höjning av de allmänna barnbidragen från 290 till 400 kronor om året, är det emellertid med det tilläggsförslaget, att barnbidragen måtte breddas till att på vissa villkor omfatta även åldersklasserna 16—17 år. När riksdagen på sin tid beslöt om införande av allmänna barnbidrag, gjordes en beskärning i Kungl. Maj:ts förslag, varigenom den övre åldersgränsen för barnbidragen sänktes från 18 till 16 år med motivering, att här borde samhället i stället sätta in ett aktivt studiestöd till de ungdomar, som fortsatte sin utbildning. Under åren som följde har också studiestödet till ungdomen byggts ut i flera etapper. Den utbyggnad av studiestödet, som ägt rum, har visserligen delvis kompenserat familjerna för bortfallet av barnavdragen i skatten, men studiestödet, som f. ö. i viss utsträckning existerade vid sidan om barnavdragen, har i huvudsak förbehållits en tämligen begränsad samhällsgrupp: familjer som antingen har låga inkomster eller saknar tillgång till läroanstalt på hemorten. De förefintliga stödformerna på området har haft utbildningens demokratisering som riktärke, d. v. s. siktat på att möjliggöra för mindre bemedlade överhuvudtaget att låta sina barn få yrkesutbildning eller högre skolbildning av något slag. Studiestödet har däremot icke givits den utformningen, att det avsett att kompensera för de ökade kostnader, som förorsakas föräldrarna till dessa åldersgrupper, när deras övergång till förvärvslivet och självförsörjning fördröjes av studier eller yrkesutbildning. Att utbreda de allmänna barnbidragen över ytterligare två ålders-

klasser, men begränsa dem till ungdom i åldern 16—17 år, som för fortsatt utbildning bevistar skola eller kurs av minst 4 månaders varaktighet, har föreslagits av familjebereidningen. Detta s. k. generella grundstipendium av det allmänna barnbidragets storlek skulle dock endast utgå för den tid vederbörande vistas vid skolan eller deltagar i kursen. Dylika grundstipendier till studerande ungdomar skulle enligt familjebereidningen utgöra en lämplig komplettering av barnbidragen såsom de nu utgår och ge barnfamiljerna en ekonomisk lättnad under en period, som ofta medför stora påfrestningar på deras ekonomi.

Detta bereidningens förslag förefaller mig väl motiverat. Anknytningen till undervisningsväsendet har emellertid medfört att förslaget om införande av grundstipendier har prövats också i samband med anslagen till studiehjälp under åttonde huvudtiteln och anmäles av chefen för ecklesiastikdepartementet, som även föreslår viss höjning av de nuvarande studiebidragen liksom av de behovsprövade studiestipendierna. De förslag som sålunda framlägges under åttonde huvudtiteln innebär en icke obetydlig förbättring av samhällets familjestöd sett som en helhet.

Även övriga familjestödjande åtgärder, som är aktuella, torde i detta sammanhang böra beröras något. Vissa andra kontantbidrag torde sålunda behöva omprövas. Hit hör framför allt de kontantförmåner, som är avsedda för mindre bemedlade barnaföderskor samt för ofullständiga familjer, varibland i främsta rummet de ensamstående mödrarna. Familjebereidningen har framlagt förslag om dels en omläggning och förbättring av den nuvarande mödrahjälp, dels en uppräknig av de familjerättsliga underhållsbidragen och de för ensamstående mödrar så betydelsefulla särskilda barnbidragen och bidragsförskotten. I fråga om de bägge sistnämnda stödformerna föreslår bereidningen även en del andra förändringar, bl. a. slopande eller modifiering av inkomstprövningen för särskilda barnbidrag. Till en del är förslagen alltjämt föremål för remissbehandling. Förslaget om en mödrahjälsreform har visserligen slutbehandlats av remissmyndigheterna men är, såsom chefen för socialdepartementet anført vid behandlingen i det föregående av anslaget till mödrahjälp, till sin natur så genomgripande, att ytterligare överväganden krävs innan ställning kan tagas till förslaget. De särskilda barnbidragen och bidragsförskotten står i så nära samband med den samhälleliga pensioneringen, att frågan om en förbättring av dessa förmåner icke lämpligen kan bedömas, förrän ställning tagits till allmänna pensionsbereidningens blivande principförslag.

Emellertid är de ensamstående mödrarnas ekonomiska situation sådan, att varje lättnad, som kan åstadkommas utan dröjsmål, är angelägen. Chefen för justitiedepartementet torde senare i år anmäla fråga om uppräknig av de familjerättsliga underhållsbidragen — vilka har särskild be-

tydelse just för de ensamma mödrarna — i sådan omfattning som motsvarar ökningen av levnadskostnaderna under de senaste fem åren. Även efter en generell uppräknig av löpande underhållsbidrag för barn torde, enligt familjeberedningens beräkningar, bidragen till mellan 20 och 30 % av barnen till ensamstående mödrar alltså komma att lyda på belopp, som understiger 50 kronor för månad och i vissa fall ligger avsevärt lägre. Det uppenbart otillräckliga stöd som underhållsbidrag eller bidragsförskott till så låga belopp erbjuder de ensamstående mödrarna har föranlett familjeberedningen att föreslå ett system, som för dylika fall innebär att samhället lämnar ett utfyllnadsbidrag motsvarande skillnaden mellan 50 kronor för månad och det ådömda eller avtalade lägre underhållsbidraget. Familjeberedningens ifrågavarande förslag remissbehandlas f. n. Jag har för avsikt att taga slutlig ställning till förslaget i sådan tid att proposition i ämnet kan föreläggas årets riksdag.

I detta sammanhang må även erinras om det av bostadspolitiska utredningen framlagda förslaget att de statliga bostadsrabatterna skall utvidgas till vissa ettbarnsfamiljer, bland vilka de ensamstående försörjarna skall inta en särskilt gynnad ställning.

Vid sidan av kontantbidragen till olika kategorier barnhushåll tilldrar sig de sociala serviceanordningarna ett allt större intresse. Av stor vikt är att de tjänster som samhället tillhandahåller barnfamiljerna i form av institutioner utbygges och förbättras. Jag syftar härvid främst på behovet av institutioner för barntillsynen samt av social hemhjälp, vilket otvivelaktigt har vuxit genom ökningen av antalet förvärvsarbetande gifta kvinnor i städerna och uttunnningen av landsbygdens arbetskraft. Att de ifrågavarande serviceanordningarnas nuvarande kapacitet är otillräcklig i förhållande till den växande efterfrågan från barnfamiljernas sida får anses övertygande styrkt.

I syfte att stimulera utbyggnaden av anordningar för barntillsynen höjdes statsbidraget till driften av daghem och eftermiddagshem i fjol med 40 %, vilket i stort sett motsvarade stegringen av utgifterna för personal och kosthåll sedan statsbidragen infördes. Under punkten 29 föreslår jag, att en viss höjning nu genomföres även beträffande bidraget till lekskolorna. Därjämte föreslår jag, i anslutning till ett förslag av familjeberedningen, att staten skall stödja en försöksverksamhet med nya former av småbarnsinstitutioner i och för en smidigare anpassning till ändringar i bebyggelse- och befolkningsstrukturen, till den skiftande omfattningen av mödrarnas förvärvsarbete och till behovet av investeringsbegränsningar.

Till de serviceanordningar för familjerna, varpå stor efterfrågan råder, hör vidare den sociala hemhjälpen. Den är numera en högt uppskattad

institution både i stad och på landet. Dess omfattning är dock långtifrån tillräcklig för att tillgodose behovet. För att underlätta för kommunerna att utvidga den sociala hemhjälpen har jag under punkten 16 i det föregående lagt fram förslag om viss förbättring av statsbidraget till denna verksamhet, vilket bör möjliggöra en ökning av antalet hemvårdarinnor.

Familjeberedningens förslag till förbättringar av det offentliga familjestödet omfattar också vissa ändringar av gällande regler beträffande ferieresor för barn och husmödrar med syfte att göra dessa förmåner mera allmänt åtkomliga för en större del av barnfamiljerna. I samband därmed har beredningen även framlagt förslag om en utbyggnad av anordningar för familjesemestern. Vidare föreslår beredningen en del förändringar av reseverksamhetens administration. Emellertid tangerar förslagen beträffande reseverksamheten delvis de frågor som behandlats av 1948 års järnvägstaxekommitté i dess nyligen avgivna betänkande. Då de olika förslag som sålunda föreligger bör prövas i ett sammanhang, och då förslagets genomförande skulle medföra relativt betydande kostnadsökningar, torde frågan om ändring av villkoren för reseförmånerna få upptagas senare. Detsamma gäller beredningens förslag om familjesemester.

Såsom jag förut anfört bör det allmänna barnbidraget höjas till 400 kronor för barn och år fr. o. m. den 1 januari 1958. Tanken på en differentiering av bidragsbeloppet till de barnrika familjernas förmån kan jag icke ansluta mig till. De av familjeberedningen anförda skälen häremot finner jag bärande. Bidragen bör alltså liksom hittills utgå med samma belopp för varje barn, oavsett familjens storlek.

Även i övrigt anser jag, att de nuvarande bidragsbestämmelserna bör i stort sett bibehållas. Åldersgränsen bör inte ändras; familjer med ungdomar i åldern 16—17 år, som fortsätter sin utbildning i skola eller kurs av viss längd, bör dock, såsom jag tidigare anfört, erhålla ett grundstipendium av barnbidragets storlek.

Familjeberedningens förslag att allmänna barnbidrag i vissa fall skall kunna utgå för utländska barn även då nuvarande mantalsskrivningsvillkor inte är uppfyllt är jag inte f. n. beredd att ta ställning till. De administrativa konsekvenserna vid en sådan ändring liksom av socialstyrelsens alternativa förslag bör ytterligare undersökas med hänsyn till de svårigheter, som kan uppstå vid tillämpningen av resp. förslag.

Socialstyrelsens tidigare framlagda förslag att bidraget för barn, som vistas vid anstalter för döva och blinda, skulle — i motsats till vad som nu gäller — få behållas av föräldrarna torde, sedan styrelsen förklarat sig inte längre vidhålla yrkandet, numera ha förlorat sin aktualitet.

Förslag till den ändring av lagen om allmänna barnbidrag som erfordras på grund av vad jag i det föregående anfört bör föreläggas riks-

dagen genom särskild proposition, vilken jag torde få anmäla senare denna dag.

Den uppräknig av de allmänna barnbidragen som jag föreslagit i det föregående föranleder en väsentlig ökning av anslagsbehovet. Anslaget till Allmänna barnbidrag är för innevarande budgetår uppfört med 527 000 000 kronor. Medelsbehovet kan beräknas stiga med ca 4 000 000 kronor på grund av ökning av antalet barn i bidragsberättigad ålder samt med ca 101 000 000 kronor på grund av den för senare hälften av budgetåret föreslagna höjningen av beloppet. Anslaget bör sålunda för nästa budgetår upptagas till sammanlagt 632 000 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Allmänna barnbidrag* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 632 000 000 kronor.

[24] 11. **Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	2 000 000	2 056 758
1956/57 (statsliggaren s. 318)	2 260 000	
1957/58 (förslag)	2 300 000	

Anslaget för innevarande budgetår har beräknats efter en kostnad av 55 öre per barnbidragsanvisning.

Socialstyrelsen har (skr. ²⁴/₈ 1956) uppskattat medelsbehovet för nästa budgetår till 2 280 360 kronor under förutsättning att ersättningen till postverket skall utgå med 55 öre för varje under år 1956 verkställd utbetalning. Styrelsen föreslår, att anslaget uppföres med 2 300 000 kronor.

Föredraganden

Vad jag föreslagit under föregående punkt torde ej påverka medelsbehovet under nu ifrågavarande anslag. *Socialstyrelsens* anslagsberäkning synes böra godtagas. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 2 300 000 kronor.

[25] 12. Ersättning till barnavårdsnämnderna för bidragsförskott

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	4 600 000	3 896 049
1955/56	5 500 000	7 312 674
1956/57 (statsliggaren s. 318)	5 500 000	
1957/58 (förslag)	6 500 000	

Enligt bidragsförskottslagen bestrides utgift för bidragsförskott, i den mån ersättning ej kunnat uttagas av den underhållsskyldige, till tre fjärdedelar av statsverket och till en fjärdedel av den kommun, vars barnavårdsnämnd beviljat förskottet.

Socialstyrelsen har (skr. ^{24/8} 1956) erinrat, att maximibeloppet för bidragsförskott fr. o. m. den 1 juli 1953 höjts från 324 till 600 kronor för år. Bidrag till kommuns kostnader för bidragsförskott under visst budgetår skall sökas hos länsstyrelsen före utgången av påföljande budgetår. Höjningen av maximibeloppet har sålunda belastat anslaget först fr. o. m. budgetåret 1955/56. Vidare har bidragsförskottslagen fr. o. m. den 1 juli 1956 ändrats i vissa avseenden. Dessa lagändringar torde dock inte komma att påverka storleken av anslagsbehovet för budgetåret 1957/58.

Styrelsen anför, att maximibeloppet för bidragsförskott — liksom för särskilda barnbidrag — i dagens läge är alldeles för lågt. Om beloppet uppräknas, så att det kommer något så när i paritet med de faktiska barnkostnaderna, skulle för många ensamstående kvinnor ernås en bättre garanti mot ekonomiskt nödläge än vad som f. n. är fallet. En höjning av bidragsförskottets maximibelopp torde vidare komma att påverka storleken av underhållsbidragen i gynnsam riktning. Bidragsförskotten utgör nämligen ofta vägledning för dem som upprättar avtal, och indirekt kan man härigenom få en reglering av avtalsuppgörelserna, vilket skulle ha stor betydelse för de ensamstående mödrarna. Styrelsen föreslår, att maximibeloppet för bidragsförskott fr. o. m. den 1 juli 1957 höjes till 1 200 kronor för år.

Ett bifall till styrelsens förslag påverkar anslagsbehovet först fr. o. m. budgetåret 1959/60. Med hänsyn till anslagsbelastningen under budgetåret 1955/56 föreslår styrelsen, att anslaget uppföres med 7 000 000 kronor, vilket innebär en ökning med 1 500 000 kronor.

Statskontoret är med hänsyn till familjeberedningens utredningsuppdrag ej berett ingå på ett bedömande av socialstyrelsens äskande. Därest resultatet av beredningens arbete ej framlägges till 1957 års riksdag förutsätter ämbetsverket att de bidrag som bestrides av ifrågavarande anslag utgår efter oförändrade grunder.

Föredraganden

Såsom jag nämnt under punkten 23 i det föregående har familjeberedningen avlämnat en promemoria angående stöd åt ofullständiga familjer, vari förslag framlägges i fråga om bl.a. bidragsförskotten. Promemorian remissbehandlas f. n. I angivna sammanhang har jag anfört, att jag inte räknar med att föreslå proposition till årets riksdag om ändring rörande bidragsförskottens belopp.

Mot socialstyrelsens beräkning av medelsbehovet under ifrågavarande anslag har jag ingen annan erinran än att höjningen av anslaget i avbidan på ytterligare erfarenheter bör begränsas till 1 000 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till barnavårdsnämnderna för bidragsförskott* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 6 500 000 kronor.

[26] 13. Bidrag till uppförande eller inrättande av barnhem

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	800 000	927 000
1956/57 (statsliggaren s. 318)	800 000	
1957/58 (förslag)	100	

Enligt gällande bestämmelser må statsbidrag utgå till landsting, kommun, förening, stiftelse eller annan för anordnande av barnhem, som upptagits i sådan plan för barnhemsvårdens ordnande, varom förmäles i 40 § barnavårdslagen, så ock, där särskilda skäl därtill föreligger, för annat barnhem, som befinner tillgodose ett allmänt behov. Statsbidrag utgår, där den som ämnar anordna barnhem för ändamålet uppför nybyggnad, med högst $\frac{3}{4}$ av byggnadskostnaderna — utgifter för anskaffande av tomt eller inventarier däri ej inräknade — dock att bidraget ej må överstiga 9 000 kronor för varje vårdplats. Där byggnad för ändamålet inköpes och där till barnhem tages i anspråk i vederbörandes ägo befintlig byggnad, må bidraget ej överstiga 6 000 resp. 4 000 kronor per vårdplats. Statsbidrag beviljas av Kungl. Maj:t och utbetalas av socialstyrelsen sedan barnhemmet färdigställts.

Socialstyrelsen har (skr. $\frac{24}{8}$ 1956) erinrat, att styrelsen år 1952 föreslagit att bidragsbeloppen skulle höjas. Detta förslag har av olika skäl inte vunnit beaktande. Styrelsen hemställer, att denna fråga upptages till behandling snarast möjligt.

Styrelsen har vidare anfört, att av riksdagen bör begäras bemyndigande för Kungl. Maj:t att bevilja bidrag intill visst belopp. Vidare måste medel anvisas för utbetalning av bidrag till färdiga barnhem. På grund av att

ganska lång tid förflyter mellan beviljandet av bidrag och utbetalningen sammanfaller ej dessa belopp.

Styrelsen föreslår, att Kungl. Maj:t måtte begära riksdagens medgivande att under budgetåret 1957/58 bevilja bidrag med samma belopp som under innevarande budgetår eller med 1 250 000 kronor. Beträffande medelsanvisningen har styrelsen anfört, att den 30 juni 1956 återstod 1 405 711 kronor av de tidigare beviljade anslagen. Med inräknande av det för innevarande budgetår anvisade anslaget, 800 000 kronor, står alltså 2 205 711 kronor till förfogande under detta budgetår. Enligt styrelsens beräkningar kommer 1 512 000 kronor att betalas ut under budgetåret, vilket innebär, att vid budgetårets utgång skulle finnas en reservation av 693 711 kronor. Då utgifterna under budgetåret 1957/58 kan preliminärt uppskattas till 297 000 kronor, torde ytterligare medelsanvisning icke behövas för budgetåret. Styrelsen hemställer därför, att anslaget anvisas med ett formellt belopp av 100 kronor.

Statskontoret har anfört, att det alltjämt bör anstå med omprövning av frågan om höjning av bidragsbeloppen.

Föredraganden

Jag kan fortfarande inte tillstyrka någon omprövning av grunderna för ifrågavarande statsbidrag. Riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t att bevilja statsbidrag till uppförande eller inrättande av barnhem avser för innevarande budgetår ett belopp av högst 1 250 000 kronor. Kungl. Maj:t har under år 1956 fastställt nya barnhemsplaner för tiden t. o. m. den 30 juni 1961. Med hänsyn till omfattningen av planerade nybyggnader av barnhem under de närmaste åren torde sistnämnda belopp utan olägenhet kunna minskas. Då det å andra sidan är svårt att närmare beräkna när nybyggnadsbehoven gör sig gällande, bör beloppet ej vara alltför snävt. Jag förordar därför, att Kungl. Maj:t utverkar riksdagens bemyndigande att för nästa budgetår bevilja statsbidrag med högst 1 000 000 kronor. Mot socialstyrelsens beräkning av medelsbehovet för utbetalning av statsbidrag har jag intet att erinra.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) medgiva, att statsbidrag till uppförande eller inrättande av barnhem under budgetåret 1957/58 beviljas med högst 1 000 000 kronor;

b) till *Bidrag till uppförande eller inrättande av barnhem* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 100 kronor.

[27] 14. Bidrag till driften av barnhem

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	2 400 000	1 909 450
1955/56	2 200 000	2 275 531
1956/57 (statsliggaren s. 318)	2 000 000	
1957/58 (förslag)	2 000 000	

Statsbidrag till driften av barnhem utgår för varje i barnhemmet intaget barn med en krona 50 öre per dag på villkor att vårdavgift inte uttages med högre belopp än tre kronor för dag och barn. För mödrahem, å vilket meddelas särskild utbildning i barnavård och husligt arbete och som står under tillsyn av överstyrelsen för yrkesutbildning, må statsbidrag utgå med tre kronor 50 öre för dag och barn på villkor, att vårdavgift inte uttages.

Socialstyrelsen har (skr. ²⁴/₈ 1956) erinrat, att styrelsen tidigare föreslagit att statsbidraget per vård dag skall höjas. Styrelsen hemställer, att frågan härom upptages till behandling snarast möjligt.

För budgetåret 1957/58 beräknar styrelsen antalet vårdplatser med statsbidrag om en krona 50 öre till 4 700 och antalet platser med statsbidrag om tre kronor 50 öre till 30. Platserna beräknas bli utnyttjade till 80 %. Styrelsen hemställer, att anslaget upptages till oförändrat belopp.

Statskontoret har anfört, att det alltjämt bör anstå med omprövning av frågan om ändrade bidragsgrunder.

Föredraganden

Socialstyrelsen har tidigare vid flera tillfällen framfört önskemål om ändrade grunder för bidragen till driften av barnhem. Senast vid anmälan av ifrågavarande anslag för innevarande budgetår anförde jag (V ht 1956 s. 46), att denna fråga var av den beskaffenheten att den inte lämpligen borde upptagas isolerad utan i det större sammanhang som aktualiserades av allmänna statsbidragsutredningens väntade förslag. Enligt vad jag inhämtat kommer utredningen inte att framlägga något förslag rörande statsbidragen till landstingen. Jag anser mig dock inte f. n. kunna förorda någon ändring av grunderna för nu ifrågavarande bidrag. Frågan härom synes böra prövas i ett större sammanhang. Mot *socialstyrelsens* beräkning av medelsbehovet för nästa budgetår har jag intet att erinra.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till driften av barnhem* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 kronor.

[28] 15. **Bidrag till utbildning av föreståndare vid barnhem**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	41 300	41 300
1956/57 (statsliggaren s. 319)	45 100	
1957/58 (förslag)	48 400	

Av anslaget bestrides statens andel av kostnaderna för den av Allmänna barnhuset anordnade utbildningen av föreståndare vid barnhem. Enligt beslut vid 1953 års riksdag skall statens bidrag — frånsett stipendieutgifter — motsvara hälften av utbildningskostnaderna.

Huvudmannen har (skr. 7/6 1956) hemställt, att anslaget höjes med 11 900 kronor.

De kostnader till vilka staten anses böra lämna bidrag har upptagits till 114 000 kronor. Jämfört med de kostnader till vilka statsbidrag beräknats för innevarande budgetår, 90 200 kronor, innebär förslaget en höjning med 23 800 kronor. Av kostnadsökningen hänför sig 4 848 kronor till uppflyttning av rektorstjänsten från 23 till 29 lönegraden. Uppflyttningen är nödvändig för att tjänsten skall kunna besättas med en utbildnings- och undervisningsledare, som har en grundlig och för tjänsten lämplig psykologisk och pedagogisk skolning och erfarenhet samt helst även utbildning och erfarenhet på den sociala barnavårdens område. Vidare beräknas kostnadsökningar med 1 140 kronor för höjd lön till assistenten i anslutning till 1956 års löne reglering för statstjänstemännen samt på grund av löneklassuppflyttning, med 4 100 kronor till pensionsavgifter för rektor och assistent, med ca 8 000 kronor till höjda föreläsnings- och lektionsarvoden samt ökning av timantalet, med 1 728 kronor till bibliotek och undervisningsmateriel samt diverse, varjämte 4 000 kronor upptagits till anordnande av en fortbildningskurs för barnhemsföreståndarinnor. — Statsbidraget beräknas till hälften av 114 000 kronor eller 57 000 kronor.

Socialstyrelsen har tillstyrkt den begärda höjningen av statsbidraget.

Statskontoret har erinrat, att verksamheten blivit fullt utbyggd först under budgetåret 1955/56, varför ytterligare erfarenheter bör vinnas, innan rektorsbefattningens lönegradsplacering tages under omprövning. Kostnaderna bör uppräknas med dels 1 848 kronor för höjda löner till rektor och assistent på grund av 1956 års löne reglering för statstjänstemännen, dels ca 3 000 kronor för pensionsavgift för assistenten och dels 728 kronor för diverse försäkringsavgifter. Pensionsavgiften för rektor bör upptagas med oförändrat belopp liksom den för föreläsnings- och lektionsarvoden beräknade kostnaden. Med hänsyn till att vid seminariets tillkomst förut-sattes att en viss minskning av timantalet skulle vara möjlig, bör det inte nu ifrågakomma att öka antalet undervisningstimmar. Någon höjning av föreläsningsarvodena bör inte heller medgivas. Nu utgående arvoden torde

ej vara lägre än de, som tillämpas vid andra liknande utbildningsanstalter, exempelvis vid distriktsskötterskeskolan. Ämbetsverket förutsätter, att de förnyade yrkandena om höjning av anslaget till bibliotek och undervisningsmateriel samt om medel till anordnande av en fortbildningskurs för barnhemsföreståndarinnor inte röner tillmötesgående.

De kostnader, till vilka statsbidrag bör utgå för nästa budgetår, beräknas av statskontoret till 95 800 kronor. Anslaget bör upptagas till hälften härav eller till 47 900 kronor.

Statens lönenämnd har i fråga om rektorstjänsten åberopat sitt utlåtande över huvudmannens framställning om anslag för innevarande budgetår (V ht 1956 s. 48). Beträffande timarvodena anser lönenämnden, att en omprövning endast bör ske i samband med en allmän översyn av liknande arvoden.

Föredraganden

Jag är fortfarande inte beredd att förorda, att löneställningen för rektor omprövas. Jag kan vidare inte tillstyrka, att statsbidrag utgår till den föreslagna fortbildningskursen. Ej heller är jag beredd förorda någon utökning av timantalet i gällande kursplan eller att medel beräknas för höjning av föreläsningсарvodena. Däremot tillstyrker jag, att kostnaderna räknas upp med 3 000 kronor till pensionsavgift för assistenten, 1 848 kronor för höjd lön till rektor och assistent på grund av 1956 års lönereglering samt löneklassuppflyttning, ytterligare 1 000 kronor till bibliotek och undervisningsmaterial samt 728 kronor för vissa avgifter till sjuk- och yrkesskadeförsäkringen.

Kostnadsökningen under nästa budgetår bör sålunda beräknas till 6 576 kronor. De kostnader vartill statsbidrag bör lämnas beräknar jag därför till (90 200 + 6 576) 96 776 kronor. Statsbidraget bör utgöra hälften härav eller — i avrundat belopp — 48 400 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till utbildning av föreståndare vid barnhem* för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 48 400 kronor.

[29] 16. Bidrag till driften av anstalter för halvöppen barnavård

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	3 050 000	3 011 412
1956/57 (statsliggaren s. 319)	3 650 000	
1957/58 (förslag)	4 220 000	

På anslaget fanns vid utgången av budgetåret 1955/56 en reservation av 248 423 kronor.

Gällande bestämmelser m. m.

Inom ramen för tillgängliga medel kan statsbidrag utgå till daghem, förskolor (lekskolor), eftermiddagshem och jordbruksdaghem, som drives av kommuner, föreningar och industriföretag. Till andra institutioner än jordbruksdaghem utgår statsbidraget dels till avlönande av personal, som fyller vissa kompetenskrav (lönebidrag), dels ock, där måltider tillhandahålles barnen, till kostnaderna för bespisning (kostbidrag). Lönebidraget utgår i regel med dels en tredjedel av de grundlönebelopp institutionens huvudman fastställt, dels bidrag till ålderstillägg. Bidragen är maximerade på sätt framgår av följande tablå.

Lönebidrag för år och tjänst	Daghem och eftermiddagshem		Leksolor	
	Ortsgrupp			
	2 och 3	4 och 5	2 och 3	4 och 5
Grundlönebidrag, högst $\frac{1}{3}$ av kr.	4 830	5 460	3 450	3 900
Ålderstillägg, högst kr.	250	300	180	210

För särskilt skattetyngda kommuner kan grundlönebidraget uppgå till högst hälften av de angivna beloppen. Kostbidraget utgör 21 öre per barn och måltid.

Till jordbruksdaghem utgår statsbidrag med i regel högst 60 % av driftkostnaderna.

Ansökningar om statsbidrag avgöres av socialstyrelsen, efter yttrande av barnavårdsnämnden. Statsbidrag utbetalas halvårsvis i efterskott.

Enligt en undersökning, som på uppdrag av 1954 års familjeutredning företagits av socialstyrelsen, fanns det den 1 oktober 1954 i hela landet 256 kommunala eller kommunalt understödda daghem samt 23 privata. Antalet platser på de förra var ca 10 200 och på de senare ca 650. Det övervägande antalet platser fanns i städerna. Endast några hundra redovisades på övriga orter. Städer med mer än 40 000 invånare hade närmare $\frac{4}{5}$ av hela antalet platser. Antalet kommunala eller kommunalt understödda förskolor (lekskolor) var 592 den 1 oktober 1954. Dessutom fanns det 120 privata förskolor. Antalet platser på de förra var 25 300 och på de senare ca 3 500. Även förskolorna återfinns framförallt i de större städerna. Eftermiddagshemmen var 104 med ca 2 500 platser. Antalet jordbruksdaghem var 92. Av dessa fanns 25 i Skåne och 67 i Norrland. Tillsammans mottog de ca 2 500 barn.

Vid sidan av nämnda institutioner för den halvöppna barnavården har familjedaghemmen kommit att spela en betydelsefull roll för tillsynen av barnen. Härmed avses enskilda hem, som upplåtes för att under dagen ge vård och tillsyn åt små barn. Många familjedaghem ordnas privat. I täm-

ligen stor omfattning har dock kommunerna numera en organiserad förmedling av familjedaghem. De ekonomiskt sämst ställda erhåller viss kommunal subvention för kostnaderna. Kommunalt organiserad familjedaghemsvetsksamhet förekom år 1954 i 56 städer och ett fåtal övriga orter. Sammanlagt placerades ca 1 800 barn i här avsedda familjedaghem.

1954 års familjeutrednings betänkande

Verksamheten vid institutionerna för den halvöppna barnvården samt det statliga stödet åt denna har diskuterats av 1954 års familjeutredning i dess betänkande om Samhället och barnfamiljerna (SOU 1955: 29).

Utredningen konstaterar, att förskolornas pedagogiska och sociala fördelar är klarlagda och att allmän enighet synes råda om behovet av en utbyggnad av dem. Lämpligheten av att såsom sker i många andra länder knyta förskolan till skolan har diskuterats, men en omorganisation i denna riktning synes enligt utredningens mening icke nu vara aktuell för vårt lands del. Enligt kommunernas uppgifter hade 1954 minst 17 000 barn sökt komma in i förskola men inte kunnat beredas plats.

Beträffande daghemmen och familjedaghemmen påpekar utredningen, att tveksamhet råder på många håll om önskvärdheten av att samhället tillskapar institutioner för dagvård av småbarn. Den psykologiska forskningen har klarlagt den stora betydelsen för barnets utveckling av dess kontakt med modern under de första levnadsåren. Utredningen framhåller dock, att ifrågavarande forskning gäller barn, som helt berövats sin mor och uppfostrats på anstalt. Att modern under viss del av dagen överlåter barnens vård på andra har icke framstått som en faktor, som i och för sig skulle ha bestämda skadeverkningar. Undersökningar av det mödraklientel som utnyttjar daghem och familjedaghem har visat, att dessa mödrar ofta har särskilda svårigheter av ekonomisk eller annan art. Utredningen anser det med hänsyn härtill ur såväl barnens som mödrarnas synpunkt helt befogat, att samhället hjälper dem att ordna barntillsynen.

Familjeutredningen rekommenderar, att såväl daghem som familjedaghem utbygges men framhåller, att det är angeläget att vårdens kvalitet höjes. Beträffande familjedaghemsvetsksamheten betonas särskilt betydelsen av urvalet av hem och den kontinuerliga kontakten med dessa. Kvalificerade kommunala tjänstemän med pedagogisk och social utbildning och med tillräcklig tid att fördjupa sitt arbete bör enligt utredningen ha hand om verksamheten.

Enligt uppgift från kommunerna har år 1954 ansökningar förelegat om daghemsplass för 5 300 barn, vilka icke kunnat tagas emot.

När det gäller eftermiddagshemmen konstaterar familjeutredningen, att det finns ett stort behov av att tillsyn ordnas för yngre skolbarn, vilkas mödrar har förvärvsarbete. De nuvarande eftermiddagshemmen synes

emellertid inte alltid erbjuda den rätta formen för skolbarnens omhändertagande. Det är därför önskvärt att nya former prövas på detta område.

Jordbruksdaghemmen ägnas ingen närmare granskning av familjeutredningen, som inskränker sig till att konstatera, att de tycks fylla ett behov i de delar av landet där de förekommer.

Utredningen rekommenderar, att den verksamhet av olika slag som en kommun bedriver för barn och ungdom skall ges en mera enhetlig ledning och göras till föremål för en samordnad planering. Försök bör vidare göras med nya former för småbarnsverksamhet såsom halvdaghem, smådaghem och eftermiddagshem i ny utformning. Utredningen föreslår, att statsmedel ställas till förfogande för försöksverksamheten, som bör ledas av en särskild nämnd, knuten till socialstyrelsen.

Yttranden över familjeutredningens betänkande

Över familjeutredningens betänkande har yttranden inhämtats av myndigheter och organisationer, vilka angivits under punkten 23 i det föregående.

Utredningens uttalande angående behovet att bygga ut förskolorna vinner anslutning av flertalet av de remissorgan, som tagit upp spörsmålet. *Socialstyrelsen* anför t. ex., att styrelsen har sökt animera kommunerna att anordna förskolor i större omfattning än som skett, och *medicinalstyrelsen* anser förskolornas betydelse från uppfostringssynpunkt odiskutabel. *Svenska socialvårdsförbundet* finner förskolornas pedagogiska värde så stort, att efterhand bör komma till stånd en utbyggnad, som motsvarar efterfrågan. Positiva synpunkter på förskolornas verksamhet utvecklas vidare i yttranden av *länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Kronobergs, Västmanlands, Gävleborgs och Jämtlands län samt omkring tjugo kommuner och ett tiotal organisationer.*

Landsorganisationen anför, att daghemmen bör ges företräde vid den fortsatta utbyggnaden av den halvöppna barnvården. Först när tillfredsställande antal daghemsplatser inrättats kan det anses berättigat att koncentrera verksamheten på sådana typer av barnstugor, som främst syftar till att tillgodose pedagogiska målsättningar. När de ekonomiska resurserna inte räcker för att fylla behovet av båda slagen institutioner, måste möjligheter först skapas för de förvärvsarbetande kvinnorna att få tillsynen av sina barn ordnad.

Utredningens diskussion om heldagsvården av barn kommenteras i ett stort antal yttranden. *Socialstyrelsen* hyser allvarliga betänkligheter mot daghemsvården och håller före, att man bör vara försiktig vid utbyggnaden av denna. En sådan bör komma till stånd endast där det föreligger ett uppenbart behov av heldagstillsyn för barn. Familjedaghemmen är enligt styrelsens mening ett värdefullt komplement till daghemmen. Styrelsen betonar dock, att värdet av denna vårdform är helt beroende av verksam-

hetens uppläggning och anför, att familjedaghemmen bör komma i åtnjutande av statsbidrag. *Medicinalstyrelsen* anser, att daghemsvården har sina bestämda nackdelar såväl ur fysisk som psykisk synpunkt och att dess ersättande med familjedagvård är önskvärt, om garantier kan skapas för att denna utvecklas på ett riktigt sätt. *Länsstyrelserna i Stockholms, Kalmar, Göteborgs och Bohus* och *Västmanlands län* uttalar sig allmänt för en utbyggnad av daghem och familjedaghem, under det att bl. a. *länsstyrelserna i Kristianstads, Värmlands och Jämtlands län* särskilt framhäver, att verksamheten med familjedaghem bör förstärkas. En fortsatt utbyggnad av daghemmen med hänsyn till arbetsmarknadens behov av kvinnlig arbetskraft förordas av *arbetsmarknadsstyrelsen* och *Svenska arbetsgivareföreningen*. Ett flertal *kommunala* organ anser en utbyggnad av familjedaghemmen angelägen.

Landsorganisationen anser, jämte bl. a. *Sveriges förskollärares riksförbund*, att familjedaghemsvärksamheten bör ses som ett komplement till de fasta daghemmen. Även *länsstyrelsen i Östergötlands län* vill sätta de fasta daghemmen före familjedaghemmen vid en utbyggnad.

Länsstyrelserna i Västernorrlands, Jämtlands och Västerbottens län uttalar sig för en begränsning av samhällets åtaganden för att hjälpa mödrarna med barneftersynen. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* anser sålunda, att såsom förutsättning för att samhället skall ordna barntillsynen bör gälla att sociala skäl föreligger eller att moderns arbete är betydelsefullt från samhällets synpunkt.

Förslaget om försöksverksamhet stödjdes i princip av samtliga remissorgan, som yttrat sig härom, bl. a. *socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen* och *statens institut för folkhälsan* samt ett flertal *kommuner* och *organisationer*. Behovet av en särskild nämnd för ändamålet ifrågasattes dock i yttranden av *Sveriges husmodersföreningars riksförbund, Yrkeskvinnors samarbetsförbund, Riksförbundet landsbygdens folk* och *Folkpartiets kvinnoförbund*.

Promemoria av allmänna statsbidragsutredningen

I betänkande om primärkommunala driftbidrag (SOU 1956: 8) anförde allmänna statsbidragsutredningen, att det inte syntes lämpligt att med ett allmänt statsbidrag avlösa bidraget till driften av anstalter för halvöppen barnavård. Skälet härtill var att verksamhet med stöd av sådant bidrag bedreves ej blott av kommuner utan även av föreningar och stiftelser även om av industriföretag eller eljest i helt enskild regi.

Under förutsättning att bidraget bibehålles som ett speciellt driftbidrag har utredningen undersökt möjligheterna att förenkla bidragsgivningen. I eu i juni 1956 avlämnad promemoria angående förenklad statsbidragsgivning till driften av anstalter för halvöppen barnavård (stencilerad) erinrar

utredningen om att lönerna för de befattningshavare vid inrättningarna för den halvöppna barnavården som innehar bidragsberättigade tjänster i stort sett är reglerade enligt centrala överenskommelser. Befattningshavarna är inplacerade i lönegrader och löneklasser. De faktiskt utbetalade lönerna har numera upphört att påverka storleken av lönebidraget, då de är större än de i bidragskungörelsen angivna maximibeloppen för grundlöner och ålderstillägg.

På grund av denna utveckling finns enligt utredningens mening ej längre anledning att skilja på bidrag till grundlön och bidrag till ålderstillägg. Ett enhetligt bidrag bör utgå, som anknytes till befattningshavarens faktiska löneställning.

Vid valet mellan olika metoder för att konstruera bidraget har utredningen ansett, att förutom kravet på enkelhet även vikten av bidragets värdebeständighet bör särskilt beaktas. Utredningen föreslår, att kostbidraget slopas och bidragsberäkningen helt anknytes till de bidragsberättigade tjänsterna. För att önskemålet om värdebeständighet skall bli tillgodosett, bör bidraget icke utgå med ett visst i författning angivet belopp per tjänst utan beräknas på grundval av de centralt överenskomna, indexreglerade lönerna. Beräkningen bör förenklas så, att bidragsunderlaget alltid bestäms till det belopp som motsvarar näst högsta löneklassen i ifrågakommande lönegrader.

Då det inte är uteslutet att de centrala löneförhandlingarna kan avslutas först efter det första kalenderhalvårets utgång, kan det enligt utredningens mening ifrågasättas, huruvida icke bidragsutbetalningen bör äga rum halvårsvis i efterskott i stället för halvårsvis.

I fråga om bidragsprocenten anför utredningen att, därest den ursprungligen avsedda relationen mellan statens och huvudmännens kostnader skall återställas, procenttalen bör bli 35 för lekskolorna och 60 för daghem och eftermiddagshem. Skall i stället den nuvarande kostnadsfördelningen behållas, blir procenttalen 15 för lekskolorna och 30 eller 35 för daghem och eftermiddagshem.

Yttranden över allmänna statsbidragsutredningens promemoria

Efter remiss har yttranden avgivits av socialstyrelsen, statskontoret, riksräkenskapsverket, Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund, som samtliga ansluter sig till förslaget i dess huvuddelar.

Statskontoret förordar dock, under hänvisning till att bidraget ytterst blir beroende av löneöverenskommelser mellan arbetsgivare- och arbetstagarorganisationer, att en maximering införes beträffande de lönebelopp efter vilka bidraget skall utmätas. Vidare bör tillses, att befattningshavare, vilkas löner skall ligga till grund för statsbidragsgivningen, icke anställas till för stort antal i förhållande till arbetets omfattning eller för arbetsuppgifter, som det bör ankomma på annan personal, exempelvis ekonomi-

biträden, att utföra. Beträffande bidragets utanordnande anför statskontoret, att tillräckliga skäl icke anförts för en ändring av nuvarande ordning.

Socialstyrelsen framhåller, att ifrågakommande personal är placerad i lönegraderna 10—16, alltså i sju olika lönegrader. Med den föreslagna bidragsberäkningen skulle man få räkna med sju olika lönebelopp i fyra ortsgrupper och för två personalkategorier, vilket utgör 56 olika bidragsbelopp. Ett sådant förfarande innebär enligt styrelsens mening icke någon förenkling av nuvarande system. Styrelsen föreslår i stället ett system med bidrag till viss procent av fixerade bidragsunderlag, oberoende av de faktiska lönegradsplaceringarna. Som bidragsunderlag bör tjäna genomsnittet av näst högsta löneklassen i ifrågakommande lönegrader, f. n. 14 löneklassen. Ny löneklass bör fastställas, om genomsnittet förändras till följd av nya avtal. Med en sådan modifiering av utredningens förslag minskas antalet bidragsbelopp till åtta, vilket skulle betyda en förenkling. *Socialstyrelsen* anser, i likhet med utredningen, att bidrag som regel skall behöva utgå endast en gång årligen i efterskott men att undantag härifrån bör göras för hårt trängda föreningar, som bör beredas möjlighet att erhålla bidrag halvårsvis i efterskott.

Familjeberedningens promemoria

Familjeberedningen har i en den 4 oktober 1956 avlämnad promemoria (stencilrad) behandlat vissa frågor rörande daghem och förskolor.

Beredningen anser det till fullo klarlagt, att en utbyggnad av småbarnsinstitutionerna är angelägen.

Förskolornas pedagogiska och sociala värde är allmänt erkänt, framhåller beredningen och anför, att de behövs i alla slag av kommuner. Särskilt angeläget är det att de finns i de större städernas nybyggda bostadsområden, där det bor ett stort antal nyinflyttade barnfamiljer. Bl. a. understryker beredningen värdet av den kontakt i uppfostringsfrågor, som kan komma till stånd mellan föräldrar och förskolornas lärarpersonal. Beträffande utbyggnadsbehovet anför beredningen, att det mål som 1946 års kommitté för den halvöppna barnavården uppställt för utbyggnaden fram till 1960, 150 platser per 1 000 barn i förskoleåldern, icke kan betraktas som någon överdrift.

Att genom åläggande för kommunerna göra förskolan obligatorisk anser beredningen icke aktuellt f. n. Liksom hittills bör inrättandet av förskolor vara frivilligt, och de bör vara anknutna till den barnavårdande verksamheten i övrigt. Eventuella experiment med förskola inom skolans ram bör emellertid följas med stort intresse, då en samordning mellan skolan och förskolan kan komma att aktualiseras framdeles.

Beredningen föreslår en höjning av statsbidraget till förskolorna med 40 %, motsvarande den höjning som 1956 beslutades beträffande bidraget till daghem och eftermiddagshem.

Beträffande heldagsvården anför beredningen, att meningarna är delade i frågan, om institutionsvården eller familjevården är att föredraga. Till förmån för den senare vårdformen har framhållits, att familjedaghem är en smidigare och billigare form än fasta daghem och att de för barnen innebär en naturligare och mindre tröttande miljö. Å andra sidan har betonats, att familjedaghemsverksamheten befinner sig på försöksstadiet och att garantier saknas för att familjedaghemmen erbjuder en fullgod miljö.

Beredningen finner det självklart, att staten liksom hittills skall ge stöd åt daghemmen. Stödet bör ha den omfattning, som fastställdes genom 1956 års beslut. Beredningen anser det emellertid rimligt, att statligt stöd ges även åt familjedaghemsverksamheten. Man kan tänka sig att statsbidrag för verksamheten beräknas per vård dag, men beredningen finner en sådan bidragskonstruktion medföra administrativa komplikationer och föreslår, att staten i stället bidrager till lönen åt de tjänstemän som i kommunen handhar familjedaghemsverksamheten. Statsbidraget skulle härigenom stimulera till att verksamheten ställdes under kvalificerad ledning. Beredningen anför härom i huvudsak följande.

Det råder allmän enighet om vikten av att familjedaghemsverksamheten handhas av kvalificerade ledare. På de flesta orter, där sådan verksamhet i något större omfattning förekommer, har kommunerna anställt särskilda personer för förmedling av hem och för inspektion m. m. Om man undantar kommuner med mycket liten familjedaghemsverksamhet och för de övriga räknar med ett medeltal av 50 hem per inspektris, behövs för den nuvarande verksamheten ca 30 inspektriser. Under nästkommande år kan antalet beräknas till ca 50. Ett införande av statsbidrag till dessa inspektriser för familjedaghemmen torde kunna effektivt bidra till att stimulera kommunerna till en intensifiering av verksamheten och till en förbättrad tillsyn.

Familjedaghemsinspektriserna bör i statsbidragshänseende likställas med personal vid daghem. Med hänsyn till vikten av att den psykologisk-pedagogiska sidan av verksamheten fördjupas anser beredningen, att ett villkor för statsbidraget bör vara att inspektriserna är utbildade förskollärare. För annan välkvalificerad person bör dispens medges.

Beträffande eftermiddagshem och jordbruksdaghem anför beredningen, att bidrag bör utgå i samma omfattning som hittills.

Beredningen framhåller, att en effektivt organiserad kommunal planering och ledning har avgörande betydelse för omfattningen och kvaliteten på verksamheten inom den halvöppna barnavårdens område. Vissa kommuner har för planering och samordning anställt pedagogiskt och socialt kvalificerade konsulenter. Dessa kan medverka vid planering av lekrområden och av lokaler för barninstitutioner och för fritidsverksamhet. De kan vidare verka för en samordning av barnverksamhetens olika grenar, däribland även anordningarna för barns sommarvistelse, följa deras utveckling och jämföra resultaten. På grund av den stora betydelse för verksamhetens fortsatta utveckling som anställandet av konsulenter kan få anser

beredningen det önskvärt, att staten genom bidrag stimulerar kommunerna att anställa konsulenter. Antalet konsulenter är nu omkring 20. Beredningen räknar med att det kan komma att fördubblas under ett år. Konsulenterna bör ha förskolläraryt utbildning, men dispens bör kunna ges.

I fråga om statsbidragets konstruktion ansluter sig familjeberedningen till allmänna statsbidragsutredningens förslag. Lönebidraget till personal vid daghem och eftermiddagshem, till inspektriser för familjedaghem och till konsulenter för den halvöppna barnavården och angränsande områden bör beräknas till ca 32 % av lönen och till personal vid förskolorna till ca 19 %.

Med hänsyn till de invändningar som anförts mot daghemmen i deras nuvarande form föreslår beredningen, att möjligheterna att inrätta daghem i nya former skall prövas. Denna prövning skall enligt beredningens förslag äga rum inom ramen för en försöksverksamhet, omfattande även anordningar för barns sommarvistelse och stimulerad genom ett statsbidrag till högre procent än för institutioner av gängse typ. Såsom exempel på försöksinstitutioner inom den halvöppna barnavårdens område nämner beredningen små daghem, inrättade i vanliga bostadslägenheter och avsedda för mindre grupper av barn i blandade åldrar, halvdaghem för barn till deltidsarbetande mödrar och fritidshem för yngre skolbarn.

Försöksverksamheten bör läggas under socialstyrelsen. Det bör åligga styrelsen att uppdraga en allmän ram för försöksverksamheten, att pröva ansökningar om bidrag samt ange den period, under vilken verksamheten i de enskilda fallen bör försiggå i försöksform. Huvudmännen bör genom styrelsens försorg få biträde av expertis, som bör delta i detaljplaneringen av varje särskild försöksinstitution.

Beredningen föreslår, att en rådgivande nämnd tillsättes för att biträda socialstyrelsen vid planeringen av försöksverksamheten. I nämnden, som bör tillsättas av Kungl. Maj:t, bör ingå representanter för föräldraintressena samt sakkunniga rörande psykologisk-pedagogiska, sociologiska, sociala, medicinska och plantekniska frågor.

Statsbidrag till försöksinstitutioner bör enligt förslaget utgå med 70 % av personalkostnaderna.

Medelsbehovet för statsbidrag till inspektriser för familjedaghemmen samt till kommunala konsulenter beräknas av beredningen till 300 000 kronor för budgetåret 1957/58.

Beträffande försöksverksamheten förutsätter beredningen, att under budgetåret 1957/58 ca 100 anställda, räknat i helårstjänster, kommer att vara sysselsatta i denna verksamhet, inräknat anordningarna för barns sommarvistelse. Kostnaderna för lönebidrag till personal inom hela försöksverksamheten, jordbruksdaghemmen oräknade, uppskattas till i runt tal 700 000 kronor.

Yttranden över familjeberedningens promemoria

Efter remiss har yttranden över familjeberedningens promemoria avgivits av socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, statskontoret, arbetsmarknadsstyrelsen, länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Örebro, Gävleborgs och Norrbottens län, de kommunala myndigheter som svarar för den halvöppna barnvården samt för ferieanordningarna för barn i 17 städer, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Svenska socialvårdsförbundet, Målsmännens riksförbund, Högerns kvinnoförbund, Folkpartiets kvinnoförbund och Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund.

Barnvårdsnämnden i Kiruna anför, att den ej har något att erinra mot innehållet i promemorian, medan däremot *Högerns kvinnoförbund* med hänsyn till angelägenheten av en skattesänkning icke anser sig kunna medverka till de föreslagna åtgärderna.

Beredningens uttalande att småbarnsinstitutionerna bör byggas ut understrykes i ett antal yttranden. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* samt *barnvårdsnämnderna i Nacka, Sundbyberg, Södertälje och Trelleborg* uttalar sig allmänt för en utbyggnad av småbarnsinstitutionerna, under det att *arbetsmarknadsstyrelsen* framhåller, att uppmärksamhet främst bör ägnas åt behovet att bygga ut institutioner för heldagsvård, vilka har den största betydelsen från arbetsmarknadssynpunkt. *Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund* finner i rådande situation, att tillsynen av förvärvsarbetande mödrars barn genom daghem är den viktigaste uppgiften inom den halvöppna barnvården. Förbundet riktar uppmärksamheten på den kraftiga nedgången i kommunernas daghemsbyggande och framhäver, att en lösning av kommunernas kreditvärigheter bör sökas. Ehuru förskolornas verksamhet är pedagogiskt-psykologiskt värdefull, måste deras utbyggnad stå tillbaka vid en jämförelse med det socialt betingade önskemålet om ytterligare daghemsplatser. *Barnvårdsnämnden i Örebro* anser däremot, att försiktighet bör iakttagas vid anordnandet av ytterligare daghem och att behovet av barntillsyn i första hand bör tillgodoses genom familjedaghem. Samma mening företrädes av *länsstyrelsen i Gävleborgs län* som yttrar, att de fasta daghemmen inte bör byggas ut, förrän det visats att tillräckligt med familjedaghem ej kan anskaffas inom kommunen. Däremot bör lekskoleverksamheten enligt länsstyrelsens mening befrämjas, och kommuner som ej har lekskolor bör stimuleras att inrätta sådana.

Angelägenheten av att bygga ut förskolorna framhålles vidare i yttranden av *medicinalstyrelsen, länsstyrelserna i Malmöhus och Örebro län* och *Målsmännens riksförbund*. *Folkpartiets kvinnoförbund* förordar en snabbare utbyggnad av förskolorna än beredningen tänkt sig. Målet bör enligt förbundets mening vara att förskolorna skall kunna ta emot alla barn i åldern 4—6 år, där föräldrarna så önskar. En plan för förskolornas ut-

byggnad på längre sikt bör framläggas. *Styrelsen för Västerås stads barnstugor* uttalar sig i liknande riktning och anser, att förskolorna även bör ge plats för i olika avseenden handikappade barn, icke skolmogna och psykiskt efterblivna. Riktlinjer bör i samband härmed utfärdas angående fördelningen av det ekonomiska ansvaret mellan kommuner och lands-ting.

Socialstyrelsen delar helt beredningens uppfattning att verksamheten bör byggas ut. I fråga om förskolornas utbyggnad vill styrelsen gå längre än beredningen och anför, att varje samhälle med tätortskaraktär och modern bostadsbebyggelse med anledning av den kontinuerliga förändringen av samhällsstrukturen får samma behov av barntillsyn som de större städerna. Behovet sammanhänger bl. a. med trafikriskerna och med svårigheterna att ha tillsyn över barnen, när dessa är utomhus. Emedan förskolorna har en viktig uppgift att fylla under barnens mest intensiva lekålder som en för deras utveckling lämplig miljö och som förmedlande länk mellan hem och skola, anser styrelsen att förskolor bör upprättas även på landsbygden.

Beredningens förslag om en höjning av statsbidraget till förskolorna vinner stöd i flertalet yttranden. *Statskontoret* anser sig dock, under hänvisning till det statsfinansiella utrymmet, icke kunna stödja förslaget. I anslutning till att *Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund* hävdar, att daghemmen bör äga prioritet framför lekskolorna vid en fortsatt utbyggnad, uttalar förbundet tveksamhet rörande nödvändigheten att nu höja statsbidraget för de senare.

Åtskilliga remissorgan anser den föreslagna höjningen otillräcklig och uttalar sig för en justering till statsbidragets ursprungliga realvärde. I samband därmed bör även statsbidraget till daghem höjas, så att den vid bidragens tillkomst bestämda kostnadsrelationen mellan staten och huvudmännen blir återställd. I sådan riktning uttalar sig *socialstyrelsen*, som anser, att bidraget till förskolor bör utgöra 35 % av personalens löner och bidraget till daghemmen 60 % av lönen till kvalificerad personal. Även *Svenska stadsförbundet* och *Svenska landskommunernas förbund* föreslår sådan jämkning av bidragen att den ursprungligen gällande kostnadsrelationen återställs. I yttranden av *sju kommunala organ* framföres liknande synpunkter. *Svenska socialvårdsförbundet* anser det principiellt riktigt, att statsbidraget till förskolorna ges samma storlek som statsbidraget till folkskolan. Emellertid är förbundet f. n. benäget att föreslå samma procentuella bidrag som till daghemmen. Båda dessa bidrag synes i görligaste mån efter hand böra höjas, så att de kommer att täcka så stor del av kostnaderna som från början var fallet med statsbidraget till daghemmen.

Förslaget till ändrade grunder för bidragsberäkningen, vilket sammanfaller med vad allmänna statsbidragsutredningen föreslagit, förän-

leder i stort sett inga invändningar, bortsett från nyss refererade erinringar angående bidragsprocenten. *Barnavårdsnämnden i Motala* anser emellertid, att tillvägagångssättet kan starkt ifrågasättas, då anställande av personal och bidrag till deras löner inte i och för sig utgör garantier för en framgångsrik verksamhet. Bidraget bör i stället konstrueras så, att det täcker viss procentuell del av totalkostnaderna.

Familjeberedningens förslag att vidga statsbidragsgivningen till familjedaghemmen tillstyrkes eller lämnas utan erinran i flertalet remissyttranden. Med delvis olika motiveringar avvisas dock tanken av ett antal remissorgan. *Statskontoret* anser, att det bör ankomma på kommunerna att finansiera den effektivare kontroll över familjedaghemsverksamheten som kan befinnas erforderlig, varför statsbidrag för detta ändamål icke bör utgå. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* är av den principiella uppfattningen att nya befattningar av inspekterande eller konsulterande karaktär ej bör inrättas, förrän det med säkerhet kan konstateras, att de verkligen är nödvändiga. Likaså bör försiktighet iakttagas med nya former av statsbidrag. Ytterligare erfarenhet bör därför avvaktas, innan ställning tages till statsbidragsfrågan. *Svenska socialvårdsförbundet* antar, att befattningarna kommer att knytas till barnavårdsnämnderna eller i vart fall till en viss sektor av deras område och finner det icke lämpligt att till kommunala befattningshavare av ifrågavarande slag införa något som helst statsbidrag. En liknande tankegång återkommer i yttrande av *Svenska landskommunernas förbund*, som anför, att behovet av sådana tjänster som nu är i fråga icke kan anses vara större än behovet av andra tjänster, vilka erfordras för barnavårdsnämndernas verksamhet. Förbundsstyrelsen finner det inte heller sannolikt, att statsbidraget kommer att stimulera till flera tjänster än kommunerna kommer att inrätta ett sådant bidrag förutan. Även *barnavårdsnämnden i Hälsingborg* anser, att bidraget får en ringa stimulansverkan och tror inte att kommunerna behöver något uppmuntringsbidrag för att övergå från de kostnadskrävande daghemmen till familjedaghemmen. Nämnden avstyrker på det bestämdaste förslaget om statsbidrag. Förslaget om bidrag till inspektriser avstyrkes också av *Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund*, som finner att erforderlig inspektion av familjedaghemmen bör kunna utövas av de kommunala konsulenter som föreslås av beredningen.

Ett flertal remissorgan tillstyrker förslaget om statsbidrag till avlönande av kommunala konsulenter, som skulle leda och samordna verksamheten inom den halvöppna barnavården och vissa andra anordningar för barns och ungdoms omhändertagande. I några yttranden framföres emellertid kritik mot förslaget.

Barnavårdsnämnden i Stockholm tror, att ett införande av statsbidrag för konsulenttjänster kommer att få mycket ringa betydelse för utbygg-

nad av den halvöppna barnavården. Bidraget är ej av sådan storlek att det utgör tillräckligt incitament för kommunerna att i någon utsträckning av betydelse inrätta konsulenttjänster, innan frågan härom med hänsyn till verksamhetens omfattning automatiskt uppkommer. Om ett bidrag införes, förutsätter nämnden att det inte skall binda kommunernas möjligheter att på lämpligaste sätt efter förhållandena i varje ort organisera och leda den halvöppna barnavården.

Länsstyrelsen i Norrbottens län anser, att konsulentverksamhet inom den halvöppna barnavården har en uppgift att fylla, men kan icke biträda beredningens förslag om statsbidragsvillkor och om kommunalt huvudmannaskap. Länsstyrelsen finner det vara mera ändamålsenligt, att konsulenterna anställas regionalt, exempelvis av socialvårdsförbunden, samt att full ersättning för kostnaderna utgår av statsmedel.

En avvisande hållning till förslaget intar *statskontoret*, som håller före, att kostnaderna för konsulentverksamheten bör bestridas helt utan tillskott av statsmedel. *Barnavårdsnämnden i Djursholm* avstyrker också förslaget och *barnavårdsnämnden i Karlskrona* anför, att anställandet av befattningshavare av denna typ ej bör utgöra villkor för statsbidrag. *Svenska socialvårdsförbundet* och *Svenska landskommunernas förbund* ställer sig också avvisande och anför samma motivering som ligger till grund för deras avstyrkande av statsbidrag till familjedaghemsinspektörer. På liknande grunder avstyrkes förslaget av *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*.

Beredningens förslag om startande av försöksverksamhet med nya former av institutioner för halvöppen barnavård, vilken skulle omfatta även anordningar för barns sommarvistelse, har blivit föremål för ett livligt intresse från remissorganens sida. Förslaget tillstyrkes eller lämnas utan erinran av alla remissorgan, som yttrat sig däröver, utom *statskontoret*, som anser, att förslaget är alltför lösligt i konturerna för att kunna läggas till grund för en närmare bedömning. Först bör en grundlig plan för verksamheten utarbetas. *Medicinalstyrelsen* finner, utan att taga ställning till de olika formerna för barns omhändertagande, att en försöksverksamhet skulle vara av värde men ifrågasätter om inte det föreslagna bidraget är väl högt med hänsyn till det bidrag som utgår till nuvarande institutioner. *Landskommunernas förbund* uttalar, att behov föreligger av försöksverksamhet men är också tveksamt beträffande den föreslagna bidragsprocenten, Det synes förbundsstyrelsen riktigare, att statsbidraget till nuvarande verksamhetsformer avväges så, att den ursprungliga kostnadsfördelningen återställs. I sådant fall är det icke nödvändigt att i statsbidragshänseende göra skillnad mellan nuvarande institutioner och försöksinstitutionerna.

Socialstyrelsen, Målsmännens riksförbund och *Folkpartiets kvinnoför-*

bund, som tillstyrker förslaget, framhåller att en intensifierad forskning samtidigt bör komma till stånd på den halvöppna barnavårdens område. *Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund* vill gärna se en försöksverksamhet bedrivas men betecknar det som i viss utsträckning ett önsketänkande att tro det vara möjligt för samhället att finna andra former — utan de nackdelar som anses behäfta daghemmen — för en heldagstillsyn i den omfattning som daghemmen kan lämna. I detta sammanhang fäster förbundet uppmärksamheten på läget för mödrar med oregelbundet skiftarbete. Problemet med tillsyn av dessa mödrars barn får f. n. en högst otillfredsställande lösning.

Beredningens förslag tillstyrkes av samtliga *sju länsstyrelser*. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* understryker som särskilt lämpligt att bidaget till försöksinstitutioner utgår med högre belopp än för övriga. En i princip positiv ståndpunkt till förslaget om försöksverksamhet företrädes också av *samtliga* barnavårdsnämnder eller andra *kommunala organ* som yttrat sig över promemorian, samt av *Svenska stadsförbundet* och *Svenska socialvårdsförbundet*. Stadsförbundets styrelse förutsätter, att bidrag skall kunna komma ifråga även för sådan försöksverksamhet som redan påbörjats på kommunernas eget initiativ. *Folkskolestyrelsen i Trelleborg* uttalar, att statsbidrag med den högre procenten även bör utgå till försöksverksamhet för samordning förskola—folkskola. Styrelsen anför bl. a., att elevavgifter ej kan uttagas vid sådan försöksverksamhet, varför verksamheten blir relativt kostsam för kommunen.

Samtidigt som enigheten är stor om att försöksverksamhet bör komma till stånd, är omdömena om de av beredningen skisserade typerna av försöksinstitutioner mycket blandade. I ett flertal yttranden förekommer positiva omdömen, särskilt beträffande de små daghemmen i bostadsmiljö, men även starkt kritiska synpunkter framföres, bl. a. med hänsyn till svårigheter med personal och höga driftkostnader.

Rörande förslaget om en rådgivande nämnd, som skulle biträda socialstyrelsen med planeringen och ledningen av försöksverksamheten är meningarna delade, men flertalet remissorgan som yttrar sig i frågan tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran.

Socialstyrelsens anslagsframställning

Socialstyrelsen har (skr. ²⁴/₈ 1956) anmält, att statsbidrag för innevarande budgetår sökts för 838 institutioner för halvöppen barnavård, jordbruksdaghemmen undantagna (186 daghem och eftermiddagshem samt 652 förskolor). Antalet har från budgetåret 1955/56 ökat med 43. Ökningen hänför sig helt till lekskolor. För budgetåret 1957/58 räknar styrelsen med att antalet ansökningar skall öka med ytterligare omkring 50, därav fyra avseende daghem och övriga avseende lekskolor. Statsbidrag kan alltså beräknas komma att sökas för ca 890 institutioner.

Styrelsen framhåller, att bidragsgrunderna bör modifieras utöver vad som skett genom uppräknigen av anslaget för budgetåret 1956/57, för att statsbidragens relativa betydelse ej skall bli mindre än som ursprungligen avsetts. Med hänsyn till att allmänna statsbidragsutredningens förslag nu föreligger och förväntas snart bli prövat av statsmakterna, har styrelsen dock ansett sig böra beräkna medelsbehovet enligt oförändrade grunder, utom i fråga om lönebidraget för lekskolor, som bör höjas med 40 %.

Under förutsättning att den föreslagna höjningen av lönebidraget till lekskolor kommer till stånd, beräknar styrelsen, på grundval av nu föreliggande ansökningar om bidrag, ett genomsnittligt statsbidrag av 2 260 kronor per lekskola och 15 370 kronor per daghem. Med dessa beräkningar uppgår medelsbehovet för lönebidrag och kostbidrag för budgetåret 1957/58 till i runt tal 4 500 000 kronor.

Antalet jordbruksdaghem uppgick den 1 juli 1956 till 83, vilket innebar en minskning med 10 i förhållande till antalet vid samma tidpunkt 1955. Nedgången beror på att verksamheten i vissa kommuner tillfälligt nedlagts under 1956. Styrelsen har för avsikt att komplettera jordbruksdaghemmen med en experimentverksamhet, som syftar till en smidigare anpassning till aktuella behov på landsbygden. För försöksverksamheten på landsbygden räknar styrelsen därför med oförändrat belopp eller 215 000 kronor.

Medelsbehovet för budgetåret 1957/58 beräknas, med hänsyn till befintlig reservation, till $(4\,500\,000 + 215\,000 - 35\,000)$ 4 680 000 kronor.

Föredraganden

Såsom jag framhållit i samband med behandlingen av de allmänna barnbidragen (p. 23) är det av stor vikt att de sociala serviceanordningar, som samhället tillhandahåller barnfamiljerna, utbygges och förbättras. Detta gäller icke minst institutionerna för tillsyn och vård av barn, särskilt med hänsyn till dessa institutioners betydelse för förvärvsarbetande mödrar. Att en fortsatt utbyggnad bör komma till stånd på detta område är en allmän uppfattning. Däremot har olika åsikter gjort sig gällande rörande riktlinjerna för utbyggnaden. Daghem och förskolor har värderats olika i förhållande till varandra; detsamma gäller daghem och familjedaghem. Ofta har det sålunda ansetts, att daghemmen bör ges företräde framför förskolorna, emedan de förra betjänar dem som har det största behovet av hjälp med barntillsynen, nämligen mödrar med yrkesarbete på heltid. Å andra sidan har en viss skepsis gjort sig gällande mot daghemmen både på grund av kostnaderna och därför att de för vissa barn inte visat sig alldeles lämpliga. Till förmån för familjedaghemmen anförs, att de representerar en relativt billig form av barntillsyn och att de medger en mera individuell vård än daghemmen. Mot familjedaghemmen har i sin tur åberopats kontrollsvårigheter m. m. Det är inte min avsikt att söka gradera

de olika tillsynsformerna ur värdesynpunkt; jag är övertygad om att de samtliga behöver utbyggas. Avgörandet rörande verksamhetens inriktning måste i varje kommun tillkomma kommunens organ med hänsynstagande till de skiftande kommunala förhållandena. Endast begränsade uppgifter bör i detta sammanhang ankomma på statsmakterna.

Ett område, där staten har anledning att engagera sig, är enligt min mening en försöksverksamhet med syfte att utröna värdet av nya vårdformer och att rationalisera och förbättra de nuvarande. 1954 års familjeutredning har föreslagit statlig bidragsgivning till en dylik försöksverksamhet, som skulle omfatta bl. a. anordningar på den halvöppna barnavårdens område och för barns sommarvistelse. Familjeberedningen har sedermera upptagit förslaget och hemställt om anvisande av 700 000 kronor för ändamålet. Dess förslag har rönt ett positivt intresse vid remissbehandlingen. Vissa invändningar har dock gjorts mot en del av de exempel på försöksanordningar, som familjeberedningen skisserat.

Även enligt min mening skulle en försöksverksamhet av angivet slag kunna ge vägledande erfarenheter för en fortsatt utbyggnad av institutionerna inom den halvöppna barnavården. Praktiska försök med nya verksamhetsformer bör sålunda stimuleras. Jag tillstyrker därför förslaget om en försöksverksamhet på förevarande område och föreslår, att för nästa budgetår ett anslag av 100 000 kronor anvisas för ändamålet. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om dispositionen av dessa medel. Den av familjeberedningen framförda tanken att inrätta en rådgivande nämnd för att biträda socialstyrelsen vid försöksverksamheten anser jag mig inte böra tillstyrka. En sådan anordning torde bli alltför tungrodd. Däremot förutsätter jag, att anslaget till försöksverksamhet skall kunna tagas i anspråk även för att tillgodose eventuella behov av tillfällig expertis för verksamheten.

Försöksverksamheten bör, av skäl som jag redovisar vid behandlingen i det följande av anslaget till Bidrag till driften av barnkolonier m. m., även kunna avse ferievistelse för barn.

Statsbidraget för daghem och eftermiddagshem höjdes 1956 med ca 40 %. Denna höjning beräknades i stort sett motsvara ökningen av livsmedels- och lönekostnaderna från år 1943, då statsbidragsgivningen infördes. Någon ytterligare höjning av detta bidrag kan inte nu komma i fråga. Däremot bör en viss höjning av bidraget till förskolorna komma till stånd. Jag kan dock inte nu tillstyrka större höjning av bidraget till dessa än med 20 %.

Allmänna statsbidragsutredningen har lagt fram förslag till nya grunder för beräkningen av statsbidraget. Förslaget, som i huvudsak har tillstyrkts i yttrandena, biträdades även av familjeberedningen. Det föreslagna systemets innebörd är att kostbidraget slopas och att lönebidraget utgår med viss procent av den kvalificerade personalens avtalsenliga löner. Syftet med

förslaget är att förenkla arbetet med bidragsberäkningen samt göra bidraget värdebeständigt. Då ifrågavarande bidrag utgår från ett reservationsanslag bör dock en automatiskt verkande anknytning till de faktiska lönerna undvikas. Vad förenklingssyftet angår har statsbidragsutredningens förslag vissa brister; med den av socialstyrelsen föreslagna modifieringen synes dock förslaget medföra en förenkling, som är värd att genomföra. Jag tillstyrker sålunda, att bidragsgrunderna ändras på sådant sätt, att det särskilda kostbidraget avskaffas och att bidraget helt utgår som lönebidrag. Detta bör för varje ortsgrupp bestämmas till två belopp, ett för daghem och eftermiddagshem samt ett för förskolor. Nämda belopp bör f. n. i enlighet med socialstyrelsens förslag beräknas på grundval av löneklass 14 (1956 års löner). Beloppen bör alltså, för att motsvara nu utgående bidrag med den av mig föreslagna höjningen av bidraget till förskolor, för daghem och eftermiddagshem utgöra ca 32 % av nämnda lön samt för förskolor ca 16 %. I fråga om sättet för utbetalning av statsbidraget kan jag ansluta mig till vad socialstyrelsen anfört.

Enligt familjeberedningens förslag skall bidrag till försöksverksamhet kunna utgå med högst 70 % av lönekostnaderna. Jag anser det emellertid inte lämpligt att fixera någon viss bidragsprocent. Denna bör bestämmas från fall till fall. Så högt bidrag som familjeberedningen tänkt sig synes knappast kunna komma i fråga.

Familjeberedningen har vidare föreslagit, att statsbidragsgivningen skall vidgas till att omfatta även avlöandet av kommunala inspektriser för familjedaghem samt konsulenter för planering och ledning av den halvöppna barnavården och vissa andra anordningar för barnens välfärd. Bl. a. med hänsyn till de dryga byggnads- och driftkostnaderna för daghem är det önskvärt att familjedaghemmen kommer till användning i fall där större fluktuationer i barnantalet kan förutses eller avstånden skulle bli för stora inom det rekryteringsområde ett ordinärt daghem behöver ha. Härvidlag måste emellertid stora krav ställas på kontrollen av familjedaghemmens lämplighet. Jag har därför givetvis ingen erinran mot familjeberedningens tanke att en effektiv tillsyn över familjedaghemmen genom kvalificerad personal bör stimuleras. Jag är också övertygad om att en ökning av antalet kommunala konsulenter för den halvöppna barnavården vore av värde. Emellertid kan jag inte fränkänna den kritik, som vid remissbehandlingen riktats mot förslaget i denna del, ett visst berättigande. Särskilt mot bakgrunden av strävandena att förenkla statsbidragssystemet framstår det som mindre lämpligt att nu införa nya statsbidrag till speciella kommunala tjänster, vilka dessutom kan komma i fråga endast i ett begränsat antal kommuner. Då det vidare inte finns någon anledning att antaga, att kommunerna skulle göra en utbyggnad av sin organisation på ifrågavarande områden beroende av statsbidrag, anser jag mig böra avstyrka familjeberedningens förslag om särskilt statsbidrag till inspektriser för familjedaghem och konsulenter för halvöppen barnavård.

Medelsbehovet för bidrag till daghem, eftermiddagshem, förskolor och jordbruksdaghem under nästa budgetår uppskattar jag med den av mig förordade höjningen av bidraget till förskolorna till 4 220 000 kronor, vilket innebär en ökning med 570 000 kronor i förhållande till anslaget för innevarande budgetår. För bidrag till försöksverksamhet bör ett särskilt reservationsanslag uppföras under rubriken Försöksverksamhet rörande daghem m. m.

Beträffande sistnämnda anslag gör jag hemställan under nästa punkt. Här hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till driften av anstalter för halvöppen barnavård* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 4 220 000 kronor.

[30] 17. **Försöksverksamhet rörande daghem m. m.** Åberopande vad jag anfört under nästföregående punkt hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försöksverksamhet rörande daghem m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

[31] 18. **Bidrag till utbildning av personal inom den halvöppna barnavården m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	288 600	291 444
1956/57 (statsliggaren s. 319)	381 000	
1957/58 (förslag)	384 500	

Vid utgången av budgetåret 1955/56 fanns på anslaget en reservation av 9 248 kronor.

Driftbidrag utgår f. n. till sju förskoleseminarier, nämligen Socialpedagogiska seminariet och Södra KFUK:s pedagogiska institut, båda i Stockholm, Uppsala förskoleseminarium, Fröbelinstitutet i Norrköping, Örebro förskoleseminarium och Luleå förskoleseminarium (enkelseminarier) ävensom Göteborgs folkskoleseminarium (dubbelseminarium, d. v. s. med två parallellavdelningar). Totalt kan det årliga statsbidraget uppgå till högst 50 800 kronor för varje enkelseminarium och högst 76 600 kronor för dubbelseminariet i Göteborg. — I terminsavgifter får för varje elev uttagas högst 150 kronor, d. v. s. 300 kronor per läsår. Seminarierna är dessutom skyldiga att hålla friplatser till visst minimiantal, varje enkelseminarium 10 och Göteborgsseminariet 20.

Socialstyrelsen har (skr. ^{24/8} 1956) upplyst, att samtliga seminarier — trots den utökning av statsbidraget som beslöts vid 1956 års riksdag — fortfarande har en mycket ansträngd ekonomi. Styrelsen föreslår, att statsbidraget till föreläsningar och lektioner i anslutning till 1956 års lönereg-

lering för statstjänstemännen höjes med ett belopp motsvarande 4 % å utgående timarvoden eller med 480 kronor för enkel- och 640 kronor för dubbelseminarium, vilket skulle medföra en kostnadsökning av 3 520 kronor. Vidare bör seminarierna beredas kompensation för det minskade värdet av årsavgifterna. Dessa är sedan 1945 maximerade till 300 kronor per elev och läsår. Sedan avgifterna maximerades har penningvärdet ändrats samtidigt som seminariernas utgifter stigit högst väsentligt. För att seminarierna skall hållas skadeslösa för penningvärdesförändringen erfordras en höjning av årsavgiften med 150 kronor för varje betalande elev. Principiellt önskar socialstyrelsen, att avgifterna för eleverna helt täckes av statsbidrag. I den utredning om förstatligande av förskoleseminarierna som styrelsen förbereder kommer ett detaljerat förslag härom att framläggas. I avvaktan på resultatet av denna utredning och då styrelsen finner det icke vara rimligt att belasta eleverna med ökade avgifter, föreslår styrelsen, att medel anvisas för att kompensera seminarierna för det minskade värdet av årsavgifterna. För ändamålet erfordras 6 000 kronor för varje enkelseminarium och 12 000 kronor för dubbelseminariet eller sammanlagt 48 000 kronor. Nu utgående statsbidrag för friplatser bör höjas i motsvarande mån, d. v. s. till 1 500 kronor för enkelseminarium och 3 000 kronor för dubbelseminariet, innebärande en ökning med 12 000 kronor.

Genomföres dessa förslag ökar det maximala statsbidraget för enkelseminarium med 7 980 kronor till 58 780 kronor och för dubbelseminariet i Göteborg med 15 640 kronor till 92 240 kronor, vilket innebär en sammanlagd ökning med 63 520 kronor.

Härjämte föreslår styrelsen, att 71 000 kronor anvisas till kursverksamhet, varav 50 000 kronor till en fortbildningskurs för personal vid förskoleinstitutioner som mottager handikappade barn, 15 000 kronor till en sådan kurs för daghemsföreståndarinnor samt 6 000 kronor till en kurs för förskollärare som tar hand om elever och praktikanter. Vidare vill styrelsen disponera eventuellt uppkommande reservation på anslaget för fortbildningskurser.

Medelsbehovet under anslaget beräknas sålunda öka med (63 520 + 71 000) 134 520 kronor.

Statskontoret har inte något att erinra mot att statsbidrag får utgå till lektionsarvoden enligt föreslagna grunder. Någon uppräknings av gällande maximibelopp för bidrag till lektioner och föreläsningar anser statskontoret däremot inte påkallad.

Föredraganden

Fr. o. m. innevarande budgetår har en betydande höjning skett av statsbidragen till förskoleseminarierna. Ehuru jag är medveten om att även efter denna höjning åtminstone vissa av seminarierna har en ansträngd ekonomi, är jag inte beredd att förorda någon väsentlig ändring av bi-

dragsgrunderna. Jag kan därför inte tillstyrka socialstyrelsens förslag om statsbidrag i form av kompensation för det minskade värdet av elevernas årsavgifter och höjning av statsbidraget för friplatser. Dock bör bidraget till lektioner och föreläsningar höjas med ett belopp motsvarande 4 % å utgående timarvoden eller med 480 kronor för enkel- och 640 kronor för dubbelseminarium. Maximibidraget till lektioner och föreläsningar bör i anslutning härtill få utgå med 24 480 resp. 32 640 kronor. Den av mig förordade höjningen av statsbidraget drar en årlig kostnad av 3 520 kronor.

Någon medelsanvisning till den av socialstyrelsen föreslagna kursverksamheten kan jag inte tillstyrka. Socialstyrelsen bör emellertid efter Kungl. Maj:ts medgivande få använda den på anslaget befintliga reservationen till anordnande av fortbildningskurser för förskollärare.

Medelsbehovet under anslaget för nästa budgetår uppskattar jag till (381 000 + 3 520) 384 520 kronor. Anslaget bör avrundas till 384 500 kronor.

Aberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till utbildning av personal inom den halvöppna barnvården m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 384 500 kronor.

[32] 19. Ferieresor för barn

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	2 400 000	2 152 658
1956/57 (statsliggaren s. 320)	2 400 000	
1957/58 (förslag)	2 400 000	

Enligt gällande bestämmelser bekostas resor till enskilt ordnad ferievistelse, vilka av barn och dess vårdare till någon del företages med järnväg, av statsmedel till den del resekostnaden för varje person fram och åter överstiger 5 kronor. För såväl barn som vårdare bestrides resekostnaderna dock helt av statsmedel, då fråga är om resor som företages antingen av barn från familj med minst 3 hemmavarande barn, av vilka icke något under det år resan företages uppnår högre ålder än 14 år, eller av barn till ensamstående moder. Resor med endast buss eller båt bestrides helt av statsmedel under förutsättning att biljettpriset för enkel färd för vuxen är 5 kronor eller mer. Undantag från sistnämnda begränsning får göras, om den sammanlagda kostnaden för färdbiljetter för barn tillhörande samma familj uppgår till 10 kronor eller mera.

Rätten till ifrågakvarande resor prövas med hänsyn till inkomst- och förmögenhetsförhållandena. Bl. a. gäller en inkomstgräns av 5 700 kronor till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst. Inkomstprövningen

grundas på den senast utfärdade debetsedeln; ferieresa kan dock oberoende av vad debetsedeln utvisar medgivnas sökanden, om han styrker att hans beskattningsbara inkomst enligt den senaste taxeringen låg under den fastställda inkomstgränsen.

Kostnader för resor, som företages av barn, fast anställd personal och vårdare till och från barnkoloni, bestrides helt av staten.

Socialstyrelsen har (skr. ^{24/8} 1956) upplyst, att enligt uppgifter från barnavårdsnämnderna och kolonianordnarna följande ungefärliga antal resor beviljats under åren 1954 och 1955.

Resor till enskilt ordnad ferievistelse:	1954	1955
barn över 6 år	18 205	20 375
barn under 6 år	10 623	9 614
vårdare	21 216	18 649
Resor till kolonier:		
barn	32 690	31 170
personal och vårdare	5 760	5 475

Socialstyrelsen anför, att styrelsen i yttrande över familjeutredningens betänkande uttalat sig för en höjning av inkomstgränsen till en beskattningsbar inkomst av 8 000 kronor. Styrelsen finner det alltjämt angeläget med en sådan höjning och föreslår, att inkomstgränsen höjes till nämnda belopp fr. o. m. budgetåret 1957/58. Vid bifall härtill räknar styrelsen med att resefrekvensen kommer att stiga till minst samma nivå som uppnåddes under budgetåret 1946/47.

Enligt styrelsens uppskattning bör kostnaderna för nästa budgetår beräknas på följande sätt.

Resor för 44 100 barn	1 499 400
49 740 vårdarresor	2 685 960
Koloniresor	565 000
Resor med buss eller båt	120 000
	<hr/>
	4 870 360

Efter avdrag av det till 218 750 kronor uppskattade belopp, som de enskilda själva beräknas erlägga, skulle kostnaderna uppgå till 4 651 610 kronor, vilket belopp av styrelsen avrundats till 4 600 000 kronor. Styrelsen föreslår, att anslaget uppföres med detta belopp, vilket innebär en ökning med 2 200 000 kronor.

Statskontoret är med hänsyn till familjeberedningens utredningsuppdrag ej berett ingå på ett bedömande av socialstyrelsens äskande. Därest resultatet av beredningens arbete ej framlägges till 1957 års riksdag, förutsätter ämbetsverket, att anslaget beräknas efter oförändrade grunder.

Föredraganden

Med anledning av socialstyrelsens förslag om höjning av den för ferieresorna gällande inkomstgränsen vill jag nämna, att familjeberedningen i sin promemoria angående ferieresor för barn och husmödrar föreslagit en annan utformning av denna gräns, nämligen att den nuvarande gränsen skall bibehållas för familjer med ett barn men höjas med 1 000 kronor för varje barn i familjen utöver ett. Av skäl som jag anfört under punkten 23 i det föregående har jag emellertid inte för avsikt att för nästa budgetår föreslå någon ändring i fråga om villkoren för erhållande av ferieresa.

Resefrekvensen bör under dessa förhållanden förutsättas bli i stort sett oförändrad. Kungl. Maj:t har i december 1956 på framställning av järnvägsstyrelsen medgivit förhöjning med ca 10 % av de medelpriser som tillämpas för ferieresorna. Trots detta synes med hänsyn till medelsförbrukningen under budgetåret 1955/56 någon höjning av anslaget inte vara erforderlig.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ferieresor för barn* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 2 400 000 kronor.

[33] 20. Ferieresor för husmödrar

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	1 140 000	1 130 670
1956/57 (statsliggaren s. 320)	1 140 000	
1957/58 (förslag)	1 200 000	

Från anslaget bestrides kostnaderna för ferieresor för husmödrar till enskilda hem samt för gäster och personal till semesterhem för husmödrar. Enligt gällande bestämmelser skall husmödrar, som reser till enskilda hem och som företager resorna helt eller delvis med järnväg, lämna ersättning med 10 kronor. Däremot behöver ersättning icke lämnas för resor med enbart buss eller båt. Gästers och personals resor till semesterhem är helt avgiftsfria. För samtliga slag av resor gäller dock, att biljetter får utfärdas endast då biljettpriiset för enkel färd uppgår till 5 kronor eller mera. Rätten till ifrågavarande resor prövas med hänsyn till inkomst- och förmögenhetsförhållandena. Bestämmelserna är desamma som gäller för ferieresorna för barn.

Socialstyrelsen har (skr. ²⁴/₈ 1956) upplyst, att under år 1955 resor beviljats ca 14 984 husmödrar för vistelse i enskilda hem samt ca 8 266 gäster vid semesterhem och 181 personer tillhörande personalen vid sådana hem. Motsvarande siffror för 1954 var 14 613, 8 485 och 259.

Den av styrelsen föreslagna höjningen av inkomstgränsen för ferieresor för barn bör gälla även beträffande ferieresorna för husmödrarna. Härvid räknar styrelsen med att resefrekvensen kommer att stiga till den nivå som uppnåddes under kalenderåret 1948. Styrelsen beräknar därför, att ifrågavarande resor under nästa budgetår kommer att utnyttjas av resp. 33 300, 9 000 och 260 personer. Kostnaderna för dessa resor uppskattas till 2 258 990 kronor. Härifrån avräknas 314 500 kronor, utgörande den ersättning som de enskilda själva beräknas lämna. Medelsbehovet under nästa budgetår uppskattas sålunda av styrelsen till 1 944 490 kronor. Styrelsen föreslår, att anslaget uppföres med 1 900 000 kronor, innebärande en ökning med 760 000 kronor.

Statskontoret är med hänsyn till familjeberedningens utredningsuppdrag ej berett ingå på ett bedömande av socialstyrelsens äskande. Därest resultatet av beredningens arbete ej framlägges till 1957 års riksdag, förutsätter ämbetsverket, att anslaget beräknas efter oförändrade grunder.

Föredraganden

Vad jag under närmast föregående punkt anfört rörande ferieresorna för barn äger i huvudsak motsvarande tillämpning i fråga om ferieresorna för husmödrar. Jag räknar sålunda med att för verksamheten under nästa budgetår skall gälla oförändrade grunder samt att resefrekvensen blir i stort sett densamma som de senaste åren. Då Kungl. Maj:t medgivit förhöjning med ca 10 % även av medelpriserna för husmodersresorna, bör anslaget emellertid höjas med 60 000 kronor till 1 200 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ferieresor för husmödrar* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 1 200 000 kronor.

[34] 21. Bidrag till driften av semesterhem

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	560 000	510 965
1956/57 (statsliggaren s. 320)	540 000	
1957/58 (förslag)	525 000	

Bidrag till driften av semesterhem utgår med 2 kronor 50 öre per gäst och dag under förutsättning att landsting, stad som ej deltar i landsting eller annan kommun beviljat bidrag med minst en krona 50 öre för gästdag.

Socialstyrelsen har (skr. ²⁴/₈ 1956) upprepat sitt i styrelsens anslags-
äskanden för innevarande budgetår (V ht 1956 s. 58) framställda förslag om höjning av det statliga driftbidraget. Styrelsen erinrar, att den genom-

snittliga kostnaden per gäst och dag vid vistelse på semesterhem uppskattades till 3 kronor 30 öre år 1946 och till omkring 9 kronor år 1952. Därefter har dagskostnaden ytterligare stigit genom ökade utgifter för mat, nyanskaffningar och personallöner. Till följd härav har semesterhemsanordnarna — som i flera fall kämpar med stora ekonomiska svårigheter — nödgats höja inackorderingsavgifterna så att de vid en del hem f. n. är 7 å 8 kronor per dag, vilket belopp många humödrar inte anser sig ha råd att betala. Flera landsting har höjt sitt bidrag från en krona 50 öre till 2 kronor och i något fall till 2 kronor 50 öre per gästdag. Socialstyrelsen föreslår, att det statliga driftbidraget höjes från 2 kronor 50 öre till 3 kronor per gästdag. Det synes styrelsen skäligt att som villkor för bidraget kräva, att vederbörande landsting eller annan kommun lämnar bidrag med 2 kronor per gästdag. Med utgångspunkt i antalet gästdagar, för vilka bidrag söks och beviljats för år 1956 (356 885), och under antagande att dessa utnyttjas intill 60 % beräknas medelsbehovet för budgetåret 1957/58 till 642 393 kronor. Styrelsen föreslår, att anslaget uppföres med 640 000 kronor, innebärande en ökning med 100 000 kronor.

Statskontoret har anfört, att socialstyrelsens förslag om höjning av driftbidraget inte heller nu bör föranleda någon åtgärd. Med hänsyn till belastningen torde anslaget böra sänkas till 510 000 kronor.

Föredraganden

Familjeberedningen har inte behandlat semesterhemsverksamheten för husmödrar och stipendieverksamheten för underlättande av husmoderssemestrar. Det är min avsikt att föranstalta om viss utredning i annan ordning rörande dessa båda verksamhetsgrenar. En särskild inventering och översyn av verksamheten vid semesterhemmen kommer sålunda att utföras av sakkunnig inom socialdepartementet under år 1957. Några förändringar bör inte nu vidtagas i bidragsgrunderna. Vad angår nu ifrågasvarande anslag synes detsamma kunna minskas med 15 000 kronor och sålunda uppföras med 525 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till driften av semesterhem* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 525 000 kronor.

[35] 22. Stipendier för underlättande av husmoderssemester

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	1 000 000	966 150
1955/56	1 000 000	1 026 540
1956/57 (statsliggaren s. 321)	1 000 000	
1957/58 (förslag)	1 000 000	

Vid utgången av budgetåret 1955/56 fanns på anslaget en reservation av 109 035 kronor.

Socialstyrelsen har (skr. ²⁴/₈ 1956) anført, att stipendierna är maximerade till 50 kronor men då synnerliga skäl föreligger kan utgå med högre belopp, dock högst 100 kronor. Fr. o. m. den 1 juli 1954 får vidare stipendium, som beviljas husmoder med småbarn och som skall användas till ersättning åt hemhjälp eller till inackordering av barn under husmoderns semester, utgå med högst 125 kronor. Under budgetåret 1955/56 har anslagsbeloppet, 1 000 000 kronor, inte täckt behovet utan en del av reservationen från föregående budgetår har fått tagas i anspråk. Anledningen härtill är främst att söka i ökad kännedom om stipendieverksamheten. En ytterligare ökning av antalet stipendieansökningar är att förvänta. Någon reservation av betydelse torde därför icke komma att finnas på anslaget vid utgången av innevarande budgetår.

Styrelsen erinrar om sina tidigare framförda önskemål om en generell höjning av stipendiebeloppen. Styrelsen anser alltså en dylik höjning önskvärd och föreslår sådan ändring, att stipendium i varje särskilt fall må kunna beviljas med högst 75 kronor eller, om synnerliga skäl föreligger, högst 125 kronor, samt att stipendium, som beviljas husmoder med småbarn och som skall användas till ersättning åt hemhjälp eller till inackordering av barn under husmoderns semester, må utgå med högst 150 kronor. Styrelsen föreslår, att anslaget uppföres med 1 500 000 kronor, vilket innebär en ökning med 500 000 kronor.

Statskontoret kan inte tillstyrka förslaget om en allmän uppräknig av gällande maximibelopp för stipendierna. Ämbetsverket hänvisar härvid till den höjning av stipendierna till husmödrar med småbarn, som för vissa fall medgivits fr. o. m. den 1 juli 1954 och som också synes ha resulterat i större medelsåtgång under anslaget.

Föredraganden

I enlighet med vad jag anført under föregående punkt bör någon förändring av grunderna för stipendieverksamheten nu inte vidtagas. Anslaget bör utgå med oförändrat belopp. Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Stipendier för underlättande av husmoderssemester* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor.

[36] 23. Bidrag till driften av barnkolonier m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	1 500 000	1 497 474
1955/56	1 600 000	1 602 434
1956/57 (statsliggaren s. 321)	1 700 000	
1957/58 (förslag)	1 700 000	

Från anslaget betalas bidrag till kostnader — resekostnader undantagna — för driften av barnkolonier och för feriebarnsverksamhet.

Driftbidrag till kolonierna utgår med högst en krona för barn och dag eller, om särskilda omständigheter föreligger, högst två kronor för barn och dag. Till driften av vinterkolonier för sjuka, klena eller sjukdomshotade skolbarn kan bidrag lämnas med högst tre kronor för barn och dag. På grund av anslagets begränsning måste bidraget i åtskilliga fall nedskäras eller icke alls utgå.

Till feriebarnsverksamheten utgår bidrag med högst en krona för barn och dag. Även detta bidrag måste i en del fall sänkas.

1954 års familjeutrednings betänkande

1954 års familjeutredning konstaterar i sitt betänkande (SOU 1955: 29), att kolonier och feriehjem löser barnens sommarproblem för en jämförelsevis liten grupp av stadsfamiljer. Utredningen anför, att kolonier inte är någon idealisk form för barns sommarvistelse och hänvisar till att tveksamhet beträffande kolonivistelse, särskilt för de yngre barnen, på senare tid framförts av barnpsykologisk sakkunskap. Någon utbyggnad av den traditionella typen av kolonier för barn under 14 år vill utredningen därför icke rekommendera.

Feriehemsformen förefaller att vara förmånligare för barnen, säger utredningen, som emellertid också framhåller att möjligheterna att anskaffa ett stort antal ytterligare hem, villiga att taga emot barn för sommarvistelse, inte skall överskattas.

Utredningen anser det vidare önskvärt att pröva nya former för barns sommarvistelse. Som exempel nämner utredningen, att mindre grupper av barn med kvalificerade ledare kunde förläggas i befintliga utrymmen på landsbygden. Om barngrupperna är små, 6—8 yngre barn eller 10—12 äldre barn upp till 14 år, skulle olägenheterna med det större kollektivets stelhet och bundenhet vid fasta regler och rutin elimineras.

För barn över 14 år existerar endast i ringa utsträckning några arrangemang för sommarvistelse, påpekar utredningen, som framhåller, att bättre former för sommarvistelsen skulle behövas för många tonåringar. Utredningen hänvisar till försök med lägervistelse för tonåringar som med gott resultat företagits i några kommuner. På dylika läger får ungdomarna själva under ledning svara för skötseln av de löpande göromålen och får dessutom tillfälle till idrott och andra sysselsättningar.

För de minsta barnen, förskolebarnen och yngre skolbarn, anser utredningen att sommarvistelsen i ökad utsträckning bör ordnas i sådan form att barnen inte behöver skiljas från sina föräldrar. Barn, som behöver tagas om hand hela dagen medan mödrarna arbetar, borde i mindre grupper få vistas i sommarkoloni, så belägna att barnen kunde komma dit dagligen men bo kvar i sina hem.

Familjeberedningens promemoria

Familjeberedningen har i en den 4 oktober 1956 avlämnad promemoria (stencilerad) behandlat bl. a. vissa frågor rörande sommarkolonier och feriehem.

Familjeberedningen anför, att samhälleliga anordningar för barns sommarvistelse står till förfogande för sammanlagt ca 38 000 barn på kolonier och ca 20 000 i feriehem. De barn som får denna sommarvistelse tillhör familjer i tätorterna med låga inkomster. Barnen uttages i allmänhet efter behovsprövning, som tar hänsyn till inkomstens höjd men även till familjens barnantal och ofta också till andra omständigheter, som motiverar ett stöd, t. ex. hälsoskäl eller svårigheter att ordna barntillsynen. I regel behöver familjen inte betala för sommarvistelsen.

Beredningen hänvisar beträffande *verksamhetens inriktning* till en av barnpsykiatern, docenten Sven Ahnsjö nyligen utförd undersökning av kolonimiljöns verkan på en grupp barn i åldrarna $2\frac{1}{2}$ — $8\frac{1}{2}$ år, av vilken framgått att barnen under kolonivistelsen i stor utsträckning visat symptom, som tydde på missanpassning. De visade ängslan och oro eller reagerade med en passivitet, som i några fall kunde tydas som tecken på en typisk barndepression. Symtomen på missanpassning vore mest utpräglade hos barn under fem år, därför att de mindre barnen saknade förmåga att överblicka situationen och på ett skrämmande sätt upplevde skilsmässan från hemmet som en bestående realitet. Då undersökningen gällt ett begränsat material, har det icke varit möjligt för beredningen att bedöma, i vad mån dess resultat har generell giltighet. Beredningen framhåller dock, att åtskilliga andra bedömare på grundval av allmänna erfarenheter synes ge stöd åt undersökaren i hans slutsatser. Undersökningen gäller barn, som vistats på koloni, men undersökaren har påpekat, att det finns skäl att förmoda att liknande resultat skulle erhållas, om man studerade småbarnens trivsel vid placering i feriehem.

Familjeberedningen anser det motiverat att ompröva de åtgärder, som samhället vidtar för att stödja barns sommarvistelse. För de små barnens del synes det beredningen klarlagt, att det ofta är olämpligt att skilja dem från föräldrarna. Det antal barn under fem år som f. n. placeras på kolonier anger beredningen till ca 4 000, 10 % av samtliga kolonibarn.

För barn över fem år ger den refererade undersökningen inte ett lika starkt negativt utslag. Men beredningen anser det vara ett faktum, att sommarvistelse borta från hemmet ofta är av tveksamt värde även för äldre förskolebarn och yngre skolbarn. Först när barnen hunnit upp i 11—12 års ålder bedöms de som mogna att på egen hand anpassa sig till en främmande miljö. Kolonierna tar emellertid framför allt hand om barn under 11 år. 13 % av barnen i kolonier är 6—7 år, 64 % är 8—10 år och endast 12 % är över 10 år.

Beredningen erinrar om att kolonier och feriebarntillsyn verksamhet ursprungligen var motiverade av hygieniska och sociala skäl. Man ville ge barn, som levde under dåliga förhållanden, möjlighet till friluftsliv och bad samt tillräcklig och närande mat. Samtidigt skulle hårt arbetstvingda mödrar avlastas bördan av barntillsynen. Beredningen anser, att de hygieniska motiven för att flytta barnen från de egna hemmen numera i hög grad försvagats, under det att behovet av hjälp med tillsynen fortfarande ofta är stort. För nutida sommarinstitutioner skulle det därför gälla att ta hänsyn främst till barnens trivsel och till mödrarnas behov av hjälp. Beredningen anser det dock ej böra komma i fråga att nu stryka ett streck över den verksamhet som är i gång, t. ex. genom indragning av statsbidragen. I stället bör ett förstärkt stöd ges åt sådana anordningar som så väl som möjligt fyller de krav man vill ställa med hänsyn till barnen och mödrarna. Det frivilliga arbetet för att ge barn en god sommarvistelse bör genom positiv rådgivning till kolonianordnare och till allmänheten inriktas på sådana anordningar, och den statliga tillsynsmyndigheten bör få resurser att i större omfattning lämna rådgivning i detta syfte.

Den önskvärda utvecklingen av formerna för barnens sommarvistelse sammanfattar beredningen på i huvudsak följande sätt.

Förskolebarnen bör helst tas om hand i sådana former, att de inte behöver skiljas från hemmet, t. ex. i de daghem de eventuellt är vana att besöka. Dessa bör ges resurser att ordna sin verksamhet i sommarbelönade former eller i dagkolonier. Dyliga ordnas redan nu i viss utsträckning men torde i allmänhet endast ta hand om barnen mera sporadiskt. Nya former för dagkolonier bör prövas inom ramen för en försöksverksamhet.

Om barnen flyttas bort från hemmet till en främmande miljö, bör det helst vara till feriehem, som står i nära kontakt med barnets eget hem. Helst bör dock de yngre barnen inte förflyttas till ny miljö annat än tillsammans med föräldrarna.

Även för de yngre skolbarnen torde det mest önskvärda vara att de inte behöver skiljas från hemmen, varför också för deras del i större utsträckning än f. n. former för dagkolonier bör prövas. Bland skolbarnen är det dock många, för vilka feriehem eller kolonier bör kunna komma i fråga. Liksom för förskolebarnen gäller att det är angeläget, att kontakten mellan feriehemmet och det egna hemmet upprätthålles. Vid koloniverksamhet bör den typ av småkolonier som familjeutredningen föreslår komma i fråga, och dyliga bör inrymmas inom försöksverksamheten.

För något äldre skolbarn behövs i större utsträckning än nu hjälp med sommarvistelsen. Feriehem kan för dem vara av mycket stort värde. Dessa barn har också i högre grad än de yngre möjlighet att utvinna något positivt av kollektiva arrangemang i större skala. Den traditionella kolonimiljön ger i regel alltför få sysselsättningsmöjligheter. Det kan ifrågasättas, om inte en hel del av de nuvarande kolonierna skulle kunna omvandlas till sommarläger för skolbarnen i enlighet med familjeutredningens förslag. De borde bygga på barnens medverkan vid skötseln av det

gemensamma hushållet och dessutom utrustas så, att rikt varierande systerhetsmöjligheter kunde ges genom idrott, slöjd etc. Försöksverksamheten bör inrymma dylika ungdomsläger.

Försöksverksamheten föreslås bli samordnad med den motsvarande verksamhet som beredningen föreslagit i fråga om anstalter för halvöppen barnavård.

Med hänsyn till den tveksamhet beredningen konstaterat vara rådande om lämpligheten för barnen av kolonivistelse i nuvarande former och även av feriehemsplacering för yngre barn, finner beredningen det icke motiverat att föreslå någon höjning av anslagen till dessa verksamhetsgrenar. Beredningen föreslår emellertid vissa förändringar av *statsbidragsgivningen* i syfte att åstadkomma förenklingar. Beredningen hänvisar bl. a. till bidragens ringa betydelse för huvudmännens ekonomi och anför, att koloni- och feriehemsanordnarnas redovisning liksom tillsynsmyndighetens kontroll i samband med bidragsgivningen förefaller onödigt detaljerad, varför en förenkling är önskvärd.

De sammanlagda kostnaderna för kolonier och feriehem samt för specialkolonier och vinterkolonier beräknas av familjeberedningen till 1 800 000 kronor under nästa budgetår, vilket skulle kräva en ökning av anslaget med 100 000 kronor. Härtill kommer kostnader för den föreslagna försöksverksamheten. Såsom framgår av redogörelse under punkten 29 har beredningen beräknat kostnaderna för försöksverksamheten, inklusive bidrag till försöksinstitutioner på den halvöppna barnavårdens område, till 700 000 kronor för budgetåret 1957/58.

Yttranden över familjeberedningens promemoria

Efter remiss har yttranden avgivits av de myndigheter och organisationer som finnes angivna under punkten 29.

Beredningens allmänna tveksamhet om värdet av barnkolonier i deras nuvarande form samt dess slutsats att stödet för verksamheten ej nu bör utvidgas får instämmande av ett tiotal remissorgan, medan ungefär lika många finner beredningens kritiska reflexioner beträffande kolonierna sakna tillräckligt stöd i erfarenheten. Till dem som ansluter sig till beredningens uppfattning hör *medicinalstyrelsen*, som anför, att bidraget bör vara oförändrat med hänsyn till att otvivelaktiga brister vidlåder ifrågavarande former för barns sommarvistelse och att de för vissa åldrar t. o. m. kan anses olämpliga. Beredningens åsikt delas även av *länsstyrelsen i Gävleborgs län*, *barnavårdsnämnderna i Södertälje, Nacka, Motala och Trelleborg* samt *Svenska socialvårdsförbundet*. *Länsstyrelsen i Stockholms län* instämmer likaledes med beredningen men påpekar, att värdet av feriehemsvistelse för äldre barn framhållits av beredningen och att bidragen för detta ändamål bör höjas. *Länsstyrelsen i Örebro län* har

intet att erinra mot beredningens uttalande men framhåller, att barnkolonierna otvivelaktigt har varit till stor nytta.

Barnavårdsnämnden i Stockholm finner intet vara att invända mot beredningens allmänna reflexioner rörande de nuvarande formerna för barns sommarvistelse men betonar, att de nu föreliggande möjligheterna att placera barn på kolonier och i feriehem icke får reduceras. Frågan om höjning av statsbidraget för verksamheten bör enligt nämndens mening omprövas, då ett ökat stöd kan förutsättas komma att väsentligt bidra till att avhjälpa de av beredningen påtalade bristerna. *Barnavårdsnämnden i Sundbyberg* och *Svenska stadsförbundet* är icke övertygade om riktigheten av beredningens kritiska anmärkningar och anser likaledes, att man bör pröva, om icke ett ökat ekonomiskt stöd skulle kunna undanröja de brister som gjort sig gällande.

Barnavårdsnämnden i Malmö säger sig ha svårt att frigöra sig från misstanken att de barnpsykiatriska farhågorna angående feriebarntjänstens negativa verkningar är överdrivna och finner det angeläget, att denna verksamhet får fortsätta. Samma mening företräder *barnavårdsnämnden i Karlskrona*. *Styrelsen för Västerås stads barnstugor* och *Målsmännens riksförbund* uttalar sig positivt om kolonierna. Enligt riksförbundets mening bör dock beteckningen koloni, som fått en dålig klang, bytas ut mot sommarhem el. dyl. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* och *barnavårdsnämnden i Norrköping* anför, att kolonier kommer att behövas även i framtiden och att statsbidrag bör ges till dem. *Barnavårdsnämnden i Luleå* däremot anser, att betydelsen och värdet av sommarkolonier, feriehem och dylika anordningar måste betecknas som våldsamt överdrivna och ifrågasätter om inte institutionerna har skapat behoven i stället för tvärtom.

Såsom framgår av ett under punkten 29 lämnat referat har beredningens förslag om försöksverksamhet, vilket avser såväl anordningar för barns sommarvistelse som institutioner på den halvöppna barnavårdens område, blivit föremål för ett mycket positivt intresse från remissorganens sida. Förslaget har tillstyrkts i princip eller lämnats utan väsentliga erinringar i samtliga yttranden utom av *statskontoret*, som anser att en grundligare plan för verksamheten bör upprättas, innan ställning kan tagas till förslaget.

Liksom när det gäller förslaget om försöksverksamhet inom den halvöppna barnavården har ett flertal remissorgan givit uttryck för kritiska synpunkter rörande vissa av de exempel på försöksanordningar som beredningen presenterat. Förslaget att försök skall göras med små kolonier i befintliga byggnader på landsbygden, s. k. gårdskolonier, avstyrkes sålunda av *socialstyrelsen* samt *länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Göteborgs och Bohus* och *Gävleborgs län* ävensom av *barnavårdsnämnderna i Södertälje* och *Karlskrona*, under det att *länsstyrelsen i Malmöhus län* och

barnavårdsnämnderna i Nacka och Sundbyberg ställer sig mera positiva liksom även *Folkpartiets kvinnoförbund*.

Socialstyrelsen avråder också från försök med ungdomsläger och framhåller, att scoutföreningar och andra ungdomsorganisationer bör uppmuntras att utvidga sin egen lägerverksamhet. För en sådan utvidgning krävs ekonomiskt stöd från såväl stat som kommun. Styrelsen föreslår, att 100 000 kronor av statsmedel anvisas för ändamålet i avbidan på närmare erfarenheter om behovet av bidrag samt att styrelsen blir tillsynsmyndighet för verksamheten. I ytterligare några remissvar framhålles att försök med lägerverksamhet bör ordnas i samråd med ungdomsorganisationer.

Socialstyrelsens anslagsframställning

Socialstyrelsen har (skr. ^{24/8} 1956) anfört, att statsbidrag till kolonier under budgetåret 1955/56 i åtskilliga fall har fått nedskäras till 40, 50 eller 80 öre för barn och dag eller också helt fått nekas. Bidrag till feriebarnsverksamhet har i en del fall fått skäras ned till 50 eller 75 öre för barn och dag.

Vid fördelningen av det med hänsyn till antalet ansökningar knappa anslaget har *socialstyrelsen* under budgetåret 1955/56 liksom under tidigare år i främsta rummet stött feriebarnsorganisationerna. Styrelsen, som för varje år blir alltmer övertygad om att vård i enskilt hem är att föredraga framför vård i kollektiv, önskar också i fortsättningen ge feriebarnsorganisationerna största möjliga bistånd. Om så sker och om verksamheten ytterligare ökar i omfattning, vilket är sannolikt, kommer detta med oförändrat anslag att innebära, att bidragen till kolonierna måste reduceras. För att kunna tillgodose den ökade efterfrågan på statsbidrag från feriebarnsorganisationerna och för att icke nödgas att än mera minska bidragen till kolonianordnarna finner styrelsen, att anslaget måste räknas upp högst väsentligt.

I anslutning till tidigare av styrelsen framförda yrkanden (V ht 1956 s. 60) föreslår styrelsen, att bidragsbeloppet höjs, till vanliga kolonier och feriebarnsverksamhet från en krona till en krona 50 öre för barn och dag, till specialkolonier från två till tre kronor för barn och dag samt till vinterkolonier för sjuka, klena eller sjukdomshotade skolbarn från tre till fem kronor för barn och dag. Styrelsen föreslår, att anslaget höjes med 400 000 kronor till 2 100 000 kronor.

Föredraganden

Jag har ansett det vara av intresse att lämna en relativt utförlig redogörelse för den diskussion, som av familjeutredningen och familjeberedningen samt i yttrandena över familjeberedningens promemoria förts rörande

de sommarkolonier, feriehem och andra anordningar för barns ferievistelse. Av redogörelsen framgår, att en betydande tveksamhet råder om värdet och lämpligheten av vissa former av denna verksamhet. Det är naturligt, att utvecklingen inom samhället aktualiserat nya frågeställningar i detta sammanhang, och det är önskvärt, att nya vägar prövas för att tillgodose behovet av ferievistelse under lämpliga former för barn. I den mån så är möjligt bör även anordningarna för ferievistelse uppmärksammas i samband med den försöksverksamhet rörande daghem och förskolor, som jag behandlat i det föregående.

Någon höjning av medelsanvisningen under ifrågavarande anslag kan jag inte tillstyrka. Under sådana förhållanden bör inte heller bidragsgrunderna ändras. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till driften av barnkolonier m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 1 700 000 kronor.

[37] 24. Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	4 739 000	5 139 535
1956/57 (statsliggaren s. 321)	5 290 000	
1957/58 (förslag)	5 825 000	

En förteckning över ungdomsvårdsskolorna finns i statsliggaren s. 323.

Socialstyrelsen har (skr. ³⁰/₈, ³¹/₈ och ¹³/₁₁ 1956) lagt fram förslag till anslagsberäkning för nästa budgetår. Styrelsen utgår ifrån att den pågående, av statsmakterna i princip beslutade kvalitativa upprustningen av ungdomsvårdsskolorna får fortsätta i oförminskad takt. Samtidigt bör anordningar vidtagas för att möta den ökade efterfrågan på platser vid skolorna.

Den 1 juli 1956 fanns vid skolorna sammanlagt 738 platser, varav 80 vid Lövsta skolhem och yrkesskola, 274 vid yrkesskolorna för pojkar, 165 vid skolhemmen för pojkar, 58 vid Ryagården, 112 vid övriga yrkesskolor för flickor, 21 vid hemskolan samt 28 vid skolhemmet för flickor. *Platsbehovet*, beräknat såsom summan av antalet intagna elever och antalet exspektanter, var vid nämnda tidpunkt 791. Efterfrågan på platser har under senaste året ökat och tenderar alltså att öka. Under första och andra kvartalen 1956 fattade skolbyråchefen sålunda beslut om intagning av 174 resp. 158 elever. Motsvarande siffror år 1955 var 148 och 104. Organisationen är f. n. klart underdimensionerad. Specialskolorna Lövsta och Ryagården

har länge varit fullbelagda. Vidare har beläggningen på yrkesskolorna för pojkar kraftigt ökat med överbeläggning som följd. Även vid skolhemmen för pojkar och yrkesskolorna för flickor har beläggningen ökat under sista tiden. På grund av platsbrist har exspektanter i åtskilliga fall fått vänta på intagnin g flera månader.

Styrelsen beräknar platsbehovet under nästa budgetår till sammanlagt 888, varav 98 vid Lövsta, 365 vid yrkesskolorna för pojkar, 153 vid skolhemmen för pojkar, 78 vid Ryagården, 148 vid övriga yrkesskolor för flickor, 22 vid hemskolan samt 24 vid skolhemmet för flickor. Styrelsen framhåller emellertid, att alla prognoser beträffande det framtida platsbehovet är osäkra. Behovet av platser påverkas sålunda av en rad svåröverskådliga faktorer såsom befolkningsutvecklingen, variationer i praxis vid bedömningen av vårdbehov, ändringar i lagstiftningen, ungdomsbrottslighetens utveckling o. dyl. Platsbehovet torde även påverkas av statsmakternas ställningstagande till barnavårdskommitténs förslag om utredningshem. Kommer sådana hem inte till stånd, blir kraven större på skolornas förmåga att snabbt och under betryggande tillsyn för utredning omhänderta unga lagöverträdare. Kommittén räknade med ett behov av 40 platser för utredningsfallen. Vid sin beräkning av platsbehovet har socialstyrelsen räknat med en intagningsfrekvens av utredningsfall av ungefär samma omfattning som barnavårds-kommittén, nämligen 30 för pojkar och 10 för flickor. Återstoden av den av styrelsen beräknade ökningen av platsbehovet föranledes av betolkning- utvecklingen.

Socialstyrelsen har härefter behandlat frågan om *åtgärder för att tillgodo- se platsbehovet* vid ungdomsvårdsskolorna.

I avvaktan på den utredning angående vården av unga svårbehandlade psykopater, som pågår inom statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande, avstår styrelsen från att avge förslag till en lösning av platsbristen vid Lövsta och Ryagården. Styrelsen framhåller nödvändigheten av att effektiva åtgärder snarast vidtas för att öka vårdresurserna för ifrågavarande klientel.

Socialstyrelsen tar även upp frågan om platsantalet vid specialavdelningarna och konstaterar därvid, att det f. n. å dylika avdelningar finns 40 platser för pojkar och 8 platser för flickor. Ytterligare 16 platser tillkommer under innevarande budgetår. Styrelsen anser, att en successiv utbyggnad av dessa avdelningar torde vara behövlig.

För att komma till rätta med det redan förefintliga underskottet på platser och för att möta den väntade ökningen av platsbehovet har vidtagits och föreslås en rad anordningar. Genom tidigare av statsmakterna beslutade åtgärder beräknas sålunda under innevarande budgetår ytterligare 47 platser för pojkar kunna tas i anspråk, nämligen 32 platser vid Fagared och Johannisberg den 1 september 1956, 8 platser vid en ny specialavdelning vid Fagared den 1 april 1957 och 7 platser vid Hammar-

gården och Folåsa också den 1 april 1957. Vid Ryagården beräknas en ny elevavdelning med 8 platser bli färdig den 1 juli 1957. Vidare föreslår styrelsen, att en sidoavdelning till Sundbo yrkesskola med plats för 10 elever inrättas vid Baggå herrgård. Därjämte hemställes att ytterligare en yrkesskola för pojkar med 20 platser inrättas å Visingsö. För att ytterligare öka platstillgången föreslås, att Bistagården omändras till yrkesskola med 20 platser för flickor, omhändertagna enligt 22 § d) barnavårdslagen, samt att den påbörjade ombyggnaden av Eknäs yrkesskola fullföljes, vilket beräknas öka skolans kapacitet med 8 platser. Den nuvarande verksamheten vid Bistagården förutsättes bli överflyttad till förhyrda lokaler samt uppdelad på två hemsolor för att möjliggöra en önskvärd differentiering av klientelet.

Socialstyrelsen framhåller, att platstillgången inom organisationen i viss utsträckning är beroende av skolornas möjligheter att placera ut eleverna sedan behandlingen vid skolorna är avslutad. En effektivare organiserad eftervård medger i ökad utsträckning vård utom skolorna. Bostadsfrågan är därvid ett nyckelproblem. Utvecklingen av vården inom skolorganisationen har medfört, att gränserna mellan vård på skolorna, utackordering och villkorlig utskrivning i praktiken förskjutits eller suddats ut. Den villkorliga utskrivningen har sålunda alltmer fått karaktären av ett försök att låta eleven pröva sina krafter utanför anstalten även om han inte anses fullt färdigbehandlad.

Styrelsen har verkställt viss utredning rörande de elever som utskrevs villkorligt under år 1955. Av 659 sådana elever placerades omkring 40 % i föräldrahemmet, 4 % hos andra anhöriga än föräldrarna, 5 % i I.O.G.T.:s inackorderingshem, 6 % i annat inackorderingshem, 25 % hos arbetsgivaren och 17 % i egen förhyrd bostad. Vidare utackorderades 86 elever under året till enskilda hem. Olika placeringar förekom under året för flera elever. Av de sålunda villkorligt utskrivna eleverna återtogs under året inte mindre än 431. Orsakerna till återtagningarna var i ungefär hälften av fallen s. k. »sociala skäl», såsom avsaknad av lämplig vistelsemiljö mellan byten av bostad eller arbete, vantrivsel i hemmiljön, sjukdom o. dyl. Resten återtogs på grund av fortsatt brottslighet eller vanart. Placeringarna i föräldrahemmet har de senare åren minskat något, men bristen på andra placeringmöjligheter tvingar stundom skolorna att återlämna eleverna till mindre lämpliga hemmiljöer. Platsbristen vid de i kommunal regi anordnade ungdomshemmen har i betydlig grad minskat skolornas möjligheter att utnyttja dessa hem för de villkorligt utskrivna eleverna.

I anslutning till den ifrågavarande utredningen konstaterar socialstyrelsen, att bristerna ifråga om eftervårdsresurser medför att ett stort antal platser vid skolorna bindes av elever, som varit villkorligt utskrivna men måst återtas av sociala skäl. Det framstår därför för styrelsen som synnerligen angeläget, att resurserna för vård utom skolorna ökas. I detta syfte

föreslår styrelsen dels att tre utskrivningsavdelningar och två hospits med åtta platser vardera inrättas dels ock att möjligheter beredes att utackordera ytterligare 20 elever i kontrollerad familjevård.

Utskrivningsavdelningarna skall anordnas i förhyrda lokaler och vara direkt knutna till vederbörande skolor men förläggas till närbelägna städer. De avses huvudsakligen för sådana elever som visserligen behöver den vård, behandling och tillsyn som meddelas i ungdomsvårdsskola men vilkas yrkes- och studieinriktning inte kan tillgodoses vid huvudanstalten. Två avdelningar avses för manliga och en för kvinnliga elever. Skolans styrelse och rektor skall svara för verksamheten vid dylik avdelning och personalen anställas vid skolan. Det förutsättes, att elev i mån av tillgång skall av sin arbetsinkomst bidra till inackorderingskostnaden.

Hospitsen bör anordnas i socialstyrelsens regi i förhyrda lokaler samt stå under ledning av vederbörande eftervårdskonsulent. Deras uppgift skall vara att — i syfte att undvika kortvariga återtagningar till skolorna — bereda villkorligt utskrivna elever bostad och viss tillsyn i avvaktan på slutlig placering. Den skola, till vilken vederbörande elev hör, skall garantera hyreskostnaden men det förutsättes, att eleverna själva i mån av tillgångar skall betala för sig.

Beträffande skolhemmen erinrar socialstyrelsen, att Östra Spång och Vemyra, som vardera har 50 platser, numera får motta ett äldre och mera svårskött klientel. Platsantalet vid var och en av nämnda skolor måste därför minskas till 40. Undervisningen vid Broby skolhem (för flickor) föreslås utvidgad med ett åttonde skolår för att möjliggöra bättre beläggning — den 1 juli 1956 var endast 17 av skolans 28 platser belagda. Av samma skäl som anförts ifråga om Östra Spång och Vemyra bör platsantalet vid skolan — f. n. 28 — dock inte överstiga 24.

Genom de sålunda vidtagna och föreslagna åtgärderna beräknar socialstyrelsen, att det sammanlagda platsantalet vid ingången av budgetåret 1957/58 kommer att uppgå till 888 mot 738 den 1 juli 1956.

Socialstyrelsen har i samråd med lantbruksstyrelsen utrett frågan om *jordbruksverksamhetens omfattning* vid ungdomsvårdsskolorna. Utredningen visar, att i fråga om jordbrukens ekonomiska lönsamhet stora variationer förekommer såväl mellan olika skolor som beträffande samma skola mellan olika budgetår. Jordbruksdriften i sin helhet lämnar vissa budgetår inte någon vinst, vilket dock endast är skenbart. I den mån överskott förelegat något år har nämligen detta investerats i byggnader och inventarier. När upprustningen av dessa är klar, torde det ekonomiska resultatet av verksamheten bli bättre.

Styrelsen erinrar om att ungdomsvårdsskoleutredningen ansåg, att starka skäl talade för en minskning av jordbruksarealen vid vissa skolor och att jordbruken vid ett antal skolor kunde slopas som utbildningsgren men att

det ur sysselsättningsterapeutisk synpunkt vore värdefullt att jordbrukskötseln bibehölles. Socialstyrelsen anför vidare:

Jordbruksarbetet har blivit mer lockande än tidigare för vissa elever, framför allt därför att de i stor utsträckning får handskas med de traktorer och andra maskiner som förekommer vid moderna jordbruk. Skolorna för äldre pojkar har vitsordat, att arbetets omväxling och möjlighet till fysisk aktivitet är synnerligen välgörande för eleverna. Liknande erfarenheter redovisas från Ryagården beträffande vissa av de där intagna flickorna. Vid övriga flickskolor däremot synes jordbruksarbetet vara mindre lockande, medan smådjurskötsel synes vara en värdefull sysselsättning.

Socialstyrelsen föreslår med hänvisning till det anförda, att utbildning och sysselsättning i jordbruk får bedrivas vid yrkesskolorna Lövsta, Långnäs, Fagared, Forsane, Sundbo, Johannisberg, Råby, Margretelund och Ryagården, att jordbruken jämväl bibehålles vid skolhemmen Östra Spång, Vemyra och Folåsa, att jordbruken vid flickskolorna Bistagården, Brättegården, Härsjögården, Eknäs, Morängen och Broby utarrenderas eller försäljes samt att verksamheten vid Hornö yrkesskola för flickor omlägges till ett kreaturslöst jordbruk med inriktning på smådjurs- och trädgårdskötsel. Vidare kan jordbruksarealen vid Forsane och Margretelund minskas genom utarrendering eller försäljning.

Undervisningen i jordbrukskötsel vid yrkesskolorna bör bedrivas enligt av lantbruksstyrelsen upprättade undervisningsplaner. Socialstyrelsen bör inom ramen för tillgängliga medel och i samråd med lantbruksstyrelsen och de lokala skolstyrelserna få fortsätta upprustningen av jordbrukens byggnader och inventarier, så att standarden blir densamma som vid ett modernt skoljordbruk.

Därest jordbruken vid flickskolorna nedlägges, bör hantverkartjänster inrättas vid nämnda skolor för utförande av eldning, renhållning, reparationer m. m. Några förslag till tjänsteförändringar kan inte göras nu, när tidpunkten för försäljning eller utarrendering av jordbruken är beroende av lokala omständigheter. Styrelsen föreslår dock, att de ordinarie jordbruksförmanstjänsterna vid Brättegården och Broby föres på övergångsstat samt att, allt eftersom jordbruksdriften nedlägges vid berörda skolor, de ledigblivna jordbruksförmanstjänsterna får utnyttjas för anställande av extra arbetskraft för hantverkssysslor intill dess tjänsteförändring i vanlig ordning beslutas av statsmakterna.

Yrkanden

Socialstyrelsen har hemställt, att anslaget höjes med — avrundat — 1 378 000 kronor.

Löneregleringar m. m.

	Ökning	Minskning
1. Höjning av arvoden till skolstyrelsernas verkställande ledamöter	8 225	

	Ökning	Minskning
2. Uppflyttning av 2 rektorstjänster från 29 till 31 lönegraden och av 4 från 27 till 29 lönegraden	11 907	
3. Uppflyttning av tjänsterna som yrkeslärare från 20 till 22 lönegraden	43 584	
4. Omvandling av 9 jordbruksföreståndar- och 4 trädgårdsmästartjänster i 18 lönegraden till yrkeslärartjänster i 22 lönegraden	22 347	
Personalförstärkningar m. m.		
5. 1 förste läkartjänst Ca 31 vid Lövsta. Ändring av en tjänst som läkare eller psykolog i Ce 29 till en tjänst som psykolog i samma lönegrad . .	23 292	
6. 1 assistent Ce 23 vid Råby	15 264	
7. 2 tillsynsmän Ce 18 och 6 vårdare Ce 12 vid de nyuppförda specialavdelningarna vid Fagared och Ryagården. 7 arbetsledare Ce 16 vid specialavdelningarna	151 164	
8. 3 yrkeslärare Ce 22 och 2 vårdare Ce 12 vid Gräskärr	62 208	
9. Utbyte vid Lövsta av 1 ekonomibitråde Ce 6 mot 1 vårdare Ce 12; ytterligare 1 vårdare Ce 12 vid skolan	11 724	
10. 5 tillsynsmän Ce 18	58 128	
11. 3 vårdare Ce 12	28 404	
12. 1 kanslibitråde Ce 11 vid Lövsta	9 144	
13. 1 biträde i reglerad befordringsgång vid Ryagården	7 668	
14. Ytterligare medel till vikarier och praktikanter samt obekvämhets tillägg	177 750	
15. Överföring från jordbrukets stat till löneplan av 9 arbetsförmän	85 476	
Personal vid föreslagna nya ungdomsvårdsskolor, avdelningar och hospits		
16. Arvoden till verkställande ledamöter vid två nya yrkesskolor	1 600	

	Ökning	Minskning
17. Vid Sundbo: 1 tillsynsman Ce 18, 1 arbetsledare Ce 16, 1 vårdare Ce 12, 1 ekonomibitråde Ce 8, arvode till avbytarpersonal.	49 560	
18. Vid ny yrkesskola för pojkar: 1 rektor Ce 29, 1 ämneslärare Ce 27, 1 assistent Ce 23, 1 yrkeslärare Ce 22, 1 tillsynsman Ce 18, 1 husföreståndare Ce 15, 2 vårdare Ce 12, 3 ekonomibiträden i resp. Ce 8, Ce 7 och Ce 6.	134 064	
19. Vid yrkesskola för flickor vid Bistagården samt ny hemskola: 1 rektor Ca 27, 1 avdelningsföreståndare Ce 25, 1 assistent Ce 23, 2 tillsynsmän Ce 18, 1 barnmorska Ce 14, 1 arbetsterapeut Ce 14, 2 biträdande husföreståndare Ce 13, 2 vårdare Ce 12; 1 tjänst som barnavårdslärarinna Ce 20 utgår	133 656	12 840
20. Vid tre utskrivningsavdelningar: 3 tillsynsmän Ce 18, 3 vårdare Ce 12, 3 ekonomibiträden Ce 8, arvode till avbytarpersonal	104 778	
21. Vid två hospits: 4 vårdare Ce 12, arvode till avbytare och städhjälp	50 400	
 Omräkningar		
22. Löneklassuppflyttningar	12 730	
23. Rörligt tillägg	188 300	
	1 391 373	12 840
	+ 1 378 533	
24. Ordinariesättning föreslås beträffande 1 rektor Ce 29, 2 bokhållare Ce 21, 5 tillsynsmän Ce 18, 1 lärarinna i tvätt Ce 15, 8 vårdare Ce 12 och 4 kanslibiträden Ce 11.		

Motivering

1. Till verkställande ledamot av skolstyrelse utgår nu årligt arvode med 800 kronor vid 11 skolor och 525 kronor vid lika många skolor. Arvodet bör höjas till 1 200 kronor vid 13 större skolor och till 800 kronor vid de 9 övriga skolorna.

2. Vid Fagared kommer vid ingången av nästa budgetår en specialavdelning att vara i verksamhet. Rektorn vid denna skola ävensom rektorn vid

Margretelund bör i likhet med rektorerna vid övriga ungdomsvårdsskolor med specialavdelningar vara placerad i lönegrad 31. Gräskärr har numera ändrats till yrkesskola. Rektorstjänsten bör därför uppflyttas till 29 lönegraden. Till nämnda lönegrad föreslås jämväl rektorstjänsterna vid Gudmundsgården, Folåsa och Broby bli uppflyttade.

3. År 1955 uppflyttades yrkeslärarna vid de centrala verkstadsskolorna till 21 lönegraden. Ungdomsvårdsskolornas yrkeslärare har ett svårare klientel, längre arbetstid och kortare semester, vilket bör kompenseras med en högre lönegradsplacering.

4. Jordbruksföreståndarna och trädgårdsmästarna i lönegrad 18 har pedagogiska uppgifter av samma omfattning och kvalificerade art som yrkeslärarna. Den utbildning som krävs är även likvärdig. Efter den föreslagna omorganisationen av jordbruksundervisningen bör nämnda tjänster placeras i samma lönegrad och erhålla samma tjänstebenenämning som yrkeslärarna.

5. Till Lövsta hänvisas ett synnerligen svårbehandlat och psykiskt skadat klientel, som kräver en intensiv medicinsk-psykologisk vård och behandling av en högt kvalificerad och specialutbildad personal. Tjänsten som biträdande läkare eller psykolog har trots upprepad annonsering inte lockat någon sökande. Endast under mycket korta perioder har tjänsten uppehållits av en psykolog. Genom bristen på läkarbiträde har skolans chefsläkare fått en onormalt stor arbetsbörda. Han har därför inte haft möjligheter att i tillräcklig omfattning ägna sig åt den individuella elevbehandlingen. På grund av de otillfredsställande arbetsförhållandena har chefsläkaren anmält sin avsikt att avgå. Med den erfarenhet styrelsen har av svårigheten att rekrytera chefsläkartjänster finner styrelsen det oundgängligen nödvändigt med en förstärkning av skolans personella resurser för att säkerställa rekryteringen och skapa möjligheter för en kvalificerad medicinsk-psykologisk elevbehandling. Styrelsen föreslår därför, att en ny läkartjänst inrättas samt att tjänsten i Ce 29 för läkare eller psykolog samtidigt ombildas till en psykologtjänst i samma lönegrad.

6. Ungdomsvårdsskoleutredningen ansåg, att antalet assistenttjänster vid skolorna borde kraftigt ökas. Utredningen räknade därvid med att de mindre skolorna hade behov av i regel två assistenter. Vid Råby, som har 31 elever fördelade på två avdelningar, har det visat sig omöjligt för en assistent att hinna med alla göromål. Framför allt har elevernas tillsyn och sysselsättning under fritid fått eftersättas. Detta har medfört en oroande ökning av rymningsfrekvensen vid skolan.

7. F. n. finns inom organisationen sex specialavdelningar nämligen vid Lövsta, Långanäs, Forsane, Sundbo, Margretelund och Ryagården. Vid ingången av nästa budgetår är vidare en sådan avdelning i verksamhet vid

Fagared. Därjämte skall den nuvarande specialavdelningen vid Ryagården förändras till sjuk- och mottagningsavdelning och en ny specialavdelning uppföras vid skolan. Ungdomsvårdsskoleutredningen angav en tillsynsman och tre vårdare som norm för personalstorleken vid en specialavdelning. Erfarenheten har emellertid visat, att detta antal inte är tillräckligt. Elevernans svårighetsgrad, rymningsrisken m. m. gör det nödvändigt att dubbelra tillsynspersonalen under vissa tider av dygnet. Personal har därför fått lånas från andra avdelningar. Vid specialavdelningarna har vidare anordnats verkstäder, där eleverna sysselsättes med tempobetonade arbetsuppgifter i snickeri eller mekaniskt arbete. För ledningen av verkstadsarbetet bör inrättas särskilda arbetsledartjänster i lönegrad 16. Personalen vid envar av specialavdelningarna bör därför bestå av en tillsynsman, en arbetsledare och tre vårdare. Om arbetsledartjänsterna inrättas bör en tjänst som arbetsterapeut i Ce 14 vid Långanäs utgå och under förutsättning av bifall till styrelsens förslag under 19. överföras till Bistagården.

8. Vid Gräskärr behöver personalorganisationen anpassas efter skolans nuvarande uppgift som yrkesskola för pojkar. Socialstyrelsen räknar med att vid skolan kommer att finnas 25 elever i en avdelning under nästa budgetår. Ett mindre antal av eleverna kan delta i undervisningen vid yrkesskolorna i Uddevalla. Av de övriga kan en del sysselsättas i skolans jordbruk och trädgård. För återstoden bör en verkstadsavdelning anordnas. Tre yrkeslärartjänster behöver inrättas, nämligen en för verkstadsyrket, en för jordbruks- och en för trädgårdsundervisningen. Vidare bör antalet vårdartjänster vid skolan utökas till tre genom inrättande av två dylika tjänster. — En tjänst som jordbruksförman och en folkskollärartjänst bör föras på övergångsstat. Den andra för skolan avsedda folkskollärartjänsten, som är vakantsatt, bör behållas inom organisationen, då behov av ytterligare folkskollärartjänster torde uppkomma i en snar framtid i samband med införande av enhetsskola.

9. Statens organisationsnämnd har på socialstyrelsens uppdrag genomgått tjänstgöringsförhållandena vid Lövstas skolhemsavdelning samt utarbetat ett tjänstgöringsschema, som nedbringar personalens arbetstid till i genomsnitt 48 timmar per vecka. För att nämnda schema skall kunna genomföras erfordras att ett ekonomibitråde utbytes mot en vårdare samt att ytterligare en vårdare anställs.

10. Ungdomsvårdsskoleutredningen ansåg, att tillsynspersonalen vid skolorna omedelbart behövde förstärkas med ytterligare 38 tillsynsmän och 29 vårdare. Med anledning härav har organisationen hittills tillförts 3 tillsynsmans- och 18 vårdartjänster. Ytterligare fem tillsynsmannatjänster bör nu inrättas, nämligen vid Härsjögården, Brättegården, Morängen, Eknäs och Broby.

11. Fr. o. m. innevarande budgetår har organisationen tillförts tre vårdtjänster, vilka socialstyrelsen får disponera för placering vid skolor där de för tillfället bäst behövs. Ytterligare tre vårdtjänster bör nu inrättas att disponeras på liknande sätt.

12—13. Motsvarande förslag framfördes inför innevarande budgetår (V ht 1956 s. 65) men bifölls ej.

14. Under icke-ordinarieposten finns för innevarande budgetår tillgängligt ett belopp av 180 524 kronor för avlönande av vikarier. Med hänsyn till medelsförbrukningen under budgetåret 1955/56, ca 260 000 kronor, bör en uppräknig ske med 80 000 kronor för detta ändamål. Vidare bör de för praktikanter avsedda medlen, 7 000 kronor, räknas upp med 5 000 kronor. Slutligen har obekvämhettstilläggen höjts, vilket medför ett ökat medelsbehov av 92 750 kronor.

15. Om styrelsens förslag i fråga om jordbruksdriftens omfattning bifalles bör all för densamma erforderlig personal överföras till lönestat. Motsvarande förslag rörande de ifrågavarande befattningarna framfördes inför innevarande budgetår (V ht 1956 s. 67) men bifölls ej.

17. Avdelningen bör förestås av en tillsynsman, som med tillhjälp av en vårdare också skall svara för fritidstillsynen. För mathållning och städning erfordras ett ekonomibitråde. Viss arbetsledning kommer att utövas av en vid Baggå stationerad kronojägare. Härutöver erfordras en byggnadskunnig arbetsledare.

18. Den nya yrkesskolan — förslagsvis benämnd Stigby yrkesskola — avses för 20 väl- och normalbegåvade pojkar i åldern 15—18 år. En förberedande folkhögskolekurs skall anordnas vid skolan. I övrigt skall sysselsättning beredas i en arbetsträningsverkstad samt i en närbelägen kronoskogs-park. För biträde åt rektor erfordras en assistent. För den teoretiska undervisningen bör anställas en ämneslärare med folkhögskolekompetens. Den praktiska yrkesundervisningen bör ledas av en yrkeslärare. För vård- och tillsynsuppgifterna erfordras en tillsynsman och två vårdare. En av vårdarna bör vara hantverkskunnig samt svara för eldning och småreparationer. För matlagning, klädvård, städning och dylikt behövs en husföreståndare och tre ekonomibiträden.

19. Personalförstärkningen är föranledd av att Bistagårdens hemskola föreslås ändrad till yrkesskola för flickor. En ny hemskola, uppdelad på en vänstehemsavdelning och en mödraavdelning, förutsättes samtidigt inrättad i förhyrda lokaler. Närmare förslag i sistnämnda del har dock inte lagts fram.

20. Vid var och en av utskrivningsavdelningarna behövs en tillsynsman, en vårdare, ett ekonomibitråde och avbytarpersonal. Tillsynsmannen skall närmast under rektor svara för avdelningens skötsel, hjälpa eleverna med

arbetsanskaffning, personliga problem o. dyl. Personalbehovet har beräknats med ledning av erfarenheterna från de nuvarande utskrivningsavdelningarna samt från I.O.G.T:s inackorderingshem.

21. Vid hospitsen, varav ett föreslås förlagt till Göteborg och ett till Stockholm, skall någon mathållning inte förekomma. Bäddning och enklare städning skall skötas av eleverna. För den nödvändiga tillsynen behövs två vårdare vid varje hospits jämte deltidanställd avbytare. Därjämte måste viss städhjälp anställas.

Yttranden

Över socialstyrelsens framställning har yttranden avgivits av statskontoret och statens lönenämnd. Yttranden över framställningen i vad den innefattar riktlinjer för vissa delar av ungdomsvårdsskolornas verksamhet har härjämte avgivits av överståthållarämbetet efter hörande av barnavårdsnämnden i Stockholm samt länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län efter hörande av barnavårdsnämnden i Göteborg. Lantbruksstyrelsen har avgivit utlåtande över framställningen i vad den avser jordbruksverksamhetens omfattning vid ungdomsvårdsskolorna.

Överståthållarämbetet anför, att det är synnerligen angeläget att en utbyggnad av ungdomsvårdsskoleorganisationen snarast kommer till stånd. De av socialstyrelsen förordade åtgärderna synes i stort sett lämpliga.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län framhåller, att genom platsbristen intagningen på ungdomsvårdsskola i många fall otillbörligt fördröjts. De långa väntetiderna är särskilt menliga i fall, då en snabb omplacering av den omhändertagne varit påkallad. Den knappa tillgången på platser har också lett till att vårdtiderna undan för undan förkortats. De torde nu vara alltför korta för att den unges kontakter med en tidigare asocial miljö skall kunna varaktigt brytas och hans rehabilitering möjliggöras. Nu tillämpade förfarande med villkorlig utskrivning som ett försök att låta eleven pröva sina krafter utanför anstalten innan han är färdigbehandlad, betecknar länsstyrelsen som en olycklig utveckling.

Barnavårdsnämnden i Stockholm understryker angelägenheten av en snabb utbyggnad av ungdomsvårdsskolornas vårdresurser. Nämnden påtalar särskilt de långa väntetiderna vid Lövsta och Ryagården.

Socialstyrelsens förslag om inrättande av utskrivningsavdelningar och hospits och utökning av resurserna för den kontrollerade familjevården tillstyrkes.

Nämnden har vidare upplyst, att staden numera låtit upprusta Skrubba ungdomshem, som sedan flera år fungerar som upptagningshem för manlig ungdom. På hemmet mottas ett mycket besvärligt klientel, framförallt ungdomar som begått brott och därför riskerar häktning.

Även *barnavårdsnämnden i Göteborg* påtalar platsbristen vid Lövsta

och Ryagården. Nämnden önskar att ytterligare ett hospits för flickor inrättas och förlägges till Göteborg.

Statskontoret kan inte biträda förslaget om ytterligare utbyggnad av organisationen utom såvitt avser en utskrivningsavdelning. Om en brist-situation skulle inträffa under nästa budgetår torde denna böra mötas med provisoriska åtgärder av betydligt mindre kostnadskrävande slag än socialstyrelsen nu föreslagit. Det bör under inga förhållanden ifrågakomma att såsom socialstyrelsen föreslagit begränsa platsantalet vid vissa skolor.

Beträffande socialstyrelsens förslag om inrättande av s. k. hospits framhåller statskontoret, att det närmast bör ankomma på kommunerna att inrätta dylika hem.

Statskontoret anser sig inte kunna ta ställning till socialstyrelsens förslag rörande jordbruksverksamhetens omfattning vid ungdomsvårdsskolorna. Ämbetsverket föreslår, att det uppdrages åt socialstyrelsen att skyndsamt inkomma med fullständig utredning om skoljordbrukens ekonomiska förhållanden m. m.

I anledning av socialstyrelsens förslag om inrättande av vissa tjänster som förstärkning av den nuvarande organisationen erinrar statskontoret, att statsmakterna vid behandling av ungdomsvårdsskoleutredningens betänkande ansåg ca 20 tjänster erforderliga för detta ändamål. 14 av dessa tjänster har hittills inrättats. Statskontoret konstaterar, att det antal tjänster som nu föreslås till inrättande väsentligt överstiger de återstående 6 tjänsterna. Angelägenhetsgraden mellan de sålunda begärda tjänsterna undandrar sig statskontorets säkra bedömande.

Statskontoret avstyrker de i punkterna 2—5 framförda yrkandena. Kraven rörande lönegradsplacering m. m. för yrkeslärare, jordbruksföreståndare och trädgårdsmästare bör prövas i annat sammanhang.

Den begärda utökningen av personalen vid specialavdelningarna med en arbetsledare kan statskontoret inte tillstyrka. Ej heller tillstyrker statskontoret det föreslagna utbytet vid Lövsta av en ekonomibiträdestjänst mot en vårdarbefattning. Om det med hänsyn till försöksorganisationen skulle anses påkallat med en utökning av antalet vårdare torde en extra vårdartjänst böra inrättas vid skolan.

Statskontoret kan inte biträda förslaget om inrättande av särskilda tjänster för undervisning i jordbruk och trädgårdsskötsel vid Gräskärr. Ämbetsverket ifrågasätter om inte — med hänsyn till möjligheten att utnyttja de närbelägna yrkesskolorna i Uddevalla — antalet lärare vid Gräskärr skulle kunna begränsas till en, förutom rektor.

Därest den planerade sidoanstalten till Sundbo kommer till stånd, vill statskontoret inte motsätta sig att en tjänst som arbetsledare i 16 lönegraden inrättas vid anstalten.

Statens lönenämnd har inte något att erinra mot den föreslagna uppflyttningen av rektorstjänsterna vid Margretelund och Fagared från 29 till

31 lönegraden. Däremot har lönenämnden inte funnit tillräckliga skäl för lönegradsuppflyttning av rektorstjänsterna vid Gräskärr, Gudmundsgården, Folåsa och Broby.

Beträffande lönegradsplaceringen för yrkeslärarna erinrar lönenämnden om att nämnden i föl avstyrkte det då framförda förslaget om lönegradsuppflyttning med hänvisning till en år 1954 emellan civildepartementet och vederbörande personalorganisationer träffad överenskommelse rörande lönegradsplaceringen för bl. a. yrkeslärarna vid ungdomsvårdsskolorna. Nämnden erinrar vidare om, att nämnden samtidigt förklarade sig inte ha någon erinran mot placering i Ce 29 för tjänsten som skolpsykolog vid Lövsta.

Lönenämnden finner inte tillräckliga skäl föreligga för bifall till förslaget om uppflyttning i lönegrad och ändrad tjänstebenenämning för jordbruksföreståndar- och trädgårdsmästartjänsterna. Nämnden anser vidare, att de föreslagna tjänsterna för viss lärarpersonal vid Gräskärr inte bör erhålla högre placering än att läraren i verkstadsyrket placeras som yrkeslärare i 20 lönegraden och lärarna för jordbruks- resp. trädgårdsundervisningen som jordbruksföreståndare resp. trädgårdsmästare i 18 lönegraden. Nämnden har ingen erinran mot förslagen att inrätta två vårdartjänster i Ce 12 vid skolan.

Mot förslaget om inrättande av en tjänst som tillsynsman och tre tjänster som vårdare vid envar av de nya specialavdelningarna å Fagared och Ryagården har nämnden ingen erinran. Nämnden kan däremot inte tillstyrka placering i 16 lönegraden för de föreslagna tjänsterna för arbetsledare vid specialavdelningarna. Nämnden har dock intet att erinra, därest ifrågavarande tjänster placeras i 14 lönegraden. Benämningen å tjänsterna bör vara yrkesmästare.

Lönenämnden har vidare inte något att erinra mot förslaget att tillföra Lövsta en tjänst som vårdare i 12 lönegraden och utbyte av en ekonomibiträdestjänst i Ce 6 vid skolan mot en vårdartjänst i 12 lönegraden. Ej heller har nämnden någon erinran mot placeringen av de under punkterna 20 och 21 upptagna tjänsterna. Mot placeringen i lönegrad av de för sidostalten Baggå föreslagna tjänsterna har nämnden inte annan erinran än att tjänsten för en arbetsledare bör placeras i 14 lönegraden med benämningen yrkesmästare.

Lantbruksstyrelsen ansluter sig till socialstyrelsens förslag i fråga om jordbruksverksamhetens omfattning vid skolorna. Jordbruksarbetet vid skolorna kan inte få avsedd verkan vare sig ur yrkesutbildnings- eller samsättnings- eller synpunkt utan en fortsatt upprustning med byggnader, maskiner och inventarier för jordbruksändamål. Dessutom torde vissa förbättringar av jordbrukspersonalens arbetsvillkor och löneställning erfordras. Denna fråga bör lämpligen inte behandlas separat utan prövas i ett större sammanhang. Dock kan lantbruksstyrelsen biträda förslaget att

de nuvarande jordbruksföreståndar- och trädgårdsmästarbefattningarna omändras till yrkeslärartjänster i lönegrad 21, förutsatt att nämnda befattningshavare äger erforderlig utbildning.

Departementschefen.

Med anledning av 1955 års riksdags begäran (SU 5, rskr 5) om vissa utredningar angående anordnande av sjömansutbildning vid ungdomsvårdsskolorna får jag till en början nämna, att Kungl. Maj:t den 26 oktober 1956 medgivit att utbildning av däckspersonal får anordnas vid Forsane yrkesskola. Ifrågavarande utbildning väntas komma till stånd i början av 1957. Såsom tidigare (V ht 1956 s. 69) anmälts, har utbildning av skeppskoockar kommit till stånd vid Fagareds yrkesskola.

Som nämnts i 1956 års statsverksproposition har barnavårdskommittén den 30 september 1955 avlämnat ett betänkande om utredningshem (SOU 1955: 37). I betänkandet föreslås bl. a., att dylika hem med tio platser vardera och huvudsakligen avsedda för de tre största städerna och kommuner i deras närhet skall anordnas i anslutning till Hammargårdens skolhem samt Fagareds, Råby och Morängens yrkesskolor. Hemmen avses i första hand för förvaring av för brott misstänkta ungdomar under utredningstiden. Syftet är att i viss utsträckning kunna onödiggöra häktning och minska omfattningen av anhållande när det gäller sådana ungdomar. I viss utsträckning räknar kommittén med att hemmen även skall kunna utnyttjas för barnavårdsklientelet i åldrarna 15—20 år. Härmed avses bl. a. underåriga, som omhändertagits för skyddsuffostran men som ej omedelbart kan erhålla lämplig placering på t. ex. en ungdomsvårdsskola (s. k. väntefall). Kommittén anser även, att underåriga bör kunna omhändertas för utredning innan vanarten är ådagalagd, detta till förekommande av grov asocial verksamhet, förbättring av resocialiseringsutsikterna m. m. Kommittén har lagt fram förslag till lag om utredningshem samt om ändring i rättegångsbalken och sinnessjuklagen. Något förslag om ändring av gällande barnavårdslag för att möjliggöra omhändertagande för utredning framlägges dock ej. Kommittén ämnar uppta bestämmelser härom i sitt förslag till ny barnavårdslag.

I skrivelse den 30 november 1955 har riksåklagarämbetet tagit upp frågan om provisoriska åtgärder för att, i avbidan på att utredningshem tillskapas, tillgodose huvudsyftet med förslaget om sådana hem. Beträffande skrivelsen torde jag få hänvisa till den summariska redogörelse som lämnades i 1956 års statsverksproposition (V ht s. 69).

Barnavårdskommitténs förslag om utredningshem har numera remissbehandlats, varvid starkt delade meningar framkommit. Med hänsyn bl. a. till att förslaget berör centrala punkter i barnavårdslagstiftningen är jag inte beredd att ta ställning till detsamma förrän kommitténs huvudbetänkande med förslag till ny barnavårdslag avlämnats och remissbehandlats.

Jag vill emellertid framhålla, att jag liksom kommittén och de flesta myndigheter och sammanslutningar som yttrat sig över kommitténs förslag finner det angeläget att för brott misstänkta underåriga kan omhändertagas inom socialvårdens ram så att användningen av häktning och anhållande endast undantagsvis behöver komma i fråga. Omhändertagandet bör som regel ske antingen vid ungdomsvårdsskola eller vid kommunalt ungdomshem. I fråga om sistnämnda hem är det tillfredsställande att kunna konstatera, att Stockholm och Göteborg, där ifrågavarande problem är mest framträdande, efter det att förslaget om utredningshem lades fram förstärkt sina resurser på ungdomsvårdens område. Bl. a. har Skrubba ungdomshem i Stockholm och Ivarsbergshemmet i Göteborg enligt vad jag inhämtat numera upprustats. Det torde därför finnas anledning räkna med att en del av det klientel, för vilket utredningshem avsetts, skall kunna tas om hand på de nämnda hemmen.

Antalet elever jämte exspektanter vid ungdomsvårdsskolorna har under den senaste tiden ökat inte obetydligt. Medan antalet den 1 oktober 1955 var 689 var det ett år senare 785. Antalet platser vid skolorna har emellertid också ökat; den 1 juli 1956 fanns sammanlagt 738 platser och under senare hälften av 1956 ökades antalet med 32. Under första hälften av 1957 kan ytterligare 23 platser beräknas tillkomma, varefter platsantalet kommer att utgöra 793. Vad angår platsbehovet under nästa budgetår möter det, som socialstyrelsen framhållit, stora svårigheter att göra några säkra beräkningar. Styrelsen har förutsatt en fortsatt ökning till 888, varvid behovet av plats för utredningsfallen och ökningen av ungdomskullarna åberopats som skäl. Några fasta hållpunkter för uppskattningen finns emellertid inte. Som framgår av styrelsens i det föregående återgivna redogörelse är platsbristen f. n. koncentrerad till yrkesskolorna — särskilt till specialskolorna Lövsta och Ryagården. Övriga skolor är däremot inte fullbelagda. Trycket på yrkesskolorna för pojkar har under hösten 1956 något lättats sedan vissa byggnadsarbeten färdigställts vid Fagared och Johannisberg. Vad däremot angår yrkesskolorna för flickor har platsbristen skärpts.

Av de av socialstyrelsen föreslagna åtgärderna för att öka platstillgången på yrkesskolorna förordar jag, att en sidoanstalt till Sundbo anordnas vid Baggå herrgård med plats för till en början 10 pojkar. Vidare ämnar jag vid behandlingen under kapitalbudgeten av anslaget till byggnadsarbeten vid ungdomsvårdsskolorna föreslå, att en ny avdelning tillföres Eknäs yrkesskola för flickor. Mot förslaget att undervisningen vid Broby skolhem utvidgas med ett åttonde skolår, vilket beräknas medföra en minskning av platsbehovet på yrkesskolorna för flickor med 9, har jag intet att erinra. Styrelsens förslag om inrättande av två nya yrkesskolor kan jag däremot inte f. n. biträda.

I likhet med socialstyrelsen anser jag det angeläget, att ökade resurser för eftervård av ungdomsvårdsskoleklientelet ställes till styrelsens för-

fogande. Jag kan därför förorda, att försöksvis en utskrivningsavdelning för flickor och ett hospits för pojkar, vardera med 8 platser, anordnas. Vidare kommer jag under nästföljande punkt att föreslå, att medel anvisas för utackordering av ytterligare 20 elever i kontrollerad familjevård.

Om de av mig sålunda förordade åtgärderna genomföres kommer antalet platser vid yrkesskolorna, inberäknat utskrivningsavdelning och hospits, att öka med 34 till 827 samtidigt som platsbehovet med hänsyn till förstärkningen av eftervårdsresurserna samt utvidgning av undervisningen vid Broby kan beräknas minska med ca 30.

Det hade i och för sig varit önskvärt att i nuvarande osäkra läge ha en något större platsmarginal. Med hänsyn till det hårt ansträngda läget på andra vårdområden — nykterhetsvården, fångvården och sinnessjukvården — har detta önskemål emellertid ansetts böra stå tillbaka.

Riksåklagarämbetet har i sin förut omnämnda framställning bl. a. framfört önskemål om utökning av antalet platser vid specialavdelningarna. Jag vill i anslutning härtill erinra om att specialavdelningarna vid Fagared och Ryagården, vilkas inrättande beslöts av förra årets riksdag, färdigställes innevarande budgetår. Vidare vill jag nämna, att jag ämnar föreslå att medel anvisas för uppförande av ytterligare en specialavdelning vid Långanäs.

Socialstyrelsen har med hänvisning till en inom statens kommitté för sinnessjukvården pågående utredning angående vården av unga psykopater inte framlagt något förslag till lösning av platsbristen vid Lövsta och Ryagården. Som framgår av vad barnavårdsnämnderna i Stockholm och Göteborg anfört är bristen på platser vid nämnda skolor besvärande. Trycket på Ryagården kan beräknas komma att lätta något, då skolan tillförts den i det föregående omnämnda specialavdelningen. Vad Lövstaklientelet angår bör provisoriska åtgärder vidtas för att öka vårdresurserna inom den nuvarande skolorganisationens ram för ifrågavarande klientel. Genom att antalet besök av psykiater vid Fagared utökas från f. n. ett besök i månaden till ett besök i veckan torde en del av de lindrigare fallen kunna mottas vid nämnda skola och en motsvarande avlastning av Lövsta ske. Jag beräknar medel för en sådana utökning.

Beträffande skolhemmen kan jag i nuvarande läge inte tillstyrka socialstyrelsens förslag att nedbringa platsantalet vid Vemyra, Östra Spång och Broby.

Vad slutligen angår jordbruksverksamhetens omfattning vid ungdomsvårdsskolorna är jag inte f. n. beredd att ta ställning till det av socialstyrelsen framlagda förslaget härom. I likhet med statskontoret anser jag, att en fullständigare utredning om skoljordbrukens ekonomiska förhållanden m. m. bör göras innan frågan avgöres.

Jag övergår nu till socialstyrelsens anslagsframställning.

Under hänvisning till vad chefen för civildepartementet anfört vid an-

mälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor beräknar jag för höjning av vissa arvoden 8 800 kronor.

Rektorstjänsterna vid Fagared och Margretelund bör såsom framgår av vad chefen för civildepartementet anført vid behandlingen av för flera huvudtitlar gemensamma frågor uppflyttas från Ca 29 till Ca 31. I övrigt kan jag inte tillstyrka styrelsens förslag till löneregleringar. Jag är ej heller beredd tillstyrka förslagen om utbyte av ett antal jordbruksföreståndar- och trädgårdsmästartjänster mot yrkeslärarbefattningar och överföring av vissa arbetsförmän från jordbrukets stat till löneplan.

Förslaget om inrättande av en tjänst som förste läkare vid Lövsta anser jag mig inte böra biträda bl. a. med hänsyn till de svårigheter som visat sig föreligga för tillsättande av de två chefsläkartjänster — vid Lövsta och Ryagården — som finns vid skolorna. Vid 1955 års riksdag ändrades en underläkartjänst vid Lövsta till en tjänst som läkare eller psykolog i Ce 29. Tjänsten hade då varit utan innehavare sedan den inrättades sju år tidigare. Socialstyrelsen har fortfarande inte lyckats rekrytera tjänsten med någon läkare. Jag anser mig nu böra tillstyrka, att tjänsten utbytes mot en psykologbefattning i samma lönegrad.

Med åberopande av en av statens organisationsnämnd gjord undersökning av arbetstidsförhållandena vid bl. a. Lövstas skolhemsavdelning har styrelsen föreslagit utbyte av ett ekonomibitråde i Ce 6 mot en vårdare i Ce 12 samt inrättande av ytterligare en vårdartjänst i Ce 12. Jag har inte någon erinran mot dessa förslag.

Jag tillstyrker, att två tjänster som tillsynsman och sex tjänster som vårdare inrättas för de nya specialavdelningarna vid Fagared och Ryagården. Jag anser mig däremot inte kunna tillstyrka förslaget om utökning av den nuvarande personaluppsättningen vid specialavdelningarna — en tillsynsman och tre vårdare vid var och en — med arbetsledartjänster i Ce 16. Sex av de för specialavdelningarna avsedda vårdartjänsterna bör emellertid utbytas mot tjänster som yrkesmästare i Ce 14. Samtidigt bör tjänstebenenämningen å en tjänst som arbetsterapeut i Ce 14 vid Långanäs ändras till yrkesmästare.

Vidare tillstyrker jag, att ytterligare tre vårdartjänster tillföres organisationen. Socialstyrelsen bör få disponera dessa tjänster för placering vid skolor där de bäst behövs.

Vad beträffar de föreslagna tjänsterna vid Gräskärr kan jag endast förorda inrättande av en yrkeslärartjänst i Ce 20, en jordbruksföreståndartjänst i Ce 18 och en vårdartjänst i Ce 12. I anslutning härtill bör en folkskollärartjänst i Ca 21 och en dylik tjänst i Ce 21 indragas. Jordbruksförmannen bör överföras till en annan skola samtidigt som en befattning som jordbruksförman i Ce 15 indrages.

För den nya sidoanstalten till Sundbo föreslår jag en tillsynsman i Ce 18, en vårdare i Ce 12 och ett ekonomibitråde i Ce 8.

Vad angår den utskrivningsavdelning och det hospits, som jag föreslagit skall inrättas på försök, kan jag godtaga den av socialstyrelsen beräknade personaluppsättningen med det undantaget, att i stället för en tillsynsmannatjänst i 18 lönegraden vid utskrivningsavdelningen bör inrättas en tjänst som husföreståndare i 17 lönegraden. Dessutom bör inrättas tre vårdartjänster i 12 och en ekonomibiträdetsjänst i 8 lönegraden. Tjänsterna bör tills vidare vara extra.

Socialstyrelsens övriga förslag till personalförstärkningar kan jag inte tillstyrka.

De för vikarier, praktikanter och obekvämhetsstillägg avsedda medlen bör uppräknas med 125 000 kronor.

Mot kostnadsökningen under omräkningsposterna har jag intet att erinra.

Jag tillstyrker slutligen, att en bokhållartjänst i Ce 21, två tillsynsmannatjänster i Ce 18, fem vårdartjänster i Ce 12 och två kanslibiträdets-tjänster i Ce 11 uppföres å ordinarie stat.

De av mig i det föregående förordade förslagen medför en ökning av anslagsbehovet med 535 000 kronor. Anslaget bör uppföras med (5 290 000 + 535 000) 5 825 000 kronor.

Medelsbehovet under de olika anslagsposterna beräknas på följande sätt: avlöningar till ordinarie tjänstemän 1 684 800 (— 1 200) kronor;

arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 134 800 (+ 12 000) kronor;

avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, 2 716 000 (+ 268 000) kronor;

rörligt tillägg 1 289 400 (+ 256 200) kronor.

Under hänvisning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, som föranledes av vad jag i det föregående förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 684 800
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	134 800
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ...	2 716 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	1 289 400
	Summa kronor 5 825 000 ;

c) till *Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 5 825 000 kronor.

[38] 25. **Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Omkostnader**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	3 396 000	3 637 497
1956/57 (statsliggaren s. 323)	3 590 500	
1957/58 (förslag)	3 683 500	

Yrkanden

Socialstyrelsen har (skr. 31/s 1956) hemställt, att anslaget höjes med 854 700 kronor.

1. Sjukvård m. m. åt befattningshavare	3 000
2. Reseersättningar	27 600
3. Bränsle, lyse och vatten	128 000
4. Övriga expenser	43 400
5. Underhåll av byggnader m. m.	10 000
6. Inventarier m. m.	50 000
7. Tvätt och renhållning	10 700
8. Utspisning	267 000
9. Beklädnad	110 000
10. Hälso- och sjukvård	12 800
11. Undervisning, lek och idrott	6 500
12. Elevbelöning	25 200
13. Diverse	14 500
14. Eftervård och utackordering	137 500
15. Skyddskläder åt befattningshavare	8 500
	+ 854 700

Motivering

1. *Sjukvård m. m. åt befattningshavare.* Utgift 1954/55 14 881, 1955/56 12 548; anslag 1956/57 17 500. — Höjning föreslås med hänsyn till det ökade antalet befattningshavare.

2. *Reseersättningar.* Utgift 1954/55 97 186, 1955/56 102 500; anslag 1956/57 103 600. — Till följd av brist på medel har resor för bl. a. efterspaning och återtagande av avvikna elever ej kunnat ske i önskvärd omfattning. Antalet återtagningar och utskrivningar av elever har även ökat. Nämnade omständigheter jämte höjda priser på järnvägsresor och höjda traktamentsersättningar medför ett ökat medelsbehov av 10 000 kronor. Vidare erfordras 17 600 kronor på grund av föreslagen utökning av anstaltsorganisationen.

3. *Bränsle etc.* Utgift 1954/55 719 364, 1955/56 825 869; anslag 1956/57 715 000.

4. *Övriga expenser.* Utgift 1954/55 82 000, 1955/56 82 600; anslag 1956/57 87 600. — Antalet telefonsamtal och telegram har kraftigt ökat. Vissa skolor har i brist på medel måst begära anstånd till innevarande budgetår med betalning av under föregående budgetår förfallna räkningar å telefonavgifter. En uppräknig med 5 000 kronor är därför nödvändig. Därjämte bör enligt anvisningar av riksräkenskapsverket vissa telefonkostnader, som f. n. belastar delposterna utspisning, beklädnad, hälso- och sjukvård, undervisning, lek och idrott, elevbelöning och eftervård, i stället belasta delposten till övriga expenser, som därför bör räknas upp med 25 000 kronor. Vidare bör kontorsmöbler och kontorsmaskiner för 5 000 kronor inköpas. Slutligen erfordras 8 400 kronor till följd av utökningen av anstaltsorganisationen.

5. *Underhåll av byggnader.* Utgift 1954/55 320 596, 1955/56 313 750; anslag 1956/57 350 000. — Byggnadsvärdet kan nu uppskattas till ca 18 milj. kronor. För underhållet erfordras ett belopp motsvarande 2 % av detta värde, d. v. s. 360 000 kronor.

6. *Inventarier m. m.* Utgift 1954/55 114 999, 1955/56 125 000; anslag 1956/57 125 000. — Enligt en av socialstyrelsen år 1954 verkställd undersökning fanns behov av upprustning och anskaffning av inventarier för 182 000 kronor under förevarande anslagspost (V ht 1955 s. 107). 1955 beviljades 20 000 kronor för ändamålet; anslagsposten bör nu räknas upp med ytterligare 50 000 kronor.

7. *Tvätt och renhållning.* Utgift 1954/55 71 783, 1955/56 71 454; anslag 1956/57 75 000. — Med hänsyn till den utökade anstaltsorganisationen bör posten räknas upp med 10 700 kronor.

8. *Utspisning.* Utgift 1954/55 743 094, 1955/56 833 499; anslag 1956/57 800 000. — På grund av prishöjningar och ökat elevantal bör posten räknas upp med 185 000 kronor. Vidare bör posten höjas med 84 000 kronor på grund av den föreslagna utökningen av anstaltsorganisationen. Omfördelningen av telefonkostnaderna minskar anslagsbehovet med 2 000 kronor.

9. *Beklädnad.* Utgift 1954/55 430 362, 1955/56 453 771; anslag 1956/57 460 000. — Posten bör höjas med 40 000 kronor med hänsyn till ökad beläggning och elevomsättning samt med 71 000 kronor till följd av den föreslagna utökningen av anstaltsorganisationen. Omfördelningen av telefonkostnaderna minskar anslagsbehovet med 1 000 kronor.

10. *Hälso- och sjukvård.* Utgift 1954/55 117 379, 1955/56 122 423; anslag 1956/57 125 000. — Medelsbehovet ökar med 14 300 kronor på grund av utvidgningen av anstaltsorganisationen. Omfördelningen av telefonkostnaderna minskar behovet med 1 500 kronor.

11. *Undervisning, lek och idrott.* Utgift 1954/55 91 628, 1955/56 100 706; anslag 1956/57 110 000. — Den föreslagna utökningen av anstaltsorganisa-

tionen motiverar en uppräknig med 8 000 kronor. Genom omfördelningen av telefonkostnaderna minskas medelsbehovet å andra sidan med 1 500 kronor.

12. *Elevbelöning*. Utgift 1954/55 165 944, 1955/56 180 277; anslag 1956/57 172 200. — För att vid ytterligare ett antal skolor kunna införa det av ungdomsvårdsskoleutredningen föreslagna och av socialstyrelsen reviderade avlöningssystemet för eleverna erfordras att posten räknas upp med 20 000 kronor. Vidare bör posten höjas med 11 200 kronor med hänsyn till utvidgningen av anstaltsorganisationen. Omfördelningen av telefonkostnaderna minskar anslagsbehovet med 6 000 kronor.

13. *Diverse*. Utgift 1954/55 75 600, 1955/56 70 600; anslag 1956/57 74 600. — Socialstyrelsen har under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande träffat överenskommelse med stiftelsen Anna Lisa Lidbecks uppfostringsanstalt om höjning av den ersättning, som utgår till stiftelsen för upplåtelse av vissa fastigheter till Margretelunds yrkesskola. Om avtalet godkännes, bör anslagsposten höjas med 5 000 kronor. Från anslaget bestrides vissa ersättningar till enskilda för smärre skadegörelser begångna av ungdomsvårdsskolornas elever. På grund av ökat elevantal och den omständigheten att skolorna i allt större utsträckning får ta hand om kriminellt belastade ungdomar bör posten höjas med 5 000 kronor för detta ändamål. Vidare bör posten höjas med 4 500 kronor på grund av utökningen av anstaltsorganisationen.

14. *Eftervård och utackordering*. Utgift 1954/55 335 328, 1955/56 336 970; anslag 1956/57 375 000. — Posten bör räknas upp med 36 000 kronor motsvarande de beräknade kostnaderna för ytterligare 20 elever i kontrollerad familjevård. De medel som f. n. står till förfogande för eftervård medger ett genomsnittligt bidrag per elev och år med ca 255 kronor. En höjning av eftervårdsbidraget med i genomsnitt 70 kronor till 325 kronor svarar bättre mot det verkliga behovet. Kostnaden härför uppskattas till 70 000 kronor. Styrelsen räknar vidare med att antalet villkorligt utskrivna och utackorderade elever ökas från f. n. ca 1 000 till 1 100. Utgifterna för eftervårdsbidrag och övervakningsarvoden beräknas härigenom stiga med 44 500 kronor. Posten bör för de angivna ändamålen sålunda räknas upp med (36 000 + 70 000 + 44 500) 150 500 kronor. Omfördelningen av telefonkostnaderna minskar anslagsbehovet med 13 000 kronor.

15. Motsvarande förslag gjordes senast inför innevarande budgetår (V ht 1956 s. 74).

Yttrande

Statskontoret har beräknat medelsbehovet under anslagsposterna till sjukvård m. m. åt befattningshavare och till reseersättningar till 15 000 resp. 115 000 kronor. Delposten till övriga expenser beräknas av statskontoret till 115 000 kronor samt delposterna under anslagsposten till

övriga utgifter till följande belopp, nämligen posten underhåll av byggnader m. m. 350 000 kronor, posten inventarier 125 000 kronor, posten tvätt och renhållning 75 000 kronor, posten utspisning 848 000 kronor, posten beklädnad 459 000 kronor, posten hälso- och sjukvård 123 500 kronor, posten undervisning, lek och idrott 108 500 kronor, posten elevbelöning 174 000 kronor, posten diverse 79 600 kronor samt posten eftervård och utackordering 387 000 kronor. Förslaget om medelsanvisning till skyddskläder åt befattningshavare bör enligt statskontorets mening ej vinna beaktande.

Departementschefen

Förslaget om uppräknig av delposten till sjukvård kan jag inte biträda. Till reseersättningar bör beräknas ytterligare 9 000 kronor på grund av höjda biljettpriiser och traktamentsersättningar samt ökat antal resor till följd av den utökade organisationen.

Delposten till bränsle, lyse och vatten bör med hänsyn till belastningen höjas med 100 000 kronor.

Posten till övriga expenser bör räknas upp med 32 000 kronor, varav 25 000 kronor på grund av den omfördelning av telefonkostnaderna som anvisats av riksräkenskapsverket och 7 000 kronor för installation av nya telefoner och ökat antal telefonsamtal. Någon uppräknig av posten för inköp av kontorsmaskiner kan jag däremot inte tillstyrka.

För upprustning av inventariebeståndet höjdes år 1955 posten till inventarier med 20 000 kronor. Jag kan inte nu tillstyrka en ytterligare uppräknig för detta ändamål. Däremot tillstyrker jag, att posten räknas upp med 30 000 kronor till anskaffning av inventarieutrustning vid den nya sidoanstalten till Sundbo samt till en utskrivningsavdelning och ett hospits, som jag föreslagit skall inrättas under nästa budgetår. För de båda sistnämnda ändamålen har socialstyrelsen begärt medel i samband med anslagsäskandena till inackorderingshem (punkten 41 i det följande).

Någon uppräknig av delposterna till tvätt och renhållning, hälso- och sjukvård samt undervisning, lek och idrott kan jag inte tillstyrka. Ej heller kan jag biträda det från föregående år upprepade förslaget om medelsanvisning till skyddskläder åt befattningshavare vid ungdomsvårdsskolorna.

Med hänsyn till belastningen och ökat elevantal bör posten till utspisning ökas med 125 000 kronor. Vidare bör delposten till beklädnad ökas med 54 000 kronor till följd av ökad beläggning och elevomsättning.

Posten till elevbelöningar bör räknas upp med 2 000 kronor på grund av det ökade elevantalet. Jag är däremot inte beredd förorda styrelsens förslag om uppräknig av denna delpost för fortsatt övergång till nytt flitpenningssystem vid skolorna. Såsom min företrädare i ämbetet uttalade vid anmälan av socialstyrelsens anslagsäskanden för budgetåret 1955/56

(V ht 1955 s. 111) bör en övergång till nytt flitpenningssystem anpassas på ett sådant sätt, att utgifterna kan hållas inom ramen för tillgängliga medel.

Kungl. Maj:t har den 7 september 1956 godkänt ett mellan socialstyrelsen och stiftelsen Anna Lisa Lidbecks uppfostringsanstalt träffat avtal om höjning med 5 000 kronor av arrendeavgiften för vissa fastigheter upplåtna till Margretelunds yrkesskola. Delposten till diverse bör i anledning härav räknas upp med nämnda belopp. Dessutom bör posten höjas med ytterligare 26 000 kronor till hyror för en utskrivningsavdelning och ett hospits samt för kostnader avseende sidoanstalten till Sundbo. Delposten bör sålunda sammanlagt uppräknas med 31 000 kronor.

Det synes angeläget att möjligheterna att utackordera ungdomsvårdsskoleelever i fosterhem ökas. Jag tillstyrker därför socialstyrelsens förslag om ökad medelsanvisning med 36 000 kronor för placering av ytterligare 20 elever i s. k. kontrollerad familjevård. Vidare bör posten räknas upp med 24 000 kronor på grund av ökat antal villkorligt utskrivna elever. Någon allmän höjning av eftervårdsbidragen kan jag däremot inte förorda. Posten till eftervård och utackordering bör sålunda ökas med sammanlagt 60 000 kronor.

Genom beslut den 7 december 1956 har Kungl. Maj:t bl. a. förordnat, att byggnadsbeståndet vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården fr. o. m. budgetåret 1957/58 skall ställas under byggnadsstyrelsens vård och förvaltning. Till följd härav kommer medel till underhåll av nämnda byggnadsbestånd under nästa budgetår att äskas i annat sammanhang. Delposten till underhåll av byggnader torde därför kunna utgå och anslaget minskas med det belopp som för innevarande budgetår anvisats för ändamålet eller 350 000 kronor.

Anslaget bör i enlighet med vad jag således förordat ökas med (9 000 + 100 000 + 32 000 + 30 000 + 125 000 + 54 000 + 2 000 + 31 000 + 60 000 — 350 000) 93 000 kronor och alltså uppföras med (3 590 500 + 93 000) 3 683 500 kronor.

Under hänvisning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Omkostnader* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 3 683 500 kronor.

[39] 26. **Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Engångsanskaffning av inventarier m. m.** För innevarande budgetår har medel till anskaffning av inventarier och annan utrustning i samband med om- och tillbyggnad av ungdomsvårdsskolor anvisats under reservationsanslaget Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Byggnadsarbeten m. m. Sedan Kungl. Maj:t den 7 december 1956 föreskrivit, att fr. o. m.

den 1 juli 1957 bl. a. fastighetsbeståndet vid ungdomsvårdsskolorna med visst undantag skall upptagas till redovisning under statens fastighetsfond kommer anslag till byggnadsarbeten vid skolorna för nästa budgetår att äskas under kapitalbudgeten. Anslag till anskaffning av inventarier och annan utrustning i anslutning till ifrågavarande byggnadsarbeten bör liksom hittills anvisas under driftbudgeten. Rubriken å anslaget torde böra ändras till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Engångsanskaffning av inventarier m. m.

Socialstyrelsen har (skr. ^{31/8} och ^{13/11} 1956) hemställt om anvisande av 174 000 kronor. Av det äskade beloppet avses 135 000 kronor för anskaffning av inventarietrustning m. m. enligt följande fördelning till skolor, beträffande vilka socialstyrelsen begärt anslag för om- eller tillbyggnadsarbeten.

Eknäs	30 000
Folåsa	20 000
Gräskärr	30 000
Långanäs	15 000
Lövsta	10 000
Johannisberg	30 000
	Summa kronor 135 000

Vidare hemställer socialstyrelsen, att 30 000 kronor beräknas för inköp av inventarier till en ny ungdomsvårdsskola å Visingsö, om vars inrättande styrelsen gjort framställning. Därjämte återkommer styrelsen till sitt senast inför innevarande budgetår (V ht 1956 s. 77) framförda förslag om anvisande av 9 000 kronor till installation av automatväxel vid Lövsta.

Medelsbehovet under anslaget beräknas sålunda till (135 000 + 30 000 + 9 000) 174 000 kronor.

Departementschefen

Senare denna dag kommer jag att föreslå, att anslag anvisas under kapitalbudgeten för vissa byggnadsarbeten vid bl. a. Eknäs, Långanäs och Lövsta. I anslutning härtill bör såsom socialstyrelsen föreslagit 45 000 kronor beviljas för anskaffning av inventarier och annan utrustning till Eknäs och Långanäs. Däremot är jag inte beredd tillstyrka medelsanvisning till inventarier och installation av telefonväxel vid Lövsta.

Under hänvisning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Engångsanskaffning av inventarier m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 45 000 kronor.

[40] 27. **Utbildning av personal vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården.** Under rubriken Fortbildningskurs för befattningshavare vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 15 000 kronor för anordnande av en kurs på 14 dagar för 40 deltagare. — Reservationen den 30 juni 1956 uppgick till 1 131 kronor.

Socialstyrelsen har (skr. ^{31/8} 1956) hemställt om anvisande av 41 000 kronor till dels en kurs för 30 assistenter, folkskollärare och yrkeslärare, dels en kurs för 40 befattningshavare tillhörande vård- och tillsynspersonalen. För den förstnämnda kategorien har någon fortbildningskurs ej varit anordnad sedan budgetåret 1953/54. Fortfarande finns ett stort antal befattningshavare som inte deltagit i någon av styrelsen anordnad kurs. Det är angeläget att all personal, som i det dagliga arbetet har uppfostnings-, vård- eller tillsynsuppgifter i fråga om eleverna, beredes tillfälle genomgå en fortbildningskurs. Kursen för vård- och tillsynspersonal, som under de två senaste budgetåren omfattat två veckor, bör omfatta tre veckor, då kursprogrammet eljest blir alltför koncentrerat.

Styrelsen har beräknat kostnaderna för kurserna på följande sätt.

Uppehälle för 70 deltagare i 20 dagar à 14 kronor	19 600
Arvoden för 210 föreläsningar à 45 kronor i genomsnitt	9 600
Deltagares och föreläsares resor	9 200
Studieresor i grupp, oförutsett	2 600
	Summa kronor 41 000

Härjämte föreslår styrelsen, att 10 000 kronor anvisas till bestridande av kostnader för intern utbildning av personalen vid vissa skolor samt 4 800 kronor till en internatkurs för skolornas företagsnämnder.

Socialstyrelsen föreslår, att anslaget uppföres med 55 800 kronor, vilket innebär en ökning med 40 800 kronor. Någon reservation beräknas icke återstå vid slutet av innevarande budgetår.

Departementschefen

Det är otvivelaktigt av stor betydelse för verksamheten vid ungdomsvårdsskolorna att personalen erhåller en god utbildning. Jag tillstyrker därför, att utbildningsverksamheten i enlighet med socialstyrelsens förslag utvidgas till att avse två kurser om tre veckor vardera. Däremot kan jag inte tillstyrka att medel beräknas till bestridande av kostnader för intern utbildning av personalen vid vissa skolor eller till en internatkurs för skolornas företagsnämnder. Då styrelsens beräkning av medelsbehovet för de av mig förordade kurserna synes kunna godtas, bör anslaget uppföras med 41 000 kronor. Anslagets rubrik bör ändras till Utbildning av personal vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården. Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbildning av personal vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 41 000 kronor.

[41] 28. **Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.** Under denna rubrik har fr. o. m. budgetåret 1946/47 anvisats tillhoppa 271 400 kronor, varav för inrättande av inackorderingshem 233 900 kronor, för förnyelse av inventarier till vissa inackorderingshem 18 000 kronor och för bidrag till I. O. G. T. 19 500 kronor. — Reservationen den 30 juni 1956 uppgick till 62 686 kronor.

Inackorderingshemmen drives av I. O. G. T. Staten betalar första årets hyra och bestrider kostnaderna för inventarier med för varje hem högst 13 000 kronor. Fr. o. m. andra året må av statsmedel utbetalas under-skottersättningar med högst årshyrans belopp (se nästföljande punkt).

Socialstyrelsen har (skr. ^{31/8} 1956) anfört, att två inackorderingshem upphört med sin verksamhet under innevarande budgetår. F. n. är åtta inackorderingshem i verksamhet. Styrelsen framhåller, att erfarenheterna av den hittillsvarande verksamheten i stort sett varit goda. Under senare år har emellertid klientelet på ungdomsvårdsskolorna blivit alltmer brottsbelastat och svårskött. Det antal villkorligt utskrivna elever, som inackorderingshemmen med nuvarande resurser med framgång kan klara, har kraftigt minskat. Vissa perioder har det sålunda varit svårt att belägga de 50 platser, som stått till förfogande för ungdomsvårdsskoleelever. Endast 20 à 30 platser torde kunna beläggas med elever som passar på hem av denna typ. Inackorderingshemsverksamhet bör, framhåller styrelsen vidare, i framtiden inte begränsas enbart till de nuvarande I. O. G. T-hemmen utan kunna organiseras på ett smidigare sätt och bedrivas i olika typer av hem.

Socialstyrelsen räknar med att endast sex hem med nuvarande organisation och storleksordning torde erfordras för framtiden. Fyra av de nuvarande hemmen beräknas successivt komma att nedläggas och två nya inrättas. Styrelsen föreslår, att medel anvisas för inrättande av inackorderingshem på två nya platser. Kostnaderna härför uppskattas till 9 000 kronor för hyra och 13 000 kronor för inventarieanskaffning för varje hem; för ändamålet beräknas sålunda 44 000 kronor för nästa budgetår.

Vidare föreslås, att I. O. G. T. erhåller 2 000 kronor för sin verksamhet till förmån för inackorderingshemmen, vilket innebär en reducering med 500 kronor föranledd av den minskade omfattningen av verksamheten under nästa budgetår.

Därjämte hemställer socialstyrelsen i förevarande sammanhang om anslag med (3 × 22 000) 66 000 kronor till kostnaderna för hyra och inventarieanskaffning till tre utskrivningsavdelningar samt med (2 × 21 000)

42 000 kronor till kostnaderna för hyra, inventarier och vissa omkostnader för två s. k. hospits (se punkten 37 i det föregående).

Medelsbehovet för angivna ändamål under nästa budgetår beräknas sålunda till (44 000 + 2 000 + 66 000 + 42 000) 154 000 kronor. Med hänsyn till befintlig reservation kan medelsanvisningen begränsas till 91 500 kronor.

Statskontoret kan inte biträda begäran om anslag till inrättande av två nya inackorderingshem.

Departementschefen

Under punkten 38 i det föregående har jag tillstyrkt medelsanvisning till kostnaderna för hyra och inventarieanskaffning m. m. till en utskrivningsavdelning och ett hospits. Medel för dessa ändamål bör sålunda inte beräknas under förevarande anslag.

Som framgår av vad socialstyrelsen anfört har det under vissa perioder varit svårt att i full utsträckning utnyttja de platser på inackorderingshemmen som är avsedda för ungdomsvårdsskoleelever. Styrelsen räknar med att endast sex hem erfordras för framtiden mot nu befintliga åtta. Jag är inte beredd att nu ta ställning till den framtida omfattningen och utformningen av ifrågakvarande verksamhet. Jag vill emellertid framhålla det stora behovet av eftervårdsanordningar. Förenämnda utskrivningsavdelning och hospits bör betraktas som försök i nya former att tillgodose detta behov. I fråga om inackorderingshemmen bör ytterligare erfarenhet om deras användbarhet avvaktas. Det bör också övervägas om dessa hem genom förstärkning av tillsynen eller på annat sätt kan anpassas efter de ändrade förutsättningarna beträffande klientelet.

Jag tillstyrker, att två nya inackorderingshem får inrättas i stället för de hem som beräknas bli nedlagda under nästa budgetår. Mot socialstyrelsens beräkning av medelsbehovet härför och för ersättning till I. O. G. T., sammanlagt 46 000 kronor, har jag intet att erinra. Med hänsyn till den förefintliga reservationen bör anslaget för nästa budgetår upptagas med endast ett formellt belopp av 100 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 100 kronor.

[42] 29. **Ersättning till inackorderingshem för driftförluster m. m.** Inackorderingshemmen erhåller fr. o. m. andra året ersättning av staten för uppkomna driftförluster, dock högst med ett belopp som motsvarar årshyran. Fr. o. m. budgetåret 1956/57 utgår därjämte kontant ersättning med 1 000 kronor för år utöver utgående naturaförmåner till husmoder vid inackorderingshem. Till nämnda ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 114 000 kronor. — Reservationen den 30 juni 1956 uppgick till 7 476 kronor.

Socialstyrelsen har (skr. ^{31/8} 1956) anför, att åtta hem beräknas vara i verksamhet under nästa budgetår. Årshyran uppskattas till i genomsnitt 9 000 kronor per hem. Kostnaderna för underskottersättningar beräknas därför till 72 000 kronor för budgetåret.

Styrelsen föreslår, att den kontanta ersättningen till husmödrarna vid inackorderingshemmen höjes från 1 000 till 2 000 kronor om året, vilket innebär att medelsbehovet för sådana ersättningar skulle bli 16 000 kronor.

Den å anslaget förefintliga reservationen beräknas komma att helt förbrukas under innevarande budgetår. För de angivna ändamålen erfordras sålunda (72 000 + 16 000) 88 000 kronor.

Statskontoret har anför, att framställningen om höjd ersättning till husmödrarna inte bör föranleda någon åtgärd.

Departementschefen

Den kontanta ersättning med 1 000 kronor om året, som jämte vissa naturaförmåner utgår till husmoder vid inackorderingshem, fastställdes vid föregående års riksdag. Jag är inte beredd att nu tillstyrka höjning av ifrågavarande ersättning. För nästa budgetår bör sålunda 8 000 kronor anvisas för detta ändamål. Till ersättning för driftförluster bör i enlighet med socialstyrelsens förslag beräknas 72 000 kronor. Anslaget bör alltså uppföras med 80 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till inackorderingshem för driftförluster m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 80 000 kronor.

[43] 30. **Bidrag till frälsningsarméns flickhem.** Under denna rubrik utgår för innevarande budgetår ett bidrag av 3 000 kronor till frälsningsarméns två flickhem i Stockholm och Malmö.

Ledaren av frälsningsarmén i Sverige har (skr. ^{3/7} 1956) hemställt om anslag för nästa budgetår med oförändrat belopp.

Departementschefen

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till frälsningsarméns flickhem* för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 3 000 kronor.

D. Nykterhetsvård

[44] 1. Statens vårdanstalt å Svartsjö för alkoholmissbrukare: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	797 000	938 800
1956/57 (statsliggaren s. 325)	863 000	
1957/58 (förslag)	1 004 000	

Anstaltsstyrelsens anslagsframställning

Yrkanden

Anstaltsstyrelsen har (skr. ³¹/₈ 1956) hemställt, att anslaget höjes med (avrundat) 89 600 kronor.

	Ökning	Minskning
Löneregleringar		
1. 1 assistent Ce 20—Ce 22	1 563	
2. 1 trädgårdsmästare Cg 19—Cg 21	1 331	
3. 1 uppsyningsman Ca 16 i st. f. förste förman Ca 14	820	
4. 1 överskötare Cg 14 (1 förmanstjänst Ca 12 vakant- sättes)	10 000	9 179
5. 2 förste förmän Ca 14 i st. f. förmän Ca 12	1 640	
6. 2 ekonomibiträden Ce 7 i st. f. Ce 5 resp. Cg 5	1 540	
Personalförstärkningar m. m.		
7. 1 byggnadsförman Cg 14	10 000	
8. 1 maskinist Ce 13	9 597	
9. 1 förman Ce 12	9 179	
10. Höjt arvode åt psykiatern	2 000	
11. Terapiverksamhet	15 000	
12. Övertidsersättning m. m.	9 170	
13. Obekvämhetslägg	2 000	
Omräkningar		
14. Löneklassuppflyttningar	1 637	
15. Omräkning av rörligt tillägg	23 260	
	98 737	9 179

+ 89 558

16. 2 extra tjänster föreslås ombildade till extra ordinarie.

Motivering

Vid anslagsberäkningarna har styrelsen utgått från att antalet intagna å anstalten skall såsom under den senaste tiden utgöra 110 mot tidigare 100.

1. Assistentgöromålen fullgöres av tre assistenter i resp. Ca 25, Ce 22 och Ce 20. Den förstnämnde assistenten är direktörens ställföreträdare. Omfattningen och arten av de andra assistenternas arbetsuppgifter motiverar icke att skillnad göres dem emellan i fråga om löneställningen.

2. Personalförteckningen upptar f.n. en trädgårdsmästartjänst i Ca 16. Enligt statsmakternas beslut (jfr prop. 1954: 125) skall emellertid fr. o. m. den 1 juli 1954 tillämpas lönegraden Cg 19 så länge tjänsteinnehavaren är föreståndare för fångkoloni å anstalten. Detta är alltså fallet. Då fångvårdens koloniföreståndare numera är placerade i 21 lönegraden, bör samma lönegrad gälla för ifrågakvarande tjänsteman.

3. 4. Kroppssjukvården vid anstalten ombesörjes av en arvodesanställd läkare, en förste förman och en förman. Förste förmannen svarar under läkaren för läkemedelsförrådet och instrumentutrustningen, är ständigt jourhavande samt handhar den direkta tillsynen av sjukhuset. Styrelsen upprepar ett tidigare flera gånger (jfr senast V ht 1956 s. 88) framlagt förslag, att den förste förmannen med hänsyn till de krävande och ansvarsfulla uppgifterna måtte erhålla samma löneställning som anstaltens uppsyningsmän. För att kunna behålla tillräckligt kvalificerad personal vid sjukhuset hemställer styrelsen vidare, att den för sjukhuset avdelade förmanstjänsten t. v. ersättas med en tjänst för överskötare i Cg 14.

5. I sin anslagsframställning för budgetåret 1956/57 hemställde styrelsen, att fyra förmanstjänster måtte uppflyttas till befattningar som förste förmän för att anstalten i någon mån skulle kunna upprätthålla en tillfredsställande nyrekrytering (V ht s. 88). Styrelsens yrkande lämnades emellertid utan bifall. Rekryteringssvårigheterna har under den gångna tiden ytterligare skärpts, varför styrelsen ser sig nödsakad återkomma till frågan. Styrelsen har dock t. v. begränsat sitt yrkande till att avse två av tjänsterna.

6. Ekonomipersonalen utgöres av en köksföreståndare i Ca 16 och fyra ekonomibiträden i resp. Ce 8, Ce 7, Ce 5 och Cg 5. De två sistnämnda tjänsterna, som inrättats efter beslut av 1955 och 1956 års riksdagar, har på grund av den låga löneställningen inte kunnat besättas utan måste uppehållas med tillfällig arbetskraft.

7. För att internernas arbetskraft på sätt som avsetts skall kunna utnyttjas i någon mera betydande omfattning vid de aktuella byggnadsarbetena erfordras att de står under ledning av en yrkeskunnig kraft, som samtidigt bör ha till uppgift att biträda anstaltsledningen vid planerandet och genomförandet av vissa arbeten.

8. Utökningen av anstaltens byggnadsbestånd och den fortgående mekaniseringen av jordbruket har framtvingat behov av biträde åt anstaltens maskinist, vilken är placerad i lönegrad Ca 15. Utan hjälp är det icke möjligt för maskinisten att hinna med att tillfredsställande övervaka värmecentralerna och samtidigt svara för de ständigt förekommande repara-

tionerna beträffande såväl uppvärmningsanordningarna som anstaltens vidsträckta och mycket komplicerade vattensystem.

9. På grund av den ökade beläggningen erfordras en ökning av bevakningspersonalen. Styrelsen begränsar sig t. v. till att föreslå en förstärkning med en förman.

10. Styrelsens rådgivande psykiater åtnjuter f. n. ett arvode av 4 000 kronor. Beloppet har bestämts under förutsättning av bl. a. att psykiatern besöker anstalten en gång i veckan. Ur vårdsynpunkt är det angeläget att dessa besök kan ökas åtminstone till två gånger i veckan. Styrelsen räknar med att detta skall kunna bli möjligt, om arvodet höjes till 6 000 kronor.

11. Som ett ytterligare led i strävandena att förbättra och intensivifiera den psykiatriska vården hemställer styrelsen, att särskilda medel ställes till förfogande för anlåtande av utomstående personer med erfarenhet och intresse för psykiatriskt vårdarbete. Några närmare riktlinjer för en sådan terapiverksamhet har icke uppdragits, utan styrelsen avser att pröva sig fram och på så sätt finna lämpliga former för en utveckling av verksamheten.

12. Den föreslagna medelsanvisningen är betingad av medelsåtgången under budgetåret 1955/56 och sammanhänger med det under senare år ökade antalet resor för inställelse av intagna vid domstolar eller för överflyttning av dem till andra anstalter.

13. I anslutning till belastningen under budgetåret 1955/56 samt på grund av fr. o. m. den 1 juli 1956 genomförda höjda ersättningar erfordras ökad medelsanvisning.

16. Samtliga ekonomibiträdestjänster utom en är inrättade som extra ordinarie. Då stadigvarande behov föreligger av nuvarande antal, bör även den återstående tjänsten förenas med pensionsrätt.

Vid anstalten har fr. o. m. den 1 juli 1954 inrättats en befattning som arbetsterapeut i Cg 14. Tjänsten bör nu ombildas till extra ordinarie.

Yttranden

Statskontoret anför, att anstaltens personalorganisation torde komma att bli föremål för översyn av nykterhetsvårdsutredningen. Statskontoret kan med hänsyn härtill icke tillstyrka föreslagen löneroglering eller extra ordinarie sättnings av vissa tjänster. Av samma skäl och med hänsyn till svårigheterna att f. n. med någon grad av säkerhet bedöma det framtida personalbehovet, bör några fasta tjänster ej nu inrättas. I stället för de föreslagna nya tjänsterna som byggnadsförman, maskinist och förman bör under anstaltens avlöningsanslag beräknas ett särskilt belopp, förslagsvis 20 000 kronor, att efter Kungl. Maj:ts bestämmande i mån av behov användas för tillfällig utökning av personalen. Arvodet till styrelsens rådgivande psykiater bör ej uppräknas i vidare mån än som kan anses betingat av en ökad beläggning. Förslaget att ställa särskilda medel till för-

fogande för anlåtande av utomstående personer med erfarenhet och intresse för psykiatriskt vårdarbete kan statskontoret icke tillstyrka.

Statens lönenämnd har icke funnit tillräckliga skäl föreligga för bifall till de framlagda löneregringsförslagen. Däremot har nämnden icke något att erinra mot att en tjänst i Cg 14 som byggnadsförman och en tjänst i Ce 12 som förman inrättas, ej heller mot att en ekonomibiträdestjänst i Cg 5 och en arbetsterapeutjänst i Cg 14 överföres å extra ordinarie stat. Därest en förstärkning av tjänstemannapersonalen vid anstaltens maskinavdelning är erforderlig, bör detta icke ske genom inrättande av högre tjänst än reparatörstjänst i 12 lönegraden.

Socialstyrelsen tillstyrker de föreslagna lönegradsuppflyttningarna i vad avser assistenttjänsten i Ce 20, förste förmanstjänsten å anstaltens sjukhus, två förmanstjänster och två ekonomibiträdestjänster. Även förslagen om inrättande av en extra tjänst som byggnadsförman och om höjning av arvudet till psykiatern tillstyrkes. Styrelsen är principiellt höjd för att tillstyrka förslaget om ett anslag å 15 000 kronor till särskild terapiverksamhet men nödgas konstatera, att de krav ifråga om motivering för ett nytt anslag av denna storleksordning, som rimligen måste upprätthållas, icke är uppfyllda i detta fall.

Av nykterhetsvårdsutredningen framlagda anslagsberäkningar

Med bifall till propositionen nr 195 har 1956 års riksdag anvisat medel å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1956/57 för bl. a. anordnande vid statens vårdanstalter å Svartsjö och Venngarn av nya vårdavdelningar med 34 resp. 30 platser. Till grund för de i propositionen framlagda förslagen härom låg en av nykterhetsvårdsutredningen gjord framställning. Denna innehöll vissa beräkningar rörande de ökade utgifter för avlöningar och omkostnader, som skulle erfordras vid en utökning av platsantalet vid vardera anstalten med 30. Dessa beräkningar, vilka inte togs upp till närmare behandling i nämnda proposition, torde nu få redovisas i samband med prövningen av anslagen till ifrågavarande anstalter för nästa budgetår.

Vad angår Svartsjöanstaltens avlöningsanslag har *nykterhetsvårdsutredningen* framlagt en beräkning, enligt vilken en utökning av vårdplatsantalet vid anstalten från 100 till 130 skulle påkalla följande förstärkning av personalen:

1 assistent Cg 22	14 424
1 arbetsledare Cg 14	10 104
1 förste förman Cg 14	10 104
1 arbetsledare Cg 12	9 468
3 förmän Cg 12	28 404
1 ekonomibiträde Cg 7	7 608

Vikarier	5 000
Övertidsersättningar	1 100
Obekvämhetsstillägg	3 788
	90 000

Utredningen framhåller dock, att den inte ansett sig kunna gå in på någon närmare bedömning av personalbehovet.

Socialstyrelsen har efter överläggning med anstaltens direktör kommit till den uppfattningen, att den beräknade personalökningen är nödvändig, då anstaltens klientel är av sådan beskaffenhet att det erfordrar tillsyn, handledning och hjälp i stor omfattning. Vad särskilt beträffar assistentpersonalen framstår en förstärkning av denna som ofrånkomlig om anstalten utvidgas. Den föreslagna nya assistenttjänsten bör placeras i Ce 22.

Statskontoret erinrar om att fångvårdskolonier av motsvarande storlek normalt har en personaluppsättning av sju befattningshavare, varav en föreståndare. I betraktande härav synes en utökning av personalstaten böra begränsas till i vart fall sex tjänster. Med utgångspunkt härifrån anser sig statskontoret kunna godtaga den förordade personalorganisationen med undantag för en arbetsledare i Cg 14. Härjämte torde i stället för den föreslagna assistentbefattningen, vilken närmast avsetts för kuratorsgörömål, böra inrättas en deltidstjänst med arvode, motsvarande högst de löneförmåner som utgår till halvtidstjänstgörande befattningshavare i 18 lönegraden. För ekonomibiträdet torde en placering i Cg 5 vara tillfyllest.

Statens lönenämnd kan icke tillstyrka högre placering än i 20 resp. 5 lönegraden för de föreslagna tjänsterna som assistent resp. ekonomibiträde. Mot övriga förslag har lönenämnden icke annat att erinra än att benämningen å tjänsterna som arbetsledare i Cg 14 och Cg 12 bör vara yrkesmästare resp. förman.

Departementschefen

Det i propositionen 1956:195 beträffande Svartsjöanstalten framlagda, av riksdagen godkända förslaget innebär, att anstalten genom anordnande av en ny öppen vårdavdelning utökas med 34 vårdplatser. Det sålunda utökade platsantalet vid anstalten, som f. n. har ett 100-tal platser, bör läggas till grund för anslagsberäkningen.

I ärendet föreligger dels en av anstaltsstyrelsen framlagd, på nuvarande platsantal grundad anslagsberäkning och dels av nykterhetsvårdsutredningen framlagda beräkningar rörande behovet av personalförstärkning vid en utökning av platsantalet med 30. Den beslutade ökningen med ytterligare 4 platser torde sakna större betydelse vid bedömningen av personalbehovet.

Anstaltsstyrelsens förslag om inrättande av tre nya tjänster såsom byggnadsförman, biträdande maskinist och förman kan jag biträda såtillvida,

att jag förordar att medel anvisas för en förmanstjänst i Cg 12 samt — för biträde åt anstaltens maskinist — en tjänst som reparatör i samma lönegrad. Den föreslagna höjningen av psykiaterarvodet med 2 000 kronor tillstyrker jag. Av anstaltsstyrelsens framställning framgår ej klart hur det föreslagna anslaget å 15 000 kronor till särskild terapiverksamhet skulle användas. Jag kan därför icke tillstyrka särskild medelsanvisning för detta ändamål. En förbättring av den psykiatriska vården är emellertid önskvärd och anstaltsstyrelsens ifrågavarande initiativ är därför värt beaktande. Hinder bör inte möta för anstalten att inom ramen för tillgängliga medel påbörja viss försöksverksamhet, vilken kan tjäna till ledning för avgivande av mera preciserade förslag i ämnet.

De föreslagna uppflyttningarna till högre lönegrad av vissa tjänster kan inte tillstyrkas. Med anledning av förslaget om överförande av vissa extra tjänster till extra ordinarie stat förordar jag, att en tjänst som ekonomibiträde i Cg 5 extra ordinariesättes.

Under hänvisning till vad chefen för civildepartementet anfört vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor beräknar jag för höjning av vissa arvoden ett belopp av 2 700 kronor.

Enligt nykterhetsvårdsutredningens beräkningar skulle personalorganisationen i anledning av tillkomsten av den nya vårdavdelningen behöva förstärkas med åtta tjänster. Jag tillstyrker, att personalen utökas med följande sju befattningshavare: en assistent i Cg 20, en yrkesmästare och en förste förman, båda i Cg 14, tre förmän i Cg 12 och ett ekonomibiträde i Cg 5.

Därjämte bör anslaget höjas med 6 000 kronor för obekvämhetsstillägg och 9 000 kronor för vikarier, övertidsersättningar m. m. För löneklassuppflyttningar och omräkning av posten till rörligt tillägg bör beräknas ökad medelsanvisning med 1 600 resp. 33 000 kronor.

Vad jag i det föregående föreslagit föranleder en ökning av medelsbehovet under anslaget med 141 000 kronor. Anslaget bör därför uppföras med (863 000 + 141 000) 1 004 000 kronor. Fördelningen av anslaget på avlöningsposterna beräknas sålunda:

avlöningar till ordinarie tjänstemän 379 600 (+ 600) kronor;
arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 19 760 (+ 4 700) kronor;

avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 383 000 (+ 79 500) kronor;
rörligt tillägg 221 640 (+ 56 200) kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) godkänna följande avlöningsstat för statens vårdanstalt å Svartsjö för alkoholmissbrukare, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	379 600
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	19 760
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	383 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	221 640

Summa kronor 1 004 000;

b) till *Statens vårdanstalt å Svartsjö för alkoholmissbrukare*: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 1 004 000 kronor.

[45] 2. Statens vårdanstalt å Svartsjö för alkoholmissbrukare: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	538 400	657 400
1956/57 (statsliggaren s. 327)	570 900	
1957/58 (förslag)	800 900	

Anstaltsstyrelsens anslagsframställning

Yrkanden

Anstaltsstyrelsen har (skr. ³¹/₈ 1956) hemställt, att anslaget höjes med 169 200 kronor.

1. Bränsle, lyse och vatten	70 000
2. Underhåll av byggnader m. m.	20 000
3. Tvätt och renhållning	2 000
4. Proviant till intagna	25 000
5. Hälso- och sjukvård för intagna	15 000
6. Undervisning	3 000
7. Omkostnader för utskrivna och permitterade	21 000
8. Arbetspremier för handräckning	12 000
9. Kostnader för transport av intagna	1 000
10. Direktörens representationskostnader	200
	+ 169 200

Motivering

1. *Bränsle, lyse och vatten*. Utgift 1954/55 125 351, 1955/56 227 200; anslag 1956/57 130 000. — Den höga medelsförbrukningen under budgetåret 1955/56 sammanhänger med — förutom ökade bränslepriser — den fortgående utökningen av byggnadsbeståndet. Under budgetåret har bl. a. anstaltens nya köksbyggnad med tillhörande värmecentral samt en ny sam-

lingssal tagits i bruk. Utgifterna för kraftförbrukning har vidare ökat genom tillkomsten av det nya köket med dess olika maskinella anordningar samt genom ökade belysnings- och andra elektriska anordningar ingående i ombyggnadsprogrammet för anstalten.

2. *Underhåll av byggnader m. m.* Utgift 1954/55 17 860, 1955/56 25 000; anslag 1956/57 30 000.

3. *Tvätt och renhållning.* Utgift 1954/55 21 266, 1955/56 27 103; anslag 1956/57 25 000.

4. *Proviant till intagna.* Utgift 1954/55 119 481, 1955/56 148 694; anslag 1956/57 125 000.

5. *Hälso- och sjukvård för intagna.* Utgift 1954/55 39 669, 1955/56 50 045; anslag 1956/57 35 000. — Utgiftsökningen under budgetåret 1955/56 sammanhänger med att anstalten sedan den 1 oktober 1955 har att bestrida de intagnas kostnader för sjukhusvård utom anstalten. Dessa kostnader ersattes tidigare av vederbörande nykterhetsnämnder.

6. *Undervisning.* Utgift 1954/55 7 509, 1955/56 6 697; anslag 1956/57 7 000. — Sedan den nya samlingssalen tagits i bruk, har möjlighet yppats att ordna teaterföreläsningar för de intagna och andra underhållningar, som fordrar tillgång till scenutrymmen. Ett angeläget önskemål är vidare att utöka anstaltens bibliotek.

7. *Omkostnader för utskrivna och permitterade.* Utgift 1954/55 21 719, 1955/56 44 644; anslag 1956/57 24 000. — Fr. o. m. den 1 oktober 1955 åvilar samtliga ifrågavarande kostnader anstalten. En del av dessa bestreds tidigare av vederbörande nykterhetsnämnder.

8. *Arbetspremier för handräckning.* Utgift 1954/55 67 915, 1955/56 81 800; anslag 1956/57 70 000. — Utgiftsökningen under budgetåret 1955/56 beror på att internerna enligt statsmakternas direktiv i möjlig utsträckning deltagit i de vid anstalten förekommande byggnadsarbetena.

9. *Kostnader för transport av intagna.* Utgift 1954/55 3 463, 1955/56 3 373; anslag 1956/57 3 000. — Kostnaderna för de intagnas inställelser inför domstol och transporter till och från andra anstalter har stigit på grund av klienteletts ökade kriminella och psykiska belastning.

10. *Direktörens representationskostnader.* Nuvarande anslag å 400 kronor har varit oförändrat under minst 10 år.

Yttranden

Statskontoret erinrar om att posten till underhåll av byggnader för innevarande budgetår räknats upp med 5 000 kronor. Någon ytterligare höjning av posten kan statskontoret icke förorda. I betraktande av bl. a. det ökade antalet intagna bör posten till undervisning uppföras med 8 000 kronor, innebärande en ökning med 1 000 kronor. Till direktörens representationskostnader bör anvisas oförändrat belopp.

Socialstyrelsen har anfört, att den föreslagna höjningen av posten till omkostnader för utskrivna och permitterade torde komma att visa sig otillräcklig.

Av nykterhetsvårdsutredningen framlagda anslagsberäkningar

De av *nykterhetsvårdsutredningen* framlagda, under nästföregående anslag nämnda beräkningarna innebär beträffande omkostnadsanslaget, att detsamma vid en utökning av platsantalet med 30 skulle behöva räknas upp med belopp, som framgår av följande sammanställning:

Bränsle, lyse och vatten	8 000
Övriga expenser	1 500
Inventarier	1 000
Tvätt och renhållning	7 500
Proviant till intagna	35 000
Proviant till kostförbättring mot betalning	20 000
Beklädnad och sängkläder	6 000
Hälsa- och sjukvård för intagna	10 000
Omkostnader för utskrivna och permitterade	12 000
Arbetspremier för handräckning	20 000
Övriga delposter under anslagsposten till övriga utgifter	3 000
	124 000

Utredningen framhåller, att det för proviant till kostförbättring mot betalning upptagna beloppet täckes av motsvarande inkomst, varigenom sålunda nettoökningen skulle uppgå till 104 000 kronor.

Socialstyrelsen har inte funnit anledning till anmärkning mot dessa beräkningar.

Statskontoret anser, att medelsanvisningen till arbetspremier inte bör höjas med högre belopp än 12 000 kronor.

Departementschefen

Enligt de av anstaltsstyrelsen och nykterhetsvårdsutredningen framlagda beräkningarna skulle anslaget höjas med 169 200 kronor vid nuvarande platsantal å anstalten och med ytterligare 124 000 kronor om platsantalet ökas med 30 eller sålunda med tillhoppa 293 200 kronor. Det i propositionen 1956:195 framlagda förslaget innebär en något större ökning av platsantalet än vad nykterhetsvårdsutredningen förutsatt vid sin anslagsberäkning, nämligen 34 i stället för 30 platser. Denna relativt obetydliga skillnad torde icke motivera att utredningens beräkningar omprövas på grund härav. De föreliggande anslagsberäkningarna kan jag i huvudsak godtaga, dock med de ändringar som framgår av det följande.

Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 7 december 1956 skall byggnadsbeståndet vid anstalten med undantag av jordbrukets byggnader fr. o. m. den 1 juli 1957 redovisas å statens allmänna fastighetsfond, byggnadsstyrelsens delfond. Underhållet av de å fastighetsfonden uppförda byggnaderna bekostas av medel å fondens stat, under det att kostnaderna för jordbruksbyggnadernas underhåll kommer att liksom hittills bestridas av anstalten på jordbruks- och trädgårdsdriftens stat. På grund härav bör den i omkostnadsstaten upptagna anslagsposten till underhåll av byggnader — för innevarande budgetår uppgående till 30 000 kronor — utgå. I enlighet med statskontorets förslag förordar jag vidare, att de begärda höjningarna av posterna till undervisning och till arbetspremier begränsas till 1 000 resp. 24 000 kronor samt att till direktörens representationskostnader anvisas oförändrat belopp. Det av nykterhetsvårdsutredningen för »övriga delposter» upptagna beloppet av 3 000 kronor torde kunna utgå. Beträffande övriga anslagsposter har jag inte funnit anledning till erinran mot de framlagda beräkningarna, vilka innebär en ökning med tillhoppa 235 000 kronor.

I enlighet härmed skulle anslaget behöva höjas med (1 000 + 24 000 + 235 000 — 30 000) 230 000 kronor och sålunda uppföras med (570 900 + 230 000) 800 900 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens vårdanstalt å Svartsjö för alkoholmissbrukare*: Omkostnader för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 800 900 kronor.

[46] 3. **Statens inom fångvårdsorganisationen anordnade vårdanstalt för alkoholmissbrukare: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	49 400	56 401
1956/57 (statsliggaren s. 328)	54 700	
1957/58 (förslag)	57 000	

Ifrågavarande anstalt är anordnad vid fångvårdsanstalten i Växjö.

Yrkande

Fångvårdsstyrelsen har (skr. ^{31/8} 1956) hemställt, att anslaget höjes med 2 300 kronor. Höjningen hänför sig helt till omräkning av anslagsposten till rörligt tillägg.

Yttranden

Socialstyrelsen och *statskontoret* har inte haft något att erinra mot förslaget.

Departementschefen

Jag torde här få erinra om att 1956 års riksdag med bifall till det i propositionen nr 79 härom framlagda förslaget beslutat, att fångvårdens kvinnoanstalt i Växjö skall flyttas till egendomen Hinseberg i Örebro län, varvid det förutsatts att i samband med denna förflyttning den nuvarande anknytningen till anstalten av förevarande särskilda anstalt, vid vilken mottages kvinnliga alkoholmissbrukare och tvångsarbetare, skulle upphöra. Enligt sina direktiv har nykterhetsvårdsutredningen att avgiva förslag till lösning av frågan om tillgodoseende av platsbehovet för de kvinnliga alkoholmissbrukarna samt att överväga lämpliga åtgärder för omhändertagande av tvångsarbeterskorna. Utredningen har emellertid meddelat, att något förslag rörande den särskilda vårdanstalten i Växjö inte är att vänta från utredningen i sådan tid, att frågan kan föreläggas 1957 års riksdag. Detta dröjsmål kan komma att göra det nödvändigt, att den här ifrågavarande vårdanstalten måste kvarbliva inom fångvårdsorganisationen något längre tid än vad som tidigare förutsatts.

Vad härefter angår anslagsberäkningen för nästa budgetår har jag inte funnit anledning till erinran mot fångvårdsstyrelsens förslag. Anslaget bör alltså uppföras med (54 700 + 2 300) 57 000 kronor, varvid anslagsposten till rörligt tillägg höjes med 2 300 kronor till 13 110 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) godkänna följande avlöningsstat för statens inom fångvårdsorganisationen anordnade vårdanstalt för alkoholmissbrukare, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> ...	23 700
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	590
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	19 600
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	13 110

Summa kronor 57 000 ;

- b) till *Statens inom fångvårdsorganisationen anordnade vårdanstalt för alkoholmissbrukare: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 57 000 kronor.*

[47] 4. **Statens inom fångvårdsorganisationen anordnade vårdanstalt för alkoholmissbrukare: Omkostnader**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	10 800	18 179
1956/57 (statsliggaren s. 329)	12 800	
1957/58 (förslag)	18 500	

Yrkanden

Fångvårdsstyrelsen har (skr. ³¹/₈ 1956) hemställt, att anslaget höjes med 5 700 kronor.

1. Reseersättningar	200
2. Vårdkostnader för personer, intagna å statens inom fångvårdsorganisationen anordnade vårdanstalt för alkoholmissbrukare eller utackorderade å arbetshem	4 000
3. Omkostnader för utskrivna och permitterade	1 500
	+ 5 700

Motivering

1. *Reseersättningar*. Utgift 1954/55 310, 1955/56 151; anslag 1956/57 100.

2. *Vårdkostnader etc.* Utgift 1954/55 10 537, 1955/56 12 816; anslag 1956/57 9 000.

3. *Omkostnader för utskrivna och permitterade*. Utgift 1954/55 3 979, 1955/56 5 104; anslag 1956/57 3 500.

Yttranden

Socialstyrelsen och *statskontoret* har inte haft något att erinra mot förslaget.

Departementschefen

Fångvårdsstyrelsens beräkning av medelsbehovet föranleder inte någon erinran från min sida, varför jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens inom fångvårdsorganisationen anordnade vårdanstalt för alkoholmissbrukare*: *Omkostnader* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 18 500 kronor.

[48] **5. Statens inom sinnessjukvårdsorganisationen anordnade vårdanstalt för alkoholmissbrukare: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	170 000	197 794
1956/57 (statsliggaren s. 330)	190 000	
1957/58 (förslag)	204 000	

Anstalten är anordnad vid Salberga sjukhus.

Yrkanden

Medicinalstyrelsen har (skr. ³¹/₈ 1956) föreslagit, att anslaget med hänsyn huvudsakligen till de under år 1956 genomförda lönehöjningarna räknas upp med 14 000 kronor samt att anslagssummans fördelning på de olika anslagsposterna jämkas något.

Yttranden

Varken *statskontoret* eller *socialstyrelsen* har funnit anledning till erinran mot förslaget.

Departementschefen

Den av medicinalstyrelsen framlagda anslagsberäkningen föranleder ingen erinran från min sida. Anslaget bör alltså uppföras med (190 000 + 14 000) 204 000 kronor, varvid fördelningen å de olika anslagsposterna beräknas sålunda:

avlöningar till ordinarie tjänstemän 94 000 (— 8 000) kronor;

arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 1 600 kronor;

avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 62 000 (+ 13 000) kronor; rörligt tillägg 46 400 (+ 9 000) kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för statens inom sinnessjukvårdsorganisationen anordnade vårdanstalt för alkoholmissbrukare, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	94 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	1 600
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	62 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	46 400

Summa kronor 204 000;

b) till *Statens inom sinnessjukvårdsorganisationen anordnade vårdanstalt för alkoholmissbrukare*: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 204 000 kronor.

[49] 6. **Statens inom sinnessjukvårdsorganisationen anordnade vårdanstalt för alkoholmissbrukare: Omkostnader**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	65 400	77 078
1956/57 (statsliggaren s. 331)	69 400	
1957/58 (förslag)	84 800	

Yrkanden

Medicinalstyrelsen har (skr. ³¹/₈ 1956) hemställt, att anslaget höjes med 15 400 kronor.

1. Reseersättningar	1 400
2. Beklädnad och sängkläder	8 000
3. Hälso- och sjukvård för intagna	500
4. Bilar och transporter	2 000
5. Patienternas sysselsättning och förströelse	3 500
	+ 15 400

Motivering

1. *Reseersättningar.* Utgift 1954/55 847, 1955/56 3 249 (inkl. anstånds-traktamente å 1 230); anslag 1956/57 1 100. — Antalet inställelser vid domstolar m. m. visar f. n. en successiv ökning.

2. *Beklädnad och sängkläder.* Utgift 1954/55 5 610, 1955/56 13 979; anslag 1956/57 6 000.

3. *Hälso- och sjukvård för intagna.* Utgift 1954/55 1 748, 1955/56 3 254; anslag 1956/57 2 500.

4. *Bilar och transporter.* Utgift 1954/55 1 482, 1955/56 3 840; anslag 1956/57 2 000.

5. *Patienternas sysselsättning och förströelse.* Utgift 1954/55 5 174, 1955/56 7 825; anslag 1956/57 4 500. — Flitpengarna har höjts för att ernå likformighet med andra anstalter för alkoholmissbrukare, vid vilka flit-pengar utbetalas med 2—2:50 kronor per dag.

Yttranden

Statskontoret och socialstyrelsen har inte haft något att erinra mot förslaget.

Departementschefen

Den av medicinalstyrelsen framlagda anslagsberäkningen kan jag godtaga. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Statens inom sinnessjukvårdsorganisationen anordnade vårdanstalt för alkoholmissbrukare: Omkostnader för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 84 800 kronor.

[50] 7. Statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholmissbrukare: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	565 200	645 626
1956/57 (statsliggaren s. 331)	681 600	
1957/58 (förslag)	793 600	

Anstaltsstyrelsens anslagsframställning

Yrkanden

Anstaltsstyrelsen har (skr. ²⁴/₈ 1956) föreslagit, att anslaget höjes med 51 400 kronor.

	Ökning	Minskning
1. 1 kurator Ce 18 i st. f. arvodestjänst	1 724	
2. 1 översköterska Ce 15 i st. f. sjuksköterska Ce 14	408	
3. 1 förste förman Ce 14 i st. f. uppsyningsman Ce 16 ...		996
4. 1 kontorsbiträde (telefonist) Cf 4	6 504	
5. Obekvämhettstillägg	8 000	
6. Övertidsersättningar	6 000	
7. Löneklassuppflyttningar	2 361	
8. Omräkning av rörligt tillägg	27 400	
	52 397	996
	+ 51 401	

Motivering

Styrelsen framhåller, att den nu begränsar sina anslagsäskanden till att avse endast mindre justeringar. Det förutsättes nämligen att anstaltens personalorganisation kommer att bli föremål för översyn i samband med de förslag, som kommer att framläggas av nykterhetsvårdsutredningen. Vidare erinrar styrelsen om att för innevarande budgetår ett belopp av 55 000 kronor upptagits för tillfällig utökning av personalen i anledning av rådande överbeläggning å anstalten. Styrelsen räknar med att överbeläggning blir nödvändig i oförändrad omfattning även under nästa budgetår och upptager därför vid anslagsberäkningen oförändrat belopp för tillfällig personalförstärkning.

1. Vid 1955 års riksdag beviljades anslagshöjning med 10 000 kronor för att möjliggöra anställning av tillfällig personal att biträda med assistentgörömmål, särskilt kuratorsärenden. Beloppet motsvarade då utgående lön till socialkurator i löneklass 17. För att kunna erhålla mera stadigvarande arbetskraft är det nödvändigt inrätta en extra ordinarie tjänst, som lämpligen kan benämnas socialkurator och bör placeras i för sådan befattning nu gällande lönegrad 18.

2. Enligt Kungl. Maj:ts beslut skall fr. o. m. den 1 juli 1956 t. v. finnas inrättad en befattning som översköterska i Cg 15 i st. f. den befintliga tjänsten som sjuksköterska i Ce 14. Den nya tjänsten bör uppföras som extra ordinarie.

3. Enligt uttalande av departementschefen i 1951 års statsverksproposition (bil. 13 s. 293) borde lönegradsplaceringen omprövas, då innehavaren av tjänsten som uppsyningsman i Ca 16 avginge från tjänsten. Uppsyningsmannen var avsedd att huvudsakligen handhava förråd m. m., för vilka arbetsuppgifter, enligt yttrande av statens lönenämnd, borde vara tillfyllest med en förste förman. Den nuvarande innehavaren av tjänsten avgår med ålderspension den 1 september 1956. Förutom den ordinarie tjänsten finnes vid anstalten en tjänst som uppsyningsman i Ce 16. Styrelsen föreslår, att den ordinarie tjänsten får återbesättas men att tjänsten som uppsyningsman

i Ce 16 vakantsättes och att i stället en tjänst som förste förman i Ce 14 inrättas. Blivande innehavare av den ordinarie uppsyningsmannatjänsten är avsedd att placeras som ansvarig för tre öppna paviljonger om tillhoppa 63 vårdplatser.

4. I samband med den allmänna tjänsteförteckningsrevisionen 1952 blev en förste förman i Ca 13 förd på övergångsstat. Ifrågavarande tjänsteman kunde på grund av nedsatt arbetsförmåga icke fullgöra sina tidigare arbetsuppgifter men väntades kunna biträda med expeditionsgöromål och passning av anstaltens telefonväxel. Anslaget blev i samband därmed reducerat med ett belopp motsvarande tidigare utgående lön åt tillfälligt anställd telefonist. Vederbörandes hälsa har emellertid ytterligare försämrats och frågan om hans avsked med sjukpension torde få upptagas till prövning inom en nära framtid. Vid anförda förhållanden bör ett kontorsbiträde anställas för passning av telefonväxeln och för vissa expeditionsgöromål.

5. Obekvämhetsstillägget för lördagar—söndagar har fördubblats, varjämte nattvakten vid anstalten av ordningsskäl har måst förstärkas.

6. Övertidstjänstgöring har hittills i allmänhet ersatts med kompensationsledighet. Tjänstemännen får numera välja mellan kontant ersättning och kompensationsledighet och det har dessutom, bl. a. på grund av överbeläggningen, visat sig allt svårare att bereda sådan ledighet.

Yttranden

Statskontoret framhåller, att anstaltens personalorganisation torde komma att bli föremål för översyn av nykterhetsvårdsutredningen. Statskontoret kan med hänsyn härtill icke tillstyrka inrättandet av en kurators-tjänst i Ce 18 i utbyte mot nuvarande arvodestjänst eller att befattningen såsom översköterska inplaceras i Ce 15. I avvaktan på resultatet av översynen bör en tjänst som uppsyningsman i Ca 16 hållas vakant och de med tjänsten förenade arbetsuppgifterna fullgöras av en extra förman i Cg 14. För innevarande budgetår har ett belopp av 55 000 kronor anvisats för tillfällig utökning av personalen i anledning av rådande överbeläggning å anstalten. Styrelsen har vid anslagsberäkningen utgått från oförändrat belopp för tillfällig personalförstärkning. Häremot torde icke något vara att erinra. För passning av telefonväxeln ävensom för ombesörjande av vissa expeditionsgöromål har särskilda medel föreslagits skola anvisas. Enligt statskontorets mening bör emellertid kostnaderna härför bestridas av nämnda för tillfällig personalförstärkning avsedda medel.

Statens lönenämnd har inte funnit anledning till erinran mot förslagen om inrättande av tjänster som kurator i Ce 18, översköterska i Ce 15, förste förman i Ce 14 och kontorsbiträde i reglerad befordringsgång. Lönenämnden har icke heller haft något att erinra mot förslaget om återbesättande av tjänsten som uppsyningsman i Ca 16 och vakantsättning av uppsyningsmannatjänsten i Ce 16.

Socialstyrelsen, som utgått från att frågan om en heltidsanställd läkare vid anstalten inom kort kommer att aktualiseras, har inte haft något att erinra mot de framlagda förslagen, varvid styrelsen särskilt velat tillstyrka inrättande av den föreslagna kuratorstjänsten.

Av nykterhetsvårdsutredningen framlagda anslagsberäkningar

Såsom tidigare omtalats vid behandlingen av anslagspunkten 44 har *nykterhetsvårdsutredningen* framlagt vissa beräkningar rörande personalbehovet, om platsantalet vid anstalten ökas med 30. Beräkningarna — som grundats på ett platsantal av 168 och som inkluderar den förut nämnda, till 55 000 kronor beräknade kostnaden för personalförstärkning under innevarande budgetår i anledning av den nuvarande överbeläggningen — upp-tar följande nya befattningar m. m.:

1 assistent Cg 19	12 276
1 yrkesmästare Cg 18	11 724
1 kassör Cg 17	11 280
2 förste förmän Cg 14	20 208
1 yrkesmästare Cg 14	10 104
1 kontorist Cg 13	9 792
1 sjuksköterska Cg 12	9 468
4 förmän Cg 12	37 872
1 arbetsledare Cg 12	9 468
1 biträdande köksföreståndare Cg 12	9 468
2 kontorsbiträden Cg 6	14 424
Vikarier	9 000
Obekvämhetsstillägg m. m.	4 916
	170 000

Liksom beträffande Svartsjöanstalten har utredningen inte gått in på någon närmare bedömning av personalbehovet.

Socialstyrelsen anför, att det vid styrelsens överläggningar med anstaltens ordinarie direktör framkommit, att de föreslagna nya tjänsterna såsom förste förman och sjuksköterska vid sjukavdelningen kan utgå ur förslaget, då sjukvården vid anstalten på grund av otillräcklig tillgång på läkare och svårigheter att erhålla kvalificerade innehavare av tjänsterna såsom föreståndarinna och översköterska ej kan bedrivas på åsyftat sätt. De övriga nya tjänsterna är däremot att anse såsom nödvändiga. Anstaltens vårdkapacitet har efter hand ökats allt mera, vilket medfört ökad arbetsbelastning utan motsvarande personalökning. Man har därför att nu räkna med en något större personalökning än som i och för sig motsvarar de föreslagna 30 nya vårdplatserna. Liksom ifråga om Svartsjöanstalten bör Venngarnsanstaltens behov av assistentpersonal tillgodoses

genom inrättande av en ny tjänst som assistent i Ce 22. Den nya tjänsten som yrkesmästare i Cg 18 påkallas av de omfattande byggnadsarbetena vid anstalten och ännu en yrkesmästare erfordras på snickeriverkstaden för att denna skall kunna utnyttjas i ökad omfattning för sysselsättningsterapi.

Statskontoret har liksom beträffande Svartsjöanstalten erinrat om att fångvårdskolonier av motsvarande storlek normalt har en personaluppställning av sju befattningshavare, varav en föreståndare, samt i betraktande härav funnit en utökning av personalstaten böra begränsas till i vart fall sex tjänster. Av de nu föreslagna 16 nya tjänsterna är sex redan inrättade av andra skäl. Med utnyttjande av det förut angivna beloppet om 55 000 kronor har nämligen enligt uppgift från anstalten anställts en assistent i Cg 19, en förste förman i Cg 14, ett kanslibitråde i Cg 11 — i förslaget upptaget som kontorist i Cg 13 — samt tre förmän i Cg 12. Av de övriga tio tjänsterna bör fyra utgå ur den förordade personalorganisationen. I första hand synes därvid böra komma ifråga kassörstjänsten, en av de båda kontorshjälpbefattningarna samt en tjänst som yrkesmästare. Vad angår lönegradsplaceringarna bör för den föreslagna tjänsten som yrkesmästare i lönegrad 18 högst 16 lönegraden komma till användning. Statskontoret kan vidare icke tillstyrka en uppflyttning av kanslibiträdets tjänsten till Cg 13.

Statens lönenämnd kan för den som assistent i Cg 19 föreslagna tjänsten icke tillstyrka högre placering än i 18 lönegraden med benämningen kurator, för den som yrkesmästare i Cg 18 föreslagna tjänsten icke högre placering än i 16 lönegraden, för kassörstjänsten icke högre placering än i 13 lönegraden med benämningen kontorist, för den som yrkesmästare i Cg 14 föreslagna tjänsten icke högre placering än i 12 lönegraden med benämningen förman samt för den som kontorist i Cg 13 föreslagna tjänsten icke högre placering än 11 lönegraden med benämningen kanslibitråde. Lönenämnden har icke något att erinra mot bifall till förslagen om inrättande av två förste förmanstjänster i Cg 14, en sjukskötersketjänst i Cg 12 samt fyra förmanstjänster i Cg 12. I fråga om förslaget om inrättande av en tjänst som arbetsledare i Cg 12 har lönenämnden icke annat att erinra än att benämningen å tjänsten bör vara förman. Lönenämnden har vidare icke något att erinra mot den föreslagna placeringen i Cg 12 för en tjänst som biträdande köksföreståndare.

Departementschefen

Sedan riksdagen numera godkänt det i propositionen 1956:195 framlagda förslaget om utökning av anstalten med en provisorisk vårdavdelning om 30 platser, bör anslagsberäkningen grundas på den förutsättningen, att platsantalet vid anstalten genom denna utökning och bibehållande av nuvarande överbeläggning under nästa budgetår skall komma att uppgå till i det närmaste 170.

Förslaget om utbyte av en sjukskötersketjänst i Ce 14 mot en överskötersketjänst i Ce 15 tillstyrker jag. Härvid bör en befattning som översköterska i Cg 15 indragas. Vidare föreslår jag, att en tjänst som förste förman i Ce 14 inrättas i st. f. en befattning som uppsyningsman i Ce 16 samt att nuvarande arvode för kuratorsgöromål utbytes mot en kuratorstjänst i lönegrad 18, vilken t. v. bör uppföras på extra stat. Den för telefonistgöromål m. m. föreslagna kontorsbiträdestjänsten bör inrättas först sedan innehavaren av den på övergångsstat uppförda förmanstjänsten i Ca 13 avgått från sin tjänst.

Under hänvisning till vad chefen för civildepartementet anført vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor beräknar jag för höjning av vissa arvoden ett belopp av 1 800 kronor.

Med anledning av utökningen av platsantalet föreslår jag, att anstaltens personalorganisation förstärkes med följande befattningar utöver de nyss angivna, nämligen en assistent i Cg 19, en förste förman i Cg 14, sex förmän och en biträdande köksföreståndare, alla i Cg 12, ett kanslibitråde i Cg 11 och ett extra biträde i reglerad befordringsgång.

Härutöver bör anslaget höjas med 13 000 kronor för obekvämhetsstillägg och 12 000 kronor för vikarier, övertidsersättningar m. m. Anstaltsstyrelsens beräkning av medelsbehovet under omräkningsposterna kan jag godtaga.

Mina i det föregående framlagda förslag påkallar, med beaktande av att för innevarande budgetår ett belopp av 55 000 kronor beräknats under anslaget för tillfällig personalökning, en anslagshöjning med 112 000 kronor. Anslaget bör alltså uppföras med (681 600 + 112 000) 793 600 kronor.

Anslagsposterna beräknas sålunda:

avlöningar till ordinarie tjänstemän 203 800 (+ 1 000) kronor;
 avlöningar till icke-ordinarie personal 413 800 (+ 63 400) kronor;
 rörligt tillägg 176 000 (+ 47 600) kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholmissbrukare, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> 203 800	
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i> 413 800	
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	176 000
	Summa kronor 793 600;

b) till *Statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholmissbrukare: Avlöningar* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 793 600 kronor.

[51] 8. **Statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholmissbrukare: Omkostnader**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	411 500	620 959
1956/57 (statsliggaren s. 333)	456 500	
1957/58 (förslag)	647 400	

Anstaltsstyrelsens anslagsframställning

Yrkanden

Anstaltsstyrelsen har (skr. ²⁴/₈ 1956) föreslagit, att anslaget höjes med 146 900 kronor.

1. Sjukvård m. m. åt befattningshavare	300
2. Reseersättningar	1 100
3. Bränsle, lyse och vatten	30 000
4. Övriga expenser	2 500
5. Tvätt och renhållning	4 000
6. Utspisning	30 000
7. Beklädnad och sängkläder	12 000
8. Hälso- och sjukvård för intagna	27 000
9. Omkostnader för utskrivna och permitterade	20 000
10. Kostnader för transport av intagna	3 000
11. Flitpenningar för handräckning	15 000
12. Diverse utgifter	2 000
	+ 146 900

Motivering

Såsom anförts under avlöningsanslaget räknar styrelsen med oförändrad överbeläggning under nästkommande budgetår. Flertalet anslagsposter har därför räknats upp, i huvudsak med ledning av belastningen under budgetåret 1955/56. Medelbeläggningen å anstalten har under tiden 1 januari—15 augusti 1956 uppgått till 137 vårdtagare.

1. *Sjukvård m. m. åt befattningshavare.* Utgift 1954/55 1 107, 1955/56 1 013; anslag 1956/57 700.

2. *Reseersättningar.* Utgift 1954/55 6 597, 1955/56 10 291; anslag 1956/57 6 900. — Den höga belastningen under föregående budgetår beror på kostnader för tjänstgöringstraktamenten.

3. *Bränsle, lyse och vatten.* Utgift 1954/55 94 329, 1955/56 131 035; anslag 1956/57 90 000.

4. *Övriga expenser.* Utgift 1954/55 19 233, 1955/56 19 224; anslag 1956/57

17 500. — Starkt stegrad omsättning av vårdtagare medför ökade kostnader för telefon och kontorsmaterial.

5. *Tvätt och renhållning*. Utgift 1954/55 13 818, 1955/56 16 885; anslag 1956/57 13 000.

6. *Utspisning*. Utgift 1954/55 131 450, 1955/56 178 486; anslag 1956/57 145 000. — Höjningen avser det under denna post beräknade beloppet för proviant till intagna.

7. *Beklädnad och sängkläder*. Utgift 1954/55 28 839, 1955/56 28 779; anslag 1956/57 28 000. — På grund av den höga beläggningen har anstaltens persedlar blivit hårt förslitna och inneliggande förråd reducerats, varför ökad nyanskaffning måste företagas.

8. *Hälso- och sjukvård för intagna*. Utgift 1954/55 18 265, 1955/56 44 734; anslag 1956/57 23 000. — Sedan den 1 oktober 1955 ansvarar staten för samtliga vårdkostnader. Då utgiftsökningen under föregående budgetår endast avser tre kvartal, bör anslagsposten räknas upp utöver belastningen.

9. *Omkostnader för utskrivna och permitterade*. Utgift 1954/55 10 488, 1955/56 40 761; anslag 1956/57 25 000. — För denna post gäller detsamma som anförts beträffande hälso- och sjukvård.

10. *Kostnader för transport av intagna*. Utgift 1954/55 3 346, 1955/56 6 975; anslag 1956/57 5 000. — Antalet resor med intagna till rättegångsförhandlingar har starkt ökat. Traktamentsförhöjning och ökade biljettpriser väntas medföra ytterligare belastning av anslagsposten.

11. *Flitpenningar för handräckning*. Utgift 1954/55 29 511, 1955/56 46 807; anslag 1956/57 30 000. — Från anslagsposten utgår flitpenningar till intagna, som ej kan sysselsättas i jordbruks- eller verkstadsdriften. Den ökade beläggningen har medfört, att ett relativt större antal måst sysselsättas med diverse arbeten av huvudsakligen terapeutisk natur.

12. *Diverse utgifter*. Utgift 1954/55 1 955, 1955/56 1 972; anslag 1956/57 2 000. — Från denna anslagspost skall bestridas kostnaderna för tidningsprenumeration till dagrummen, inköp av böcker till anstaltsbiblioteket, anordnande av föreläsningar och underhållningar m. m. Anslaget har länge varit otillräckligt, varför fritidsverksamheten vid anstalten blivit eftersatt. Särskilt under den nu rådande överbeläggningen har olägenheterna härav varit uppenbara.

Yttranden

Statskontoret ifrågasätter om icke den föreslagna uppräknningen av anslagsposterna till beklädnad och sängkläder ävensom till hälso- och sjukvård för intagna samt omkostnader för utskrivna och permitterade bör kunna något begränsas. Ämbetsverket förordar, att posterna uppföres med 30 000 resp. 48 000 och 42 000 kronor. Med hänsyn till det stegrade antalet intagna synes icke något vara att erinra mot en förstärkning av posten till diverse utgifter. Ökningen bör dock begränsas till 1 000 kronor.

Socialstyrelsen har inte haft något att erinra mot förslagen.

Av nykterhetsvårdsutredningen framlagda anslagsberäkningar

Enligt de förut under punkten 44 nämnda, av *nykterhetsvårdsutredningen* framlagda beräkningarna skulle en ökning av platsantalet med 30 föranleda följande ökning av medelsbehovet under omkostnadsanslaget:

Bränsle, lyse och vatten	8 000
Övriga expenser	1 500
Inventarier	1 000
Tvätt och renhållning	4 000
Utspisning	35 000
Beklädnad och sängkläder	6 000
Hälsa- och sjukvård för intagna	10 000
Omkostnader för utskrivna och permitterade	12 500
Flitpenningar för handräckning	20 000
Övriga delposter under anslagsposten till övriga utgifter	2 000
	100 000

Socialstyrelsen har inte haft något att invända mot beräkningarna.

Statskontoret anser, att medelsanvisningen till flitpenningar inte bör höjas med högre belopp än 12 000 kronor.

Departementschefen

Liksom beträffande avlöningsanslaget bygger de rörande omkostnadsanslaget framlagda beräkningarna på den förutsättningen, att platsantalet genom bibehållande av nuvarande överbeläggning och tillkomsten av en provisorisk vårdavdelning under nästa budgetår skall utgöra omkring 170. De sålunda framlagda beräkningarna av medelsbehovet kan jag i huvudsak godtaga, dock med följande ändringar.

Det under Svartsjöanstaltens omkostnadsanslag (p. 45) nämnda, av Kungl. Maj:t den 7 december 1956 meddelade beslutet avser även Venn-garnsanstaltens byggnadsbestånd, vilket sålunda fr. o. m. nästa budgetår kommer att med undantag av jordbruksbyggnaderna redovisas å statens allmänna fastighetsfond, byggnadsstyrelsens delfond. På grund härav bör den i omkostnadsstaten upptagna delposten å 30 000 kronor till underhåll av byggnader utgå. I den för innevarande budgetår anvisade posten till inventarier ingår ett engångsbelopp för anskaffande av inventarier till en ny vårdpaviljong. Posten bör därför minskas med 16 000 kronor. Å andra sidan kan jag godtaga nykterhetsvårdsutredningens förslag att medelsanvisningen under posten för det löpande behovet ökas med 1 000 kronor. Nettominskningen av posten blir sålunda 15 000 kronor. I enlighet med statskontorets förslag bör vidare höjningen av posterna till beklädnad och sängkläder samt till flitpenningar begränsas till 8 000 resp. 27 000 kronor. Därjämte torde det av nykterhetsvårdsutredningen för »övriga delposter»

upptagna beloppet av 2 000 kronor kunna utgå. För bränsle, lyse och vatten beräknar jag ett belopp av 10 000 kronor utöver vad som föreslagits, varigenom medelsanvisningen för detta ändamål ökas med 48 000 kronor. Mot anslagsberäkningarna i övrigt, innebärande en ökning med tillhoppa 152 900 kronor, har jag intet att erinra. Anslaget bör i enlighet härmed å ena sidan höjas med (8 000 + 27 000 + 48 000 + 152 900) 235 900 kronor och å andra sidan minskas med (30 000 + 15 000) 45 000 kronor och sålunda uppföras med (456 500 + 235 900 — 45 000) 647 400 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholmissbrukare: Omkostnader* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 647 400 kronor.

[52] 9. **Statens vårdanstalt å Haknäs för alkoholmissbrukare: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	50 500	57 392
1956/57 (statsliggaren s. 334)	56 000	
1957/58 (förslag)	58 700	

Anstaltsstyrelsen har (skr. ^{24/8} 1956) erinrat om att avtalet rörande den för anstalten förhyrda fastigheten utlöper den 31 mars 1958 och att Kungl. Maj:t uppdragit åt nykterhetsvårdsutredningen att verkställa utredning av frågan om tillgodoseende av platsbehovet för de alkoholmissbrukande kvinnor, som vårdas å anstalten. Styrelsen anser, att i denna situation anslagen till anstalten för nästa budgetår bör upptagas med i huvudsak oförändrade belopp. I enlighet härmed föreslår styrelsen, att avlöningsanslaget höjes med belopp som erfordras för löneklassuppflyttning och omräkning av posten till rörligt tillägg eller med 2 100 kronor.

Socialstyrelsen och *statskontoret* har inte haft något att erinra mot förslaget.

Nykterhetsvårdsutredningen har upplyst, att hyresavtalet rörande anstaltsfastigheten har förlängts att gälla t. o. m. den 30 juni 1958. Verksamheten vid anstalten kan sålunda fortgå under hela budgetåret 1957/58. Utredningen avser att senare lägga fram förslag om anordnande av en ny anstalt såsom ersättning för Haknäsanstalten. Anstaltsstyrelsens anslagsberäkning har inte föranlett någon erinran från utredningen.

Departementschefen

Såsom framgår av vad nykterhetsvårdsutredningen anført kan Haknäsanstalten beräknas vara i verksamhet under hela nästa budgetår. Anslag till anstalten bör därför beräknas i vanlig ordning. Frågan om anord-

nande av en ny anstalt såsom ersättning för Haknäsanstalten måste lösas i god tid före utgången av budgetåret 1957/58, då hyresavtalet rörande ifrågavarande fastighet utlöper. Denna fråga får tagas upp till särskild prövning sedan utredningen avgivit förslag i ämnet.

Mot anstaltsstyrelsens anslagsberäkning för nästa budgetår, vilken innebär en uppräknig av anslaget med 2 100 kronor för utgiftsökningar av automatisk karaktär, har jag intet att erinra. Därjämte föreslår jag, under hänvisning till vad chefen för civildepartementet anfört vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor, att ett belopp av 600 kronor beräknas för höjning av vissa arvoden. Anslaget bör sålunda höjas med 2 700 kronor och upptagas med (56 000 + 2 700) 58 700 kronor.

Anslagsposterna beräknas på följande sätt:

avlöningar till ordinarie tjänstemän 23 300 kronor;
 arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 3 000 (+ 600) kronor;
 avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 20 200 (+ 100) kronor;
 rörligt tillägg 12 200 (+ 2 000) kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för statens vårdanstalt å Haknäs för alkoholmissbrukare, att tillämpas under budgetåret 1957/58:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> ...	23 300
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	3 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	20 200
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	12 200

Summa kronor 58 700;

b) till *Statens vårdanstalt å Haknäs för alkoholmissbrukare*: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 58 700 kronor.

[53] 10. Statens vårdanstalt å Haknäs för alkoholmissbrukare: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	38 000	37 799
1956/57 (statsliggaren s. 335)	34 500	
1957/58 (förslag)	34 500	

Anstaltsstyrelsen har (skr. ^{24/8} 1956) föreslagit, att anslaget upptages med oförändrat belopp men med en viss omfördelning mellan anslags-

posterna. Sålunda föreslås, att posterna till underhåll av byggnader m. m. och till inventarier minskas med vardera 1 000 kronor ävensom att var och en av posterna till hälso- och sjukvård samt till omkostnader för utskrivna och permitterade ökas med samma belopp.

Socialstyrelsen och *nykterhetsvårdsutredningen* har inte gjort någon erinran mot förslaget.

Statskontoret har inte funnit anledning till annan erinran än att uppräkningen av posten till omkostnader för utskrivna och permitterade bör begränsas till 500 kronor.

Departementschefen

Anslaget bör för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp och med den ändrade fördelning å anslagsposterna, som anstaltsstyrelsen föreslagit. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens vårdanstalt å Haknäs för alkoholmissbrukare*: *Omkostnader* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 34 500 kronor.

[54] 11. **Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.** Under denna rubrik har å riksstaten för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 100 000 kronor (statsliggaren s. 335). Vidare har å tilläggsstat I till samma riksstat för ändamålet anvisats ett belopp av 900 000 kronor (prop. 195, SU 220, rskr 407).

Från anslaget utgår bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare och av inackorderingshem för omhändertagande av alkoholmissbrukare under fritiden. Bidragen utgår med högst följande belopp per vårdplats, nämligen för erkänd vårdanstalt 4 500 kronor vid nybyggnad och eljest 3 500 kronor samt för inackorderingshem 2 300 kronor vid nybyggnad och 1 700 kronor i annat fall.

Socialstyrelsens anslagsframställning

Socialstyrelsen har (skr. ²⁴/₈ 1956) hemställt, att anslaget för nästa budgetår uppföres med 2 600 000 kronor.

Vad först angår frågan om *bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter* föreslår *socialstyrelsen* viss höjning av bidragsbeloppen och anför härom följande.

Enligt direktiven för *nykterhetsvårdsutredningen* skall denna kommitté pröva såväl avvägningen mellan statliga och erkända vårdanstalter som frågan om finansieringen av kostnaderna för anordnande av nya erkända vårdanstalter. Under tiden till dess att en lösning av dessa frågor har vunnits är det emellertid i rådande krissituation oundgängligen nödvändigt, att medel finns tillgängliga å förevarande anslag. Under senare år har det varit i det närmaste ogörligt att få till stånd erkända vårdanstalter

med stöd endast av de statsbidrag, som kan utgå enligt gällande grunder. Rörande de verkliga kostnaderna för anordnande av nya vårdanstalter föreligger en år 1951 gjord beräkning, vilken utvisar, att kostnaden per vårdplats vid nybyggnad under nämnda år översteg 20 000 kronor. Numera torde kostnaderna vara avsevärt högre. Otillräckligheten av de nu utgående bidragen framstår därför såsom obestridlig, särskilt i betraktande av att huvudmännen för nya vårdanstalter icke har förmåga eller vilja att fylla ut skillnaden av egna tillgångar.

Enligt socialstyrelsens mening måste staten såsom den faktiska huvudmannen för anstaltsvården av alkoholmissbrukare åtaga sig de erforderliga kostnaderna för tillkomsten av nya vårdanstalter. Genomförandet av projekt rörande nya vårdanstalter bör icke få fördröjas därigenom att varje särskilt förslag skall behöva föreläggas riksdagen. Med hänsyn härtill framstår det såsom påkallat, att Kungl. Maj:t erhåller bemyndigande av riksdagen att bevilja huvudman för sådan erkänd vårdanstalt för alkoholmissbrukare, som kommer till stånd under budgetåret 1957/58, anordningsbidrag med belopp, som överstiger de i gällande bidragskungörelse bestämda. Såsom ett faktiskt maximibelopp för statsbidrag, som lämnas i enlighet med sådant bemyndigande, synes härvid dock böra fastställas ett belopp per vårdplats av förslagsvis 15 000 kronor.

I fråga om behovet av vårdplatser anför socialstyrelsen, att antalet platser å de statsunderstödda vårdanstalterna ökat från 843 den 1 juli 1955 till 1 017 den 1 juli 1956. Av de under året sålunda nytillkomna 174 vårdplatserna är emellertid ett femtiotal av sådan beskaffenhet, att de icke kan stå till förfogande under längre tid. Bristen på vårdplatser inom nykterhetsvårdens anstaltssystem uppgick den 1 juli 1956 till 493 platser och kan enligt en inom styrelsen utförd undersökning beräknas den 1 januari 1957 uppgå till 700 å 800 platser. Efter tillkomsten av tre planerade vårdanstalter med tillhoppa 136 vårdplatser samt efter avveckling av nyssnämnda omkring 50 vårdplatser kan omfattningen av behovet av nya vårdplatser uppskattas till 600 å 700.

Även om en del av detta vårdplatsbehov skulle kunna tillgodoses genom anordnande av mer eller mindre provisoriska vårdanstalter, är det dock icke tillrådligt att räkna med att man skulle kunna nöjaktigt klara denna brist enbart medelst dylika nödfallsarrangemang. Styrelsen håller före, att det vore orealistiskt att utgå från att behovet av permanenta nya vårdplatser skulle understiga 300. Under förutsättning att omkring ett hundratal vårdplatser kommer att vinnas genom anordnande av en ny statlig anstalt i Väst-Sverige, skulle det alltså behöva tillkomma omkring 200 vårdplatser å permanenta nya erkända vårdanstalter.

Medelsbehovet för bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter under nästa budgetår beräknar socialstyrelsen — med utgångspunkt från att det erforderliga bidragsbeloppet per vårdplats skall i genomsnitt uppgå till 12 000 kronor — till $(200 \times 12\,000)$ 2 400 000 kronor.

Beträffande *inackorderingshem för alkoholmissbrukare* anför socialstyrelsen, att det numera på många håll i landet finns stort intresse för att anordna sådana hem. Då erfarenheterna av verksamheten å dylika hem är mycket goda, bör detta intresse uppmuntras av staten. Styrelsen anser därför, att medel bör beräknas för statsbidrag till ett hundratal vårdplatser å sådana hem under budgetåret 1957/58. Om halva antalet av dessa platser kommer att ingå i nybyggnader och halva antalet i befintliga byggnader, skulle detta medelsbehov uppgå till 210 000 kronor eller avrundat 200 000 kronor.

Anslagsbehovet för nästa budgetår uppgår sålunda enligt socialstyrelsens beräkningar till (2 400 000 + 200 000) 2 600 000 kronor. Härvid förutsätter styrelsen, att behovet av medel till anordningsbidrag under innevarande budgetår tillgodoses genom anslag å tilläggsstat enligt särskild, av styrelsen härom gjord framställning.

Nykterhetsvårdsutredningen finner det uppenbart, att svårigheterna att få fram ökat antal platser vid icke statliga vårdanstalter för alkoholmissbrukare i väsentlig grad sammanhänger med den ogynnsamma proportionen mellan de faktiska anordningskostnaderna och de anordningsbidrag som f. n. kan utgå. Utredningen tillstyrker därför på av socialstyrelsen anförda skäl en höjning av anordningsbidragen till erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare. Till det av styrelsen föreslagna *maximibeloppet* för sådant bidrag har utredningen icke ansett sig kunna taga ställning. Då utredningen icke ännu har kunnat fatta ståndpunkt till frågan om anstalts-systemets utformning på längre sikt, vill utredningen framhålla vikten av att varje anstaltsprojekt av permanent natur, som kan komma att aktualiseras till följd av en höjning av anordningsbidragen, underkastas ingående prövning med avseende på dess infogning i den framtida vårdorganisationen.

Statskontoret anser, att medelsbehovet för anordningsbidrag ej bör beräknas med utgående från att nya vårdplatser skall komma till stånd under nästa budgetår i den omfattning socialstyrelsen förutsatt. Såvitt framställningen utvisar föreligger nämligen ännu icke några konkreta förslag rörande anordnandet av dessa platser. Med prövning av spörsmålet om höjning av bidragsbeloppen bör anstå, till dess *nykterhetsvårdsutredningen* framlagt förslag i denna fråga. Statskontoret föreslår, att anslaget anvisas med 600 000 kronor.

**Fråga om anordningsbidrag till enskilda vårdanstalter
för alkoholmissbrukare**

Förslag

Nykterhetsvårdsutredningen har (skr. ^{30/10} 1956) lagt fram förslag om sådan ändring av bestämmelserna om anordningsbidrag, att dylika bidrag

skall kunna utgå till — förutom erkända — även enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare. Därvid har utredningen anført i huvudsak följande.

På allmän vårdanstalt kan intagning äga rum dels på grund av förordnande om tvångsintagning och dels på egen ansökan. Den frivilligt ingående skall förbinda sig att kvarstanna på anstalten viss tid och blir i väsentliga avseenden underkastad samma bestämmelser som gäller för tvångsintagen. På enskild vårdanstalt kan endast frivilligt ingående komma i fråga. Intagning på sådan anstalt medför inga konsekvenser av nyss angivet slag för den intagne.

Inslaget av frivilliga inom anstaltsklientelet uppgick åren 1953 och 1954 till 611 motsvarande 41,9 % resp. 42,6 % av samtliga under året verkställda intagningar. Den sedan hösten 1955 starkt ökade tillströmningen av trängande tvångsintagningsfall har emellertid medfört, att frivilliga icke kunnat mottagas i samma omfattning som tidigare. Under år 1955 stannade sålunda andelen frivilligt ingående vid 36,4 %, och under de hittills förflutna tre kvartalen av år 1956 har motsvarande procenttal utgjort resp. ca 26, 24 och 22. Antalet till socialstyrelsen inkomna platsansökningar avseende frivilliga har hållit sig påfallande konstant under de senaste åren men skulle utan tvivel ha visat stigande värden sedan hösten 1955, om icke vetskapen om platsbristen hade minskat nykterhetsnämndernas benägenhet att medverka till frivilligt ingående.

F. n. finnes endast ett vårdhem av typen enskild vårdanstalt för alkoholmissbrukare, nämligen Härnö vid Taxinge—Näsby med 21 platser.

Den som önskar ingå frivilligt på allmän eller enskild vårdanstalt för alkoholmissbrukare har i rådande läge mycket små utsikter att bli emottagen inom rimlig tid.

Den öppna nykterhetsvårdens organ har i rådande situation sett sig nödsakade att under mer eller mindre improviserade former söka utnyttja vårdresurser utanför anstaltsorganisationens ram. Som exempel härpå kan nämnas vissa privata sjuk- och konvalescenthem, som inriktat sig på att mottaga alkoholmissbrukare. I de fall där nykterhetsnämnd erlagt inackorderingsavgift för den vårdade har nämnden under vissa förbehåll kunnat erhålla statsbidrag till kostnaden enligt den allmänna regeln om statsbidrag till de kommunala nykterhetsnämndernas verksamhet. Antalet vårdplatser vid sålunda informellt godkända privata vårdhem torde uppgå till närmare 100. Till frågan om bidrag till sådana hem och om deras eventuella infogande i vårdorganisationen är utredningen icke f. n. beredd att taga ställning.

Enligt utredningens mening kan ökade vårdresurser för frivilligt vård sökande bäst vinnas genom att vårdhem av typen enskild vårdanstalt inrättas i större omfattning. Den enskilda anstalten kan även lämpa sig för eftervård av alkoholpatienter som vårdats på sjukhus och därigenom ut-

göra ett behövt komplement till den allt vanligare kliniska behandlingen av alkoholmissbrukare. Då det gäller att få fram ökade vårdresurser av detta slag hyser utredningen den bestämda uppfattningen, att bästa resultat kan uppnås genom lokala initiativ, främst av landsting och kommuner. Emellertid hämmas dylika initiativ av den omständigheten, att anordningsbidrag ej kan utgå till enskild vårdanstalt.

En viktig förutsättning för att nya enskilda vårdanstalter skall fungera tillfredsställande är, att med vårdens syfte och metodik väl förtrogna organ äger betryggande inflytande på verksamheten. Anstalten bör nära anknytas till inom staden eller länet bedriven medicinsk behandling av alkoholmissbrukare och hänvisning till anstalten regelmässigt ske i samförstånd med läkare. Central platsanvisning efter mönster av den för de allmänna anstalterna gällande ordningen torde ej vara av behovet påkallad. För de lättskötta vårdfall som skulle hänvisas till enskilda anstalter kan vårdtiden antagas i allmänhet bli kortare än vid de allmänna anstalterna. Den därav följande snabbare omsättningen skulle medföra, att jämförelsevis små anstalter skulle kunna tillgodose behovet för ett relativt stort upptagningsområde i vad avser de mera lättskötta vårdfallen.

Utredningen räknar med att vårdanstalter av det förordade slaget skall kunna inrättas i äldre byggnader, varigenom anordningskostnaderna kan förutsättas bli lägre än vid nybyggnad. Vidare torde anordningsbidrag till anstalt av ifrågavarande karaktär i regel kunna utgå med lägre belopp än den faktiska anordningskostnaden utan att bidragets stimulerande effekt därigenom äventyras. Som stöd för denna uppfattning vill utredningen hänvisa till det förhållandet, att intresset för anordnande av inackorderingshem är synnerligen livligt, oaktat huvudmännen för dylika hem i allmänhet måste räkna med tillskott av egna medel utöver utgående anordningsbidrag. Med hänsyn till den tid som åtgår för planering och förberedelser av ett anstaltsprojekt håller utredningen för sannolikt, att antalet vårdplatser av ifrågavarande slag, för vilka anordningsbidrag skulle erfordras under nästkommande budgetår, icke ens i gynnsammaste fall kan förväntas överstiga 100. Med hänsyn till de förenämnda bidragsreducerande faktorerna kan det genomsnittliga bidraget per vårdplats uppskattas till 5 000 kronor, motsvarande ett sammanlagt bidragsbelopp under budgetåret av 500 000 kronor.

Under åberopande av det anförda föreslår utredningen, att — i avbidan på de förslag till nya statsbidragsbestämmelser för nykterhetsvården, var till utredningens fortsatta arbete kan föranleda — anordningsbidrag enligt samma grunder som gäller för erkänd vårdanstalt måtte få utgå till enskild vårdanstalt för alkoholmissbrukare, vilken anordnas av landsting eller kommun eller av stiftelse med anknytning till landsting, kommun eller länsnykterhetsnämnd.

Yttranden

Socialstyrelsen framhåller, att enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare tidigare utgjort ett relativt betydande inslag inom nykterhetsvårdens anstaltssystem. Flera tidigare verksamma enskilda anstalter har efter medgivande av riksdagen i varje särskilt fall kommit i åtnjutande av bidrag till anordnandekostnaderna. Aktuella projekt angående nya enskilda anstalter har tidigare inte förelegat. I detta hänseende är läget nu ett helt annat. Enbart under den korta tid, som förflutit sedan nykterhetsvårdsutredningen avgav förevarande förslag, har sålunda två projekt rörande nya enskilda anstalter framförts för styrelsen. Det är av verklig vikt för nykterhetsvården, att detta intresse hos anordnare av nya enskilda vårdanstalter främjas och stimuleras. Socialstyrelsen tillstyrker därför mycket bestämt nykterhetsvårdsutredningens förslag.

Socialstyrelsen föreslår emellertid, att anordningsbidrag skall kunna utgå ej blott till stiftelse med anknytning till landsting, kommun eller länsnykterhetsnämnd utan även till annan stiftelse. Medgivande för Kungl. Maj:t att bevilja dylika bidrag bör få omfatta även vårdplatser å enskilda vårdanstalter, som har kommit till stånd före ingången av budgetåret 1957/58.

Statskontoret har inte något att erinra mot att till sådan enskild anstalt, som avses i utredningens förslag, får utgå anordningsbidrag enligt samma grunder som f. n. gäller för de erkända anstalterna. Härvid förutsätter ämbetsverket, att de för erkända anstalter föreskrivna bidragsvillkoren skall tillämpas även å enskilda anstalter. Därest anordningsbidragen till erkända anstalter höjes, synes frågan om och i vad mån en uppräknig även av bidragen till de enskilda anstalterna kan anses motiverad böra göras till föremål för särskild prövning.

Svenska nykterhetsvårdsförbundet anför, att förbundet tidigare framhållit behovet av vårdplatser för frivilliga vårdsökande och att detta behov skulle bli i viss mån tillgodosett om en utökning av antalet enskilda vårdanstalter kommer till stånd.

Den av nykterhetsvårdsutredningen anvisade formen för huvudmannaskap genom engagerande direkt eller indirekt av kommuner eller länsnykterhetsnämnder synes t. v. vara acceptabel. Förbundet äger kännedom om att projekt om anordnande av enskild anstalt efter dessa linjer på åtminstone något håll stått inför förverkligande men strandat på att medel för anordnandet icke kunnat framskaffas. Det torde därför vara anledning att antaga, att statliga anordningsbidrag för enskilda vårdanstalter kommer att leda till inrättandet av sådana anstalter. Därigenom skulle en ändring åvägabringas i det oeffterrättliga tillstånd som f. n. är rådande, att den som frivilligt söker vård är svårare att placera på vårdanstalt än den som intages mot sin vilja. En tillräcklig utbyggnad av den enskilda anstaltsvården skulle även i viss mån avlasta övriga sektorer inom anstaltsväsendet.

Utredningen förutsätter, att anordningsbidrag till enskilda anstalter i regel skulle kunna utgå med lägre belopp än den faktiska anordningskostnaden utan att bidragets stimulerande effekt därigenom äventyras. Häremot vill förbundet inlägga en bestämd gensaga. Förutsättningen för att förbundet tillstyrker utredningens förslag är, att statsbidragen till anordnande och drift av de enskilda anstalterna utmäts generöst och utan att man i alltför hög grad litar till ekonomiska insatser från kommuner och stiftelser. Med hänsyn härtill synes det uppskattade genomsnittliga bidraget om 5 000 kronor per vårdplats vara för lågt.

Departementschefen

Innan jag går in på en närmare bedömning av de av socialstyrelsen och nykterhetsvårdsutredningen avgivna förslagen torde jag få redogöra för den aktuella situationen på anstaltsvårdens område samt framlägga vissa mera allmänna överväganden rörande anstaltsväsendets utbyggnad under det närmaste året. I propositionen 1956:195 har lämnats en redogörelse för utvecklingen av bristen på anstaltsplatser för alkoholmissbrukare under tiden 1 oktober 1955—1 oktober 1956, till vilken jag torde få hänvisa. Här må blott konstateras, att ifrågakvarande redogörelse utvisar en fortgående kraftig ökning av platsbristen och att denna, mätt i antalet vårdfall som inte kunnat beredas plats, den 1 oktober 1956 uppgick till 760. För att omedelbart tillgodose vårdbehovet för dessa vårdfall skulle platsantalet vid nämnda tidpunkt ha behövt ökas till i runt tal 2 100.

Storleken av platsbehovet är i första hand beroende av antalet ansökningar om vårdplats och vårdtidens längd. Med utgångspunkt från att vårdtiden kommer att åtminstone t. v. vara i stort sett oförändrad, är utvecklingen beträffande platsansökningarna av väsentlig betydelse vid en bedömning av det sannolika platsbehovet under den närmaste framtiden. Antalet platsansökningar, som år 1954 var omkring 1 600 eller 400 per kvartal, har under de tre första kvartalen år 1956 uppgått till resp. 671, 700 och 760. Frekvensen av dessa ansökningar är huvudsakligen beroende av hur många beslut om intagning på anstalt, som meddelas av länsstyrelserna. Antalet sådana beslut utgjorde under år 1954 1 464, motsvarande 366 beslut per kvartal, under det att motsvarande tal för de tre första kvartalen 1956 varit resp. 715, 693 och 781. På grundval av det nu tillgängliga siffermaterialet torde det inte vara möjligt att göra några bestämda antaganden rörande den fortsatta frekvensen av platsansökningar. Det torde emellertid inte vara orealistiskt att antaga, att ökningstakten skall komma att minska och att ökningen kanske småningom kommer att upphöra eller förbytas till en minskning. Däremot torde det inte vara möjligt att f. n. ange någon tidpunkt för sådana förändringar beträffande utvecklingen av antalet platsansökningar.

Vid ett försök att bedöma behovet av vårdplatser måste hänsyn tagas

till vissa andra omständigheter än de nu nämnda. Sålunda bör beaktas, att vårdtiden för de intagna som regel är betydligt kortare än ett år. Ehuru säkra uppgifter om den faktiska genomsnittliga vårdtiden inte föreligger, torde man kunna räkna med att kapaciteten å varje vårdplats motsvarar mer än ett vårdfall per år. En sådan utökning av platsantalet å anstalterna, att samtliga vårdfall omedelbart kunde beredas plats, skulle därför — om antalet vårdfall icke fortsätter att öka — innebära en överdimensionering av anstaltsorganisationen. Härtill kommer, att jag i det följande framlägger förslag om att anordningsbidrag skall kunna utgå även till enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare. Om detta förslag bifalles torde man kunna emotse ett visst tillskott av platser å sådana anstalter, varigenom trycket på de allmänna anstalterna skulle i någon mån minskas. Det är vidare angeläget, att icke blott anstaltsvården utan även den öppna nykterhetsvården utvecklas ytterligare. Jag ämnar därför vid behandlingen av frågan om statsbidrag till de kommunala nykterhetsnämnderna lägga fram förslag i syfte att stimulera till en fortsatt intensifiering av den öppna vården. En sådan intensifiering är bl. a. ägnad att åtminstone på längre sikt leda till en minskning av behovet av anstaltsvård.

Med ledning av de synpunkter, som angivits i det föregående, synes såsom mål för anstaltsorganisationens utbyggnad under nästa budgetår böra uppställas en utökning av platsantalet å de allmänna anstalterna till omkring 2 000.

Platsantalet å de allmänna anstalterna uppgick den 1 oktober 1955 till 1 089 och har därefter utökats med drygt 300 platser, varjämte under innevarande vinterhalvår ytterligare ca 100 platser finns anordnade å den förhyrda semesteranläggningen Örenäs. Sedan 1956 års riksdag bifallit de i den förut nämnda propositionen nr 195 framlagda förslagen finns medel tillgängliga för sådan ytterligare utökning, att platsantalet skulle kunna ökas till omkring 1 650, häri icke inräknat platserna å Örenäs. För att öka platsantalet i enlighet med den nyss angivna målsättningen skulle sålunda erfordras ett tillskott av ytterligare 350 platser. Nykterhetsvårdsutredningen har nyligen avgivit förslag om anordnande av en ny statlig vårdanstalt med 100 platser å Gudhems kungsgård. Förslaget är föremål för prövning inom socialdepartementet och jag räknar med att proposition i ämnet senare skall kunna föreläggas årets riksdag. Den planerade nya erkända anstalten Stornäset på Alnö, som är avsedd att inrymma 60 platser och för vars anordnande 1956 års riksdag anvisat ett låneanslag av 568 000 kronor, beräknas bli färdigställd under budgetåret 1957/58. Vidare kan ett 20-tal nya platser beräknas tillkomma vid bifall till vad jag senare denna dag ämnar föreslå i fråga om anslag till lån till nybyggnader vid erkända anstalter. I sistnämnda sammanhang kommer jag vidare

att föreslå, att ett särskilt lån beviljas till anordnande av en ny erkänd anstalt, benämnd Pålyckeheimmet, med 50 platser. Större delen av detta platstillskott ingår emellertid redan i den förut angivna utökningen av platsantalet till 1 650. För att täcka återstoden av det förut beräknade platsbehovet skulle behöva tillkomma ytterligare omkring 150 platser. Jag utgår från att dessa platser skall kunna anordnas vid erkända anstalter och förordar, att medel härför anvisas för nästa budgetår.

Härefter torde jag få övergå till de föreliggande förslagen.

Vad först angår socialstyrelsens förslag om höjning av anordningsbidragen finner jag det uppenbart, att de nuvarande bidragsbeloppen, 4 500 kronor per plats vid nybyggnad och 3 500 kronor eljest, är helt otillräckliga mot bakgrunden av de faktiska anordningskostnaderna och med hänsyn till att något tillskott av medel utöver statsbidraget som regel inte är att påräkna. Jag förordar därför i enlighet med socialstyrelsens förslag, att bidragsbeloppen höjes provisoriskt i avvaktan på nykterhetsvårdsutredningens fortsatta arbete, som avser bl. a. frågan om finansieringen av kostnaderna för anordnande av nya anstalter. I fråga om storleken av platsbidraget vill jag förordar, att detta bestämmes till högst 10 000 kronor, varvid emellertid möjlighet bör finnas för Kungl. Maj:t att om särskilda skäl föreligger bevilja högre bidrag, dock högst det av socialstyrelsen föreslagna beloppet, 15 000 kronor. Såsom nykterhetsvårdsutredningen framhållit, bör varje projekt avseende anstalt av permanent natur noga prövas i fråga om anstaltens infogande i den framtida vårdorganisationen. Jag är medveten om att de av mig förordade bidragsbeloppen inte är tillräckliga vid mera kostnadskrävande företag. Det torde emellertid få förutsättas, att medel till sådana företag får, liksom skett i vissa fall, lämnas i form av statslån och att förslag härom får i vanlig ordning föreläggas riksdagen.

Medelsbehovet för 150 nya vårdplatser vid erkända anstalter uppgår, beräknat efter ett bidrag av 10 000 kronor per plats, till 1 500 000 kronor. Vid bifall till förslaget om att bidrag i vissa fall skall kunna utgå med upp till 15 000 kronor per plats synes medelsbehovet för dessa 150 platser böra beräknas till 1 700 000 kronor. Det för den förut nämnda erkända anstalten Stornäset anvisade låneanslaget har beräknats från den utgångspunkten, att till anstalten skulle utgå anordningsbidrag med 210 000 kronor, vilket belopp torde erfordras under nästa budgetår. För anordningsbidrag till erkända anstalter bör sålunda för budgetåret 1957/58 beräknas (1 700 000 + 210 000) 1 910 000 kronor eller avrundat 1 900 000 kronor.

Till enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare utgår bidrag till driftkostnaderna enligt samma grunder som beträffande erkända anstalter men möjlighet att bevilja anordningsbidrag saknas. Nykterhetsvårdsutredningen har nu föreslagit, att anordningsbidrag skall få utgå även till enskilda an-

stalter, dock endast tills vidare i avbidan på de förslag till nya statsbidragsbestämmelser för nykterhetsvården, vartill utredningens fortsatta arbete kan föranleda. F. n. finns endast en enskild anstalt. Utredningen räknar med att den föreslagna nya bidragsmöjligheten skall få en stimulerande effekt och leda till att nya enskilda anstalter kommer till stånd. De f. n. starkt begränsade vårdmöjligheterna för dem som frivilligt söker anstaltsvård skulle härigenom ökas. Jag finner det betydelsefullt att så kan ske. Härigenom skulle nämligen kunna ernås icke blott en viss minskning av det nuvarande hårda trycket på de allmänna anstalterna utan även en — bortsett från den aktuella bristsituationen på anstaltsvårdens område — önskvärd ökad inriktning av förekommande vårdåtgärder på åtgärder av icke tvångsmässig art. På grund härav finner jag mig böra i princip tillstyrka utredningens förslag om anordningsbidrag till enskilda vårdanstalter.

I fråga om detaljerna i förslaget får jag anföra följande. Utredningen har föreslagit, att kretsen av bidragstagare begränsas till landsting, kommuner och stiftelser med anknytning till landsting, kommun eller länsnykterhetsnämnd. Med anledning härav har socialstyrelsen framfört önskemål om att bidrag skall kunna utgå även till stiftelser utan sådan anknytning. Jag vill här erinra om den ordning som gäller för prövning av nya erkända anstalter. Denna prövning innebär bl. a., att en detaljerad plan för anstalten och dess verksamhet granskas, varefter Kungl. Maj:t fastställer särskilda bestämmelser för anstalten. I de fall där huvudmannen utgöres av en särskild stiftelse fastställles även dess stadgar av Kungl. Maj:t. Det synes mig lämpligt att tillkomsten av nya enskilda anstalter prövas på i huvudsak samma sätt. Den av utredningen föreslagna inskränkande bestämmelsen torde härigenom bli obehövlig.

Bidragsbeloppen skulle enligt utredningens förslag vara lika stora för enskilda som för erkända anstalter. I gällande bidragskungörelse finns intagen en föreskrift om att statsbidraget icke må överstiga vad som från annat håll tillskjutes, såframt ej särskilda skäl föreligger därtill. Då det gäller anordnande av enskild anstalt torde, liksom beträffande inackorderingshem, i allmänhet tillräcklig anledning inte finnas att göra undantag från nämnda föreskrift. På grund härav och med hänsyn till att anordningskostnaderna för enskild anstalt i flertalet fall torde kunna beräknas bli lägre än för erkänd anstalt, anser jag att bidrag till anordnande av enskild anstalt bör utgå med högst 5 000 kronor per plats. De nya bidragsbestämmelserna bör träda i kraft den 1 juli 1957.

Närmare underlag för beräkning av behovet av medel för anordningsbidrag till enskilda vårdanstalter saknas. I enlighet med nykterhetsvårdsutredningens förslag förordar jag, att för ändamålet ett belopp av 500 000 kronor inräknas under förevarande anslag för nästa budgetår.

Vad slutligen angår frågan om anordningsbidrag till inackorderingshem kan jag godtaga socialstyrelsens förslag, att ett belopp av 200 000 kronor beräknas härför, motsvarande bidragsbehovet för ett hundratal nya platser.

Det sammanlagda behovet av medel under nästa budgetår för anordningsbidrag till erkända och enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare samt inackorderingshem för omhändertagande av alkoholmissbrukare under fritiden skulle vid bifall till vad jag förordat uppgå till (1 900 000 + 500 000 + 200 000) 2 600 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna de av mig förordade grunderna för bidrag till anordnande av erkända och enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1957;

b) till *Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 2 600 000 kronor.

[55] 12. Bidrag till driftkostnader vid erkända och enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	4 000 000	4 324 285
1955/56	5 100 000	6 051 994
1956/57 (statsliggaren s. 336)	6 100 000	
1957/58 (förslag)	11 800 000	

Från detta anslag utgår bidrag till driftkostnader vid erkända och enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare, ersättning för vissa särskilda vårdkostnader vid sådana anstalter, bidrag till driftkostnader vid inackorderingshem för omhändertagande av alkoholmissbrukare under fritiden samt bidrag till kostnader för familjevård av alkoholmissbrukare. Enligt särskilt bemyndigande av riksdagen kan vidare från anslaget under budgetåret 1956/57 utgå bidrag till anskaffande av inventarier m.m. för anordnande av provisoriska vårdplatser.

Socialstyrelsen har (skr. ^{24/8} 1956) föreslagit, att anslaget höjes med 6 800 000 kronor.

I fråga om bidragen till *de statsunderstödda vårdanstalterna* föreslår styrelsen viss höjning av driftbidragsbeloppen och anför härom följande.

Enligt gällande bestämmelser utgår statsbidrag med högst 11 kronor för dag och vårdplats (garantibidrag) samt högst 7 kronor för dag och

vårdad person (beläggningsbidrag). Beslut om dessa belopp fattades av 1955 års riksdag enligt förslag, utarbetade på grundval av kostnadsnivån under år 1954. Sedan ingången av år 1955 har emellertid anstalternas lönekostnader — anstalternas befattningshavare är avtalsenligt tillförsäkrade enhanda lönetillägg som statstjänstemännen — stigit med drygt 12 % och under samma tid har konsumentprisindex (exklusive alkoholhaltiga drycker) ökat från 129 till 140 eller med 8,5 %. Enbart dessa stegringar medför en ökning av anstalternas bidragsbehov med omkring 1: 80 kronor för vård dag. Då flera vårdanstalter, som under närmast föregående budgetår åtnjutit högsta möjliga statsbidrag, likväl visat avsevärda driftförluster under år 1955 erfordras vidare för avvecklingen av ifrågavarande förluster högre driftbidrag under de närmaste åren än som i och för sig påkallas av de aktuella driftkostnaderna. I detta sammanhang är även att beakta, att det finansiellt osäkra läget för anstalterna nödgat dessa att hålla den för anstalternas klientel viktiga flitpenningfrågan olöst och att en lösning av denna fråga utan tvivel kommer att åsamka anstalterna betydligt större utgifter för detta ändamål än hittills. Direktiven för nykterhetsvårdsutredningen innefattar åliggande för denna att göra en översyn av gällande driftbidragsbestämmelser. I avvaktan härpå är emellertid en provisorisk höjning av de nuvarande maximigrunderna ofrånkomlig. Högstbeloppet för bidragen bör fastställas till belopp, som både täcker redan aktuella behov och lämnar visst utrymme för kostnadsstegringar som ej kan beräknas eller med säkerhet förutses. I betraktande härav bör högstbidragen höjas för garantibidraget till 14 kronor för dag och vårdplats och för beläggningsbidraget till 9 kronor för dag och vårdad person.

Behovet av medel för driftbidrag till vårdanstalterna beräknar socialstyrelsen på följande sätt. Antalet godkända vårdplatser på de erkända och statsunderstödda enskilda vårdanstalterna utgjorde den 1 juli 1956 1 017 mot 843 vid samma tidpunkt föregående år. Enligt den under föregående anslag omnämnda undersökningen rörande platsbehovet beräknas detta den 1 januari 1957 uppgå till 700 à 800 platser utöver platsantalet den 1 juli 1956. Styrelsen räknar med att omkring 200 nya vårdplatser kommer att ha blivit anordnade vid statliga vårdanstalter före utgången av budgetåret 1957/58. I övrigt har man att utgå från att detta behov blir tillgodosett genom anordnande av omkring 500 permanenta eller provisoriska vårdplatser vid erkända eller statsunderstödda enskilda vårdanstalter. Styrelsen utgår från ett vårdplatsantal under budgetåret 1957/58 av omkring 1 500. Vid en genomsnittlig beläggning av dessa å omkring 95 % skulle vårdplatsantalet under budgetåret komma att uppgå till omkring 520 000 mot ett beräknat vårdplatsantal för innevarande budgetår å befintliga anstalter av 343 200. Någon möjlighet att med större grad av säkerhet uppskatta medelsbehovet finnes icke. Beräknade på grundval av platsantalet 1 500 och vårdplatsantalet 520 000 skulle garanti- och belägg-

ningsbidragen tillhopa komma att uppgå, efter genomsnittsbelopp av resp. 11 och 7 kronor till 9 662 550 kronor och efter bidragsbelopp å resp. 14 och 9 kronor till 12 345 000 kronor. Styrelsen uppskattar med hänsyn härtill medelsbehovet till 11 000 000 kronor.

Ersättningarna för vissa särskilda vårdkostnader uppgick under budgetåret 1955/56 till 450 861 kronor, vilket motsvarade en genomsnittskostnad av 1:43 kronor för dag och vårdad person. För budgetåret 1957/58 beräknas den genomsnittliga kostnaden för vård dag till 1:50 kronor och hela kostnaden, vid ett vård dagsantal av 520 000, till 780 000 kronor.

Socialstyrelsen finner det f. n. icke möjligt att bedöma, huruvida behov av ytterligare provisoriska vårdplatser kommer att göra sig gällande under budgetåret 1957/58. Styrelsen förordar emellertid, då det måste anses vara angeläget att nya vårdplatser vid behov kan anordnas utan dröjsmål, att bemyndigande utverkas för Kungl. Maj:t att även under budgetåret 1957/58 bevilja bidrag till anskaffande av inventarier m. m. för anordnande av provisoriska vårdplatser samt att ett belopp av 500 000 kronor beräknas för detta ändamål.

Behovet av medel för driftkostnadsbidrag och särskilda ersättningar till erkända och enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare samt för bidrag till anordnande av provisoriska vårdplatser beräknas sålunda för budgetåret 1957/58 till (11 000 000 + 780 000 + 500 000) 12 280 000 kronor, vilket belopp styrelsen avrundar till 12 275 000 kronor.

Beträffande bidrag till driftkostnader vid *inackorderingshem för omhändertagande av alkoholmissbrukare under fritiden* anför socialstyrelsen, att det f. n. finns fem hem av detta slag med tillhopa 72 platser. Under innevarande budgetår beräknas ytterligare sex inackorderingshem med tillsammans 84 platser träda i verksamhet. Härutöver planerar flera nykterhetsnämnder liknande hem, varför man torde böra räkna med att i genomsnitt omkring 200 vårdplatser kommer att stå till förfogande under budgetåret 1957/58. Det sammanlagda vård dagsantalet å inackorderingshemmen uppskattas till omkring 66 000. Styrelsen räknar med att maximibidrag skall utgå till samtliga inackorderingshem och beräknar det sammanlagda beloppet av driftbidrag till sådana hem under budgetåret 1957/58 till 625 000 kronor.

För bidrag till kostnaderna för *familjevård av alkoholmissbrukare* beräknar socialstyrelsen ett belopp av 10 000 kronor.

Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget uppskattar socialstyrelsen sålunda till (12 275 000 + 625 000 + 10 000) 12 910 000 kronor eller avrundat 12 900 000 kronor.

Nykterhetsvårdsutredningen anser, att socialstyrelsen redovisat fakta, som klart ådagalägger att nu gällande maximibelopp för driftbidrag till ifrågavarande anstalter är för låga. Utredningen anser det vara av största vikt,

att i rådande trängda läge de befintliga icke statliga vårdanstalterna erhåller tillräckligt statligt stöd, så att deras verksamhet icke hämmas av ekonomiska svårigheter. Med tanke på de avskräckande olägenheter, som en del icke statliga vårdanstalter tidigare har fått vidkännas till följd av otillräckliga driftbidrag, torde bidragens smidiga anpassning till en höjd kostnadsnivå även vara av betydelse för att stimulera kommuner eller sammanslutningar till initiativ på anstaltsvårdens område. Utredningen förordar därför att, i avvaktan på den översyn av bidragsformerna som innefattas i utredningens direktiv, driftbidragens maximibelopp höjes till en nivå, som ger betryggande utrymme för de faktiska driftkostnaderna.

Statskontoret vill icke motsätta sig en viss provisorisk höjning av maximibeloppen för garanti- och beläggningsbidragen men håller före, att höjningen bör begränsas till en krona för vardera bidragstypen. Statskontoret har icke något att erinra mot bifall till förslaget, att förevarande anslag även under nästa budgetår skall få disponeras för utgivande av bidrag till inventarieanskaffning m. m. för provisoriska vårdplatser. Vad i ärendet anförts angående antalet vårdplatser under nästa budgetår på inackorderingshem synes giva vid handen, att det icke med någon säkerhet kan räknas med flera sådana platser under detta år än 150, vilket platsantal bör läggas till grund för anslagsberäkningen. Socialstyrelsens förslag angående ersättningar för vissa särskilda kostnader och rörande bidrag till bestridande av kostnaderna för familjevård av alkoholmissbrukare har ej givit statskontoret anledning till erinran. Beträffande det totala medelsbehovet under anslaget för nästkommande budgetår anser sig ämbetsverket endast kunna uttala, att detsamma torde böra uppskattas till ett icke oväsentligt lägre belopp än det av socialstyrelsen beräknade.

Departementschefen

Driftkostnadsbidragen till de statsunderstödda vårdanstalterna för alkoholmissbrukare är i princip avsedda att ge anstalterna full täckning för driftkostnaderna. Bidragen är emellertid numera otillräckliga vid flertalet anstalter och socialstyrelsen har därför föreslagit, att maximibeloppen för bidragen skall höjas provisoriskt i avvaktan på nykterhetsvårdsutredningens blivande översyn av bidragsbestämmelserna. Enligt styrelsens förslag skulle garantibidraget höjas från 11 till 14 kronor för dag och vårdplats samt beläggningsbidraget från 7 till 9 kronor för dag och vårdad person. Socialstyrelsen har motiverat de föreslagna bidragsbeloppen med att den kostnadsnivå, på vilken de nuvarande beloppen grundats, stigit i en omfattning som motsvarar ca 2 kronor för vård dag samt att maximibeloppen därutöver borde ge utrymme för bl. a. avveckling av redan uppkomna driftförluster och för blivande kostnadsstegringar. Jag kan inte förordna, att bidragen höjs i vidare mån än vad som påkallas av de aktuella driftkostnaderna. Jag föreslår, att bidragsbeloppen höjs med tillhoppa 2 kronor på

sådant sätt, att garantibidraget och beläggningsbidraget höjs med vardera en krona till 12 resp. 8 kronor. De nya bidragsbeloppen bör gälla fr. o. m. den 1 juli 1957.

En säker beräkning av medelsbehovet beträffande driftbidrag under nästa budgetår kan inte göras, bl. a. med hänsyn till att anstaltsorganisationen befinner sig i ett skede av utbyggnad. Jag föreslår, att beräkningen göres på följande sätt. Vid behandlingen av nästföregående anslag har jag föreslagit en medelsanvisning av sådan storlek, att platsantalet vid de erkända anstalterna, som nu uppgår till ca 1 100, skulle kunna ökas med omkring 210 platser utöver de 190 nya platser, för vilkas anordnande anslag anvisats å tilläggsstat för innevarande budgetår (jfr prop. 1956: 195). Härtill kommer ett 20-tal platser, för vilkas anordnande jag ämnar föreslå att medel anvisas under anslaget till Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare. Samtliga de nya platserna kan inte stå till förfogande redan vid ingången av nästa budgetår. Om i genomsnitt 1 400 platser kommer att finnas tillgängliga vid erkända anstalter och beläggningsfrekvensen såsom socialstyrelsen antagit kommer att uppgå till 95 %, kan antalet vård dagar under budgetåret 1957/58 uppskattas till 485 000. Med denna utgångspunkt och under förutsättning att maximibeloppen höjs enligt vad jag tidigare föreslagit synes behovet av medel under nästa budgetår till erkända anstalter för driftbidrag och ersättning för särskilda vårdkostnader kunna beräknas till 10 800 000 kronor.

Med hänsyn till vad jag under nästföregående anslagspunkt föreslagit beträffande anordningsbidrag till enskilda vårdanstalter synes för nästa budgetår medel böra beräknas för driftbidrag till, i genomsnitt för budgetåret, ett 50-tal vårdplatser vid sådana anstalter. Ett belopp av 300 000 kronor torde kunna beräknas härför.

1956 års riksdag har för tiden t. o. m. utgången av innevarande budgetår bemyndigat Kungl. Maj:t att för utökning av platsantalet genom förhyring av befintliga fastigheter eller genom anordnande av provisoriska förläggingsutrymmen lämna speciella bidrag till inventarieanskaffning m. m. från förevarande anslag. Socialstyrelsen har föreslagit, att sådant bemyndigande lämnas även för budgetåret 1957/58. Då behov av att lämna sådana särskilda bidrag torde kunna uppkomma även under nästa budgetår finner jag mig böra förorda, att bemyndigandet förlänges att gälla ytterligare ett år. Med utgångspunkt från den begränsade användning bemyndigandet fått under innevarande budgetår — hittills har med stöd av det samma beviljats bidrag med tillhoppa 90 600 kronor — torde för dylika särskilda bidrag under nästa budgetår böra beräknas 100 000 kronor.

Vad slutligen angår bidragen till driftkostnader vid inackorderingshem och till kostnader för familjevård har jag inte funnit anledning till erinran mot socialstyrelsens beräkningar, enligt vilka medelsbehovet härför under nästa budgetår skulle uppgå till 625 000 resp. 10 000 kronor. Till grund

för anslagsberäkningen torde dock kunna läggas ett till 600 000 kronor avrundat belopp.

Det sammanlagda anslagsbehovet för nästa budgetår uppgår enligt de av mig framlagda förslagen till (10 800 000 + 300 000 + 100 000 + 600 000) 11 800 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna de av mig förordade grunderna för bidrag till driftkostnader vid erkända och enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1957;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att under budgetåret 1957/58 från förevarande anslag lämna speciella bidrag till inventarieanskaffning m. m. för utökning av platsantalet vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare genom förhyrning av befintliga fastigheter eller genom anordnande av provisoriska förläggningsutrymmen;

c) till *Bidrag till driftkostnader vid erkända och enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 11 800 000 kronor.

[56] 13. **Tillfälligt omhändertagande enligt lagen om nykterhetsvård m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	350 000	486 842
1956/57 (statsliggaren s. 336)	350 000	
1957/58 (förslag)	500 000	

Från förevarande anslag bestrides länsstyrelsernas kostnader för tillfälligt omhändertagande av farliga m. fl. alkoholmissbrukare, för sådana personers inställande på allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare m. m.

Socialstyrelsen har (skr. ²⁴/₈ 1956) anfört, att ramen för tillfälligt omhändertagande av alkoholmissbrukare vidgats genom den nya lagen om nykterhetsvård, vilket — då de nya bestämmelserna var tillämpliga endast tre kvartal av budgetåret 1955/56 — torde komma att medföra ytterligare ökning av belastningen å anslaget. Styrelsen föreslår, att anslaget höjes till 500 000 kronor.

Statskontoret har inte haft något att erinra mot förslaget.

Departementschefen

Socialstyrelsens beräkning av medelsbehovet för nästa budgetår föranleder ingen erinran från min sida. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tillfälligt omhändertagande enligt lagen om nykterhetsvård m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kronor.

[57] 14. Länsnykterhetsnämnderna: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	1 002 000	933 419
1956/57 (statsliggaren s. 336)	1 186 000	
1957/58 (förslag)	1 312 000	

Yrkanden

Socialstyrelsen har (skr. ²⁴/s 1956) hemställt, att anslaget höjes med 164 000 kronor.

Löneregleringar

1. Höjning av årsarvodena till nämndernas ordförande m. m. ...	9 000
2. 24 kanslibiträden Ce 11 i st. f. biträden i reglerad befordringsgång	19 116

Personalförstärkningar

3. 1 nykterhetsvårdskonsulent Ce 21 i st. f. deltidsanställd konsulent med arvode	8 566
4. 3 nykterhetsvårdsassistenten Ce 21	42 024
5. 4 kontorsbiträden Ce 8	32 412

Omräkningar

6. Löneklassuppflyttningar	10 310
7. 1956 års lönehöjning	42 572
	+ 164 000

8. 5 extra ordinarie tjänster föreslås ombildade till ordinarie.

Motivering

1. Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, beviljade av Kungl. Maj:t, bör höjas med 9 000 kronor för att möjliggöra dels skälig höjning av ordförandenas årsarvoden (f. n. i flertalet nämnder 1 500 kronor) och dels beviljande av arvoden till ledamöter, som deltagar i inom nämnderna tillsatta arbetsutskott.

2. Vissa av de arbetsuppgifter som åvilar biträdena får anses vara av sådan art, att de bör handhas av personal i högre tjänsteställning än biträden i reglerad befordringsgång.

3. F. n. finns 23 tjänster som nykterhetsvårdskonsulent, därav 5 i Ce 27 och 18 i Ce 25, samt i Gotlands län en arvodesbefattning för en deltidsanställd nykterhetsvårdskonsulent. Länsnykterhetsnämnden i Gotlands län har hemställt, att ifrågakvarande arvodesbefattning förvandlas till en heltidstjänst och därvid anför, att nämndens arbetsuppgifter efter den 1 oktober 1955 fått en sådan omfattning, att det icke är möjligt för konsulenten att medhinna sina uppgifter på deltid. Enligt socialstyrelsens upp-

fattning har arbetsuppgifterna hos länsnykterhetsnämnden i Gotlands län numera erhållit en sådan omfattning, att en deltidsanställd tjänsteman icke är tillfyllest. Härtill kommer, att det har visat sig vara mycket svårt att för deltidstjänsten förvärva lämplig person, som är villig att kvarstanna i denna. Styrelsen föreslår därför, att den nuvarande arvodesbefattningen utbytes mot en heltidstjänst. Med hänsyn till länets relativt ringa folkmängd förordar styrelsen, att den föreslagna konsulenttjänsten placeras i Ce 21.

4. Hos länsnykterhetsnämnderna finns fr. o. m. budgetåret 1956/57 inrättade samtliga de 22 tjänster som nykterhetsvårdsassistent, vilka ingick i den av 1954 års riksdag fastställda upprustningsplanen för länsnykterhetsnämnderna. I sin anslagsframställning år 1955 hemställde socialstyrelsen om inrättande av ytterligare tre assistenttjänster, nämligen i Kronobergs, Hallands och Jämtlands län. Utvecklingen därefter har givit ytterligare stöd för uppfattningen, att det föreligger stort behov av dessa tjänster. De tre nämnda länen har ganska utpräglad landsbygdskaraktär och i flertalet kommuner saknar nykterhetsnämnderna tillgång till tjänstemän. För att nykterhetsvården skall kunna bedrivas på ett tillfredsställande sätt i dessa kommuner erfordras ökat biträde från länsnykterhetsnämndernas sida. För Kronobergs och i synnerhet Jämtlands län tillkommer, att länen är vidsträckta, vilket medför att dessa konsulentes tjänsteresor blir tidskrävande.

5. Socialstyrelsen föreslog i sin anslagsframställning år 1955, att nya biträdestjänster — utöver de i nyssnämnda plan ingående 34 tjänsterna — skulle inrättas hos länsnykterhetsnämnderna i Kristianstads samt Göteborgs och Bohus län. Detta behov av biträdestjänster kvarstår och därjämte föreligger framställningar om dylika tjänster från länsnykterhetsnämnderna i Örebro och Kopparbergs län. Av dessa fyra nämnder förfogar nämnden i Göteborgs och Bohus län över två biträden och de tre övriga nämnderna över vardera ett biträde. Ökad biträdeshjälp erfordras för att avlasta konsulenterna och assistenterna från vissa arbetsuppgifter av rutinmässig karaktär vid dessa nämnder, vilkas arbetsområden måste anses krävande med tämligen stora befolkningstal. Det expeditionella arbetet i Göteborgslänet blir särskilt omfattande på grund av den befattning som länsnykterhetsnämnden måste taga med fylleriuppgifter o. dyl. även beträffande Göteborgs stad.

8. Länsnykterhetsnämndernas ställning och uppgifter inom den sociala nykterhetsvården är av sådan natur, att det framstår såsom naturligt att konsulentbefattningarna ordinarie sättes. Detta bör i första hand ske med avseende å de fem konsulenttjänsterna i Ce 27.

Yttranden

Statens lönenämnd har ingen erinran mot att en tjänst i 21 lönegraden inrättas vid länsnykterhetsnämnden i Gotlands län; dock bör tjänstebemärkningen vara nykterhetsvårdsassistent. Lönenämnden vill ej heller motsätta sig förslaget om uppflyttning av 24 biträden i reglerad befordringsgång till kanslibiträden i Ce 11.

Statskontoret har anfört, att förslaget om höjning av arvoden till ordföränderna i länsnykterhetsnämnderna och om nya arvoden till andra ledamöter i dessa nämnder bör upptagas till prövning i samband med pågående översyn av de statliga bisysslearvodena. Enligt statskontorets mening bör nykterhetsvårdskonsulenten på Gotland befrias från sådant arbete, för vars utförande kommunerna bör anställa erforderlig arbetskraft. Vid sådant förhållande kan ämbetsverket ej tillstyrka bifall till yrkandet om inrättande av en heltidstjänst men vill ej motsätta sig, att årsarvodet höjes från nuvarande 4 860 till 6 000 kronor. Genom beslut av 1956 års riksdag har den år 1954 godkända planen för utbyggnad av länsnykterhetsnämndernas personalorganisation fullföljts. Statskontoret anser sig med beaktande härav icke kunna tillstyrka en ytterligare arbetskraftförstärkning vid nämnderna. Förslaget om inrättande av 24 kanslibitträdestjänster kan ämbetsverket ej tillstyrka.

Departementschefen

Såsom framgår av vad chefen för civildepartementet anfört vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor bör 24 tjänster som kontorsbiträde i reglerad befordringsgång utbytas mot kanslibitträdestjänster i Ce 11, en för varje länsnykterhetsnämnd.

Under hänvisning till vad chefen för civildepartementet anfört i nämnda sammanhang förutsätter jag vidare, att de av socialstyrelsen aktualiserade arvodesfrågorna får prövas framdeles.

Omfattningen av arbetsuppgifterna för länsnykterhetsnämnden i Gotlands län synes mig inte motivera en heltidsanställd nykterhetsvårdskonsulent men väl en höjning av arvodet till den deltidanställda konsulenten. Jag föreslår, att arvodet höjes från nuvarande 4 860 kronor till ett belopp motsvarande $\frac{2}{3}$ av lönen i 21 löneklassen eller 9 080 kronor. Vid tillsättande av denna arvodestjänst bör det övervägas, huruvida det kan vara möjligt och lämpligt att med densamma förena annan deltidstjänst.

I enlighet med socialstyrelsens förslag bör inrättas tre nya tjänster som nykterhetsvårdsassistent, avsedda för Kronobergs, Hallands och Jämtlands län, vilka f. n. saknar sådan befattning. Vidare förordar jag, att biträdespersonalen vid länsnykterhetsnämnderna förstärkes med ytterligare ett kontorsbiträde, placerat i Göteborgs och Bohus län. Däremot är jag inte beredd att tillstyrka förslagen om inrättande av ytterligare tre bitträdestjänster samt ordinariesättning av fem tjänster som nykterhetsvårdskonsulent.

Socialstyrelsens beräkningar under omräkningsposterna kan jag godtaga.

Vid bifall till vad jag här föreslagit bör anslaget höjas med 126 000 kronor och sålunda uppföras med (1 186 000 + 126 000) 1 312 000 kronor.

Anslagsbehovet fördelar sig sålunda:

arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 64 800 kronor;

avlöningar till icke-ordinarie personal 961 500 (+ 63 500) kronor;

rörligt tillägg 285 700 (+ 62 500) kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för länsnykterhetsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58:

Avlöningsstat

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	64 800
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal	961 500
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	285 700
	Summa kronor 1 312 000;

b) till *Länsnykterhetsnämnderna*: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 1 312 000 kronor.

[58] 15. Länsnykterhetsnämnderna: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	379 000	412 324
1956/57 (statsliggaren s. 337)	444 000	
1957/58 (förslag)	489 000	

Yrkanden

Socialstyrelsen har (skr. ²⁴/₈ 1956) hemställt, att anslaget höjes med 66 000 kronor.

1. Reseersättningar	16 000
2. Expenser, hyror m. m.	50 000
	+ 66 000

Motivering

1. *Reseersättningar*. Utgift 1954/55 110 739, 1955/56 159 395; anslag 1956/57 195 000. — Av anslagsposten är för innevarande budgetår 180 000 kronor avsedda för länsnykterhetsnämndernas löpande verksamhet och

återstående 15 000 kronor för en konferens med dessa nämnder. För den löpande verksamheten beräknas kostnaderna öka med 15 000 kronor till 195 000 kronor med hänsyn till de föreslagna tre nya assistenttjänsterna och de fr. o. m. den 1 juli 1956 höjda traktamentsbeloppen. Av sist angivna anledning beräknas vidare kostnaderna för en konferens med länsnykterhetsnämnderna stiga till 16 000 kronor.

2. *Expenser, hyror m. m.* Utgift 1954/55 170 811, 1955/56 251 214; anslag 1956/57 245 000. — Det för innevarande budgetår anvisade beloppet torde komma att visa sig otillräckligt och socialstyrelsen räknar med att anslagsposten skall behöva överskridas med omkring 50 000 kronor. Av länsnykterhetsnämnderna utförda beräkningar utvisar ett medelsbehov för budgetåret 1957/58 av drygt 302 000 kronor. De största ökningarna faller på posterna hyror, bränsle, lyse, städning och telefon. De stegrade hyreskostnaderna beror främst på att några länsnykterhetsnämnder varit nödsakade att hyra nya lokaler i nyuppförda byggnader med relativt hög hyresnivå. De beräknade beloppen till kontorsmateriel, telefon och porton visar icke större höjningar än som motsvarar den pågående utökningen av länsnykterhetsnämndernas organisation och verksamhet. Då någon större reduktion av de av länsnykterhetsnämnderna beräknade utgifterna icke synes vara möjlig, föreslår socialstyrelsen, att anslagsposten upptages till 295 000 kronor.

Yttrande

Statskontoret föreslår, att posten till sjukvård m. m. räknas ned med 1 500 kronor samt att posterna till reseersättningar och till expenser, hyror m. m. uppföres med oförändrade belopp.

Departementschefen

Mot den av socialstyrelsen föreslagna höjningen av anslagsposten till reseersättningar med 16 000 kronor har jag intet att erinra. Posten skulle härigenom komma att uppgå till 211 000 kronor, varav 195 000 kronor avses för den löpande verksamheten och 16 000 kronor för en konferens med länsnykterhetsnämnderna. Vad angår posten till expenser, hyror m. m. kan jag icke tillstyrka större höjning än med 30 000 kronor. Posten till sjukvård m. m. bör minskas med 1 000 kronor.

Anslaget bör alltså uppföras med (444 000 + 16 000 + 30 000 — 1 000) 489 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Länsnykterhetsnämnderna: Omkostnader* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 489 000 kronor.

[59] 16. Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	3 600 000	4 686 331
1956/57 (statsliggaren s. 338)	4 000 000	
1957/58 (förslag)	6 800 000	

Statsbidrag utgår fr. o. m. den 1 juli 1954 till bestridande av kostnaderna för nykterhetsnämndernas verksamhet till fullgörandet av de uppgifter, vilka åligger nämnderna enligt gällande författningar. Bidraget utgör 60 % av de godkända kostnaderna för sådan verksamhet, beträffande vilken ersättning eller bidrag av statsmedel ej utgår i särskild ordning.

Socialstyrelsen har (skr. ^{24/8} 1956) anfört, att nykterhetsnämndernas samtliga statsbidragsberättigade kostnader utgjorde 5 640 000 kronor år 1954 och 7 795 000 år 1955, motsvarande en ökning med 2 155 000 kronor. Kostnadsökningen de närmast föregående två åren var omkring 800 000 kronor per år. Den utvidgning av nykterhetsnämndernas arbetsuppgifter som nykterhetsvårdslagen medfört och den inträdda försämringen av nykterhetstillståndet kommer med säkerhet att även under de närmaste åren föranleda mycket betydande fortsatta utgiftsstegringar, vilka dock förutses bli mindre än under år 1955. Enligt *socialstyrelsens* mening bör ökningen under de närmaste åren av nykterhetsnämndernas statsbidragsberättigade utgifter icke beräknas till mindre än omkring en miljon kronor per år. I enlighet härmed skulle utgiftsbeloppet för år 1957 komma att uppgå till 9 795 000 kronor, vilket belopp bör avrundas till 10 000 000 kronor. Det härför erforderliga anslagsbeloppet utgör 6 000 000 kronor. Styrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår upptages med sistnämnda belopp.

Enligt *statskontorets* mening måste den nuvarande takten i utgiftsökningen efter hand komma att dämpas. Med hänsyn härtill föreslår statskontoret, att anslaget för nästa budgetår upptages till 5 000 000 kronor.

Departementschefen

Vid anmälan tidigare denna dag av frågan om bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. (p. 54) anförde jag bl. a., att det vore angeläget att icke blott anstaltsvården utan även den öppna nykterhetsvården utvecklades ytterligare samt att jag ämnade i förevarande sammanhang lägga fram förslag i syfte att stimulera till en fortsatt intensifiering av den öppna vården. I anslutning härtill får jag nu anföra följande.

De nykterhetsnämndernas kostnader, vartill statsbidrag utgår med 60 %, är i huvudsak av följande slag, nämligen sammanträdeskostnader, arvoden

till nämndernas ledamöter, personalkostnader, ersättningar för övervakningsuppdrag, läkararvoden, hyreskostnader (dock ej kostnader för lokal i kommunens ägo), kontorskostnader, kostnader för inrättande och drift av alkoholistpolikliniker, särskilda kostnader för miljöbyte, omskolning och yrkesutbildning samt kostnader för andra förebyggande och eftervårdande åtgärder. Såsom framgår av socialstyrelsens framställning har nykterhetsnämndernas ifrågavarande utgifter ökat kraftigt under år 1955. Även åren 1956 och 1957 förutses komma att uppvisa fortsatt ökning ehuru av mindre omfattning. Trots denna ökning beräknas nykterhetsnämndernas utgifter till belopp, som avsevärt understiger vad som under nästa budgetår torde bli erforderligt för nykterhetsvårdens anstalter. Enligt min mening är det av stor vikt, att nykterhetsnämndernas verksamhet ytterligare utvidgas och intensifieras, framför allt genom ökad användning av åtgärder inom den öppna vårdens ram såsom poliklinisk vård och andra åtgärder av förebyggande art. En sådan utveckling är nödvändig för att det skall bli möjligt att förverkliga ett av de huvudsakliga syftemålen med den nya lagen om nykterhetsvård, nämligen att åstadkomma en förskjutning av tyngdpunkten inom nykterhetsvården från anstaltsvård till förebyggande öppen vård på ett tidigt stadium av alkoholmissbruk. De skäl som talar för en sådan förskjutning har utförligt redovisats i samband med behandlingen av förslaget till lag om nykterhetsvård (prop. 1954: 159) och torde nu inte behöva upprepas. Här må blott konstateras, att den kraftiga ökningen av alkoholmissbruket efter motbokssystemets avskaffande givit starkt ökad vikt åt dessa skäl.

Den primära nykterhetsvården är en kommunal angelägenhet och det ankommer sålunda i princip på nykterhetsnämnderna att taga erforderliga initiativ till fullföljande av nykterhetsvårdslagens nyss angivna syfte. I den nu rådande situationen synes det emellertid böra övervägas, vilka åtgärder från statsmakternas sida, som skulle kunna främja ökade kommunala insatser på den öppna vårdens område. Härvid synes främst komma ifråga en höjning av statens bidrag till nykterhetsnämndernas kostnader. Frågan om en sådan höjning är visserligen i och för sig av sådan art, att den faller inom ramen för nykterhetsvårdsutredningens arbete. Med hänsyn till angelägenheten av snabba åtgärder och då en höjning av statsbidraget mera är en avvägningsfråga än en utredningsfråga, finner jag mig böra redan nu ta upp detta spörsmål till behandling.

Jag torde härvid få erinra om att det vid fastställandet av den nuvarande bidragsprocenten förelåg två förslag i ämnet, dels av 1946 års alkoholistvårdsutredning om ett statsbidrag av 75 % och dels av 1944 års nykterhetskommitté om att bidraget skulle bestämmas till 80 %. I propositionen 1954: 158 föreslogs ett bidrag av 60 %. Detta förslag, till vilket särskilda utskottet anslöt sig, bifölls av riksdagen. Vid behandlingen av denna fråga uttalade utskottet (utl. nr 8), att spörsmålet om statsbidragets storlek

uppenbarligen vore en avvägningsfråga, varom delade meningar kunde råda, att skäl onekligen kunde anföras både för ett högre och ett lägre bidrag än det i propositionen föreslagna samt att också för utskottet rena skälighetsavväganden måste bli avgörande. Vad som efter riksdagens behandling av bidragsfrågan inträffat i fråga om ökning av alkoholkonsumtionen och alkoholmissbruket utgör i förening med önskemålet om en effektiv stimulans till ökade kommunala insatser inom den öppna nykterhetsvården skäl för en annan avvägning av statsbidraget än den som gjordes år 1954. För egen del finner jag mig böra förorda, att staten såsom alkoholistvårdsutredningen föreslog påtager sig 75 % av nykterhetsnämndernas ifrågavarande kostnader. Bifalles detta förslag torde man med fog kunna räkna med att kommunernas redan nu betydande arbete inom den öppna vården skall komma att kraftigt förstärkas och att tyngdpunkten inom nykterhetsvårdsarbetet därigenom alltmer skall komma att i enlighet med den förut nämnda allmänna målsättningen för nykterhetsvården läggas på den öppna i stället för den slutna vården.

I fråga om tidpunkten för ikraftträdandet av den nya bidragsbestämelsen vill jag förorda, att densamma skall tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1957.

Vad angår frågan om medelsbehovet under förevarande anslag för nästa budgetår är det uppenbarligen inte möjligt att med någon större grad av säkerhet beräkna bidragsunderlaget, d. v. s. nykterhetsnämndernas ur statsbidragssynpunkt godkända kostnader under år 1957. I avvaktan på närmare erfarenhet av effekten av bidragshöjningen, vilken med avseende på bidragsunderlaget torde komma att göra sig gällande först så småningom, synes det av socialstyrelsen beräknade underlaget, 10 milj. kronor, kunna läggas till grund för anslagsberäkningen. Då statsbidraget, som utbetalas kalenderårsvis i efterskott, enligt vad jag förordat skulle utgå med 60 % för första hälften och med 75 % för andra hälften av år 1957, synes medelsbehovet kunna beräknas till 6 750 000 kronor.

I detta sammanhang torde jag även få anmäla fråga om statens bidrag till nykterhetsnämndernas kostnader för inställande av vårdbehövande å allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare. F. n. utgår av statsmedel ersättning för dessa kostnader enligt grunder, som fastställts i en särskild kungörelse i ämnet (nr 1955: 427). Ersättningarna bestrids från ett härför avsett, å riksstaten uppfört förslagsanslag, benämnt Resekostnader vid intagning å allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare. Anslaget är för innevarande budgetår upptaget med 100 000 kronor och har av socialstyrelsen för nästa budgetår föreslagits oförändrat. Med hänsyn till den väsentliga höjning av det allmänna statsbidraget till nykterhetsnämnderna, som jag föreslagit i det föregående, synes det mig inte föreligga tillräckliga skäl att bibehålla ett särskilt bidragssystem för dessa resekostnader, vilka utgör en mycket ringa del av nykterhetsnämndernas totala kostnader. Jag

förordar därför, att den nyssnämnda kungörelsen om ersättning för resekostnader vid intagning å anstalt upphäves fr. o. m. den 1 juli 1957, varigenom nykterhetsnämnderna automatiskt blir berättigade till statsbidrag med 75 % av ifrågakvarande resekostnader. Vid bifall till detta förslag kan det särskilda anslaget till resekostnader utgå ur riksstaten, varvid å andra sidan anslaget till bidrag till kommunala nykterhetsnämnder bör höjas med belopp motsvarande 75 % av resekostnaderna under ett halvt år. Jag föreslår, att det av mig i det föregående till 6 750 000 kronor beräknade anslaget av denna anledning höjes till 6 800 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) godkänna de av mig förordade ändringarna av grunderna för bidrag till kommunala nykterhetsnämnder och bidrag till resekostnader vid intagning å allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1957;
- b) till *Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 6 800 000 kronor.

[60] 17. Främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	82 500	75 600
1956/57 (statsliggaren s. 338)	82 500	
1957/58 (förslag)	97 500	

Av anslaget avses 20 000 kronor till kostnader för anordnande av en kurs för tjänstemän inom nykterhetsvården, 40 000 kronor till kostnader för anordnande av konferenser med nykterhetsnämnder och kurser för nykterhetsvårdsfunktionärer ävensom resebidrag åt funktionärer hos nykterhetsnämnder, befattningshavare vid statsunderstödda vårdanstalter för alkoholmissbrukare, befattningshavare vid polisväsendet samt övervakare och andra frivilliga medhjälpare inom nykterhetsvården för beivrande av dylika konferenser och kurser, 20 000 kronor till understöd åt sammanslutningar av nykterhetsnämnder och 2 500 kronor till understöd för utgivande av »Tidskrift för nykterhetsnämnderna», fr. o. m. år 1957 benämnd »Nykterhetsvården».

Yrkanden

Socialstyrelsen har (skr. ²⁴/₈ 1956) hemställt, att anslaget höjes med 15 000 kronor.

1. Kostnader för anordnande av en kurs för tjänstemän inom nykterhetsvården 5 000
 2. Understöd åt sammanslutningar av nykterhetsnämnder 10 000
- + 15 000

Motivering

1. Kostnaderna för den under budgetåret 1955/56 anordnade kursen för tjänstemän inom nykterhetsvården uppgick till 21 500 kronor. Då kurskostnaderna beräknas stiga till följd av höjda traktamentsbelopp och biljettkostnader föreslår socialstyrelsen, att det för denna kurs avsedda beloppet höjes med 5 000 kronor till 25 000 kronor. Styrelsen understryker, att behovet av fortbildningsmöjligheter för nykterhetsvårdens funktionärer är mycket stort.

2. Det till understöd åt sammanslutningar av nykterhetsnämnder anvisade beloppet fördelas mellan Svenska nykterhetsvårdsförbundet och dess distriktsorganisationer. Dessa organisationer på nykterhetsvårdens område är av mycket stor betydelse för utvecklingen av nykterhetsnämndernas verksamhet. Ett ökat ekonomiskt stöd till dem från staten skulle vara till stort gagn för nykterhetsvården. Socialstyrelsen föreslår därför, att ifrågasvarande anslagspost höjes med 10 000 kronor till 30 000 kronor.

Yttrande

Statskontoret anser, att den föreslagna höjningen av anslaget bör begränsas till 2 500 kronor, avseende medelsanvisningen till en kurs för tjänstemän inom nykterhetsvården.

Departementschefen

Det för anordnande av en kurs för tjänstemän inom nykterhetsvården avsedda beloppet bör med hänsyn till ökade kurskostnader höjas med det av socialstyrelsen föreslagna beloppet, 5 000 kronor.

I nuvarande situation på nykterhetsvårdens område finner jag ett ökat stöd till den av Svenska nykterhetsvårdsförbundet och dess distriktsorganisationer bedrivna verksamheten vara av betydelse och tillstyrker därför även socialstyrelsens förslag om att det härför utgående understödet höjes från 20 000 till 30 000 kronor.

Anslaget bör sålunda höjas med 15 000 kronor till 97 500 kronor.

I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 97 500 kronor.

[61] 18. **Bidrag till Länkrörelsen.** För innevarande budgetår har anvisats ett anslag av 25 000 kronor för ändamålet (statsliggaren s. 339).

Socialstyrelsen har (skr. ^{24/8} 1956) anfört, att från detta anslag bidrag lämnas till lokala sammanslutningar av förutvarande alkoholmissbrukare (Sällskapet Länkarna, Kamratföreningen Länken, Anonyma Alkoholister

m. fl.). Under budgetåret 1955/56 utgick bidrag till 49 föreningar. Då det enligt direktiven för nykterhetsvårdsutredningen tillhör denna kommittés uppgift att utreda frågan om formerna för och omfattningen av statens stöd åt Länkrörelsen, har socialstyrelsen icke ansett sig böra nu framlägga förslag om höjning av anslaget utan föreslår, att detta upptages med oförändrat belopp.

Nykterhetsvårdsutredningen anser ett ökat statligt stöd åt Länkrörelsen vara synnerligen väl motiverat med hänsyn till det betydelsefulla arbete som utföres av rörelsens olika grenar. Utredningen finner vissa skäl tala för att sådant stöd bör utgå under andra former än de hittills tillämpade men är ännu icke beredd att lägga fram förslag härom. Det nuvarande anslaget till Länkrörelsen medger — om ansökningsfrekvensen antages oförändrad från budgetåret 1955/56 — ett genomsnittligt bidrag av omkring 500 kronor per förening, en storleksordning vilken måste betecknas såsom alltför blygsam i betraktande av den samhällsnyttiga verksamhet som utövas av rörelsen. Med hänsyn till de ökade insatser från rörelsens sida, som motiveras av den förhandenvarande utvecklingen i fråga om alkoholmissbruket i samhället, föreslår utredningen att anslaget, i avvaktan på översyn av bidragsformen, höjes till det dubbla beloppet, 50 000 kronor.

Departementschefen

Anslaget till Länkrörelsen, som för innevarande budgetår är uppfört med 25 000 kronor, har av nykterhetsvårdsutredningen föreslagits höjt till 50 000 kronor. Länkrörelsen synes beträffande vissa grupper av alkoholmissbrukare ha en viktig funktion att fylla vid sidan av samhällets nykterhetsvårdande organ. Jag anser därför, att en höjning av statsbidraget till denna rörelse utöver vad nykterhetsvårdsutredningen föreslagit i och för sig skulle kunna övervägas. Med hänsyn till att formen för statsbidraget är föremål för prövning av utredningen, finner jag mig dock böra förorda, att anslaget för nästa budgetår höjes endast i den omfattning som utredningen föreslagit.

I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Länkrörelsen* för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 50 000 kronor.

E. Arbetsmarknadsstyrelsen med dithörande verksamhet

[62] 1. Arbetsmarknadsstyrelsen: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	4 227 000	4 280 398
1956/57 (statsliggaren s. 339)	4 672 800	
1957/58 (förslag)	4 800 000	

Arbetsmarknadsstyrelsen har (skr. ²⁹/₈ 1956) anfört, att statens organisationsnämnds undersökning av styrelsens inre organisation numera avslutats, sedan nämnden i augusti 1956 redovisat resultatet därav i en promemoria med tillhörande bilagor. Styrelsen har i stort sett kunnat ansluta sig till promemorians synpunkter rörande huvudlinjerna för styrelsens organisation både i vad avser omorganisation och personalförstärkningar. Även styrelsens förslag till lönerogleringar har i viss utsträckning utformats med hänsyn till resultatet av organisationsundersökningen. De problem, som rör styrelsens krisorganisation, torde lämpligen upptagas till behandling först sedan Kungl. Maj:t och riksdagen tagit ställning till de förslag, som framkommit med anledning av den nu avslutade översynen genom organisationsnämnden. Med hänsyn härtill framför styrelsen nu icke några förslag angående överförande av befattningar från krisorganisationen till normalorganisationen utom såvitt angår befattningen som överingenjör och två tjänster vid arbetsförmedlingsbyrån. Av samma skäl föreslår styrelsen icke någon ordinariesättning av tjänster.

Yrkanden

Arbetsmarknadsstyrelsen hemställer, att anslaget höjes med (avrundat) 518 800 kronor.

Omorganisation

	Ökning	Minskning
1. 1 överingenjör Cp 15 i st. f. sådan tjänst Cs 15 inom krisorganisationen	35 760	
2. Organisationsgrupp inrättas:		
1 förste byråinspektör Ce 29 i st. f. amanuens	4 164	
3. Arbetsförmedlingsbyrån:		
1 förste byråinspektör Ce 27—Ce 29	2 064	
1 kansliskrivare Ce 15	12 264	

	Ökning	Minskning
4. Kanslibyrån:		
Omfördelning av viss personal	—	—
5. Kameralbyrån:		
2 amanuens tjänster indrages		41 064
1 förste byråsekreterare Ca 27—Ca 29	2 064	
1 förste byråinspektör Ce 27 i st. f. förste assistent Ce 22	5 100	
6. Lokaliserings- och utredningsbyrån:		
1 redaktör Ce 27 i st. f. arvodesbefattning	7 294	
7. Tekniska byrån:		
Sektionsindelning	—	—
8. Arbetsvårdsbyrån:		
1 assistent Ce 19 i st. f. kansliskrivare Ce 15	2 520	
1 kontorsbiträde Cg 8 (halvtid) indrages		4 362
9. Central skrivgrupp inrättas	—	—
10. Löne regleringar		
Vissa lönegradsfrågor m. m.	19 692	
Personalförstärkningar		
11. Arbetsförmedlingsbyrån:		
1 förste byråinspektör Ce 27	22 632	
12. Kanslibyrån:		
1 personalkonsulent Ce 27	22 632	
13. Försäkringsbyrån:		
1 förste byråsekreterare Ce 29	24 696	
14. Kameralbyrån:		
1 kontorist Ce 13	11 412	
15. Lokaliserings- och utredningsbyrån:		
2 förste byråsekreterare Ce 29	49 392	
1 kansliskrivare Ce 15	12 264	

	Ökning	Minskning
1 kontorist Ce 13	11 412	
2 kanslibiträden Ce 11	21 288	
16. Arbetsvårdsbyrån:		
1 förste byråinspektör Ce 27	22 632	
17. Yrkesvägledningsbyrån:		
1 förste konsulent Ce 29	24 696	
1 konsulent Ce 25	20 532	
1 amanuens	20 532	
18. Ersättningar till experter och sakkunniga	13 000	
Omräkningar m. m.		
19. Reglerad befordringsgång och löneklassuppflyttningar	62 534	
20. Omräkning av anslaget för budgetåret 1956/57	69 408	110 042
21. Rörligt tillägg	174 324	
	674 308	155 468
	+ 518 840	

22. Antalet kontorsbiträdestjänster i Ca 8 minskas med 1 till 102, varav 50 beräknas belasta ordinarieposten.

Motivering

Av organisationsnämndens förslag redovisas som regel icke sådana som endast avser överflyttning av personal mellan olika enheter inom styrelsen.

1. Överingenjörstjänsten, vilken tidigare varit förenad med arvode, har fr. o. m. den 1 juli 1956 upptagits som extra ordinarie tjänst i lönegrad Cs 15 inom krisorganisationen. Överingenjören bör — såsom organisationsnämnden förordat — ingå såsom ledamot i styrelsen och i samband därmed bör tjänsten överföras till normalorganisationen och placeras i lönegrad Cp 15.

2. Organisationsnämnden har föreslagit, att en organisationsgrupp skall inrättas och ställas direkt till verksledningens, närmast överdirektörens förfogande. Inom arbetsförmedlingsbyråns allmänna sektion finns en förste byråinspektör i Ce 29 och en amanuens avdelad för metodikarbete och inspektion. Styrelsen förordar i anslutning till nämndens förslag, att dessa tjänster tillföres organisationsgruppen och att amanuens tjänsten uppflyttas till förste byråinspektörstjänst i Ce 29. Av tjänsterna avses den ena helt för fältorganisationen och den andra huvudsakligen för organisations- och rationaliseringsfrågor inom styrelsen.

3. I likhet med organisationsnämnden finner styrelsen att — efter inrättandet av organisationsgruppen — återstående tjänstemän vid arbetsförmedlingsbyråns allmänna sektion lämpligen kan infogas i byråns förmedlingssektion. Denna sektionens detalj för tjänstemannaförmedling, vilken tillika fungerar såsom huvudcentral för hela rikets tjänstemannaförmedling, har å andra sidan under senare år kommit att i praktiken bli en självständig enhet, direkt underställd chefen för arbetsförmedlingsbyrån. Denna utveckling sammanhänger med att verksamheten fått allt större omfattning. Huvudcentralen förestås av en förste byråinspektör i Ce 27. Arbetsuppgifternas svårighetsgrad motiverar att befattningen placeras i Ce 29.

På sätt organisationsnämnden förordat bör en kansliskrivare i Ce 15, vilken nu tillhör krisorganisationen och ingår i arbetsförmedlingsbyråns utlänningssektion, överföras till normalorganisationen.

4. För uppgiften att handha styrelsens bibliotek och tillsynen av dess arkiv har organisationsnämnden upptagit en befattning i lönegraderna 25—19, avsedd att senare utbytas mot en befattning i lönegrad 15. För bibliotekets vård svarar nu en amanuens och en assistent i Cg 19. Styrelsen delar nämndens uppfattning att för ifrågavarande uppgifter framdeles bör beräknas endast en befattningshavare. Indragningen av en befattningshavare måste emellertid rimligen anstå till den tidpunkt, då endera av de två nuvarande befattningshavarna avgått efter uppnådd pensionsålder. Frågan om den återstående befattningens lönegradsplacering bör därför även uppskjutas.

Organisationsnämndens förslag beträffande personalsektionens avlöningsdetalj innefattar bl. a. inköp av en bokföringsmaskin. Övergång till maskinell metod beräknas minska personalbehovet för avlöningsarbetet med ca $3\frac{3}{4}$ biträdeskrafter. Styrelsen finner det sannolikt, att de åtgärder som organisationsnämnden föreslagit kan leda till viss personalbesparing inom avlöningsdetaljen. Med hänsyn till vissa övergångssvårigheter måste emellertid bedömningen av personalbehovet anstå till dess tillräcklig praktisk erfarenhet vunnits.

5. Organisationsnämnden har föreslagit, att den revisionsinsats, som utföres av revisionssektionen, minskas till en stickprovvis genomförd granskning, omfattande genomsnittligt 40 % av det totala räkenskapsmaterialet. Styrelsen vill inte motsätta sig en sådan ordning i fråga om huvudparten av länsarbetsnämndernas räkenskaper, då bedömningen av åtgärdens lämplighet närmast torde få ankomma på riksräkenskapsverket. Däremot finner styrelsen, att nämndernas räkenskaper avseende arbetsvården alltjämt bör bli föremål för i princip 100-procentig granskning åtminstone under en övergångstid. Även räkenskaperna för styrelsens arbetsplatser bör framdeles granskas i sin helhet. Vidare föreligger behov av information och instruktion rörande kameralärendens handläggning hos länsarbetsnämnderna och hos arbetsplatsernas redogörare.

Organisationsnämnden har ansett, att vid ett genomförande av nämndens förslag revisionssektionens personal, som nu utgöres av 1 förste revisor i Ca 29, 1 förste revisor i Ce 27, 1 revisor i Ca 25, 3 revisorer i Ce 25, 1 kontorist i Ce 13, 1 kanslibitråde i Ce 11 och 2 kontorsbiträden kan minskas till 1 förste revisor i Ca 29, 1 revisor i Ca 25 och ett kanslibitråde. Även styrelsen anser, att revisorernas antal bör reduceras vid ett genomförande av nämndens förslag om minskning av revisionsinsatsen. Styrelsen finner emellertid, att ytterligare en revisor erfordras för arbetsplatsernas revision samt ytterligare en under en övergångstid för granskning av lokalorganens medelsförvaltning avseende arbetsvården. Däremot kan styrelsen icke tillstyrka den av nämnden föreslagna minskningen av biträdespersonalen. Styrelsen avpassar därför anslagsberäkningarna efter en indragning av två amanuenser.

Organisationsnämnden har såsom ett möjligt alternativ vad gäller revisionens handhavande ifrågasatt, att uppgiften överföres på riksräkenskapsverket. Även en dylik lösning förutsätter enligt styrelsens mening en revisionsinsats — från riksräkenskapsverkets sida — av den omfattning, som styrelsen angivit.

Beträffande kameralbyråns intendentursektion har organisationsnämnden föreslagit, att förråds- och verkstadsrörelsen för styrelsens byggande verksamhet skall utbrytas ur kameralbyrån och handhas av en fristående överingenjören underställd sektion, benämnd intendentursektionen. Övriga arbetsuppgifter, som nu ankommer på kameralbyråns intendentursektion, avses kvarstå inom kameralbyrån och jämte vissa nytillkommande uppgifter ombesörjas av en nyinrättad kontorssektion. Dessa förslag vill styrelsen icke motsätta sig. Styrelsen föreslår i enlighet härmed att till den fristående intendentursektionen från kameralbyrån föres en byrådirektör i Ca 31, en byråingenjör i Ce 25, en förste assistent i Ce 22, en kontorist i Ce 13, två kanslibitraden i Ca 11 samt två kontorsbiträden i Ca 8.

Ledningen av den föreslagna kontorssektionen bör anförtros den förste byråsekreterare, vilken nu är närmaste medhjälpare till chefen för intendentursektionen. Då befattningen blir sektionschefstjänst, bör den uppflyttas från Ca 27 till Ca 29. Därjämte måste finnas en ställföreträdare för sektionschefen. Härför bör inrättas en tjänst såsom förste byråinspektör i Ce 27, varvid en befattning såsom förste assistent i Ce 22 kan indragas.

6. Styrelsen tillstyrker organisationsnämndens förslag att försvarssektionens anknytning till lokaliserings- och utredningsbyrån skall upphöra och att sektionen i stället skall lyda direkt under överdirektören.

Redaktörsbefattningen vid styrelsen är avsedd för deltidsanställd befattningshavare och förenad med arvode av 15 338 kronor för år. För att förvärva och behålla en för uppgifterna kvalificerad och lämplig person är det nödvändigt att befattningen placeras i lägst Ce 27. Härvid förutsättes att den del av arbetstiden, som icke måste ägnas åt redaktörskapet, utnyttjas för kvalificerat arbete å lokaliserings- och utredningsbyrån.

7. Tekniska byrån bör indelas i två sektioner, motsvarande de nuvarande detaljerna för den byggnadsverksamheten resp. för den bidragsbeviljande verksamheten m. m.

8. Vad gäller detaljen för arkivarbete och musikerhjälp inom arbetsvårdsbyråns sociala sektion har organisationsnämnden ansett viss personalminskning möjlig. För dessa ärenden skulle sålunda erfordras — förutom sektionschefen — en byråsekreterare i Ca 25 och en kansliskrivare i Ce 15 jämte två biträden, vilket innebär minskning med en assistent i Cg 19, tillhörande krisorganisationen, och ett kontorsbiträde i Cg 8 med halvtidstjänstgöring. Mot nämndens bedömning av personalbehovet har styrelsen icke annan erinran än att kansliskrivarbefattningen bör ombildas till assistenttjänst i Ce 19. Den under krisorganisationen redovisade assistentbefattningen kan därvid indragas.

Beträffande byråns sociala sektion har organisationsnämnden endast framfört tanken att detaljen för allmän arbetslöshetshjälp m. m. skall upplösas och dess arbetsuppgifter fördelas på fyra andra byråer. Härigenom skulle viss personal kunna inbesparas. Enligt styrelsen är det ur beredskapssynpunkt olämpligt att detaljen upplöses. Den av nämnden ifrågasatta åtgärden skulle vidare medföra avsevärda olägenheter för arbetslöshetsnämnderna, vilkas kontakter med styrelsen nu är samlade på detaljen och övriga enheter inom arbetsvårdsbyrån.

9. I likhet med organisationsnämnden anser styrelsen, att en central avlastningsgrupp för maskinskrivningsarbetet bör inrättas. Den bör förläggas till personalsektionen och uppbyggas kring dess nuvarande primära skrivgrupp. Avlastningsgruppen förutsättes tillkomma genom omdisposition av förefintliga biträdesbefattningar.

10. Styrelsens förslag till löneregleringar oberoende av omorganisationsfrågor avser för arbetsförmedlingsbyråns vidkommande uppflyttning av en byrådirektörstjänst från Ca 31 till Ca 33 och av en amanuensbefattning till förste byråinspektörstjänst i Ce 27. På kanslibyrån bör en kanslibiträdestjänst i Ce 11 uppflyttas till kontoristtjänst i Ce 13 och en kontorsbiträdesbefattning i Ca 8 till kanslibiträdestjänst i Ca 11 samt på försäkringsbyrån en byrådirektörstjänst från Ce 31 till Ce 33 och en kanslibiträdestjänst i Ce 11 till kansliskrivarbefattning i Ce 15. På kameralbyrån bör befattningen som tryckeriföreståndare i Cg 16 ändras till tjänst i Ce 16, befattningen som tryckeriförman i Cg 12 ersättas med tjänst för fotograf i Ce 14 samt två befattningar i Cg 10 utbytas mot tjänster för tryckare i Ce 13. Ifråga om arbetsvårdsbyrån föreslås uppflyttning av en förste byråinspektörstjänst från Ce 27 till Ce 29. Beträffande yrkesvägledningsbyrån framföres yrkande om uppflyttning av en förste byråinspektörstjänst i Ce 29 till byrådirektörbefattning i Ce 31 samt av en förste byråsekreterartjänst från Ce 27 till Ce 29. Slutligen föreslås inrättande på försvarssektionen av två kontoristtjänster i Ce 13 i stället för två kanslibiträdestjänster i Ca 11 resp. Ce 11.

11. Arbetsförmedlingsbyråns huvudcentral för tjänstemannaförmedling har tillförts nya arbetsuppgifter främst på grund av den snabba utvecklingen på de tekniska arbetsområdena. Med hänsyn härtill erfordras en ny befattning såsom förste byråinspektör i Ce 27. Tjänstemannen bör ha erfarenhet av förmedlingsverksamhet för tekniker och helst ha teknisk utbildning.

12. Arbetet på kanslibyråns personalsektion kännetecknas av en ovanligt stor intensitet till följd av ärendenas mängd och kravet på skyndsam handläggning. Sektionen bör i första hand förstärkas med en personalkonsulent i Ce 27. Alternativt föreslår styrelsen, att den erforderliga förstärkningen tillföres sektionen genom inrättande av en amanuens tjänst, vilket överensstämmer med den lösning som förordats av organisationsnämnden.

13. Inom försäkringsbyrån påbörjades för några år sedan en sammanställning av byråns praxis. Arbetet härmed har emellertid måst skjutas åt sidan till följd av ansvällningen av understöds- och andra ärenden. Byråns administrativa sektion bör tillföras en ny tjänst såsom förste byråsekreterare i Ce 29 för hithörande uppgifter. Genom denna förstärkning skulle byrån — i avvaktan på blivande översyn av dess organisation — beredas större möjlighet att hjälpligt lösa sina arbetsuppgifter.

14. I flera tidigare sammanhang har styrelsen anmält behov av en kontorist i lönegrad Ce 13 för fakturagranskning m. m. på katedralbyrån. Behovet härav kvarstår alltjämt.

15. För budgetåret 1955/56 hemställde styrelsen om medel för att på lokaliserings- och utredningsbyrån anställa fyra tjänstemän med uppgift att utföra regionala lokaliseringsplaneringar. Förslaget vann bifall såtillvida, att en ny befattning såsom förste byråsekreterare i Cg 29 inrättades. Sedan styrelsen härefter i föregående års anslagsframställning begärt att hela den föreslagna personalförstärkningen skulle tillföras byrån, tillkom en ny tjänst såsom byrådirektör i Cg 31, avsedd för chefen för den samtidigt bildade lokaliseringssektionen inom byrån. Behovet av regional planeringsverksamhet är mycket stort, varför lokaliseringssektionen nu bör förstärkas med ytterligare två tjänster i lönegrad 29. Då verksamheten numera får anses ha stadigvarande karaktär bör de inrättas såsom extra ordinarie. Den utökade lokaliseringsverksamheten kräver oundgängligen att biträdespersonalen ökas. Förstärkning erfordras med en kansliskrivare i Ce 15, en kontorist i Ce 13 och två kanslibiträden i Ce 11.

16. Såsom organisationsnämnden förordat bör arbetsvårdsbyråns andra sektion tillföras en befattning för inspektions- och informationsverksamhet rörande arbetsvårdens lokalorgan och sådana arbetsvårdsinstitutioner, som beviljas statsbidrag genom styrelsen. För ändamålet bör inrättas en förste byråinspektörstjänst i Ce 27.

17. För yrkesvägledning inom skolväsendet finnes på yrkesvägledningsbyråns första sektion fyra konsulentbefattningar, varav två i Ce 27 och två

i Ce 25. Av de båda förstnämnda konsulenterna svarar den ene för planeringen och organiserandet av yrkesvägledningen inom folk- och enhets-skolor (folkskolekonsulenten) och den andre för samma uppgifter inom högre skolor inkl. enhetsskolans teoretiska högstadium (läroverkskonsulenten). De har sedan 1953 även viss tjänstgöring inom skolöverstyrelsen. De två konsulenterna i Ce 25 biträder läroverkskonsulenten. Organisationsnämnden har tillstyrkt en förstärkning med tre konsulenter i Ce 25 på första sektionen, vilken förstärkning enligt nämndens mening bör komma till stånd efter hand som fältorganisationen byggs ut. Styrelsen finner för sin del att det anmälda behovet av förstärkning kan begränsas till två konsulenter under förutsättning att ett av skolöverstyrelsen framlagt förslag om inrättande inom denna styrelse av en särskild tjänst som folkskolekonsulent vinner bifall. Av de två nya konsulenterna bör den ene ha till uppgift att svara för arbetsmarknadsstyrelsens konsulentverksamhet och placeras i Ce 29, medan den andre bör placeras i Ce 25 och tillföras läroverksvidan.

Personaltillgången på byråns andra sektion har visat sig otillräcklig för det utrednings- och redaktionsarbete, som kräves för yrkesvägledningens informationsmaterial. Till sektionen har därför tillfälligt överförts en amanuens från arbetsförmedlingsbyråns utlänningssektion, vilken tillhör krisorganisationen. På sätt organisationsnämnden förordat bör nämnda befattning nu definitivt tillföras sektionen.

18. För ersättningar till experter och sakkunniga disponeras nu en anslagspost av 17 000 kronor. Medelsanvisningen föreslås höjd till 30 000 kronor, varav 10 000 kronor beräknas för expertis i byggnadstekniska frågor rörande träningsverkstäder och arbetscentraler, 10 000 kronor för knytande av en arbetsanalytiker till styrelsen samt slutligen ett lika stort belopp för tillgodoseende av behovet av övrig sakkunskap.

Yttranden

Statens organisationsnämnd har anfört bl. a. följande:

Utvecklingen inom tjänstemannaförmedlingens verksamhetsområde gör det enligt styrelsens uppfattning erforderligt, att handläggningen av frågor rörande tjänstemannaförmedling åter ankommer på en särskild sektion. Med tanke på de förhållanden, som närmast föranledde inordnandet av tjänstemannaförmedlingens huvudcentral i förmedlingssektionen, nämligen behovet av en samordning av förmedlingsfrågorna redan på sektionsplanet, ställer sig organisationsnämnden ytterst tveksam till förslaget att ombilda detaljen för tjänstemannaförmedling till en sektion.

I fråga om avlöningsdetaljen bör enligt styrelsens mening bedömningen av personalbehovet anstå till dess tillräcklig praktisk erfarenhet vunnits om systemets ändamålsenlighet och om kapaciteten hos den förordade bokföringsmaskinen. Denna styrelsens inställning överensstämmer med organisationsnämndens intentioner så till vida att den av nämnden föreslagna organisationen avser behovet vid början av inkörningsskedet.

Styrelsen finner, att räkenskaper avseende arbetsvärden allttjämt bör

bli föremål för i princip 100-procentig granskning, åtminstone under en övergångstid, samt att arbetsplatsernas räkenskaper även framdeles böra granskas i sin helhet. Den av organisationsnämnden föreslagna revisionsinsatsen innebär, att i genomsnitt 40 % av det totala räkenskapsmaterialet granskas, varvid förutsättes att räkenskaperna från varje lokalorgan blir föremål för granskning till minst 25 % per år. Detta utesluter givetvis icke en total revision av vissa lokalorgan eller vissa utgiftsslag, i den mån en sådan på grund av speciella indikationer visar sig nödvändig. Styrelsen finner det på anförda skäl erforderligt med en revisionspersonal, uppgående till 4 revisorer och 4 biträden. Även ett överförande av revisionsarbetet till riksräkenskapsverket förutsätter enligt styrelsens mening en revisionsinsats — från riksräkenskapsverkets sida — av den omfattning som angivits av styrelsen. Organisationsnämnden förutsätter att riksräkenskapsverket självt kommer att utfala sig härvidlag. Beträffande den av styrelsen omnämnda informations- och instruktionsverksamheten rörande kamerala ärenden vill nämnden framhålla, att dylik verksamhet även utövas av riksräkenskapsverket och att den i vad avser handläggningsformer nu också bör åvila kameralsektionen. Vad angår den av styrelsen nämnda sakrevisionen beträffande arbetsplatserna, synes det enligt nämndens uppfattning med hänsyn till behovet av speciell sakkunskap mest ändamålsenligt att denna revision sker genom tekniska byråns försorg i form av en ekonomisk driftkontroll.

Med hänsyn till ökningen i arbetsbördan för tjänstemannaförmedlingens huvudcentral, främst genom utvecklingen på de tekniska arbetsområdena, förordar styrelsen, att en ny befattning såsom förste byrånspektör i Ce 27 inrättas. Organisationsnämnden vill för sin del bekräfta behovet av att en befattningshavare insättes på av styrelsen föreslagna arbetsuppgifter men får samtidigt ifrågasätta, om icke detta behov kan tillgodoses genom omdisposition av inom byrån redan tillgängliga befattningar.

Statens lönenämnd har vad gäller löneställningen för chefen för den föreslagna sektionen för tjänstemannafrågor anført att, då för här avsedda arbetsuppgifter en tjänst i 29 lönegraden redan finnes inrättad (jfr prop. 1952:127) lönenämnden icke finner sig kunna tillstyrka ifrågavarande förslag. För kameralbyråns revisionssektion, där den högre personalen i enlighet med styrelsens förslag skulle komma att bestå av en förste revisor i 29 lönegraden, en förste revisor i 27 lönegraden och två revisorer i 25 lönegraden (varav en under en viss övergångstid), förordar lönenämnden en förste revisor i 27 lönegraden och i övrigt revisorer i högst 25 lönegraden. Vad gäller förslaget om uppflyttning av en kansliskrivare i Ce 15 till assistent i Ce 19 på arbetsvårdsbyrån har nämnden icke blivit övertygad om att skäl finnes för att frångå den av organisationsnämnden förordade personaluppsättningen. Lönenämnden kan vidare icke tillstyrka styrelsens förslag om uppflyttning på den föreslagna kontorssektionen av en förste byråsekreterare från Ca 27 till Ca 29 och en assistent i Ce 22 till förste byrånspektör i Ce 27. Övriga av styrelsen under rubriken omorganisation upptagna lönefrågor har — från de synpunkter lönenämnden har att beakta — icke givit nämnden anledning till erinran.

De av styrelsen yrkade löneregleringarna beträffande byrådirektören på arbetsförmedlingsbyrån samt tjänsterna på kanslibyrån, arbetsförmedlingsbyrån, arbetsvårdsbyrån och yrkesvägledningsbyrån kan lönenämnden icke tillstyrka. Ej heller kan lönenämnden tillstyrka, att tjänsten som kanslibitråde på försvarssektionen ombildas till kontoristbefattning. Förslaget om uppflyttning av en tryckeriförman i Cg 12 till fotograf i Ce 14 bör enligt lönenämndens mening upptagas till prövning i samband med pågående utredning angående vissa spörsmål sammanhängande med inrättande och lönegradsplacering av tjänster för viss teknisk biträdespersonal. I övrigt har lönenämnden icke något att erinra mot de föreslagna löneregleringarna.

Vad gäller personalförstärkningarna ifrågasätter lönenämnden, huruvida icke arbetsuppgifterna för den föreslagna förste byråinspektörstjänsten i Ce 27 på arbetsförmedlingsbyrån är av sådan art, att de kan anförtros åt en förste assistent i 22 lönegraden. För kanslibyrån förordar lönenämnden styrelsens alternativa yrkande att byrån — i enlighet med organisationsnämndens förslag — tillföres en amanuensjänst. Den förste byråsekreterartjänst, som å försäkringsbyrån föreslagits för kvalificerat utredningsarbete rörande arbetslöshetsförsäkringens praxis, bör enligt lönenämnden icke placeras i högre lönegrad än 27. För biträde vid lokaliseringsarbetet synes en kanslibiträdetsjänst i 11 lönegraden vara tillräcklig. Därest en förstärkning för konsulentverksamheten på yrkesvägledningsbyrån anses erforderlig, bör detta icke ske genom inrättande av tjänster i högre lönegrad än 25. I övrigt har lönenämnden icke funnit anledning till erinran mot förslagen till lönegradsplacering för de nya tjänsterna.

Riksräkenskapsverket, som yttrat sig beträffande kameralbyråns revisionssektion, finner de av organisationsnämnden föreslagna åtgärderna rörande sektionens arbetsuppgifter lämpliga. En stickprovsgranskning av förslagen omfattning anser ämbetsverket vara tillfredsställande. I fråga om den av organisationsnämnden såsom ett möjligt alternativ angivna lösningen, att revisionens handhavande kan överföras på riksräkenskapsverket, erinrar ämbetsverket om den pågående översynen av den statliga revisionsverksamheten genom 1956 års rationaliseringsutredning. Utredningen torde vid denna översyn komma att ägna uppmärksamhet jämväl åt förefintliga specialrevisioner. Med hänsyn härtill anser ämbetsverket, att frågan om en organisationsförändring i nu berört avseende bör prövas, när resultatet av nämnda översyn föreligger. I avvaktan härpå bör emellertid en reducering av revisionspersonalen vidtagas i anslutning till det av organisationsnämnden framlagda förslaget. Riksräkenskapsverket vill vidare redan nu framhålla, att en överflyttning av revisionsuppgifterna till ämbetsverket torde vara möjlig, varigenom en ytterligare reduktion av personalkostnaderna synes kunna genomföras.

Departementschefen

Statens organisationsnämnd har numera avslutat sin undersökning av arbetsmarknadsstyrelsens organisation och arbetsformer. Styrelsen har ansett sig kunna i stort sett följa nämndens förslag beträffande såväl styrelsens permanenta organisation som krisorganisationen. Samtidigt har styrelsen anmält sin avsikt att sedan ställning tagits till de nu framlagda förslagen utreda vissa problem rörande krisorganisationen.

Med anledning härav har styrelsen nu icke föreslagit överförande till den permanenta organisationen av andra tjänster än överingenjörsbefattningen samt från utlänningssektionen en kansliskrivartjänst och en amanuensbefattning. Enligt min mening bör även ifrågavarande tjänster kvarstå inom krisorganisationen i avvaktan på den av styrelsen förutskickade utredningen.

Med anledning av de framlagda omorganisationsförslagen vill jag anföra, att jag endast på ett par punkter anser mig ha anledning att ta ställning till frågan om personalens redovisning på olika enheter inom styrelsen.

Vad angår kanslibyrån föreslår jag i det följande vid behandlingen av styrelsens omkostnadsanslag, att medel anvisas för inköp av en av organisationsnämnden förordad bokföringsmaskin för personalsektionens avlöningsdetalj. Enligt nämnden torde härigenom kunna inbesparas ca tre biträdestjänster. Dessa tjänster synes dock med hänsyn till vad styrelsen anfört böra behållas under viss övergångstid. Jag föreslår därför, att medel beräknas för tjänsterna under första hälften av nästa budgetår. I fråga om styrelsens bibliotek anser jag mig kunna godtaga, att en övertalig befattning bibehålles under en övergångstid.

I fråga om kamerallbyrån anser jag mig på grund av vad riksräkenskapsverket anfört böra tillstyrka, att revisionssektionens granskning i avbidan på ett slutligt ställningstagande till frågan om riksräkenskapsverkets övertagande av uppgifterna minskas i den omfattning som organisationsnämnden föreslagit. Jag föreslår därför, att en befattning som förste revisor i Ce 27 indrages utöver den av styrelsen föreslagna minskningen med två amanuens tjänster. I fråga om biträdesbehovet beräknar jag en minskning motsvarande tre tjänster i reglerad befordringsgång.

I likhet med styrelsen vill jag inte motsätta mig organisationsnämndens förslag att kamerallbyråns intendentursektion delas i en fristående sektion för förråds- och verkstadsrörelsen samt en till byrån knuten kontorssektion. Däremot anser jag i motsats till både styrelsen och nämnden, att försvarssektionen alltjämt bör ingå som en sektion i lokaliserings- och utredningsbyrån. Jag kan icke tillstyrka styrelsens förslag om att för redaktörsbefattningen inrättas en lönegradsplacerad tjänst.

Såsom styrelsen föreslagit bör en för arbetsvårdsbyråns detalj för arkivarbeten och musikerhjälp avsedd extra befattning för kontorsbiträde med

halvtidstjänstgöring indragas. En för denna detalj avsedd krisorganisationen tillhörande assistenttjänst bör få bibehållas under nästa budgetår. I likhet med styrelsen finner jag det olämpligt, att nämnda byrås detalj för allmän arbetslöshetshjälp upplöses.

Såsom framgår av vad chefen för civildepartementet anfört vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor bör för kameralbyråns vidkommande en tjänst som tryckeriförman i Cg 12 utbytas mot en förste förmanstjänst i Ce 14 samt två tjänster i Cg 10 utbytas mot befattningar för tryckare i Ce 13, varjämte en för försvarssektionen avsedd kanslibiträdets-tjänst i Ce 11 bör ändras till kontoristtjänst i Ce 13. De av styrelsen under rubrikerna omorganisation och lönerogleringar framlagda förslagen till lönegradsupplyftningar kan i övrigt inte tillstyrkas.

Under hänvisning till vad chefen för civildepartementet anfört i nyssnämnda sammanhang beräknar jag för höjning av vissa arvoden ett belopp av 5 400 kronor.

Styrelsen har anmält behov av ett flertal nya tjänster. Jag är endast beredd att tillstyrka inrättandet av den föreslagna tjänsten som konsulent i Ce 25 på yrkesvägledningsbyrån. Vidare tillstyrker jag, att anslagsposten till experter och sakkunniga höjes med 8 000 till 25 000 kronor.

Beräkningarna av omräkningsposterna synes ej böra föranleda erinran. Antalet kontorsbiträdets-tjänster i Ca 8 bör såsom styrelsen föreslagit minskas med en till 102. Därjämte tillstyrker jag styrelsens förslag att en befattning som tryckeriföreståndare i Cg 16 inrättas som extra ordinarie tjänst i samma lönegrad.

De av mig i det föregående förordade förslagen medför en ökning av medelsbehovet under anslaget med 127 200 kronor. Jag beräknar anslagsposterna sålunda:

avlöningar till ordinarie tjänstemän 1 316 600 (— 14 600) kronor;

arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 59 400 (+ 5 400) kronor;

avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 2 304 500 (— 37 200) kronor;

ersättningar till experter och sakkunniga 25 000 (+ 8 000) kronor;

rörligt tillägg 1 094 500 (+ 165 600) kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för arbetsmarknadsstyrelsens permanenta organisation, som föranledes av vad jag i det föregående förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för arbetsmarknadsstyrelsens permanenta organisation, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 316 600
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	59 400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ...	2 304 500
4. Ersättningar till experter och sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	25 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	1 094 500
	Summa kronor 4 800 000 ;

c) till *Arbetsmarknadsstyrelsen*: *Avlöningar* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 4 800 000 kronor.

[63] 2. Arbetsmarknadsstyrelsen: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	774 500	774 712
1956/57 (statsliggaren s. 341)	784 500	
1957/58 (förslag)	825 000	

Yrkanden

Arbetsmarknadsstyrelsen har (skr. ^{20/8} och ^{25/9} 1956) hemställt, att anslaget höjes med 105 500 kronor.

	Ökning	Minskning
1. Reseersättningar	32 000	
2. Bränsle, lyse och vatten	1 000	
3. Bearbetning av statistiskt material	17 000	
4. Övriga expenser för eget behov	52 000	
5. Publikationstryck	57 000	
6. Särskilda kurser m. m. för arbetsförmedlings- tjänstemän		53 500
	159 000	53 500
	+ 105 500	

Motivering

1. *Reseersättningar*. Utgift 1954/55 122 846, 1955/56 137 372; anslag 1956/57 145 000. — De verkliga utgifterna — med beaktande av eftersläpning i fråga om utbetalningen — för budgetåret 1955/56 beräknas till samma belopp som anslaget för innevarande budgetår. Med anledning av lokaliseringsverksamhetens ökade omfattning beräknas en ytterligare medelsanvisning med 9 000 kronor. Enligt ett preliminärt arbetsprogram för rationaliseringsundersökningar av fältorganisationen skall denna genomgå under femårsperioder med fem län årligen, vilket beräknas medföra en ökning

14—1501 56 Bihang till riksdagens protokoll 1957. 1 saml. Nr 1. Bil. 7.

av resekostnaderna med 6 000 kronor. De höjda traktamentsersättningarna ökar medelsbehovet med 11 000 kronor. Slutligen beräknas en tillfällig förstärkning av reseanslaget med 6 000 kronor på grund av att de nya förordningarna om arbetslöshetsförsäkring kräver ökad instruktion för kassornas redogörare.

2. *Bränsle, lyse och vatten.* Utgift 1954/55 10 376, 1955/56 11 160; anslag 1956/57 11 000.

3. *Bearbetning av statistiskt material.* Utgift 1955/56 32 339; anslag 1956/57 45 000. — Räkningar väntas på ytterligare ca 11 000 kronor avseende budgetåret 1955/56. För nästa budgetår erfordras en höjning med 17 000 kronor för maskinbearbetning genom statistiska centralbyråns försorg av statistiskt material för lokaliseringsverksamheten och för fullföljande av arbetskraftsutredningens tidigare verksamhet.

4. *Övriga expenser för eget behov.* Utgift 1955/56 361 115; anslag 1956/57 350 500. — Till följd av ändrade kollektivavtal kommer kostnaderna för städning att öka med 5 000 kronor. Med anledning av att försäkringsbyrån och försvarssektionen kommer att inflytta i nya lokaler erfordras som engångsutgifter dels 6 000 kronor för flyttningskostnader och dels 12 000 kronor för anknytning av försäkringsbyråns telefoner till styrelsens växel. Som engångskostnader upptas ytterligare ett belopp av 29 000 kronor för anskaffande i enlighet med förslag av organisationsnämnden av en bokföringsmaskin avsedd för arbetet med verkets löneutbetalningar. Anskaffningskostnaden beräknas efter ca 14 månader vara kompenserad genom minskade löneutgifter för biträdespersonal.

5. *Publikationstryck.* Utgift 1954/55 105 400, 1955/56 89 714; anslag 1956/57 119 500. — På budgetåret 1955/56 belöpande utgifter med hänsyn tagen till vid budgetårets slut ej betalda kostnader beräknas till ca 104 000 kronor. För innevarande budgetår beräknas det oavvisliga behovet av främst yrkesvägledningens broschyrer genom omDispositioner av tidigare planer kunna täckas inom ramen för anvisat anslag. Broschyren »Att välja yrke» måste nytryckas under nästa budgetår. Då besparing uppkommer om större upplaga tryckes, föreslås att broschyren nu tryckes i 60 000 exemplar motsvarande tre års behov. Kostnaderna beräknas till 60 000 kronor. På grund av det ökade antalet ungdomar i skolornas avslutningsklasser måste yrkesvägledningens övriga broschyrer tryckas i större upplagor till en beräknad merkostnad av sammanlagt 4 500 kronor. Å andra sidan kan anslagsposten minskas med 7 500 kronor, som för innevarande budgetår beräknats för en broschyr angående investeringsfonderna.

6. *Särskilda kurser m. m. för arbetsförmedlingstjänstemän.* Utgift 1954/55 60 182, 1955/56 50 374; anslag 1956/57 53 500 kronor. — Styrelsen föreslår, att anslagsposten sammanslås med motsvarande anslagspost under omkostnadsanslaget till den offentliga arbetsförmedlingen. Huvudsakliga skälet är, att någon principiell skillnad icke föreligger mellan de ändamål, för vilka anslagsposterna disponeras.

Departementschefen

Under posterna till reseersättningar och till bearbetning av statistiskt material kan jag inte tillstyrka större höjningar än med 18 000 resp. 7 000 kronor. För bränsle, lyse och vatten bör upptagas oförändrat belopp. Medelsanvisningen till övriga expenser för eget behov bör i enlighet med styrelsens förslag höjas med 52 000 kronor. Då broschyren »Att välja yrke» icke bör tryckas i större upplaga än som motsvarar ett års behov, kan höjningen av anslagsposten till publikationstryck begränsas till 17 000 kronor. Styrelsens förslag i fråga om anslagsposten till särskilda kurser m. m. för arbetsförmedlingstjänstemän synes böra godtas. Anslaget bör alltså å ena sidan ökas med 94 000 kronor och å andra sidan minskas med 53 500 kronor samt upptagas med (784 500 + 40 500) 825 000 kronor.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Arbetsmarknadsstyrelsen: Omkostnader* för budget-
året 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 825 000 kronor.

[64] 3. Arbetsmarknadsstyrelsen: Krisorganisationen

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	1 000 000	1 127 810
1956/57 (statsliggaren s. 342)	1 050 000	
1957/58 (förslag)	1 250 000	

Av det för innevarande budgetår anvisade anslaget har till avlöningar beräknats 965 000 kronor och till omkostnader 85 000 kronor.

Arbetsmarknadsstyrelsen har (skr. ^{29/8} 1956) anfört, att styrelsen under innevarande budgetår avser att utreda frågan om tillräckliga skäl föreligger att alltjämt redovisa delar av styrelsen som krisorganisation. Styrelsen har därför såsom framgår av redogörelsen under styrelsens avlöningsanslag icke nu föreslagit överförande till normalorganisationen av andra tjänster än överingenjörsbefattningen samt från utlänningssektionen en kansliskrivartjänst och en amanuensbefattning.

Beträffande utlänningssektionen föreslår styrelsen därjämte i enlighet med organisationsnämndens förslag att sektionen uppdelas i en arbetstillståndssektion och en praktikantsektion samt vidare att en vakant befattning som byrådirektör i Ce 31 utbytes mot en förste byråinspektörstjänst i Ce 29, avsedd för arbetstillståndssektionens chef. Ytterligare föreslås, att en kanslibiträdets tjänst i Ce 11, vars innehavare förestår arbetstillståndsregistret, ombildas till kontoristbefattning i Ce 13.

Enligt styrelsen bör byggnadstillståndsbyrån, såsom organisationsnämnden förordat, ombildas till en fristående sektion. Till följd härav kan byråchefs befattningen i Ce 37 indragas. För sektionsschefen bör avses den i

personalplanen för byrån upptagna tjänsten såsom byrådirektör i Ce 31. Vidare bör från personalplanen avföras sådana vid byrån inrättade tjänster, vilka nu är vakanta, nämligen två byråingenjörstjänster i Ce 27, en dylik tjänst i Cg 25 samt en assistentbefattning i Ce 19.

För de administrativa göromålen disponeras endast en amanuens. Med hänsyn till de krav, som ställes på vederbörande befattningshavare, bör tjänsten ombildas till förste byråsekreterarbefattning i Ce 27. Vidare bör en befattning i Cg 21, vars innehavare har uppgifter som föredragande i vissa ärenden, ombildas till byråassistenttjänst i Cg 23.

I fråga om för andra ärenden inom krisorganisationen inrättade tjänster erinrar styrelsen, att organisationsnämnden funnit att en befattning såsom förste byråsekreterare i Ce 27 numera är överflödig med hänsyn till nedgången av åtalsärenden rörande byggnadsregleringen. Styrelsen framhåller, att befattningen icke f. n. kan indragas, emedan den utgör pensionstjänst för en befattningshavare inom styrelsens normalorganisation.

Under åberopande av organisationsnämndens uttalande att tekniska byråns tillgång på tekniskt utbildad arbetskraft, speciellt för inspektionsuppgifter, synes vara i knappaste laget vid jämförelse med andra statliga verk med liknande arbetsuppgifter och att styrelsen tidigare hemställt om personalökning förordar styrelsen inrättandet inom krisorganisationen av en byråingenjörstjänst i Ce 27, en ingenjörsbefattning i Ce 23 samt en tjänst för ritare i Ce 19.

Vid bifall till styrelsens förslag under avlöningsanslaget till den permanenta organisationen om uppflyttning av en kansliskrivartjänst i Ce 15 på arbetsvårdsbyrån till assistenttjänst i Ce 19 kan en assistentbefattning i Cg 19, placerad på byråns sociala sektion och tillhörande krisorganisationen, indragas.

Av styrelsens övriga förslag under normalorganisationen följer bl. a., att krisorganisationen tillhörande personal vid kameralbyråns intendentur-sektion skall hänföras till den av styrelsen förordade fristående intendentur-sektionen. I särskild framställning till Kungl. Maj:t har styrelsen framlagt förslag rörande anskaffning av maskiner, redskap och förläggningsmateriel för den byggande verksamheten och därvid hemställt om medgivande att tills vidare inom krisorganisationen anställa dels en förste byråingenjör i Cg 29 med uppgift att närmast under sektionschefen handha främst den omfattande maskinupphandlingen och dels en byråingenjör i Cg 27 avsedd för sektionens upphandlingsdetalj. Styrelsen förordar, att medel för befattningarna beräknas jämväl under nästa budgetår.

Slutligen föreslår styrelsen, att följande inom krisorganisationen inrättade extra befattningar med hänsyn till innehavarnas långa anställningstid ombildas till extra ordinarie tjänster, nämligen vid den föreslagna byggnadstillståndssektionen en byråinspektörstjänst i Cg 25, vid tekniska

byrån en byråingenjörstjänst i Cg 25 och en kontoristbefattning i Cg 13, samt vid intendentursektionen två byråinspektörstjänster i Cg 25, en ingenjörstjänst i Cg 21 och en assistentbefattning i Cg 19.

Vad angår medelsbehovet under anslaget beräknas lönekostnaderna vid bifall till de redovisade förändringarna till 1 165 000 kronor. Till omkostnader beräknas oförändrat belopp eller 85 000 kronor.

Statens lönenämnd kan icke tillstyrka de föreslagna uppflyttningarna av en tjänst som kanslibitråde till kontorist på utlänningssektionen samt en tjänst som amanuens till förste byråsekreterare i Ce 27 och en tjänst i Cg 21 till byråassistent i Cg 23 på byggnadstillståndsbyrån. Däremot har lönegradsplaceringarna för de å tekniska byrån föreslagna nya tjänsterna icke givit lönenämnden anledning till erinran. Övriga förslag under anslaget till krisorganisationen har icke föranlett något uttalande från nämndens sida.

Statens organisationsnämnd har icke funnit anledning till särskilt uttalande beträffande styrelsens förslag.

Departementschefen

Vid anmälan av styrelsens avlöningsanslag har jag förklarat, att jag icke nu kan tillstyrka den av styrelsen föreslagna överföringen av tjänster till normalorganisationen. Jag har vidare i nämnda sammanhang anfört, att ifrågasatt indragning av en för arbetsvårdsbyrån avsedd assistentbefattning i Cg 19 bör anstå.

Såsom chefen för civildepartementet anfört vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor bör i enlighet med styrelsens förslag en för den nuvarande utlänningssektionen upptagen byrådirektörstjänst i Ce 31 utbytas mot en förste byråinspektörstjänst i Ce 29, vilken bör avses för den föreslagna arbetstillståndssektionen. De av styrelsen föreslagna lönegradsuppflyttningarna kan däremot icke tillstyrkas.

Det föreliggande förslaget att ombilda byggnadstillståndsbyrån till en fristående sektion, varvid byråchefstjänsten kan indragas, bör genomföras. Vidare bör från byråns personalplan avföras de av styrelsen angivna vakanta tjänsterna. Jag förutsätter, att styrelsen även tillvaratar de ytterligare möjligheter som kan yppas att indraga tjänster inom krisorganisationen.

De av styrelsen föreslagna personalförstärkningarna är avsedda för ärenden som äger samband med planerings- och verkställighetsåtgärder för bekämpande av arbetslöshet. Jag är icke nu beredd att taga ställning till dessa förslag. Emellertid utgår jag från att Kungl. Maj:t liksom tidigare skall äga att, om arbetsmarknadsläget ger anledning därtill, inrätta extra tjänster inom krisorganisationen för berörda ändamål.

Styrelsens förslag till extraordinariesättning av tjänster kan jag icke f. n. biträda.

Anslaget bör upptagas med det av styrelsen föreslagna beloppet, 1 250 000 kronor, varav för avlöningar beräknas 1 165 000 kronor och för omkostnader 85 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för arbetsmarknadsstyrelsens krisorganisation, som föranledes av vad jag i det föregående förordat;
- b) till *Arbetsmarknadsstyrelsen: Krisorganisationen* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 1 250 000 kronor.

[65] 4. Den offentliga arbetsförmedlingen: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	18 329 000	19 626 359
1956/57 (statsliggaren s. 343)	20 089 000	
1957/58 (förslag)	21 560 000	

Arbetsmarknadsstyrelsen har (skr. ^{29/8} och ^{14/9} 1956) erinrat, att statens organisationsnämnd i juni 1955 till styrelsen överlämnat promemorior angående dels förslag till normer för bedömning av personalbehov vid arbetsförmedlingskontor, dels personalbehov för landets arbetsvårdsexpeditioner, och dels personalbehov vid ungdomsförmedlingen — yrkesvägledningen. Styrelsen anför, att nämnden därefter i juni 1956 lämnat dels en redogörelse för organisationsundersökning vid länsarbetsnämndernas kanslier och dels en promemoria angående organisation och personalbehov för arbetsförmedlingen och arbetsnämnden i Stockholms stad.

Då styrelsen nu i anslutning till nämndens undersökningar framlägger förslag beträffande hela fältorganisationen, är styrelsen angelägen framhålla, att huvuduppgiften inom arbetsförmedlingen är den verksamhet, som bedrivs av den allmänna förmedlingen. Styrelsen vill dock starkt understryka att någon strikt uppdelning av uppgifterna mellan de olika förmedlingsgrenarna icke bör upprätthållas. Tjänstemännen inom såväl arbetsvården som ungdomsförmedlingen bör jämväl delta i direkt förmedlande arbetsuppgifter. Å andra sidan skall befattningshavare inom den allmänna förmedlingen även kunna handha både arbetsvårdande och ungdomsförmedlande uppgifter. På grund av det samarbete som därför måste äga rum mellan de olika expeditionerna bör bedömningen av personalbehovet vid ett kontor göras med utgångspunkt från kontorets verksamhet i dess helhet.

Styrelsen har vidare erinrat, att dövkonsulentverksamheten enligt beslut vid 1956 års riksdag skall fr. o. m. budgetåret 1957/58 överflyttas från

skolöverstyrelsen till arbetsmarknadsstyrelsen. Dövkonsulenterna bör enligt styrelsen lämpligen inordnas i personalorganisationen för den offentliga arbetsförmedlingen och medel för verksamheten beräknas under hit hörande anslag.

Yrkanden

Arbetsmarknadsstyrelsen hemställer, att anslaget höjes med (avrundat) 2 602 900 kronor.

	Ökning	Minskning
Omorganisation och personalförstärkning		
1. Personalorganisation för allmän förmedling utom Stockholm		201 005
2. Personalorganisation för arbetsvårdsverksamheten	573 552	
3. Personalorganisation för ungdomsförmedlingen och yrkesvägledningsverksamheten	762 512	
4. Personalorganisation för länsarbetsnämndernas kanslier utom Stockholm	364 816	
5. Personalorganisation för arbetsnämnden i Stockholms stad	140 623	
6. Provisorisk förstärkning av arbetsvård och ungdomsförmedling		182 000
7. Tillfällig personal		60 300
8. Arvoden till arbetsförmedlingsombud	13 000	
9. 5 konsulenter Ca 25	102 948	
Löneregleringar		
10. Kontorsklassificering	98 958	
11. Arvoden till yrkesvalslärare	111 000	
12. Vissa lönegradsfrågor	40 020	
Omräkningar		
13. Löneklassuppflyttningar	225 784	
14. Omräkning av anslaget för budgetåret 1956/57 ...	619 830	
15. Utjämning		6 600
	Summa 3 052 853	449 905
		+ 2 602 948

16. 21 extra ordinarie tjänster föreslås inrättade som ordinarie.

Motivering

1. I petitaskrivelsen för innevarande budgetår anmälde styrelsen sin avsikt att i nära samråd med organisationsnämnden ytterligare undersöka personalbehovet inom den allmänna förmedlingen, däri inbegripet tjänstemannaförmedlingen. Nämda undersökning har nu ägt rum, varvid perso-

nalbehovet vid samtliga arbetsförmedlingskontor i landet ingående dryftats. Varje kontor har bedömts med utgångspunkt från kontoret i dess helhet åliggande arbetsuppgifter, varvid de av styrelsen förra året framlagda förslagen beträffande personalorganisationen för arbetsvården och ungdomsförmedlingen, i vad avser antalet befattningar, tagits under omprövning. Full enighet om personalbehovet har i huvudsak nåtts vid överläggningarna mellan organisationsnämnden och styrelsen.

I fråga om heltidsanställd assistentpersonal har konstaterats att praktiskt taget intet personalöverskott föreligger inom den allmänna förmedlingen som helhet betraktad. De förslag, som styrelsen i det följande framlägger beträffande personalorganisation för arbetsvården och ungdomsförmedlingen, innebär en utökning med sammanlagt 79 tjänster för dessa förmedlingsgrenar. En summering av antalet föreslagna tjänster beträffande hela förmedlingsorganisationen — arbetsvård, ungdomsförmedling och allmän förmedling — ger till resultat ett nettotillskott av 77 tjänster. Personalöverskott har kunnat konstateras vid vissa kontor, men å andra sidan föreligger också behov av utökning. En om disposition av tjänster inom den allmänna förmedlingens ram är sålunda i vissa fall av behovet påkallad. Biträdespersonalen vid avdelningskontoren kan minskas från nuvarande 31½ befattningar till 22 dylika tjänster. Den väsentliga orsaken till detta är, att styrelsen ansett sig kunna biträda av organisationsnämnden framlagt förslag till ändrade kontorsrutiner.

I samband med prövningen av personalbehovet har styrelsen upptagit frågan om aspiranternas ställning i organisationen och har i denna fråga anfört i huvudsak följande.

För varje budgetår fastställer Kungl. Maj:t hur många befattningshavare, som sammanlagt får finnas inom arbetsförmedlingen i Ce 16, Ce 14, Cf 14 och Cf 12. Antalet utgör f. n. 418, varav styrelsen bestämt att 350 skall vara placerade i Ce 16 och återstående 68 i övriga lönegrader, s.k. aspirantlönegraderna.

Antagning av aspiranter till arbetsförmedlingen har ägt rum årligen sedan år 1948, med undantag för år 1950. Styrelsen har funnit kalenderårsskiftet vara den från olika synpunkter mest ändamålsenliga tidpunkten för anställandet av aspiranter. Det antal aspiranter, som vid antagningsföreläggandet anställs, bestäms med hänsyn till antalet inom arbetsförmedlingen förefintliga vakanser, oavsett i vilka lönegrader de vakanta tjänsterna är placerade. Därutöver äger styrelsen att antaga aspiranter till ett antal, som motsvarar beräknade vakanser under det närmaste halvåret. Under tiden 1 januari—30 juni förefinnes alltså inom organisationen ett mindre personalöverskott, medan däremot underskott noteras under tiden 1 juli—31 december.

Organisationsnämnden har till behandling upptagit frågan om i vilken utsträckning aspiranterna skall inräknas i personalplanen. Nämnden föreslår, att aspiranterna efter 15, alternativt 18 månaders anställning skall inkluderas i personalkadern. Styrelsen anser det ur både principiella och praktiska synpunkter felaktigt att — på sätt organisationsnämnden syns

vilja göra — först verkställa en så tillförlitlig beräkning som möjligt av det behövliga antalet assistent- och högre tjänster inom arbetsmarknadsverkets fältorganisation och därefter minska detta antal med de aspiranter, som organisationsnämnden betraktar såsom färdigutbildade. Enligt styrelsen kan aspiranten icke anses färdigutbildad efter 15—18 månader, när han då normalt saknar praktisk erfarenhet av specialförmedling. Även om det icke alltid är möjligt i praktiken, bör man sträva efter att låta utbildningstiden liksom nu omfatta 24 månader, varunder sådan erfarenhet hinner förvärfvas.

Styrelsen anser, att ett klart särskiljande av personalbehov och rekryteringsbehov bör upprätthållas. Personalorganisationen bör i fråga om heltidsanställda befattningshavare avse tjänster i lönegrad 16 och därutöver. Denna organisation bör kompletteras med ett rekryteringssystem, som är så konstruerat, att uppkommande vakanser kan fyllas med personal, som fullgjort sin aspirantutbildning. En sådan ordning skulle kunna ernås, om nuvarande föreskrifter om intagning av aspiranter ändrades så tillvida, att aspiranter finge antagas till ett antal som motsvarade beräknade vakanser under ett år framåt, räknat från intagningstillfället. Därest aspiranttjänsterna utgår ur organisationen, måste medel för avlöning av aspiranter beräknas på annat sätt än på grundval av 68 tjänster i Ce 14, Cf 14 eller Cf 12. Detta kan ske genom att under icke-ordinarieposten upptages ett belopp å 575 000 kronor, vilket ungefär motsvarar kostnaderna för nuvarande aspiranttjänster.

Styrelsen framhåller i detta sammanhang, att då det alltid förekommer ett visst antal vakanta tjänster, som i viss utsträckning uppehålls av aspiranter, uppkommer vissa besparingar under ordinarieanslaget. Medelsåtgången under senaste budgetåren visar, att icke oväsentliga besparingar göres under ordinarieposten, medan icke-ordinarieposten i regel förbrukas. Därest Kungl. Maj:t skulle finna skäl att företa viss nedräkning av ordinarieposten, förslagsvis med 100 000 kronor, har styrelsen intet att erinra däremot.

2. För innevarande budgetår framlade styrelsen på grundval av organisationsnämndens undersökning förslag om såväl en kvantitativ som kvalitativ förstärkning av personalorganisationen inom arbetsvården (V ht 1956 s. 161). Kvantitativt avsåg förslaget en utökning av organisationen med 33 tjänster. Den av styrelsen och organisationsnämnden nu gemensamt företagna undersökningen om personalbehovet vid arbetsförmedlingskontoren i landet har icke givit anledning vare sig från nämndens eller styrelsens sida att föreslå ändring i det av styrelsen föregående år framlagda förslaget.

3. Jämväl i fråga om ungdomsförmedlingen—yrkesvägledningen framförde styrelsen för innevarande budgetår i anslutning till organisationsnämndens undersökning förslag om kvantitativ och kvalitativ personalförstärkning (V ht 1956 s. 162). Vid sin översyn av arbetsförmedlingskon-

toren i landet har organisationsnämnden och styrelsen funnit skäl till justering av det av styrelsen tidigare framlagda förslaget så tillvida, att det till 51 uppgående antalet nya befattningar, som föreslogs tillföras denna förmedlingsgren, minskas med fem. Därjämte har vissa tjänster, som i fjol föreslagits inrättade vid avdelningskontoren, tillförts huvudkontoret i berört län.

4. Organisationsnämndens förslag rörande länsarbetsnämndernas kanslier innebär beträffande personalbehovet inom normalorganisationen en utökning med en assistenttjänst för statistik- och beredskapsärenden vid vardera av länsarbetsnämnderna i Malmö och Göteborg, en expeditionsvaktstjänst vid vardera av dessa nämnder samt utökning av biträdespersonalen vid nämnderna med 39 tjänster. Styrelsen, som ansluter sig till detta förslag, framhåller, att utökningen endast till en obetydlig del medför ökade kostnader i förhållande till nuvarande organisation. Tjänsten för statistik- och beredskapsärenden i Malmö erhålles genom överflyttning av en assistenttjänst i Ce 16 från förmedlingsorganisationen, medan inrättande av motsvarande tjänst i Göteborg innebär att en assistenttjänst i Cg 16 inom krisorganisationen kan indragas. Tillkomsten av en expeditionsvaktstjänst i Ce 10 i Göteborg medför att en extra tjänst i Cg 8, för vars inrättande styrelsen erhållit särskilda medel, kan utgå ur organisationen. Det konstaterade behovet av ytterligare en expeditionsvaktstjänst i Malmö har hittills tillfälligt lösts genom anlitande av medel från delposten för tillfällig personal. Inrättande av 39 nya biträdestjänster inom normalorganisationen innebär motsvarande minskning av antalet biträden inom krisorganisationen.

5. I fråga om arbetsnämnden i Stockholms stad innebär organisationsnämndens förslag vad först beträffar den allmänna förmedlingen (inklusive tjänstemannaförmedlingen) en utökning med tre befattningar i lönegrad 16 och däröver. Dessa tjänster bör enligt styrelsens mening placeras vid tjänstemannaförmedlingen, som har en mycket stor arbetsbörda. Förstärkningen bör tillgodoföras på så sätt att två med Kungl. Maj:ts medgivande tillfälligt inrättade tjänster i Cg 22 och Cg 19 ombildas till extra ordinarie tjänster, medan den tredje tjänsten föreslås bli inspektörstjänst i Ca 25.

Beträffande filialkontoren i Brännkyrka, Enskede och Vällingby har enighet mellan nämnden och styrelsen nåtts om inrättande av ytterligare en assistenttjänst i Ce 16 vid vardera av kontoren. Med hänsyn till att personalorganisationen i Stockholm kännetecknas av en påtaglig instabilitet föreslår styrelsen vidare en utökning med fem assistenttjänster i Ce 16 utöver vad som föreslagits beträffande arbetsvården, ungdomsförmedlingen, tjänstemannaförmedlingen och filialkontoren.

Beträffande personalbehovet vid arbetsnämndens kansli har organisationsundersökningarna givit vid handen att fyra expeditionsvaktstjänster

beräknas erforderliga efter inflyttning i nya lokaler. En av nuvarande fyra extra tjänster föreslås därför bli ombildad till extra ordinarie tjänst i Ce 10, medan en vakantsatt extra tjänst kan utgå ur organisationen. De två återstående extra tjänsterna måste däremot bibehållas tills vidare intill dess inflyttning i nya lokaler verkställts.

6. För innevarande budgetår har under icke-ordinarieposten anvisats ett belopp av 140 000 kronor för tillfällig personalförstärkning för arbetsvård samt ungdomsförmedling och yrkesvägledning. Förstärkningen är avsedd att huvudsakligen tillföras arbetsvården. Vid bifall till förslagen under 2. och 3. kan anslaget minskas med 182 000 kronor inklusive rörligt tillägg.

7. Vissa extra tjänster, som av styrelsen inrättats med medel ur delposten för tillfällig personal, har i det föregående förutsatts bli ombildade till extra ordinarie tjänster. Med hänsyn härtill anser sig styrelsen kunna föreslå en minskning av denna post.

1—7. *Sammanfattning.* De förslag till personalorganisation för den offentliga arbetsförmedlingen i sin helhet som styrelsen framlagt från angivna utgångspunkter samt med hänsyn tagen jämväl till de i det följande behandlade spörsmålen rörande kontorsklassificering och övriga lönegradsfrågor innebär — frånsett extra personal — å ena sidan en ökning med 2 tjänster i Ca 29, med 5 i Ca 27, med 44 i Ca 25, med 26 i Ce 22, med 13 i Ca 19, med 73 i Ce 19, med 3 i Ce 16 (halvtid), med 8 i Ca 11, med 3 i Ce 10 och med 27 skrivbiträdestjänster (varav 18 heltidsbefattningar och 9 deltidsbefattningar) samt å andra sidan en minskning med 2 tjänster i Ce 25, med 10 i Ca 22, med 30 i Ca 16, med 42 i Ce 16 samt med 1 i Ce 11.

I fråga om den extra personalen innebär styrelsens förslag minskning med 2 tjänster i Cg 16 (varav 1 på deltid), med 3 i Cg 11 samt med 3 skrivbiträdestjänster.

Sett till antalet tjänster innebär förslagen en ökning med 110 utöver nu befintliga 1 439 befattningar.

8. För avlöning av arbetsförmedlingsombud har för innevarande budgetår anvisats 650 000 kronor. Det föreligger uppenbara svårigheter att förvärva och behålla för förmedlingsarbete lämpliga personer mot de ersättningar, som kan bjudas. En större ökning av delposten vore befogad, men styrelsen inskränker sig till att föreslå en ökning med 13 000 kronor.

9. Som inledningsvis erinrats skall dövkonsulentverksamheten jämlikt beslut av 1956 års riksdag (jfr VIII ht, p. 291) fr. o. m. nästa budgetår överflyttas till arbetsmarknadsverket. Konsulenterna, f. n. fem till antalet, bör inordnas i personalorganisationen för den offentliga arbetsförmedlingen.

10. I samband med organisationsundersökningarna har styrelsen företagit en allmän översyn över avdelningskontorens klasstillhörighet. Det förslag, som styrelsen i anslutning härtill framlagt, innebär oförändrat 3 kontor i klass 1 A, ökning med ett till 10 kontor i klass 1 B, med 5 till 28

kontor i klass 2, med 33 till 93 kontor i klass 3, minskning med 39 till 27 kontor i klass 4, oförändrat 37 kontor i klass 5 samt ökning med 3 till 17 kontor i klass 6.

11. Nuvarande arvoden till yrkesvalslärare har beräknats med utgångspunkt från kungörelsen angående timarvoden till vissa lärare vid civila och militära skolor (SFS 495/50), varvid arvodena med viss reducering grundats på de belopp, som angives under beteckningen TC 17 för lärare med behörighetsbevis och TC 13 för övriga.

Med hänsyn till att styrelsen numera besitter större erfarenhetsmässigt grundad kännedom om yrkesvalslärarnas arbetsuppgifter samt om tillämpningen av arvodesystemet har styrelsen ansett sig böra uppta frågan om principerna för lönesättningen till omprövning. Härom har styrelsen anfört i huvudsak följande.

Styrelsen anser att yrkesvalslärarna bör arvoderas enligt de grunder, som tillämpas beträffande befattningshavare inom arbetsförmedlingen d. v. s. enligt löneplan nr 1 i statens grundlöneförordning. Vidare bör arbetet betraktas som övertidstjänstgöring, enär tiden för utförande av avsedda arbetsuppgifter icke motsvaras av någon nedsättning av tjänstgöringsskyldigheten i skolans tjänst. Det övervägande flertalet av de tjänstemän inom arbetsmarknadsverket som utför yrkesvägledande arbetsuppgifter, är placerade i lönegraderna 19 eller 22. Med hänsyn härtill anser styrelsen, att arvodena till yrkesvalslärarna bör beräknas efter löneklass 21. Styrelsen föreslår, att arvodena beräknas med utgångspunkt från utgående belopp för enkel övertid enligt löneklass 21 i ortsgrupp 4, f. n. 8 kronor per timme. Tre arvodesplaner bör tillämpas, nämligen arvodesplan I i skoldistrikt med ungdomsförmedling, arvodesplan II i skoldistrikt med arbetsförmedlingskontor utan särskild expedition för ungdomsförmedling samt arvodesplan III i skoldistrikt utan arbetsförmedlingskontor. Varje arvodesplan bör bestå av 10 arvodesgrupper. Inplaceringen i arvodesgrupp bestämmas av antalet elever. Arvodesgrupp 1 omfattar 1—30 elever, grupp 2 31—60 elever, grupp 3 61—90 elever o. s. v. Tiden för utförande av arbetsuppgifterna under ett läsår beräknas till lägst 29 timmar (arvodesplan I, första arvodesgruppen) och till högst 440 timmar (arvodesplan III, tionde arvodesgruppen). I enlighet härmed kommer årsarvodena att utgöra lägst 232 kronor och högst 3 520 kronor.

Antalet yrkesvalslärare, som under innevarande budgetår uppgår till något över 60, beräknas under nästa budgetår öka till ca 110. Med tillämpning av de nya principerna för arvodering beräknas avlöningskostnaderna till 195 000 kronor, vilket innebär en ökning med 111 000 kronor.

12. Utöver de lönegradsuppflyttningar, som följer av styrelsens förslag till personalplaner för arbetsvärderna, ungdomsförmedlingen—yrkesvägledningen samt till kontorsklassificering, föreslår styrelsen uppflyttning av föreståndarebefattningen för tjänstemannaförmedlingen i Stockholm från Ca 25 till Ca 27, föreståndarebefattningen för artist- och musikerförmedlingen i Malmö från Ce 19 till Ce 22, förste inspektörsbefattningarna i Göteborg och Malmö från Ca 27 till Ca 29, 12 assistentbefattningar från

Ce 16 till Ce 19, 2 assistentbefattningar från Ca 16 till Ca 19 samt av 7 kontorsbiträdestjänster i Ce 8 (varav 3 i Stockholm, 2 i Malmö och 2 i Göteborg) till kanslibiträdestjänster i Ce 11.

16. Vid vardera av arbetsförmedlingarna i Örebro och Gävle finns en befattning som inspektör i Ce 25 för allmänna förmedlingsuppgifter. Då motsvarande tjänster vid övriga förmedlingar är ordinarie, bör även ifrågakvarande befattningar förenas med sådan anställning. Vid länsarbetsnämnden i Stockholms län finnes endast en expeditionsvaktstjänst, vilken är placerad i Ce 11. Tjänsten bör inrättas som ordinarie. På grund av bestämmelserna om reglerad befordringsgång bör antalet kontorsbiträden i Ca 8 öka med 18 till 140.

Yttranden

Statens organisationsnämnd har anfört i huvudsak följande.

Organisationsnämnden delar styrelsens uppfattning att bedömningen av personalbehovet vid ett kontor bör göras med utgångspunkt från kontorets verksamhet i dess helhet. Enligt nämndens mening är det motiverat att först beräkna personalbehovet kontorsvis inom varje verksamhetsgren för sig, vilket också redan föregående år skett beträffande arbetsvård och ungdomsförmedling, och att därefter avväga varje kontors resurser mot det sammanlagda behovet inom kontoret.

Beträffande styrelsens uppfattning att det genom den mellan organisationsnämnden och styrelsen gemensamt verkställda undersökningen konstaterats, att i fråga om heltidsanställd assistentpersonal praktiskt taget intet personalöverskott föreligger inom den allmänna förmedlingen som helhet betraktad, erinrar nämnden att man icke kan bortse från anledningarna till de lokala modifieringar i förhållande till bedömningsunderlaget, som vidtagits i ett sextiotal fall vid genomgången av kontorens personalbehov. Sålunda har modifieringar föranletts av att den senaste förmedlingsstatistiken i vissa fall tyder på en avsevärd ökning av arbetsmängden sedan 1954. I en del fall har hänsyn tagits till speciella arbetsmarknadsförhållanden och i ett tjugotal fall till omplaceringssvårigheter. Slutligen har ett isolerat läge motiverat bibehållande av reservkapacitet vid vissa mindre kontor. Att ett relativt stort personalöverskott tidigare förefallit vara för handen förklarar dessutom i viss mån av tillgången på färdigutbildade aspiranter och användningen av biträden i direkt förmedlingsarbete. Trots de anförda begränsningarna beträffande styrelsens konstaterande anser nämnden med hänsyn tagen till föreliggande omständigheter samt till styrelsens deklarerade redobogenhet att framdeles tillämpa den av nämnden förordade driftstatistikmetoden — att resultatet av den gemensamt verkställda genomgången bör äga vitsord, försåvitt den för arbetsvårdens och ungdomsförmedlingens verksamhet uppställda målsättningen skall kunna förverkligas.

Beträffande aspiranternas ställning vill nämnden icke ifrågasätta riktigheten av styrelsens uppfattning att kalenderårsskiftet är den från olika synpunkter mest ändamålsenliga tidpunkten för anställande av aspiranter. Under denna förutsättning bör aspiranterna räknas utanför personalplanen under de första 15 månaderna av sin anställning i verket. För tillgodoseende av styrelsens önskemål att aspiranterna bör erhålla en allsidig ut-

bildning föreslår nämnden att utbildningstjänstgöringen vid specialexpeditioner förläggas till lämpliga tider under de två närmast efter aspiranttiden följande vinterhalvåren, under vilken årstid reservkapaciteten vid kontoren i allmänhet är god. Härigenom vinnes att rubbningar i utbildningsprogrammet undviks och att aspiranttiden kan avkortas till 15 månader utan men för det slutliga utbildningsresultatet.

Nämnden anser i likhet med styrelsen, att det icke är erforderligt med särskilda tjänster för aspiranter och att organisationen bör kompletteras med ett rekryteringssystem, som är så konstruerat att uppkommande vakanser kan fyllas med personal, som fullgjort sin aspirantutbildning. Ingången av andra kvartalet är den tidpunkt, vid vilken det är av vikt att under årets lopp uppkomna vakanser kan fyllas. Aspirantkurserna böra alltså förläggas så, att aspiranterna vid nämnda tidpunkt har avslutat sin egentliga utbildning, vilken enligt nämndens mening bör omfatta 15 månader och kompletteras med erforderlig utbildningstjänstgöring vid special-expeditioner under de två närmast följande vinterhalvåren. Nämnden har under angivna förutsättningar intet att invända mot styrelsens förslag att nuvarande föreskrifter om intagning av aspiranter ändras såtillvida, att aspiranter få antagas till ett antal motsvarande beräknade vakanser under ett år framåt, räknat från intagningstillfället.

Vad styrelsen i övrigt anfört angående arbetsvården, ungdomsförmedlingen—yrkesvägledningen, länsarbetsnämndens kanslier, arbetsnämnden i Stockholm samt kontorsklassificering, vilka frågor behandlats av nämnden i av styrelsen åberopade promemorior, ger icke anledning till några erinringar från nämndens sida. Till av styrelsen föreslagna lönegradsuppflyttningar anser sig nämnden icke böra ta ställning.

Statens lönenämnd har vad gäller förslagen till lönegradsplacering av tjänster för arbetsvården samt ungdomsförmedlingen och yrkesvägledningen erinrat om sitt för innevarande budgetår avgivna utlåtande enligt vilket nämnden på föreliggande uppgifter icke ansett sig kunna ta ställning till i vad mån de föreslagna lönegradsuppflyttningarna är av förhållandena påkallade. Även fränsett nämnda lönerogleringar innebär föreliggande förslag enligt nämnden en icke oväsentlig höjning av löneställningen för personalen vid den offentliga arbetsförmedlingen. Lönenämnden har för sin del icke blivit övertygad om att förmedlingsverksamheten till sin omfattning och struktur undergått sådan förändring, att en så långt gående löneflyttning kan anses motiverad. Nämnden har emellertid icke funnit anledning till erinran mot lönegradsplaceringen för de nya tjänster i lönegraderna 22, 19 och 16, som styrelsen föreslagit för förmedlingen i Göteborg. För Stockholm, där styrelsen föreslagit inrättande av tjänster för förmedlingsverksamheten i lönegraderna 25, 22, 19 och 16, kan lönenämnden däremot endast tillstyrka placering i lönegraderna 22, 19 och 16. De framförda förslagen om uppflyttning av befattningen som föreståndare för artist- och musikerförmedlingen i Malmö från 19 till 22 lönegraden samt av kontorsbiträdestjänsterna i Stockholm, Göteborg och Malmö till kanslibiträdestjänster i Ce 11 har icke givit nämnden anledning till erinran.

Övriga yrkanden om lönegradsuppflyttning av tjänster kan lönenämnden icke biträda. Nämnden avstyrker redan av principiella skäl styrelsens förslag till nya grunder för beräkning av arvoden till yrkesvals lärare.

Departementschefen

På grundval av organisationsnämndens undersökningar framlade styrelsen för innevarande budgetår förslag om en betydande förstärkning av personalorganisationen för såväl arbetsvården som ungdomsförmedlingen och yrkesvägledningen. Då närmare uppgifter om den allmänna förmedlingens personalbehov saknades vid nämnda tidpunkt förklarade jag mig icke beredd att taga ställning till de framlagda förslagen. För att de mest trängande behoven av förstärkning skulle kunna tillgodoses beräknades emellertid ett belopp av 175 000 kronor för tillfälliga förstärkningar.

Vid den ytterligare genomgång av personalbehovet inom den allmänna förmedlingen som numera verkstälts av styrelsen och organisationsnämnden gemensamt har det, i motsats till vad tidigare antagits, kunnat konstateras att något personalöverskott i fråga om heltidsanställd assistentpersonal icke kan anses föreligga. I fråga om biträdespersonalen och behovet av tillfällig arbetskraft har däremot vissa minskningar befunnits möjliga.

Den nu slutförda organisationsundersökningen har även omfattat länsarbetsnämndernas kanslier och kansliet för arbetsnämnden i Stockholms stad. Den utökning av personalbehovet, som därvid befunnits motiverad, avser huvudsakligen biträdespersonal och förutsättes kunna tillgodoses genom överförande av tjänster från krisorganisationen.

Inberäknat extra och deltidsanställd personal innebär de av styrelsen framlagda förslagen en ökning med 110 tjänster för hela organisationen. Behovet av en förstärkning måste anses fullt klarlagt genom de verkställda organisationsundersökningarna. För nästa budgetår tillstyrker jag, att de framlagda förslagen genomföres i den utsträckning som framgår av det följande.

Beträffande de under rubriken omorganisation och personalförstärkning upptagna förslagen har av de medel, som för innevarande budgetår ställts till förfogande för tillfällig förstärkning av arbetsvården samt ungdomsförmedlingen och yrkesvägledningen, inrättats 4 förste assistenttjänster i Cg 22 och 10 assistenttjänster i Cg 19. Jag föreslår, att dessa tjänster upptages som extra ordinarie i nämnda lönegrader. Vidare förordar jag, att därutöver inrättas 8 förste assistenttjänster i Ce 22 och 7 assistenttjänster i Ce 19. Samtliga nu nämnda tjänster bör avses för hela förmedlingsorganisationen och disponeras för arbetsförmedlingskontor, där med utgångspunkt från kontoret i dess helhet åliggande arbetsuppgifter behovet av personalförstärkning bedömes vara mest trängande. A andra sidan bör förmedlingsorganisationen i enlighet med styrelsens förslag minskas med dels

9½ extra biträdestjänster och dels tillfällig personal intill det av styrelsen angivna beloppet av 60 300 kronor.

Vad angår aspiranternas ställning i organisationen förordar jag i likhet med både styrelsen och organisationsnämnden att några tjänster för aspiranter icke beräknas i fortsättningen. För deras avlönande bör såsom styrelsen föreslagit i stället under icke-ordinarieposten upptagas ett särskilt belopp motsvarande kostnaderna för nuvarande aspiranttjänster eller 575 000 kronor. Styrelsens förslag till ändrade föreskrifter om intagning av aspiranter kan jag godta. Däremot anser jag att frågan om utbildningstidens längd med hänsyn till de skilda uppfattningar, som styrelsen och nämnden redovisat, bör ytterligare övervägas.

Beträffande kansliorganisationen tillstyrker jag, att en inom krisorganisationen vid länsarbetsnämnden i Göteborg inrättad assistenttjänst i Cg 16 för statistikärenden överföres till normalorganisationen. I enlighet med organisationsnämndens förslag bör till normalorganisationen även överföras 39 inom krisorganisationen upptagna men för permanenta arbetsuppgifter utnyttjade biträdestjänster.

Enligt riksdagens beslut skall dövkonsulentverksamheten fr. o. m. nästa budgetår överflyttas till arbetsmarknadsverket. På personalförteckningen för den offentliga arbetsförmedlingen bör därför såsom styrelsen föreslagit uppföras 5 tjänster för konsulenter i Ca 25.

Liksom styrelsen anser jag, att en viss höjning av arvoden för yrkesvalslärare bör komma i fråga. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser i ämnet. Med hänsyn till den fortgående ökningen av enhetsskolans försöksdistrikt beräknar jag i enlighet med styrelsens förslag en ytterligare medelsanvisning av 111 000 kronor för arvoden. Någon ökad medelsanvisning för arvoden till arbetsförmedlingsombud kan jag icke tillstyrka.

Såsom chefen för civildepartementet anfört vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor bör en för artist- och musikerförmedlingen i Malmö avsedd assistenttjänst i Ce 19 uppflyttas till förste assistenttjänst i Ce 22 samt 7 kontorsbiträdestjänster i Ce 8, varav 3 i Stockholm och 2 i vardera Malmö och Göteborg, uppflyttas till kanslibiträdestjänster i Ce 11. De av styrelsen under rubriken löneregleringar framlagda förslagen kan i övrigt icke tillstyrkas.

Under hänvisning till vad chefen för civildepartementet anfört i nyssnämnda sammanhang beräknar jag för höjning av vissa arvoden ett belopp av 55 500 kronor.

Beräkningen av omräkningsposterna synes ej böra föranleda annan erinran än att under ordinarieanslaget bör beräknas en minskning med ett av styrelsen med hänsyn till medelsåtgången ifrågasatt belopp av 100 000 kronor. Antalet kontorsbiträdestjänster i Ca 8 bör såsom styrelsen föreslagit ökas med 18 till 140. Beträffande de av styrelsen föreslagna ordina-

riesättningarna kan jag endast tillstyrka, att två befattningar som inspektör i Ce 25 överföres på ordinarie stat.

De av mig i det föregående förordade förslagen medför en ökning av medelsbehovet under anslaget med 1 471 000 kronor. Jag beräknar anslagsposterna sålunda:

avlöningar till ordinarie tjänstemän 8 132 800 (+ 192 400) kronor;

arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 296 500 (+ 55 500) kronor;

avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 8 370 900 (+ 339 100) kronor;

särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän 1 500 kronor;

rörligt tillägg 4 758 300 (+ 884 000) kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för den offentliga arbetsförmedlingens permanenta organisation, som föranledes av vad jag i det föregående förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för den offentliga arbetsförmedlingens permanenta organisation, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	8 132 800
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	296 500
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ...	8 370 900
4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 500
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	4 758 300
	Summa kronor 21 560 000 ;

c) till *Den offentliga arbetsförmedlingen*: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 21 560 000 kronor.

[66] 5. Den offentliga arbetsförmedlingen: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	4 685 000	4 712 826
1956/57 (statsliggaren s. 344)	5 455 000	
1957/58 (förslag)	5 594 500	

Yrkanden

Arbetsmarknadsstyrelsen har (skr. ²⁰/₈ och ¹⁴/₉ 1956) hemställt, att anslaget höjes med 189 500 kronor.

	Ökning	Minskning
1. Sjukvård m. m.		20 000
2. Reseersättningar	87 000	
3. Underhåll och drift av tjänstebilar	10 000	
4. Utbyte av tjänstebilar	20 000	
5. Lokalkostnader	260 000	
6. Expenser		220 000
7. Publikationstryck		1 000
8. Länsarbetsnämndernas utbildnings- och instruktionsverksamhet	53 500	
	<u>430 500</u>	<u>241 000</u>
		+ 189 500

Motivering

1. *Sjukvård m. m.* Utgift 1954/55 103 197, 1955/56 77 778; anslag 1956/57 100 000.

2. *Reseersättningar.* Utgift 1954/55 303 137, 1955/56 357 179; anslag 1956/57 365 000. — Med beaktande av eftersläpningen i fråga om ej likviderade ersättningar beräknas de verkliga utgifterna för budgetåret 1955/56 till 364 000 kronor. De höjda traktamentsersättningarna beräknas öka medelsbehovet med 25 000 kronor. För den egentliga rese- och inspektionsverksamheten beräknas ytterligare 30 000 kronor. Vidare beräknas en ökning med 32 000 kronor till följd av dövkonsulentverksamhetens överflyttning till arbetsmarknadsverket.

3. *Underhåll och drift av tjänstebilar.* Utgift 1954/55 49 341, 1955/56 66 749; anslag 1956/57 55 000 kronor. Den förhållandevis höga utgiften under budgetåret 1955/56 förklaras bl. a. av att kostnaderna för reparation och underhåll uppgick till ca 14 000 kronor mer än under budgetåret förut. Med hänsyn till höjda drivmedels-, reparations- och underhållskostnader bör posten ökas med 10 000 kronor.

4. *Utbyte av tjänstebilar.* Anslag 1956/57 10 000 kronor. — Kostnaderna för utbyte av förslitna tjänstebilar har t. o. m. budgetåret 1955/56 helt belastat krisorganisationens anslag till omkostnader. Med hänsyn till att

bilarna i avsevärd omfattning användes för permanenta arbetsuppgifter har fr. o. m. innevarande budgetår uppförts en särskild anslagspost å 10 000 kronor för ändamålet i omkostnadsstaten för normalorganisationen. Samtidigt har krisorganisationens omkostnadsanslag minskats med lika stort belopp. De årliga nettokostnaderna för utbyte av bilar uppgår till ca 40 000 kronor. Då tjänstebilarna numera till omkring 75 % utnyttjas för permanenta uppgifter, bör ifrågavarande anslagspost höjas med 20 000 kronor mot att krisorganisationens anslag minskas med motsvarande belopp.

5. *Lokalkostnader.* Utgift 1954/55 1 641 491, 1955/56 1 830 016; anslag 1956/57 2 100 000 kronor. — Årshyrorna för lokaler — inklusive utgifter för bränsle, lyse och vatten — uppgick den 1 juli 1956 till ca 1 900 000 kronor. Under innevarande och nästa budgetår kommer ca 20 avdelningskontor att erhålla nya lokaler, varjämte en tidigare planerad inflyttning i nya lokaler för arbetsförmedlingen i Stockholm kommer att påbörjas vid ingången av budgetåret 1957/58. Den härav föranledda kostnadsökningen beräknas till ca 245 000 kronor, varav 200 000 kronor avser de nya lokalerna för arbetsförmedlingen i Stockholm. Vissa kostnadsökningar kan väntas i samband med hyresnämndens fastställande av grundhyror och om nuvarande priser på koks kommer att bestå. För dessa ändamål beräknas ett ökat medelsbehov av 75 000 kronor. De totala utgifterna för hyror, bränsle, lyse och vatten under nästa budgetår beräknas sålunda till 2 220 000 kronor. Medelsbehovet för inrednings-, ändrings och reparationsarbeten beräknas till 50 000 kronor, varav 25 000 kronor för en av organisationsnämnden förordad omläggning av expeditionssystemen vid arbetsförmedlingarna. Utgifterna för lokalersättning till arbetsförmedlingsombuden beräknas till något mindre belopp än för innevarande budgetår eller till 92 000 kronor. Sammanlagda medelsbehovet under anslagsposten upptages sålunda till (2 220 000 + 50 000 + 92 000) 2 362 000 kronor, vilket innebär en ökning med avrundat 260 000 kronor.

6. *Expenser.* Utgift 1954/55 2 234 767, 1955/56 2 333 113; anslag 1956/57 2 759 000 kronor. — Den verkliga medelsåtgången — med beaktande av eftersläpning i fråga om utbetalningen — för budgetåret 1955/56 beräknas till ca 2 353 000 kronor. För innevarande budgetår räknar styrelsen med ett belopp av 2 395 000 kronor för löpande utgifter. Av anslaget skulle därför återstå 364 000 kronor, vilka avsetts för engångsutgifter såsom installation av telefonväxelanläggningar, inventarier, flyttningskostnader m. m. i samband med inflyttningar i nya lokaler. För nästa budgetår beräknas 2 399 000 kronor för löpande utgifter, varav 4 000 kronor för utgifter i samband med dövkonsulentverksamheten. Som engångskostnader upptas dels 110 000 kronor för möbler, gardiner m. m. för de nya lokalerna till arbetsförmedlingen i Stockholm och dels 30 000 kronor för av organisationsnämnden föreslagen inventarieurtrustning av vissa expeditionlokaler. Medelsbehovet under anslagsposten beräknas sålunda för

nästa budgetår till (2 399 000 + 110 000 + 30 000) 2 539 000 kronor innebärande en anslagsminskning med 220 000 kronor.

7. *Publikationstryck*. Utgift 1954/55 325, 1955/56 —; anslag 1956/57 1 000 kronor. Länsarbetsnämndernas behov av publikationstryck tillgodoses numera genom styrelsens försorg med anlitanande av styrelsens tryckerianläggning. Anslagsposten kan därför utgå.

8. *Länsarbetsnämndernas utbildnings- och instruktionsverksamhet*. Utgift 1954/55 68 609, 1955/56 47 990; anslag 1956/57 65 000. — Anslagsposten bör fr. o. m. nästa budgetår sammanslås med motsvarande anslagspost under styrelsens omkostnadsanslag.

Departementschefen

I fråga om anslagsposten till reseersättningar är jag inte beredd att förorda större höjning än med 72 000 kronor. För lokalkostnader bör beräknas ytterligare 230 000 kronor. Anslagsposten till expenser bör minskas med 225 000 kronor. Då styrelsens beräkning i övrigt av medelsbehovet under anslaget synes böra godtas, bör anslaget å ena sidan ökas med 385 500 kronor och å andra sidan minskas med 246 000 kronor. På grund härav bör anslaget upptas med (5 455 000 + 139 500) 5 594 500 kronor.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Den offentliga arbetsförmedlingen: Omkostnader* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 5 594 500 kronor.

[67] 6. Den offentliga arbetsförmedlingen: Krisorganisationen

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	2 200 000	1 976 695
1956/57 (statsliggaren s. 345)	2 100 000	
1957/58 (förslag)	1 600 000	

Av det för innevarande budgetår anvisade anslaget har till avlöningar beräknats 1 700 000 kronor och till omkostnader 400 000 kronor.

Arbetsmarknadsstyrelsen har (skr. ^{20/8} 1956) anført, att organisationsnämndens beräkningar angående personalbehovet syftar till att krisorganisationen skall — sedan ett 40-tal befattningshavare blivit inordnade i normalorganisationen — omfatta 41 assistenter och 21 biträden. En anpassning till detta personalbehov förutsättes skola ske successivt. Styrelsen erinrar, att krisorganisationen sedan 1948 successivt nedbringats och nu omfattar 142 befattningshavare, varav 56 assistenter och 86 biträden. Styrelsen beräknar att under innevarande budgetår kunna minska organisationen med ytterligare 6 assistenttjänster och 13 biträdestjänster,

varjämte ytterligare reduceringar kommer att företagas så snart förutsättningar därför föreligger. Även i fråga om arbetsförmedlingsorganisationen avser styrelsen att under innevarande budgetår utreda frågan om tillräckliga skäl föreligger för att alltjämt redovisa delar av organisationen som krisorganisation.

Styrelsen beräknar, att avlöningskostnaderna för budgetåret 1957/58 till den egentliga krispersonalen kan minskas med 500 000 kronor. Härvid har styrelsen förutsatt, att 39 biträdestjänster i enlighet med av styrelsen i det föregående framlagt förslag överföres till normalorganisationen. För ettvarvt av budgetåren 1955/56 och 1956/57 har genom särskilda beslut av Kungl. Maj:t från anslaget anvisats 100 000 kronor för anställande av extra personal för uppgifter, som äger samband med behovet att vidtaga planerings- och verkställighetsåtgärder till bekämpande av arbetslöshet. Behov av särskilda medel beräknas föreligga även för nästa budgetår, men medelsanvisningen synes kunna begränsas till 50 000 kronor. Lönekostnaderna beräknas sålunda kunna minskas med 450 000 kronor till 1 250 000 kronor.

Beträffande omkostnaderna har styrelsen under omkostnadsanslaget till den offentliga arbetsförmedlingen föreslagit, att medelsanvisningen för utbyte av tjänstebilar minskas med 20 000 kronor. Den personalminskning inom krisorganisationen, som beräknas ske under innevarande budgetår, minskar medelsbehovet med ca 30 000 kronor. Den förutsatta överföringen av biträdestjänster från kris- till normalorganisationen kommer att resultera i minskat medelsbehov för omkostnader under krisorganisationen men ökat behov under normalorganisationen. Med hänsyn till svårigheten att med någon större grad av säkerhet beräkna dels det belopp, som bör omdisponeras, dels ifrågakvarande belopps fördelning på de skilda anslagsposterna i omkostnadsstaten för normalorganisationen, föreslår styrelsen, att omräkningen får anstå och att styrelsen i stället under nästa budgetår, då säkrare kännedom vunnits om förhållandena, får hemställa om medgivande att göra erforderliga överskridanden av anslagsposterna under normalorganisationen mot att motsvarande besparingar göres under krisorganisationens omkostnadspost. Styrelsen föreslår därför, att till omkostnader för nästa budgetår anvisas (400 000 — 20 000 — 30 000) 350 000 kronor.

Statens organisationsnämnd har icke funnit anledning till särskilt uttalande beträffande styrelsens förslag.

Departementschefen

I det föregående har jag tillstyrkt de av styrelsen omnämnda förslagen om överförande av biträdestjänster från kris- till normalorganisationen samt om utbyte av tjänstebilar. På grund härav och då jag icke har något att erinra mot vad styrelsen i övrigt anfört synes styrelsens beräkning av

medelsbehovet böra godtas. Jag föreslår sålunda, att anslaget uppföres med 1 600 000 kronor.

Under hänvisning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Den offentliga arbetsförmedlingen: Krisorganisationen* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 1 600 000 kronor.

[68] 7. **Bidrag till erkända arbetslöshetskassor**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	40 000 000	38 240 090
1956/57 (statsliggaren s. 345)	40 000 000	
1957/58 (förslag)	42 000 000	

Statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor utgår såsom grundstatsbidrag, daghjälpbidrag, familjetilläggsbidrag och förvaltningsbidrag. Grundstatsbidraget utgår för varje dag, för vilken daghjälp utgivits. Bidraget får ej i något fall uppgå till högre belopp än 5 kronor för varje understödsdag, vilket belopp uppnås vid en daghjälp av 16 kronor 50 öre. Daghjälpbidraget utgår för kalenderår med viss procent av skillnaden mellan den av kassan i vederbörande klass utgivna daghjälpen och det på denna daghjälp belöpande grundstatsbidraget. Ifrågavarande skillnad betecknas såsom kassornas egendel av daghjälpen. Familjetilläggsbidraget utgår med 75 % av vad kassan under ett kalenderår utbetalat i familjetillägg. Förvaltningsbidraget utgår för kalenderår dels med ett i förhållande till antalet årsmedlemmar i kassan under året beräknat belopp (medlemsbidrag), och dels med belopp motsvarande vad som under året utgivits i arvode till styrelseledamot eller suppleant, som utsetts av tillsynsmyndigheten.

Arbetsmarknadsstyrelsen har (skr. ^{29/8} 1956) erinrat, att i propositionen 1956: 144, vilken kommer att behandlas under höstsessionen vid 1956 års riksdag, lagts fram förslag till ny förordning om erkända arbetslöshetskassor. Förordningen, som är avsedd att träda i kraft den 1 september 1957, innebär icke någon väsentlig ändring i statsbidragsgrunderna. Det är enligt styrelsen svårt att nu bedöma hur den nya förordningen kommer att påverka arbetslöshetsförsäkringens kostnader. De nya bestämmelserna kan i vissa hänseenden beräknas öka kostnaderna, i andra begränsa dem. Då statsbidraget utbetalas per kalenderår, påverkar den nya förordningen under budgetåret 1957/58 endast de kostnader för 1957, som avser verksamheten fr. o. m. den 1 september till årets slut, samt förskottsutbetalningen under första halvåret 1958.

Styrelsen har anfört, att för en beräkning av statsbidragsbeloppen vissa uppskattningar måste göras rörande understödsverksamhetens omfattning,

antal medlemmar, daghjälpens belopp, familjetilläggets storlek per understödsdag samt medlemsbidragets storlek per medlem.

För bedömande av understödsverksamhetens omfattning utarbetas inom styrelsen en talserie över antalet understödsdagar per medlem under tolv-månadersperioder, som successivt framflyttas för varje redovisningsmånad. Vid beräkningen av medelsbehovet för innevarande budgetår använde styrelsen ett värde av 3,3 understödsdagar per årsmedlem trots att antalet dagar under den tolv-månadersperiod, som slutade med juni 1955, hade sjunkit till endast 2,9. Styrelsen ansåg det nämligen ej realistiskt att räkna med den då rådande höga sysselsättningsintensiteten som något mera bestående. Härom har styrelsen anfört bl. a. följande.

Denna uppfattning har visat sig vara riktig. Även om antalet understödsdagar per 12-månadersperiod under år 1955 hållit sig relativt konstant vid 2,9 har för det senaste halvåret redovisats starkt ökade utbetalningar. Under januari—februari 1956 utgjorde antalet dagar, för vilka understöd utbetalats, 1 544 600 mot 1 082 300 för motsvarande tid föregående år. 1954 års motsvarande värde utgjorde 1 515 900. I utbetalningar representerar dessa dagar 27 resp. 18 och 26 milj. kronor. Främst kommer utbetalningarna på byggnadskassorna. På grund av viss nedgång i byggnadsverksamheten samt svåra väderleksförhållanden har byggnadsfacken och närliggande fack under de första månaderna av 1956 drabbats av en icke oväsentlig arbetslöshet. Som exempel må nämnas att Byggnadsarbetarnas erkända arbetslöshetskassa under de fyra första månaderna 1956 utbetalat ungefär lika mycket som under hela år 1955, eller 20,8 milj. kronor. Medan utbetalningarna för år 1954 tillsammans i kassorna utgjorde 68,1 milj. kronor, sjönk utbetalningarna under år 1955 till 59,3 milj. Sannolika skäl talar för att utbetalningarna för år 1956 kommer att överstiga 1954 års utbetalningar och ligga mellan 70 och 75 milj. kronor.

De senaste värdena på arbetslöshetens omfattning och arbetslöshetskassornas utbetalningar talar enligt styrelsen närmast för en höjning av det beräknade antalet understödsdagar per årsmedlem jämfört med det som legat till grund för beräkningarna för innevarande och närmast föregående budgetår, nämligen 3,3. Med hänsyn dels till att en del av den ökade arbetslösheten under den gångna vintern hänför sig till särskilt svåra väderleksförhållanden och vissa andra faktorer av mera tillfällig natur, dels till svårigheterna att bedöma arbetsmarknadsläget för en period som sträcker sig närmare två år in i framtiden har styrelsen dock ansett sig höra grunda sina beräkningar även för budgetåret 1957/58 på 3,3 understödsdagar per årsmedlem. Den höjning av anslaget, som föreslås, sammanhänger därför med en beräknad ökning av antalet försäkrade och en höjning av den genomsnittliga daghjälp.

Antalet medlemmar i kassorna ökade under år 1955 från 1 211 800 till 1 243 000. Praktiskt taget hela ökningen är att hänföra till den automatiska tillväxten. Denna beräknas bli något lägre framdeles. Enligt förslaget till ny arbetslöshetskasseförordning skall vissa möjligheter öppnas

för egna företagare och s. k. hemarbetare att tillhöra den statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringen, vilket torde komma att verka höjande på medlemsantalet även om det ej är att vänta att denna nyrekrytering blir mera betydande. Antalet medlemmar vid utgången av 1957 beräknas till 1 275 000.

Daghjälpens belopp har under senare år varit i stadigt stigande. De senaste erfarenhetsmässiga värdena ger en genomsnittsdaghjälp av 14 kronor 95 öre. De nuvarande daghjälpbeloppen är emellertid ej avvägda med hänsyn till de lönehöjningar som skett under 1954—1956. En allmän höjning torde därför komma att göras i samband med den allmänna översyn av stadgebestämmelserna i kassorna, som planeras i samband med den nya förordningens genomförande. Det genomsnittliga daghjälpbeloppet anses böra uppräknas till 15 kronor 50 öre, varav 4 kronor 70 öre utgör grundstatsbidrag. På återstoden av daghjälpbeloppet utgår daghjälpbidrag med viss procentuell andel, vilken uppskattas till oförändrat 31,5 %. Familjetilläggets genomsnittliga belopp per understödsdag uppskattas till oförändrat 2 kronor 5 öre. Därav betalar staten 75 % eller 1 krona 54 öre per understödsdag. Även medlemsbidraget per årsmedlem beräknas till oförändrat belopp eller 3 kronor 65 öre.

Från de angivna förutsättningarna beräknas det sammanlagda medelsbehovet till 45 300 000 kronor, vilket belopp avrundas till 45 000 000 kronor. Statsbidraget beräknas härvid komma att utgöra ca 42 % av arbetslöshetskassornas samlade inkomster, de försäkrades avgifter 50 % och räntor m. m. 8 %.

Departementschefen

Riksdagen har under höstsessionen 1956 efter förslag i propositionen nr 144 antagit ny förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m. De nya bestämmelserna innebär icke någon väsentlig ändring i statsbidragsgrunderna. Då dessutom bestämmelserna är avsedda att träda i kraft först den 1 september 1957 och statsbidraget till kassorna som regel utbetalas kalenderårsvis i efterskott, synes medelsbehovet för nästa budgetår, såsom arbetsmarknadsstyrelsen funnit, kunna beräknas efter i huvudsak oförändrade grunder.

Med hänsyn till svårigheterna att förutse utvecklingen på arbetsmarknaden har styrelsen nu endast räknat med sådan ändring av anslagsbehovet som betingas av en förutsedd ökning av antalet försäkrade och en sannolik höjning av den genomsnittliga daghjälp. Jag har icke annan erinran mot vad styrelsen föreslagit än att jag anser, att anslaget bör uppföras med ett till 42 000 000 kronor begränsat belopp.

Aberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till erkända arbetslöshetskassor* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 42 000 000 kronor.

[69] 8. **Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	29 000 000	28 627 189
1956/57 (statsliggaren s. 346)	20 000 000	
1957/58 (förslag)	20 000 000	

1954 års Ö-utrednings förslag rörande Öland

1954 års Ö-utredning har den 30 juni 1956 överlämnat ett betänkande rörande Öland. Utöver en beskrivning av befolkning, näringsliv, samfärdsel, turistväsende, sysselsättningsförhållanden, administrativ indelning m. m. framföres i betänkandet allmänna synpunkter och förslag rörande möjligheterna att utbygga Ölands näringsliv, i vilket sammanhang särskilt kommunikationsfrågorna gives en framträdande plats.

Såvitt angår socialdepartementets verksamhetsområde konstaterar utredningen, att en ganska besvärande säsongarbetslöshet finns på Öland. Nämnda förhållande har sin bakgrund i att sysselsättningen inom jordbruket genom bl. a. mekaniseringen blivit alltmer säsongbetonad samt att livsmedelsindustrin i betydande utsträckning arbetar säsongmässigt. På Öland torde vidare finnas en dold arbetslöshet av icke ringa omfattning. Framför allt på norra delen av ön förekommer ett stort antal smärre brukningsenheter, vilka icke ger tillräckliga sysselsättningsmöjligheter på vintern. Utredningen förutsätter därför, att arbetsmarknadsstyrelsen liksom hittills med stor uppmärksamhet kommer att följa utvecklingen på Öland.

I de yttranden, som avgivits av ett flertal myndigheter och organisationer, har utredningens nämnda synpunkter understrukits eller lämnats utan erinran.

Arbetsmarknadsstyrelsens anslagsframställning

Arbetsmarknadsstyrelsen har (skr. ²⁹/s 1956) framlagt följande beräkningar av medelsbehovet under innevarande och nästa budgetår.

A. Utgifter	Utgift	Arbetsmarknadsstyrelsens	
	resp. inkomst	beräkning för budgetåret	
	1955/56	1956/57	1957/58
	kronor	kronor	kronor
Beredskapsarbeten m. m.			
— statliga	21 335 357	} 17 000 000	19 000 000
— statskommunala	3 185 275		
Färdigställningsarbeten m. m.	236 521	1 000 000	200 000
Sysselsättningsarbeten i statens järnvägars regi	363 441	—	—
Utbildning av arbetsledare	178 161	150 000	150 000

	Utgift resp. inkomst 1955/56 kronor	Arbetsmarknadsstyrelsens beräkning för budgetåret 1956/57 kronor	1957/58 kronor
Organisations- och förvaltningskostnader i samband med statens stenbeställningar	10 000	10 000	10 000
Arkivarbeten, musikerhjälp och forskarstipendiater	4 737 281	5 000 000	5 000 000
Kontantunderstödsverksamhet	75 173	200 000	200 000
Arbetslöshetskurser	272 273	300 000	300 000
Detaljplanering av vissa kommunala och enskilda anläggningsarbeten ...	26 035	75 000	75 000
Ränteutgifter för utbyggande av träförädlingsföretag i Töre	21 637	6 036	—
Statsbidrag för upprätthållande av sågverksdrift vid Törefors	—	100 000	—
Statsbidrag till Sveriges geologiska undersökning för utredning rörande förekomsten av koppar i Muotkamagrauvan m. m.	55 000	3 000	—
Understöd till arbetslösa svenska sjömän i utländsk hamn	963	5 000	5 000
Resebidrag till arbetare vid statliga beredskapsarbeten	16 987	10 000	10 000
Övriga utgifter	4 766	—	—
Summa utgifter	30 518 870	23 859 036	24 950 000
Utgående förskott	699 285	—	—
Summa summarum	31 218 155	23 859 036	24 950 000
<i>B. Inkomster</i>			
Reservation från föregående budgetår	2 282 029	2 654 839	295 803
Kommunandelar	70 642	—	—
Behållning hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen	13 696	—	—
Intressentbidrag m. m.	1 741 759	1 500 000	2 000 000
Anslag	29 000 000	20 000 000	—
Ytterligare anslagsbehov	—	—	22 654 197
Summa inkomster	33 108 126	24 154 839	24 950 000
Ingående förskott	764 868	—	—
Summa summarum	33 872 994	24 154 839	24 950 000

Medelsbehovet för budgetåret 1956/57 beräknar styrelsen bli av ungefär samma omfattning som medelsförbrukningen under sistförflutna budgetår. Styrelsen har därvid grundat sin beräkning på medelsförbrukningen under dels anslaget till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. och dels sjätte huvudtiteln anslag till Vissa vägbyggnadsarbeten. Nämda medelsförbrukning uppgick under budgetåret till sammanlagt (30 518 870 + 20 000 000) 50 518 870 kronor.

Styrelsen anför, att utvecklingen på arbetsmarknaden under den hittills förflutna delen av år 1956 kännetecknats av fortsatt hög sysselsättning. Samtidigt har emellertid förefunnits tendenser till ett lokalt mera splittrat arbetsmarknadsläge. Denna utveckling kan — framförallt i samband med den säsongmässiga nedgången i sysselsättningen under vinterhalvåret — komma att påfordra ingripanden i arbetsmarknadsreglerande syfte i större omfattning än under föregående budgetår. Styrelsen har emellertid tills vidare ansett sig böra grunda sina medelsberäkningar för budgetåret 1956/57 på erfarenheterna från närmast föregående budgetår.

Beträffande utgifterna för *beredskaps- och färdigställningsarbeten m. m.* anför styrelsen följande.

Under budgetåret 1955/56 uppgick totala antalet dagsverken vid beredskapsarbeten och s. k. sysselsättningsarbeten till 376 226. Den genomsnittliga dagsverkskostnaden för samtliga arbeten — med inräknande av intressentbidrag vid statliga beredskapsarbeten och kommunandelar vid statskommunala — beräknas uppgå till omkring 140 kronor. Vid oförändrade dagsverksantal och dagsverkskostnader beräknas utgifterna för andra beredskapsarbeten än sådana, för vilka kostnaderna bestrides från anslaget till Vissa vägbyggnadsarbeten, till 17 000 000 kronor. För färdigställningsarbeten inklusive arbetsledare i disponibilitet samt hyror och förärdsvakter vid tillfälligt nedlagda arbetsplatser beräknas 1 000 000 kronor.

Från anslaget har under de senaste tre budgetåren täckts utgifter för i styrelsens regi bedrivna utbildning av arbetsledare. Då denna utbildning hittills givit goda resultat och tillgången på arbetsledare alltjämt är otillräcklig, avser styrelsen att fortsätta denna verksamhet. Medelsbehovet för ändamålet uppskattas till 150 000 kronor för budgetåret 1956/57. Enligt Kungl. Maj:ts medgivande må från anslaget bestridas väg- och vattenbyggnadsstyrelsens kostnader för övervakning av statens stenlager i Bohuslän intill ett belopp av 10 000 kronor.

Rörande medelsåtgången för *arkivarbeten, musikerhjälp och forskarstipendier* har styrelsen anfört i huvudsak följande.

Medeltalet arkivarbetare, som under budgetåret 1954/55 utgjorde 768, uppgick under sistförflutna budgetår till 741. Fördelningen av arkivarbetare på svenskar och utlänningar har undergått en förskjutning från 505 svenskar och 263 utlänningar till 530 svenskar och 211 utlänningar, vilket främst beror på att åtskilliga utländska arkivarbetare förvärvat svenskt medborgarskap. Den 30 juni 1956 uppgick totalantalet arkivarbetare till 737. Styrelsen räknar med i stort sett samma antal eller 740 under innevarande budgetår. I detta sammanhang fäster styrelsen upp-

märksamheten på att arkivarbetet under senare år utnyttjats icke endast som en hjälpform för arbetslösa utan även såsom arbetsträning för partiellt arbetsföra hjälpsökande. För partiellt arbetsföra, tillhörande de snabbt växande tjänstemannakategorierna, är denna form av arbetsträning ofta den enda som står till buds. Styrelsen förutser vidare, att socialvårdsorganen kommer att eftersträva att placera psykiskt lindrigt sjuka personer ur tjänstemannagrupper i arkivarbete i stället för att enbart understödja dem med socialhjälp. Musikerhjälp har under budgetåret 1955/56 tagits i anspråk i fortsatt minskad utsträckning. De i denna hjälpform sysselsatta utgjorde 51 personer under ca 8½ månader och 11 även under återstoden av budgetåret. För budgetåret 1956/57 torde situationen bli i stort sett oförändrad. Enligt beslut av 1951 års riksdag skall inga nya s. k. forskarstipendiater utses samt verksamheten i övrigt successivt avvecklas. Under budgetåret 1956/57 kommer antalet stipendiater att uppgå till högst 25.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 27 april 1956 höjdes dels lönen till arkivarbetare och s. k. musikerhjälpna från 575 till 605 kronor för månad, dels forskarstipendiet från 785 till 815 kronor för månad. Styrelsen beräknar medelsbehovet för arkivarbetslöner, musikerhjälp och forskarstipendier samt därmed förenade utgifter för arbetsledning, materiel m. m. till 5 000 000 kronor för budgetåret 1956/57.

För *kontantunderstödsverksamheten* beräknar styrelsen medelsbehovet till 200 000 kronor och för *kursverksamhet* för utbildning och omskolning av arbetslösa till 300 000 kronor, varvid hänsyn tagits till den höjning av utbildningsbidragen, som föreslås i det följande under anslaget till arbetsmarknadsstyrelsens arbetsvårdsverksamhet.

Utgifterna för *detaljplanering* av vissa kommunala och enskilda anläggningsarbeten uppskattas till 75 000 kronor samt kostnaderna för *resebidrag* till arbetare vid statliga beredskapsarbeten och *understöd till arbetslösa svenska sjömän i utländsk hamn* till 10 000 resp. 5 000 kronor.

Slutligen beräknas anslaget bli belastat med vissa utgifter för reindustrialiseringen i Töre kommun m. m. till ett belopp av tillhoppa 109 036 kronor.

De sammanlagda utgifterna under anslaget för innevarande budgetår uppskattas sålunda till 23 859 036 kronor, medan inkomsterna för samma tid beräknas till avrundat 24 150 000 kronor.

Medelsbehovet under budgetåret 1957/58 kan enligt styrelsen endast uppskattningsvis angivas. Då några prognoser rörande utvecklingen på arbetsmarknaden icke kan ställas, grundar styrelsen bedömningen av utgifterna på i huvudsak oförändrade förutsättningar. Viss utökning av beredskapsarbetena kan emellertid bli erforderlig. Genom att till dylika arbeten hänvisas arbetslösa medlemmar i arbetslöshetskassor begränsas kassornas utgifter för understöd, till vilka betydande statsbidrag utgår. Sysselsättningsarbetena bör därför planeras omfatta 400 000 dagsverken mot i runt tal 375 000 under budgetåret 1956/57. Av nämnda 400 000 dags-

verken kommer enligt styrelsens uppskattning 220 000 till utförande vid beredskapsarbeten på vägar och gator och 180 000 vid övriga arbeten. Av nu angivet skäl beräknar styrelsen utgifterna för beredskapsarbeten m. m. under förevarande anslag till ett till 19 000 000 kronor förhöjt belopp.

Färdigställningsarbeten beräknas — i likhet med innevarande budgetår — utföras för en kostnad av 1 000 000 kronor. Härav uppskattas 800 000 kronor komma att hänföra sig till väg- och gatuarbeten samt 200 000 kronor till övriga arbeten. De beräknade utgifterna för färdigställningsarbeten under arbetslöshetsanslaget har i enlighet härmed upptagits med ett till 200 000 kronor minskat belopp.

De sammanlagda utgifterna under förevarande anslag skulle enligt styrelsens beräkningar utgöra 24 950 000 kronor, medan inkomsterna av s. k. intressentbidrag m. m. uppskattas till 2 295 803 kronor. Anslagsbehovet för budgetåret 1956/57 skulle sålunda uppgå till avrundat 22 500 000 kronor.

Styrelsen erinrar i anslutning härtill, att styrelsen för täckande av medelsbehovet för beredskapsarbeten på vägar och gator under sjätte huvudtitelns reservationsanslag till Vissa vägbyggnadsarbeten äskat ett belopp av 33 800 000 kronor för nästa budgetår, att avräknas mot automobilskatte-medlen.

Statskontoret finner i likhet med arbetsmarknadsstyrelsen, att några säkra prognoser angående utvecklingen på arbetsmarknaden nästkommande budgetår icke nu kan ställas. Ämbetsverket anser dock, att medelsanvisningen till kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. bör i stort sett kunna begränsas till det belopp — inklusive förefintlig reservation samt till uppbörd tagna avgifter och bidrag — som under innevarande budgetår är disponibelt för nämnda ändamål. Med denna utgångspunkt torde anslaget böra uppräknas till i runt tal 22 000 000 kronor.

Departementschefen

Arbetsmarknaden kännetecknades under år 1956 av en fortsatt hög sysselsättning. Arbetslösheten var låg och knapphet på arbetskraft förelåg inom vissa delar av näringslivet. En viss avmattning skedde dock i efterfrågan på arbetskraft. Den brist som förefanns gällde huvudsakligen arbetskraft med speciell yrkeskunskap. Jämfört med arbetsmarknadsläget de två närmast föregående åren torde kunna sägas att balans i stort uppnåts mellan efterfrågan och tillgång på arbetskraft.

Lokalt företedde utvecklingen på arbetsmarknaden emellertid ganska stora skiljaktigheter. Medan norrlandslänen, storstadsområdena och de mellansvenska industridistrikten under sensommaren och hösten 1956 redovisade i stort sett oförändrade eller i vissa fall lägre arbetslöshet jämfört med föregående år ökade antalet arbetslösa i andra delar av landet. Dessa olikheter torde förklaras av att konjunkturerna varit mycket oen-

hetliga för olika landsdelar. Under slutet av år 1956 började tendenser till lokala sysselsättningsrubbningsrubbningar göra sig gällande i anledning av den ändrade situationen på oljemarknaden.

Utsikterna för den närmaste framtiden är svåra att bedöma. Om de sysselsättningsrubbningsrubbningar som beror på förhållandena i Mellersta Östern blir av övergående natur torde man dock icke ha anledning att räkna med några större störningar på arbetsmarknaden. En viss säsongarbetslöshet särskilt vad gäller byggnadsverksamheten är emellertid sannolik under vintermånaderna. Liksom tidigare kommer säsongarbetslösheten att i första hand mötas med arbetsförmedlingsåtgärder i syfte att omflytta den arbetskraft som kommer att friställas. Möjligheterna härtill är dock begränsade på grund av bl. a. den allmänna säsongmässiga avmattningen i efterfrågan på arbetskraft. Det kan därför bli nödvändigt att anordna beredskapsarbeten i något större omfattning än under föregående vinter.

I samband med att riksdagen vid höstsessionen 1956 fastställde ny allmän beredskapsstat underströks att beredskapen mot sysselsättningsrubbningar även i ett högkonjunkturläge inte får eftersättas. Då läget f. n. kan bedömas labilt i så måtto att ganska små förändringar i konjunkturerna kan ge relativt stora utslag på arbetsmarknaden, är det enligt min mening angeläget, att ansträngningarna att förstärka beredskapen fortsättes och intensifieras. Detta bör icke endast gälla den traditionella beredskapen i form av anläggningsarbeten utan även beredskapen i fråga om yrkesutbildningsmöjligheter och utläggning av industribeställningar.

De synpunkter, som framförts av 1954 års Ö-utredning rörande säsongarbetslösheten på Öland, bör såsom utredningen förutsatt ge anledning till fortsatt uppmärksamhet från arbetsmarknadsstyrelsens sida.

Såsom jag närmare utvecklar vid behandlingen i det följande av anslaget till arbetsmarknadsstyrelsens arbetsvårdsverksamhet bör de nuvarande utbildningsbidragen åt arbetslösa höjas i relation till levnadskostnadsstegringarna.

Jag övergår härnäst till arbetsmarknadsstyrelsens beräkning av medelsbehovet.

De sammanlagda utgifterna för arbetsmarknadsreglerande åtgärder uppgick under budgetåret 1954/55 till ca 50 000 000 kronor. Budgetåret 1955/56 uppgick motsvarande utgifter till ungefär samma belopp, varav 30 000 000 kronor från arbetslöshetsanslaget och 20 000 000 kronor från sjätte huvudtitelns reservationsanslag till Vissa vägbyggnadsarbeten. Innevarande budgetår står till förfogande för arbetslöshetsbekämpande åtgärder sammanlagt 50 000 000 kronor, varav 20 000 000 kronor under det förstnämnda och 30 000 000 kronor under det sistnämnda anslaget. Huruvida dessa medel kommer att vara tillräckliga kan ännu icke bedömas. Därest behov av ytterligare medel skulle göra sig gällande, torde förslag i denna fråga senare få anmälas för riksdagen.

Ovissheten om arbetsmarknadens utveckling gör det självfallet svårt att exakt beräkna medelsbehovet även för nästa budgetår. Jag ansluter mig till styrelsens uppfattning att en viss utökning av beredskapsarbetena kan bli erforderlig. Det synes därför motiverat att beräkna de totala arbetslöshetskostnaderna till något högre belopp än för budgetåret 1955/56 eller till ca 55 000 000 kronor. Ökningen av medelsbehovet torde beräknas för väg- och gatuarbeten i arbetslöshetsbekämpande syfte. Vid anmälan denna dag av anslaget till vissa vägbyggnadsarbeten föreslår statsrådet Hjalmar Nilson i enlighet med de av riksdagen fr. o. m. budgetåret 1955/56 beslutade principerna för finansiering av dylika arbeten, att anslaget höjes till 35 000 000 kronor. På grund härav torde arbetslöshetsanslaget bära uppföras med oförändrat 20 000 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 20 000 000 kronor.

[70] 9. **Kostnader för överflyttning av arbetskraft**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	100	628 945
1956/57 (statsliggaren s. 349)	400 000	
1957/58 (förslag)	475 000	

Vid utgången av budgetåret 1955/56 fanns å anslaget en reservation av 262 879 kronor.

Arbetsmarknadsstyrelsen har (skr. ^{20/8} 1956) lagt fram beräkningar av medelsbehovet under innevarande och nästa budgetår, vilka framgår av följande sammanställning.

	Utgift 1955/56 kronor	Arbetsmarknadsstyrelsens beräkning för budgetåret	
		1956/57 kronor	1957/58 kronor
Omskolning av viss arbetskraft	36 468	100 000	140 000
Resebidrag	92 778	100 000	150 000
Kurser för hemsamariter	41 598	50 000	50 000
Psykotekniska undersökningar	30 254	30 000	35 000
Byggnadsberedningen	23 924	30 000	30 000
Viss flyktingmottagning	179 578	325 000	400 000
Övriga ändamål	224 346	35 000	35 000
Summa kronor	628 946	670 000	840 000

Angående medelsåtgången under innevarande budgetår har styrelsen anført i huvudsak följande.

För resebidrag beräknades ursprungligen 150 000 kronor. I anslutning till de faktiska utgifterna under föregående budgetår räknar styrelsen numera med ett belopp av 100 000 kronor. På grund av nedgången i antalet ärenden angående byggnadstillstånd räknar styrelsen för arvoden åt vissa ledamöter och kanslipersonal hos byggnadsberedningen med ett till 30 000 kronor begränsat belopp.

Beträffande medelsbehovet för viss flyktingmottagning skall enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1955 och den 2 mars 1956 kostnaderna för omhändertagande och erforderlig omskolning av och starthjälp åt vissa arbetsföra flyktingar från flyktingläger under Förenta Nationernas mandat jämte anhöriga till dessa flyktingar — med den slutliga fördelningen som Kungl. Maj:t framdeles må komma att bestämma — bestridas bl. a. från förevarande anslag. Vidare skall enligt samma beslut ävensom Kungl. Maj:ts beslut den 13 januari 1956 från anslaget bestridas dels bidrag motsvarande allmänna barnbidrag, dels ock ersättning motsvarande vad som skulle ha utgått i sjukhjälp från allmän sjukkasse, om vederbörande varit obligatoriskt försäkrad enligt lagen om allmän sjukförsäkring. Nämda kostnader och förmåner skall enligt Kungl. Maj:ts beslut den 15 juni 1956 även utgå från anslaget till ett totalt huvudsakligen tuberkulossjuka flyktingar från Kina jämte anhöriga till dem. En mindre del av nämnda flyktingar och anhöriga till dessa har mottagits och utplacerats på arbetsmarknaden redan under föregående budgetår. Huvudparten återstår emellertid att mottaga, och de huvudsakliga kostnaderna kommer därför att belasta anslaget under innevarande budgetår. Det ställer sig synnerligen vanskligt att nu företaga en beräkning av kostnaderna. Med nuvarande förhållanden på arbetsmarknaden och de f. n. relativt goda möjligheterna att utplacera de arbetsföra flyktingarna och deras anhöriga kan kostnaderna uppskattningsvis anges till 325 000 kronor.

Av utgifterna för övriga ändamål utgör huvuddelen blott en bokföringsutgift, som uppkommit genom omföring av vissa tidigare förskott, vilka hänförs sig till kostnader för dels arbetstagares resor och dels startlån i samband med flyktingmottagning. Då förskotten återbetalas tillgodoföres beloppen inkomsttiteln Övriga diverse inkomster. Av övriga utgifter under nämnda budgetår utgör 30 000 kronor bidrag till centralförbundet för befälsutbildning för utbildning av kvinnliga bilförare att i händelse av beredskap eller krig stå till den civila transporttjänstens förfogande. Enligt beslut av 1956 års riksdag (V ht s. 187) skall bidrag för ändamålet inte längre utgå från förevarande anslag. På grund härav beräknar styrelsen medelsbehovet för övriga ändamål till 35 000 kronor under innevarande budgetår.

Styrelsen uppskattar numera det totala medelsbehovet under budgetåret 1956/57 till 670 000 kronor, varemot svarar tillgängliga medel under anslaget till ett belopp av 662 879 kronor.

Beträffande medelsbehovet under nästa budgetår har styrelsen anfört, att en beräkning är mycket vansklig med hänsyn till svårigheterna att på längre sikt bedöma utvecklingen av läget på arbetsmarknaden.

Under budgetåret 1955/56 har *omskolningsverksamheten* för ensamställda kvinnor m. fl. ej fått beräknad omfattning, vilket bl. a. torde bero på länsarbetsnämndernas svårigheter att nå kontakt med ifrågavarande

klientel. En successiv ökning har dock förmärkts. Med hänsyn härtill uppskattar styrelsen medelsbehovet för nästa budgetår till 140 000 kronor. Detta belopp innefattar även kostnaderna för de bidragshöjningar, varom styrelsen lagt fram förslag under anslaget till Arbetsmarknadsstyrelsens arbetsvårdsverksamhet.

Utgifterna för *resebidrag* är enligt styrelsen beroende av i vilken utsträckning förändringar i arbetsmarknadsläget föranleder flyttning av arbetskraft mellan olika orter. Liksom under föregående år kommer styrelsen att särskilt uppmärksamma arbetskraftsöverskottet i de övre norrländska länen och på Gotland. Styrelsen har medgivit, att bidrag i vidgad omfattning tills vidare må utgå till arbetstagares resor i Norrbottens och Gotlands län för att underlätta omflyttningen. Styrelsen bör vidare kunna vara beredd att i den mån arbetsmarknadsläget kommer att skärpas låta den vidgade bidragsrätten omfatta även andra områden där uppträdande arbetslöshet kan göra detta erforderligt. Med anledning härav räknar styrelsen med ett ånyo till 150 000 kronor förhöjt belopp.

För *kurser för hemsamariter* räknar styrelsen med oförändrat 50 000 kronor. För *psykotekniska undersökningar* beräknas medelsåtgången öka med 5 000 till 35 000 kronor. Till arvoden åt vissa ledamöter och kansli-personal hos *byggnadsberedningen* beräknas samma belopp som för innevarande budgetår eller 30 000 kronor. För *övriga ändamål* beräknas oförändrat 35 000 kronor.

Beträffande *flyktingmottagningen* har styrelsen anfört, att den icke endast har varit ett led i en internationell hjälpverksamhet utan även har tillfört den svenska arbetsmarknaden värdefull arbetskraft. För fortsatt verksamhet av detta slag föreslår styrelsen en medelsanvisning av 400 000 kronor.

Enligt styrelsens beräkningar skulle alltså utgifterna under budgetåret 1957/58 komma att uppgå till sammanlagt 840 000 kronor. Då någon reservation icke torde komma att föreligga vid utgången av innevarande budgetår, anges anslagsbehovet för nästa budgetår till samma belopp.

Statskontoret har anfört, att med hänsyn bl. a. till de faktiska utgifterna under föregående budgetår till omskolning av viss arbetskraft samt till resebidrag synes böra beräknas högst 100 000 resp. 125 000 kronor. Ehuru statskontoret finner medelsbehovet till viss flyktingmottagning svårt att uppskatta, håller ämbetsverket likväl före, att för ändamålet bör vara tillfyllest med 325 000 kronor, vilket belopp överensstämmer med den av styrelsen numera beräknade medelsåtgången för innevarande budgetår. Till kurser för hemsamariter samt till arvoden åt vissa ledamöter och kansli-personal hos byggnadsberedningen torde i enlighet med styrelsens förslag böra upptagas 50 000 resp. 30 000 kronor. Då statskontoret icke kan till-

styrka att till psykotekniska undersökningar eller till övriga ändamål tages i anspråk mer än (30 000 + 30 000) 60 000 kronor, föreslås att anslaget uppföres med högst 690 000 kronor.

Departementschefen

Såsom jag närmare utvecklar vid behandlingen i det följande av anslaget till Understöd åt flyktingar m. m. bör särskilda medel för kostnader i samband med flyktingmottagning inte anvisas under förevarande anslag för nästa budgetår. I övrigt har jag ingen annan erinran mot arbetsmarknadsstyrelsens beräkning av medelsbehovet än att jag uppskattar detta till 400 000 kronor för de av styrelsen angivna ändamålen.

Familjeberedningen har i sin under punkten om allmänna barnbidrag omnämnda promemoria angående stöd åt ofullständiga familjer bl. a. föreslagit, att näringshjälp — bidrag till anskaffning av maskin- och verktygsutrustning eller eljest för att sätta igång självständig verksamhet — skall kunna utgå till ensamställda kvinnor på samma villkor som gäller för pensionsstyrelsens motsvarande verksamhet beträffande partiellt arbetsföra. För försöksverksamhet i detta hänseende har beredningen föreslagit, att nu ifrågakommande anslag skall ökas med 100 000 kronor. Promemorian är f. n. föremål för remissbehandling. Slutlig ställning till förslaget kan därför inte tagas nu. Då det emellertid är angeläget att inhämta erfarenhet av möjligheten att genom särskilda åtgärder utöver omskolning öka förutsättningarna för arbetsplacering av ensamställda kvinnor, förordar jag, att ett belopp av 50 000 kronor beräknas under anslaget för att möjliggöra en försöksverksamhet i nu angivna syfte. Närmare bestämmelser om dispositionen bör meddelas av Kungl. Maj:t.

I syfte att öka tillgången på hemarbetskraft har familjeberedningen vidare i sin promemoria rörande hemhjälp föreslagit, att arbetsmarknadsstyrelsen i samråd med statens utlänningskommission får bemyndigande att träda i kontakt med arbetsmarknadsmyndigheterna i de europeiska länder styrelsen finner lämpligt för att organisera och genomföra en överföring av utländsk hemarbetskraft i något större skala än f. n. För bestridande av administrationskostnaderna bör enligt förslaget 50 000 kronor beräknas under förevarande anslag. Beredningen har vidare ansett det böra övervägas, huruvida det inte vore lämpligt att samhället betalade resekostnaderna för denna arbetskraft. Enligt min mening bör en viss ökning av den utländska hemarbetskraften i Sverige kunna komma till stånd om inte utvecklingen på arbetsmarknaden lägger hinder i vägen. För att täcka kostnaderna för eventuellt erforderliga särskilda rekryteringsåtgärder bör 25 000 kronor beräknas under anslaget. Resekostnaderna för den utländska arbetskraften bör däremot inte till någon del bestridas av statsmedel.

Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget beräknar jag sålunda till (400 000 + 50 000 + 25 000) 475 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kostnader för överflyttning av arbetskraft* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 475 000 kronor.

[71] 10. Arbetskliniken i Stockholm

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	266 800	236 722
1956/57 (statsliggaren s. 350)	255 400	
1957/58 (förslag)	255 400	

Med anledning av den förra året beslutade höjningen av statstjänstemännens löner har de för budgetåren 1955/56 och 1956/57 anvisade anslagen från vederbörligt täckningsanslag tillgodoförts belopp av 15 400 resp. 7 000 kronor. Vid utgången av budgetåret 1955/56 fanns å anslaget en reservation av 84 015 kronor.

Kungl. Maj:t har föreskrivit, att av anslaget må under budgetåret 1956/57 disponeras tillhopa 262 400 kronor, varav för arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 54 000 kronor, för avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet 129 600 kronor, för omkostnader för verksamheten i allmänhet 53 800 kronor samt för personal- och materialkostnader i samband med forskning 25 000 kronor. Vidare har Kungl. Maj:t medgivit, att under anslaget vid utgången av budgetåret 1955/56 outnyttjade medel må under budgetåret 1956/57 disponeras för personal- och materialkostnader i samband med forskning.

Yrkanden

Styrelsen för statens arbetsklirik har (skr. ²⁰/_s 1956) hemställt, att anslaget höjes med (avrundat) 37 500 kronor.

1. Ersättning för täckningsanslag till löneutgifter	7 000
2. Avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet	29 796
3. Omkostnader för verksamheten i allmänhet	700
	+ 37 496
4. Vissa arvodestjänster föreslås inrättade som extra ordinarie befattningar.	

Motivering

Klinikstyrelsen har beträffande den å anslaget förefintliga reservationen av 84 015 kronor anför, att den blivit större än beräknat genom att vissa

tjänster på grund av försenade ombyggnadsarbeten inte kunnat planenligt tillsättas och genom att kostnaderna för pågående forskningsarbete endast i mindre omfattning bestritts under föregående budgetår. Personal- och materialkostnader i samband med forskning beräknas under innevarande budgetår till 68 000 kronor. Under förutsättning att vid utgången av innevarande budgetår uppkommande reservation får disponeras för dylika kostnader, beräknar styrelsen att för ändamålet kunna disponera 66 000 kronor under nästa budgetår, varav 41 000 kronor utgör beräknad reservation och 25 000 kronor forskningsanslag för samma budgetår.

2. Sedan januari 1955 har en kurator varit anställd på halvtid mot ett arvode av f. n. 555 kronor för månad. Genom den under föregående budgetår vidtagna utbyggnaden av kliniken har patientantalet ökat väsentligt. Tjänsten bör därför omvandlas till en heltidstjänst med arvode motsvarande 20 lönegraden. Merkostnaden beräknas till 7 290 kronor.

I början av innevarande budgetår anställdes, med anlitan­de av medel som är avsedda för forskningsändamål, två psykologer för att klinikstyrelsen skulle kunna utröna värdet av psykologisk expertis knuten direkt till kliniken. Till psykologerna utgår månadsarvoden med 475 kronor till den ene för 10 timmars tjänstgöring per vecka och med 800 kronor till den andre för 4,5 timmars tjänstgöring per dag. Erfarenheten har bestyrkt att deras arbetsinsatser inte kan undvaras och att deras tjänstgöringstider bör utsträckas till kvartstid för den förstnämnda och till heltid för den andre, varvid arvoden bör beräknas efter 30 resp. 23 lönegraden. Lönekostnaderna, som beräknas till sammanlagt 22 506 kronor, bör bestridas av medel anvisade för avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet.

3. För en stor del av patienterna har numera anordnats förläggning i anslutning till kliniken. Personalen måste därför även ägna uppmärksamhet åt patienternas fritidssysselsättningar genom att anordna sällskapsaftnar med föreläsningar, sång, musik m.m. Styrelsen föreslår, att ett belopp av 700 kronor anvisas för bestridande av kostnader i samband härmed.

4. Vid kliniken finns f. n. inrättade extra ordinarie tjänster för två yrkeslärare i lönegrad Ce 21 och för ett kanslibiträde i lönegrad Ce 11. Med hänsyn till svårigheterna att kunna behålla kvalificerad personal vid kliniken föreslår styrelsen, att fyra arvodesbefattningar som yrkeslärare, sjukgymnast, sjuksköterska och arbetsterapeut inrättas som extra ordinarie i lönegraderna 21, 17, 14 och 14.

Yttranden

Statskontoret har anfört, att under senare år förhållandevis betydande och successivt ökade reservationer uppkommit å anslaget. Vid utgången av budgetåret 1954/55 förelåg sålunda en disponibel behållning av 53 937

kronor, medan reservationen den 1 juli 1956 uppgick till 84 015 kronor. Såsom klinikstyrelsen framhållit, har Kungl. Maj:t medgivit, att outnyttjade medel må under budgetåret 1956/57 disponeras för personal- och materialkostnader i samband med forskning. Enligt statskontorets mening bör uppkommande besparingar i vart fall av den storleksordning, varom här är fråga, användas till bestridande av utgifter för klinikens verksamhet som helhet. Ämbetsverket föreslår därför, att nuvarande begränsning i fråga om reservationsmedlens användning borttages, varigenom besparingar å anslaget kan anlitas även för andra med anslaget avsedda ändamål än forskning. Vid bifall härtill och i avvaktan på ytterligare erfarenhet av den nyligen beslutade utökningen av verksamheten vid kliniken synes någon höjning av anslaget ej erforderlig även vid ett tillgodoseende av i framställningen angivna önskemål. Yrkandet om höjning av arvodet till kuratorn kan statskontoret ej tillstyrka. Vid den senast företagna löne-regleringen för sociala kuratorer (prop. 1955: 204, rskr 1955: 384) har flertalet tjänster vid fångvårdsanstalterna och samtliga tjänster vid statens sinnessjukhus placerats i 18 lönegraden. Med hänsyn bl. a. härtill synes det till kuratorn vid arbetskliniken redan nu utgående arvodet, motsvarande lön enligt 19 löneklassen, vara väl tilltaget. Även det av klinikstyrelsen föreslagna arvodet till psykologen med f. n. 10 veckotimmars tjänstgöring torde böra sänkas något och närmare anpassas till löneställningen för tjänstemän med likartade arbetsuppgifter inom exempelvis fångvården och vid ungdomsvårdsskolorna, vilka befattningshavare placerats i 29 lönegraden. Förslaget om inrättande av ytterligare extra ordinarie tjänster kan statskontoret, såvitt avser en yrkeslärare och en arbetsterapeut, ej tillstyrka, då nämnda befattningshavare helt nyligen anstälts vid kliniken.

Statens lönenämnd kan icke tillstyrka, att arvodet till psykologen med kvartstidsanställning beräknas efter högre lönegrad än 29. Vad gäller arvodet till psykologen med heltidsanställning, vilken befattning bör benämnas psykologassistent, anser lönenämnden, att frågan om höjd lönegradsplacering är av den art att den bör upptagas till prövning i samband med förhandlingar med vederbörande personalorganisation enligt de i prop. 1956: 124 angivna riktlinjerna. Tills vidare bör arvodet beräknas efter 19 lönegraden.

Departementschefen

Med hänsyn till reservationen å anslaget synes såsom statskontoret anfört någon anslagsökning icke erforderlig. Jag är icke beredd att nu ta ställning till huruvida medel till en heltidsanställd kurator samt för anlitage i den utsträckning klinikstyrelsen föreslagit av psykologisk expertis bör mera permanent inräknas i anslaget. Detta personalbehov bör tills vidare efter Kungl. Maj:ts prövning kunna tillgodoses genom anställande av tillfällig personal med anlitage av tillgängliga medel under

anslaget. Det av styrelsen anmälda medelsbehovet för anordnande av fritidssysselsättningar för patienterna bör även täckas inom ramen härför.

Jag tillstyrker, att två arvodesbefattningar som sjuksköterska och arbetsterapeut inrättas som extra ordinarie tjänster i lönegrad 14.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Arbetskliniken i Stockholm* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 255 400 kronor.

[72] 11. **Bidrag till kommunal och enskild arbetsvårdsverksamhet**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	341 500	558 678
1956/57 (statsliggaren s. 350)	700 000	
1957/58 (förslag)	900 000	

Från anslaget bestrides kostnaderna för statsbidrag dels till driften av Göteborgs stads arbetsklirik, dels till driften av särskilda avdelningar för halvskyddad sysselsättning av partiellt arbetsföra, dels ock till träningsverkstäder och arbetscentraler för partiellt arbetsföra. Å anslaget fanns vid utgången av budgetåret 1955/56 en reservation av 495 kronor.

Arbetsmarknadsstyrelsen har (skr. ²⁹/₈ 1956) lagt fram följande beräkningar rörande medelsbehovet under nästa budgetår, då bidrag skall utbetalas för kalenderåret 1957.

Till Göteborgs stads arbetsklirik utgår enligt avtal statsbidrag med 75 % av kostnaderna för löner och konsultationsarvodet. För år 1955 utbetalades i statsbidrag 34 280 kronor. Bidragskostnaderna för såväl 1956 som 1957 beräknas till 40 000 kronor.

Vad angår bidrag till halvskyddad verksamhet har styrelsen anför i huvudsak följande.

Till företaget, som i anslutning till sin ordinarie verksamhet organiserar avdelningar för sysselsättning av svårt arbetshindrade och som ställer platserna till arbetsförmedlingens förfogande, kan statsbidrag utgå med högst 50 % av kostnaderna för arbetsledares löner samt med hela anläggningskostnaden för desinfektionsanordningar vid verkstäder för smittoförande tuberkulösa. Under senare år har ett flertal industrier i samråd med styrelsen inrättat särskilda avdelningar för halvskyddad sysselsättning av företrädesvis inom det egna företaget anställda personer, som drabbats av nedsatt arbetsförmåga. Tre industriföretag — AB Elektrolux i Stockholm, AB Cykelfabriken Monark i Varberg och Nymanbolagen i Uppsala — har helt ställt platserna till arbetsförmedlingens förfogande och har på grund härav under en följd av år åtnjutit statsbidrag. Samma företag kunde under år 1955 redovisa 93 576 arbetstimmar, som hänförde sig till i halvskyddad verksamhet sysselsatta, svårt arbetshindrade personer, vilka i arbetslön uppbar sammanlagt 343 240 kronor.

Till nämnda tre företag har för kalenderåret 1955 i statsbidrag utbetalats 33 398 kronor. För år 1956 beräknas bidragskostnaden, med hänsyn till att ytterligare en halvskyddad verkstad väntas tillkomma, till 45 000 kronor. Medelsbehovet för kalenderåret 1957 beräknas till samma belopp.

I fråga om träningsverkstäder och arbetscentraler har styrelsen anfört bl. a. följande.

Statsbidrag till träningsverkstäder och arbetscentraler kan utgå med högst 50 % av föreståndares och arbetsledares löner. Under år 1955 har 35 huvudmän (landsting, städer, kommuner och enskilda föreningar) drivit verkstäder för träning och skyddad sysselsättning av partiellt arbetsföra. Dessa verkstäder hade tillsammans vid årets utgång sysselsättningsmöjligheter för ca 1 500 personer samtidigt. Under år 1955 inskrevs 1 692 partiellt arbetsföra och utskrevs 1 382. Sammanlagt sysselsattes vid verkstäderna 2 637 personer under året. Klienterna fullgjorde tillhoppa 1 306 690 arbetstimmar och erhöll i arbetsersättning 2 701 761 kronor.

Till ifrågavarande verkstäder har för kalenderåret 1955 i statsbidrag utbetalats 491 000 kronor. Trots att styrelsen tagit i anspråk samtliga för ändamålet tillgängliga medel har bidrag kunnat utgå med i genomsnitt endast 41,9 % mot i utsikt ställda 50 % av årslönerna till föreståndare och arbetsledare.

För kalenderåret 1956 räknar styrelsen med att kunna disponera 615 000 kronor för statsbidrag till ifrågavarande verksamhet. Häremot svarande anspråk på statsbidrag, beräknat med ledning av huvudmännens uppgifter, uppgår till 815 000 kronor, varvid hänsyn jämväl tagits till planerad utbyggnad bl. a. i form av 8 helt nya verkstäder.

Under kalenderåret 1957 torde även 7 à 8 verkstäder komma att nyetableras. Lönerna till föreståndare och arbetsledare beräknas komma att uppgå till sammanlagt ca 2 000 000 kronor, varav följer, att medelsbehovet för statsbidrag skulle utgöra halva detta belopp eller 1 000 000 kronor. Härvid har räknats med nu utgående löner.

Enligt styrelsens beräkningar skulle således det sammanlagda medelsbehovet för nästa budgetår uppgå till (40 000 + 45 000 + 1 000 000) 1 085 000 kronor.

Styrelsen har vidare i förevarande sammanhang erinrat om departementschefens uttalande i 1956 års statsverksproposition (V ht s. 190) att det med hänsyn till den fortgående utvidgningen av verksamheten borde övervägas, huruvida icke för ifrågavarande bidrag kunde fastställas så preciserade normer att bidragsgrunderna kunde anges i en kungörelse och anslaget därefter ges karaktären av förslagsanslag. Styrelsen anser, att förhandenvaron av preciserade statsbidragsbestämmelser skulle i betydande grad gagna verksamheten och, icke minst för huvudmännen, undanröja nuvarande administrativa olägenheter. Det förslag till kungörelse i ämnel, som styrelsen upprättat, innebär i huvudsak följande.

Till sådan av tillsynsmyndigheten godkänd arbetsträningsinstitution, arbetscentral eller halvskyddad verkstad, som inrättas av landsting, primärkommuner, enskilda föreningar eller företag, må statsbidrag utgå dels till

avlönande av föreståndare och arbetsledare och dels till anskaffningskostnaden för vissa desinfektionsanordningar.

För envar av tillsynsmyndigheten medgiven föreståndar- eller arbetsledarbefattning må bidrag utgå med 50 % av de sammanlagda kontanta avlöningsförmåner, som under redovisningsåret utgått till vederbörande befattningshavare. Bidraget må beräknas å högst de lönebelopp, som enligt de statliga lönebestämmelserna utgår i vissa lönegrader, varvid föreståndare vid institution med minst 30 platser hänföres till 24 lönegraden och eljest till 22 lönegraden samt arbetsledare till 17 lönegraden. Där verksamhetens omfattning så motiverar, skall dock statsbidraget till föreståndare efter tillsynsmyndighetens medgivande kunna beräknas å högst lönen i 27 lönegraden. Till verkstäder för smittoförande tuberkulösa personer skall statsbidrag utgå med hela anskaffningskostnaden för erforderliga desinfektionsanordningar.

Som särskilda villkor för statsbidrag skall gälla, att i verksamheten minst 10 personer kan kontinuerligt sysselsättas, att platserna ställes till arbetsförmedlingens förfogande, att lokalerna är godkända ur yrkesinspektions-, brand- och hälsovårdssynpunkt, att erforderlig läkartillsyn är ordnad samt att föreståndare och arbetsledare av tillsynsmyndigheten förklarats kompetenta.

Under återopande härav hemställer styrelsen, att anslaget uppföres såsom förslagsanslag.

Statskontoret har bl. a. anfört, att ämbetsverket i fråga om styrelsens kungörelseförslag icke kan dela uppfattningen, att statsbidrag för envar av tillsynsmyndigheten medgiven föreståndar- eller arbetsledarebefattning regelmässigt skall utgå med belopp motsvarande 50 % av de sammanlagda kontanta avlöningsförmånerna. Enligt statskontorets uppfattning bör statsbidraget begränsas till 40 %, vilket procenttal nära överensstämmer med det bidrag, som beviljats under senare år. Då särskilda skäl därtill föranleder, synes likväl statsbidrag böra kunna utgå med högre belopp, dock högst motsvarande 50 % av avlöningsförmånerna. Statskontoret håller vidare före, att det statliga bidraget skall bestämmas icke efter viss lönegrad utan efter viss löneklass. I anslutning härtill framhålles, att det icke varit möjligt för ämbetsverket att på det tillgängliga materialet bedöma skäligheten av de av styrelsen föreslagna lönegradsplaceringarna, vilka dock synes väl förmånliga. På grund av det anförda och med beaktande av anslagsbelastningen sistförflutna budgetår anser ämbetsverket, att anslaget i stort sett bör kunna upptagas med oförändrat belopp. Därvid har styrelsens beräkningar av medelsbehovet i övrigt under anslaget godtagits.

Svenska stadsförbundet framhåller under hänvisning till det nära samarbete mellan staten och kommunerna, som numera bedrivs i alla frågor rörande de i offentlig tjänst anställda arbetstagarnas löne- och anställningsvillkor, att föreskrifter om statsbidragens anknytning till vissa angivna lönebelopp icke bör ifrågakomma. I vart fall bör detta gälla för den

del av verksamheten, som bedrivs med kommunerna som huvudmän. Det torde ur statens synpunkt få anses vara fullt betryggande om statsbidraget — utan maximering — utgår med angiven procentsats av de avlöningsförmåner, som kommunerna har att utbetala till inom verksamhetsområdet sysselsatta arbetstagare. Förbundet anser, att statens bidragsbestämmelser enligt förslaget även i vissa andra avseenden knappast kan anses tillfredsställande. Den begränsning som gjorts, att statsbidrag endast utgår till föreståndare och arbetsledare är sålunda föga rimlig. Även för annan personal som är direkt knuten till arbetsvårdens verksamhet bör statsbidrag utgå, såsom till verktygsuppsättare, socialassistenter, psykologpersonal och icke minst till läkare. Arbetsvården utvecklas alltmer och även annan personal än arbetsledare kommer i allt större utsträckning att användas inom arbetsvården.

Svenska landstingsförbundet har fäst sig vid att de tidigare till förfogande ställda medlen varit uppenbart otillräckliga för att statsbidrag till årslönerna till föreståndare och arbetsledare skulle kunna utgå med i utsikt ställda 50 %. Ifrågasätts kan därför, att ett tilläggsanslag för budgetåret 1956/57 ställes till förfogande. Mot denna bakgrund och med hänsyn till att verksamheten numera vuxit ur försöksstadiet anser förbundet det motiverat, att statsbidragsbestämmelserna fixeras i en kungörelse. Till det framlagda förslaget härtill kan förbundet lämna sin anslutning. Särskilt understrykes vikten av att statsbidraget fastställs till en fix procentsiffra, 50 %, så att huvudmännen kan på förhand veta, vilket statsbidrag som kan påräknas. De i kungörelseförslaget upptagna lönebeloppen överensstämmer med landstingens nuvarande lönesättning på området. Förbundet förutsätter, att, därest nya löneplaner framkommer som resultat av nu pågående statliga utredning och ändringar i löneställningen för hit hörande personal sker, kungörelsens bestämmelser anpassas härtill.

Departementschefen

Jag är inte nu beredd att taga ställning till arbetsmarknadsstyrelsens förslag beträffande statsbidragsgrunderna för ifrågavarande verksamhet. Anslaget bör med anledning härav upptagas som reservationsanslag även för nästa budgetår.

Ett betydande antal träningsverkstäder och arbetscentraler har tillkommit under de senaste åren. För att möjliggöra en fortsatt utveckling av verksamheten är en ökning av anslaget erforderlig. Jag kan dock icke tillstyrka, att anslaget höjes med mer än 200 000 kronor till 900 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till kommunal och enskild arbetsvårdsverksamhet* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 900 000 kronor.

[73] 12. Arbetsmarknadsstyrelsens arbetsvårdsverksamhet

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	2 300 000	2 301 304
1956/57 (statsliggaren s. 350)	2 650 000	
1957/58 (förslag)	3 240 000	

Från anslaget bestrides kostnaderna för utbildningsbidrag åt partiellt arbetsföra (s. k. civilskadade) samt för läkarundersökningar, psykotekniska anslagsprov och upplysningsverksamhet. Vid utgången av budgetåret 1955/56 fanns å anslaget en reservation av 7 855 kronor.

Arbetsmarknadsstyrelsens förslag om höjda utbildningsbidrag m. m.

För arbetsmarknadsstyrelsens yrkesutbildnings- och omskolningsverksamhet gäller fr. o. m. budgetåret 1954/55 enhetliga utbildningsbidrag. Verksamheten omfattar arbetslösa, partiellt arbetsföra (civilskadade), ensamställda kvinnor ävensom sådan medelålders och äldre — manlig eller kvinnlig — arbetskraft, som ej är att hänföra till gruppen partiellt arbetsföra. I huvudsak samma bidrag gäller i fråga om motsvarande verksamhet för i militärtjänst skadade.

Utbildningsbidragen utgår såsom grundbidrag, hyresbidrag, familjetilllägg och särskilt bidrag. Grundbidrag utgår till såväl ensamstående som familjeförsörjare med 343 kronor per månad oavsett ortsgrupp. Hyresbidrag utgår till ensamstående och till familjeförsörjare, som utbildas utom hemorten, med 50 kronor per månad i ortsgrupp 2, med 62 kronor 50 öre i ortsgrupp 3 och 4 samt med 75 kronor i ortsgrupp 5. Till familjeförsörjare som utbildas i hemorten utgår hyresbidrag för familjebostaden motsvarande den faktiska hyreskostnaden inklusive kostnaden för uppvärmning. Samma gäller, då familjeförsörjare utbildas å annan ort. Familjetilllägg utgår för make med 45 kronor 50 öre per månad vid utbildning i hemorten och eljest med 117 kronor per månad samt för barn eller adoptivbarn under 16 år med 32 kronor 50 öre per barn och månad. Särskilt bidrag utgår till kostnader för resor, kursavgifter, arbetskläder m. m. Utbildningsbidragets maximibelopp minskas, om ej särskilda skäl föranleder till annat, med hela beloppet av bidragstagaren tillkommande pension eller försäkringsersättning samt timpenning och annan med utbildningen förenad inkomst. I fråga om partiellt arbetsföra gäller dock, att blindtilllägg och vårdtilllägg, varom stadgas i 10 § lagen om folkpensionering, ej skall räknas som inkomst vid bestämmande av utbildningsbidrag. Till kostnadernas bestridande bidrar vederbörande kommun med 25 %.

Arbetsmarknadsstyrelsen har (skr. ^{3/8} 1956) anfört, att en höjning av utbildningsbidragens maximibelopp är oundgängligen nödvändig, vilket

visat sig bl. a. däri att ett avsevärt antal arbetslösa och partiellt arbetsföra avbrutit sin utbildning med hänvisning till bidragens otillräcklighet.

Styrelsen anför, att utbildningsbidragens nuvarande belopp bör höjas i relation till den höjning av dels konsumentprisindex och dels indextalet för bostad, bränsle och lyse, som skett sedan utbildningsbidragen fastställdes. Konsumentprisindextalet var 98 år 1953, då beloppen för nuvarande utbildningsbidrag framräknades, och 105 år 1956, vilket innebär en ökning med 7 enheter och procentuellt 7 %. Indextalet för bostad, bränsle och lyse ökade under samma tid från 122 till 137, motsvarande 15 enheter och procentuellt 12 %.

Med ledning av dessa indextal föreslår styrelsen, att utbildningsbidragen fastställas till högst följande belopp per månad, nämligen grundbidraget till 375 kronor, hyresbidraget till ensamstående och familjeförsörjare, som utbildas utom hemorten, till 60 kronor i ortsgrupp 2, till 75 kronor i ortsgrupperna 3 och 4 samt till 100 kronor i ortsgrupp 5, familjetillägget för make till 50 kronor vid utbildning i hemorten och eljest till 130 kronor samt familjetillägget till barn och adoptivbarn under 16 år till 45 kronor. Hyresbidrag till familjeförsörjare, som utbildas i hemorten, föreslås liksom f. n. utgå med belopp motsvarande den faktiska hyreskostnaden. Dessamma förutsättes gälla kostnaden för familjebostad i hemorten, när familjeförsörjaren utbildas å annan ort.

Sammanlagda beloppet av grundbidrag och hyresbidrag per månad till ensamstående utgår f. n. maximalt i de olika ortsgrupperna med 393 kronor, 405 kronor 50 öre och 418 kronor. Motsvarande belopp skulle enligt förslaget bli 435, 450 och 475 kronor, vilket innebär en ökning med 42 kronor i ortsgrupp 2, med 44 kronor 50 öre i ortsgrupperna 3 och 4 samt 57 kronor i ortsgrupp 5.

Utöver det anförda föreslår styrelsen, att familjetillägg skall kunna utgå även för husföreståndarinna i sådana fall, där bidragstagaren är änklings eller frånskild och har vårdnaden om egna eller hustruns barn eller adoptivbarn under 16 år ävensom i fall, då bidragstagaren sammanbor med hustrun och denna är oförmögen till arbete. Vidare föreslås, att nuvarande bestämmelser kompletteras med föreskrifter om ersättning dels åt lärlingsombud för kontroll av utbildning, som sker hos enskild företagare, och dels för erforderlig hälsokontroll av klientelet. Slutligen föreslås vissa förtydliganden i vad avser bestämmandet av utbildningsbidragens storlek i det enskilda fallet.

Med hänsyn till förefintliga svårigheter för ifrågavarande klientel att med nuvarande bidrag kunna genomföra beviljade utbildningar föreslår styrelsen, att höjningen av bidragen fastställas att gälla fr. o. m. den 1 januari 1957. Styrelsen hemställer samtidigt, att ytterligare medel ställas till förfogande för täckande av härav föranledda merkostnader under senare hälften av innevarande budgetår.

Över styrelsens förslag har yttranden avgivits av statskontoret, försvarets civilförvaltning, försvarets socialbyrå, Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation, Svenska stadsförbundet och Svenska landstingsförbundet.

Statskontoret vill icke motsätta sig, att utbildningsbidragen fastställas till föreslagna belopp, dock att familjetillägget för barn icke bör fastställas till högre belopp än en krona 50 öre eller samma belopp som avses skola gälla beträffande kontantunderstöden till arbetslösa. Beträffande det föreslagna familjetillägget för husföreståndarinna i fall då makarna sammanbor och hustrun är arbetsoförmögen har statskontoret inhämtat, att någon sådan bestämmelse icke gäller vare sig i fråga om kontantunderstöd eller arbetslöshetsförsäkring. Statskontoret finner ej tillräckliga skäl biträda förslaget i denna del. *Försvarets civilförvaltning* har i sak intet att erinra mot det föreliggande förslaget men föreslår vissa jämkningar i förtydligande syfte. *Försvarets socialbyrå* ifrågasätter, huruvida icke en ytterligare höjning av i vart fall familjetilläggen är erforderlig för att säkerställa att erbjuden utbildning icke skall behöva avböjas av ekonomiska skäl. Förslaget om familjetillägg för husföreståndarinna ansluter enligt byrån till nuvarande bestämmelser om familjebidrag till värnpliktiga och synes välmotiverat.

Svenska arbetsgivareföreningen har icke något att erinra mot bifall till framställningen men understryker, att en uppräknig av utbildningsbidragen i relation till dels konsumentprisindex och dels indextalet för bostad, bränsle och lyse icke bör föranleda någon anknytning för framtiden av bidragens storlek just till förändringar i fråga om nämnda indextal. *Landsorganisationen* erinrar, att styrelsen förefaller ha något underskattat den prisstegring som skett sedan 1953. Den faktiska ökningen kan beräknas bli 9 % om hela 1956 medtages, medan styrelsen räknat med 7 %. Även i fråga om ökningen av bostadskostnaden har styrelsen räknat med lägre siffror än vad indexmaterialet ger vid handen. Underskattningen av den faktiska prisstegringen är ett viktigt skäl varför organisationen för sin del finner att en höjning av bidragsbeloppen utöver den föreslagna nivån kan anses motiverad. Organisationen skulle finna det rimligt, om statsmakterna beslöt att inte i detalj fastställa bidragens belopp utan bemyndigade styrelsen att intill en övre gräns — exempelvis en förhöjning från 1953 med $33\frac{1}{3}$ % — själv reglera bidragsbeloppen i enlighet med utvecklingen på löne marknaden. *Tjänstemännens centralorganisation* tillstyrker styrelsens framställning om höjning av bidragen. Höjningen bör om möjligt ske redan från den 1 januari 1957.

Svenska stadsförbundet vill icke motsätta sig förslaget under förutsättning att kontantunderstöden åt arbetslösa fastställas i enlighet med föreliggande propositionsförslag. *Svenska landstingsförbundet*, som finner bärande skäl föreligga för en höjning av bidragsbeloppen, har för sin del intet att erinra mot styrelsens förslag.

Arbetsmarknadsstyrelsens anslagsframställning*Yrkanden*

Arbetsmarknadsstyrelsen har (skr. ^{29/8} 1956) hemställt, att anslaget höjes med 1 890 000 kronor.

1. Utbildningsbidrag m. m.	1 770 000
2. Upplysningsverksamhet	20 000
3. Näringshjälp	100 000
	<hr/>
	+ 1 890 000

Motivering

1. *Utbildningsbidrag m. m.* Verksamheten har successivt ökat under senare år. Antalet beviljade utbildningar har sålunda ökat från 312 under år 1950 till 936 år 1955. Utbildningsverksamheten torde numera i stort sett ha stabiliserats under förutsättning av att arbetsmarknadsläget blir oförändrat. En viss årlig ökning kan dock emotses. För såväl innevarande som nästa budgetår uppskattas denna ökning till ca 5 %. Av anslaget för innevarande budgetår beräknas ca 2 550 000 kronor komma att disponeras för utbildningsverksamheten omfattande jämväl omskolning av ett 40-tal tuberkulossjuka flyktingar, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1955 överförts från flyktingläger under Förenta Nationernas mandat. För nästa budgetår beräknas kostnaderna för utbildningsbidrag vid bifall till styrelsens förslag om höjning av bidragen öka med 480 000 kronor. Kostnaderna för den emotsedda ökningen av nya utbildningsfall beräknas under samma förutsättning till 190 000 kronor, vilket motsvarar en ökning med 50 à 60 fall. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 2 mars och den 15 juni 1956 skall kostnaderna för omskolning och starthjälp av ytterligare omkring ett 40-tal tuberkulossjuka flyktingar, som överförts till Sverige från olika flyktingläger, bestridas från förevarande anslag. Styrelsen räknar med att flertalet av dessa kommer att bli i behov av yrkesutbildning under nästa budgetår. Kostnaderna härför beräknas till ca 100 000 kronor.

I propositionen 1955: 135 angående vanförestalterna och Eugeniahemmet m. m. uttalas, att det nuvarande systemet med anstaltsförsörjning och fickpengar för eleverna vid nämnda anstalters yrkesskolor bör ersättas med samma system med utbildnings- och familjebidrag som tillämpas inom arbetsmarknadsstyrelsens arbetsvårdande verksamhet i övrigt. Arbetsmarknadsstyrelsen föreslår, efter samråd med medicinalstyrelsen, att det nya systemet för elevernas försörjning under utbildningstiden skall tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1957. Genomförandet härav beräknas för arbetsmarknadsstyrelsens del innebära en till omkring 1 000 000 kronor uppskattad ytterligare belastning av förevarande anslag under nästa budgetår.

Styrelsen beräknar sålunda den erforderliga ökningen av medelsbehovet för utbildningsbidrag m. m. under budgetåret 1957/58 till (480 000 + 190 000 + 100 000 + 1 000 000) 1 770 000 kronor.

2. *Upplysningsverksamhet.* Den 1 juni 1956 har Kungl. Maj:t uppdragit åt styrelsen att enligt i huvudsak de riktlinjer, som redovisas i propositionen 1956: 158, och efter godkännande av statens nämnd för partiellt arbetsföra genomföra en upplysningskampanj rörande anställning av partiellt arbetsföra i statens tjänst, varvid kostnaderna för framställning av erforderligt informationsmaterial skall bestridas av tillgängliga medel under ifrågavarande anslag. Innan riktlinjerna för denna informations- och propagandakampanj uppdragits, är det omöjligt att beräkna kostnaderna för informationsmaterial m. m. Styrelsen avser emellertid att för bestridande av dylika kostnader under budgetåret 1956/57 i första hand disponera dels ett belopp av 5 000 kronor som tidigare beräknats för upplysningsverksamhet och dels den å anslaget förefintliga reservationen av 7 855 kronor. För nästa budgetår beräknar styrelsen ett belopp av 25 000 kronor för ändamålet.

3. *Näringshjälp.* Vid behandlingen av motsvarande fråga vid 1956 års riksdag anförde statsutskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 5), att det med hänsyn till att arbetsmarknadsstyrelsen under senare år övertagit större delen av pensionsstyrelsens tidigare yrkesutbildningsverksamhet och med beaktande av den fortgående utvidgningen av arbetsvårdsverksamheten ville synas, som om det vore en praktisk åtgärd att ställa medel från pensionsstyrelsens anslag till näringshjälp även till arbetsmarknadsstyrelsens förfogande. Utskottet förordade därför, att frågan togs upp till omprövning av Kungl. Maj:t. Styrelsen anser, att tillgången till hjälpformen näringshjälp i många fall utgör en förutsättning för en återanpassning till arbete och hemställer för den skull att medel ställs till styrelsens förfogande för beredande av näringshjälp (bidrag till anskaffning av egen rörelse, maskin- och verktygsutrustning m. m.).

Yttrande

Pensionsstyrelsen anser i likhet med arbetsmarknadsstyrelsen, att näringshjälp i många fall utgör en förutsättning för den partiellt arbetsföres återanpassning till arbete. Möjligheterna för pensionsstyrelsen att bevilja bidrag till näringshjälp har fått särskild betydelse i samband med handläggningen av pensionsansökningar för äldre personer eller för svårt handikappade, som bibehållit en viss arbetsförmåga. Bidrag till näringshjälp lämnas i avsevärd omfattning även åt personer, som ännu icke är aktuella i pensionshänseende. Bidraget utgår i dessa fall i invaliditetsförebyggande syfte. Enligt pensionsstyrelsens uppfattning kan det icke anses utgöra någon mera betydande olägenhet att personer, som tidigare fått arbetsvård genom arbetsmarknadsstyrelsens försorg, vid ett senare tillfälle, när fråga uppkommer om bidrag till näringshjälp, vänder sig till pensionsstyrelsen för bidrag, i all synnerhet som det i flertalet fall torde vara önskvärt att vederbörande efter avslutad yrkesutbildning eller omskolning ar-

betar en ej alltför kort tid såsom anställd hos annan för vinnande av ytterligare erfarenhet och förkovran, innan startande av självständig verksamhet överväges. Pensionsstyrelsen har tidigare vid olika tillfällen framhållit det nära sambandet mellan invaliditetsprövningen och den invaliditetsförebyggande verksamhet, som beviljandet av näringshjälp innebär. Styrelsen anser alltjämt, att starka skäl talar för att ifrågavarande verksamhet fortsätter att utvecklas under ledning av endast en statlig myndighet samt att denna bidragsgivning fortfarande i sin helhet blir kvar hos pensionsstyrelsen.

Departementschefen

En höjning av arbetsmarknadsstyrelsens utbildningsbidrag, vilka varit oförändrade sedan budgetåret 1954/55, är utan tvivel motiverad. Jag anser dock, att de föreslagna maximibeloppen bör jämkas något nedåt i närmare anslutning till den höjning av levnadskostnaderna som ägt rum sedan nuvarande bidrag fastställdes.

Jag föreslår sålunda, att grundbidraget höjes till 370 kronor för månad och hyresbidraget till ensamstående samt till familjeförsörjare, som utbildas utom hemorten, till resp. 55, 70 och 85 kronor för månad i de olika ortsgrupperna. Familjetillägget för make bör höjas till för månad räknat 50 kronor vid utbildning i hemorten och 124 kronor vid utbildning utom hemorten, medan familjetillägget för barn bör fastställas till 39 kronor för månad. Såsom styrelsen föreslagit bör familjetillägg kunna utgå även för husföreståndarinna. I likhet med statskontoret anser jag dock, att sådant tillägg ej bör utgå i fall då bidragstagaren sammanbor med hustrun men denna är oförmögen till arbete.

Styrelsen har vidare anmält behov av kompletterande bestämmelser om ersättning för kontroll av klientelets utbildning och hälsotillstånd ävensom av vissa förtydliganden i vad gäller bestämmandet av bidragens storlek i det enskilda fallet. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser härutinnan.

De nya bestämmelserna bör fastställas att gälla fr. o. m. den 1 juli 1957. Jag kan sålunda inte tillstyrka styrelsens förslag om tidigare ikraftträdande och om anvisande av ytterligare medel för verksamheten under innevarande budgetår.

Jag övergår härefter till arbetsmarknadsstyrelsens beräkning av medelsbehovet under förevarande anslag.

Vad angår medelsbehovet för utbildningsbidrag åt partiellt arbetsföra bör av skäl som jag anför i det följande under anslaget till Understöd åt flyktingar m. m. särskilda medel för omskolning i samband med flyktingmottagning icke vidare beräknas under förevarande anslag. Det av styrelsen anmälda medelsbehovet reduceras vidare genom mitt förslag ifråga om utbildningsbidragens storlek. Jag är icke heller beredd att nu till pröv-

ning uppta styrelsens förslag om ändring av bidragssystemet för eleverna vid vanförevårdens yrkesskolor. På grund härav anser jag, att höjningen av medelsanvisningen till utbildningsbidrag kan begränsas till 570 000 kronor, vilket innebär, att 3 120 000 kronor kommer att stå till förfogande för ändamålet.

För den av styrelsen angivna upplysningsverksamheten beräknar jag i enlighet med förslaget ytterligare 20 000 kronor.

Styrelsen har under återopande av vad statsutskottet anfört i frågan ånyo lagt fram förslag om att anslag till näringshjälp skall ställas icke blott till pensionsstyrelsens utan även till arbetsmarknadsstyrelsens förfogande. Vidare har familjeberedningen föreslagit, att arbetsmarknadsstyrelsen skall kunna lämna näringshjälp åt ensamstående kvinnor. Vid anmälan av anslaget till Kostnader för överflyttning av arbetskraft har jag tillstyrkt, att medel beräknas för försöksverksamhet i anslutning till sistnämnda förslag. Därutöver är jag inte beredd att nu föreslå, att medel för näringshjälp anvisas under de anslag som disponeras av arbetsmarknadsstyrelsen. Jag förutsätter emellertid, att arbetsmarknadsstyrelsen och pensionsstyrelsen genom överläggningar sinsemellan skall kunna finna en ordning som bättre än nu tillgodoser det praktiska syftet med arbetsmarknadsstyrelsens förslag.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Arbetsmarknadsstyrelsens arbetsvårdsverksamhet* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 3 240 000 kronor.

[74] 13. **Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet**

	Anslag	Nettoinkomst
1955/56	100	145 270
1956/57 (statsliggaren s. 351)	100	
1957/58 (förslag)	100	

Vid utgången av budgetåret 1955/56 fanns å anslaget en reservation av 5 852 000 kronor. Kungl. Maj:t har den 25 maj 1956 medgivit, att från anslaget må under budgetåret 1956/57 bestridas utgifter intill ett sammanlagt belopp av 1 250 000 kronor, varav 1 000 000 kronor till kostnader för förrådets drift, 200 000 kronor till anskaffning av reservdelar och 50 000 kronor till anskaffning av förråd av arbetsmateriel. Samtidigt har Kungl. Maj:t förklarat sig vilja framdeles, efter förslag av arbetsmarknadsstyrelsen, meddela beslut om dels nyanskaffning av maskiner, redskap och förläggingsmateriel, dels ock återanskaffning av maskiner för ersättande av förslitna sådana.

Arbetsmarknadsstyrelsen har (skr. ²⁹/₈ 1956) beträffande medelsbehovet under innevarande budgetår erinrat, att styrelsen numera i särskild framställning till Kungl. Maj:t redovisat resultatet av en inom styrelsen verkställd, på grund av den tekniska utvecklingen erforderlig översyn av behovet av maskiner för sysselsättning av 3 000 man i beredskapsarbeten samt föreslagit anskaffning av maskiner, byggnader, redskap och förläggningsmateriel under budgetåret till ett sammanlagt belopp av 4 900 000 kronor. Utgifterna beräknas sålunda vid bifall till detta förslag till (1 250 000 + 4 900 000) 6 150 000 kronor. Under samma förutsättning beräknas inkomsterna till följd av den ökade maskinparken och dess utnyttjande till 3 200 000 kronor. Vid utgången av budgetåret 1956/57 skulle därmed finnas en reservation av (5 852 000 — 6 150 000 + 3 200 000) 2 902 000 kronor.

För budgetåret 1957/58 uppskattar styrelsen inkomsterna under anslaget till 3 500 000 kronor, varför de under anslaget tillgängliga medlen skulle komma att uppgå till 6 402 000 kronor.

Utgifterna för förrådets drift, anskaffning av reservdelar och förråd av arbetsmateriel beräknas till samma belopp som under innevarande budgetår eller till sammanlagt 1 250 000 kronor. För nyanskaffning av maskiner beräknas i enlighet med den förutnämnda översynen av behovet 4 300 000 kronor, medan för anskaffning av byggnader m. m. som ersättning för förslitna sådana samt för redskap och förläggningsmateriel upptages ett belopp av 400 000 kronor. De sammanlagda utgifterna under budgetåret 1957/58 beräknas sålunda till 5 950 000 kronor.

Under hänvisning till att å anslaget tillgängliga medel beräknats till 6 402 000 kronor, hemställer styrelsen, att anslaget anvisas endast med ett formellt belopp.

I detta sammanhang torde få erinras, att arbetsmarknadsstyrelsen jämlikt riksdagens medgivande bemyndigats att under budgetåren 1955/56 och 1956/57 avskryva inom arbetsmarknadsverket uppkommande fordringar till belopp ej överstigande 500 kronor. Styrelsen har (skr. ²⁵/₈ 1956) anmält, att styrelsen i enlighet härmed under budgetåret 1955/56 avskrivit ca 4 300 fordringar till ett sammanlagt belopp av 434 131 kronor. Avskrivningarna avser huvudsakligen fordringar, som uppkommit i samband med den tidigare omfattande flyktingverksamheten och den kollektiva överföringen av utländsk arbetskraft. Styrelsen har tillika (skr. ³/₉ 1956) hemställt, att enahanda bemyndigande måtte utverkas av riksdagen för budgetåret 1957/58.

Departementschefen

Enligt beslut av 1952 års riksdag skall arbetsmarknadsstyrelsens maskinpark för beredskapsarbeten upprustas för att tills vidare avse behovet för sysselsättning av 3 000 man. Som framgår av den föregående redogörelsen har styrelsen numera verkställt en genom den tekniska utveck-

lingen nödvändiggjord översyn av maskinbehovet härför samt föreslagit anskaffning av maskiner ävensom av byggnader, redskap och förläggingsmateriel till ett sammanlagt belopp av 9 200 000 kronor. Med anledning härav har Kungl. Maj:t genom beslut den 21 december 1956 bemyndigat styrelsen att innevarande budgetår av tillgängliga medel under anslaget tills vidare disponera 4 900 000 kronor för anskaffningar i enlighet med det framlagda programmet.

I likhet med styrelsen anser jag, att upprustningsprogrammet bör fullföljas snarast möjligt. Jag tillstyrker därför styrelsens förslag, att ytterligare 4 300 000 kronor ställes till förfogande för ändamålet under nästa budgetår. Jag har inte något att erinra mot styrelsens beräkning i övrigt av medelsbehovet under anslaget, vilket med hänsyn till storleken av de förutsedda inkomsterna torde kunna upptagas med endast ett formellt belopp.

De avskrivningar av fordringar, som styrelsen med stöd av lämnat bemyndigande verkställt under budgetåret 1955/56, synes icke ge anledning till erinran. Sammanställning rörande de meddelade avskrivningsbesluten torde få tillhandahållas statsutskottet. Oförändrat bemyndigande har av riksdagen lämnats för innevarande budgetår och bör utverkas även för nästa budgetår.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) medgiva, att Kungl. Maj:t må bemyndiga arbetsmarknadsstyrelsen att under budgetåret 1957/58, utan hinder av gällande bestämmelser angående avskrivning av kronans fordringar, besluta om avskrivning av fordran, uppkommen inom arbetsmarknadsverket, till belopp ej överstigande 500 kronor, beträffande vilken *antingen* omständigheterna ger vid handen att vederbörande icke kan betala sin skuld och enligt styrelsens bedömande ingen eller ringa möjlighet föreligger att framdeles uttaga betalning, *eller ock* åtgärder för fordringens bevakande och indrivande bedömes förenade med arbete och kostnader i sådan utsträckning att åtgärderna ej är ekonomiskt lönande, allt såvitt dylika åtgärder ändock icke anses påkallade av andra än ekonomiska förhållanden;

b) till *Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 100 kronor.

F. Bostadsbyggande m. m.

[75] 1. **Bostadsstyrelsen: Avlöningar.** Till bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna har för innevarande budgetår anvisats följande anslag.

	Belopp kronor
Bostadsstyrelsen: Avlöningar, förslagsanslag	3 983 800
Bostadsstyrelsen: Omkostnader, förslagsanslag	555 000
Länsbostadsnämnderna: Avlöningar, förslagsanslag	3 291 700
Länsbostadsnämnderna: Omkostnader, förslagsanslag	729 000

Till bostadsbyggande har för innevarande budgetår anvisats bl. a. följande anslag under driftbudgeten (femte huvudtiteln).

Anslag	Belopp kronor
Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån, förslagsanslag	60 000 000
Bostadsrabatter, förslagsanslag	100 000 000
Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet, reservationsanslag	25 000 000
Bidrag till inrättande av pensionärshem, reservationsanslag ...	100

Bostadsstyrelsen har (skr. ³⁰/₈ 1956) framlagt beräkningar angående medelsbehovet under nästa budgetår i vad det gäller förenämnda anslag. Styrelsen har föreslagit följande anslagsbelopp: styrelsens avlöningar 4 420 400 kronor, styrelsens omkostnader 698 000 kronor, länsbostadsnämndernas avlöningar 3 675 300 kronor, länsbostadsnämndernas omkostnader 777 000 kronor, kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån 85 000 000 kronor, bostadsrabatter 119 000 000 kronor, bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet 22 000 000 kronor och bidrag till inrättande av pensionärshem 10 000 000 kronor.

Departementschefen

Sedan bostadsstyrelsen framlagt sina anslagsäskanden, har bostadspolitiska utredningen den 30 oktober 1956 avlämnat ett betänkande med riktlinjer och förslag beträffande utformningen av statliga lån och bidrag till bostadsförsörjningen (»Riktlinjer för bostadspolitiken»; SOU 1956: 40). Ställning har ännu icke tagits till nämnda betänkande, vars remissbehandling delvis icke är avslutad.

Då ställningstagandet till de i betänkandet framlagda förslagen kan påverka bedömningen av anslagsbehovet, bör förenämnda anslag i statsverks-

propositionen upptagas med endast preliminärt beräknade belopp. Anslagen bör härvid upptagas i enlighet med följande sammanställning.

Anslag	Belopp kronor
Bostadsstyrelsen: Avlöningar, förslagsanslag	4 215 000
Bostadsstyrelsen: Omkostnader, förslagsanslag	555 000
Länsbostadsnämnderna: Avlöningar, förslagsanslag	3 490 000
Länsbostadsnämnderna: Omkostnader, förslagsanslag	729 000
Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån, förslagsanslag	85 000 000
Bostadsrabatter, förslagsanslag	119 000 000
Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet, reservationsanslag	20 000 000
Bidrag till inrättande av pensionärshem, reservationsanslag ...	10 000 000

Anslagen till bostadsstyrelsens resp. länsbostadsnämndernas avlöningar och omkostnader har tills vidare upptagits med oförändrade belopp, avlöningsanslagen dock efter omräkning av det rörliga tillägget m. m. Anslaget till Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet har med hänsyn till att vid ingången av budgetåret 1956/57 kvarstod ett odisponerat belopp av 9 400 000 kronor upptagits med ett belopp av 20 000 000 kronor.

Medan jag under de sju nästföljande punkterna gör framställning om beräkning av övriga anslag för ifrågavarande ändamål, hemställer jag här, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Bostadsstyrelsen: Avlöningar* för budgetåret 1957/58 beräkna ett förslagsanslag av 4 215 000 kronor.

[76] 2. **Bostadsstyrelsen: Omkostnader.** Under åberopande av vad jag under nästföregående punkt anfört, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Bostadsstyrelsen: Omkostnader* för budgetåret 1957/58 beräkna ett förslagsanslag av 555 000 kronor.

[77] 3. **Länsbostadsnämnderna: Avlöningar.** På grund av vad jag anfört under punkten 75 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Länsbostadsnämnderna: Avlöningar* för budgetåret 1957/58 beräkna ett förslagsanslag av 3 490 000 kronor.

[78] 4. **Länsbostadsnämnderna: Omkostnader.** På grund av vad jag anfört under punkten 75 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Länsbostadsnämnderna: Omkostnader* för budgetåret 1957/58 beräkna ett förslagsanslag av 729 000 kronor.

[79] 5. **Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån.** I enlighet med vad jag under punkten 75 anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån* för budgetåret 1957/58 beräkna ett förslagsanslag av 85 000 000 kronor.

[80] 6. **Bostadsrabatter.** Åberopande vad jag förut under punkten 75 anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Bostadsrabatter* för budgetåret 1957/58 beräkna ett förslagsanslag av 119 000 000 kronor.

[81] 7. **Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet.** Under hänvisning till vad jag anfört under punkten 75 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet* för budgetåret 1957/58 beräkna ett reservationsanslag av 20 000 000 kronor.

[82] 8. **Bidrag till inrättande av pensionärshem.** Under hänvisning till vad jag anfört under punkten 75 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Bidrag till inrättande av pensionärshem* för budgetåret 1957/58 beräkna ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor.

[83] 9. **Bidrag till viss upplysningsverksamhet rörande byggnadstekniska frågor**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	100	14 885
1955/56	100	20 396
1956/57 (statsliggaren s. 356)	100	
1957/58 (förslag)	25 000	